ومن يتوكل

مطبع مصطفائی طبع سعی

لطف محمد خان صاحب

بسم الله

الحمد لله الذی له خزائن السموات وهو الفتاح العلیم له المثل الاعلی وهو رب العرش العظیم لیس کمثله شیء و اکبر هو الله احد ان ادا لم یلد ولم یولد فلا نصیر والد ما ولا ادا املا نضبط محامده و محاسنه حتی نصا ... بلبر ... فی بسم الخیا ...
زیب ... عبارات رنگین ترصیع نعت میں جریده ... بدیعه کاش عقل ...
دو شاد ... حیرانی ست و حسن تقریرات نشین ... ت اور بدایع صنیعه ...
... تمام نقادان چاسہ نکته رانی حرف ... ہو جو ... انبیا ...
... مصطفا علیه التحیة والثنا سیر ازه بندی ... ات ... محمود عبد ... جودات ابد ...
... پیشان ہو دی شعر ہر کہ در صنعت ... رنگین ... نکشید ... سبب ...
کتاب بمثال مسمی بخزینة الامثال صاحبان فهم و ذکا اور ارباب عقل ... انظار ...
... کے ... زبان ... بیان ... بلد کوہ ... معروف ... عبد الرحمن ...
بن حاجی محمد ... خان مغفور کو ... بیشی ... تھا کہ کوئی ... جامع ... عنود
... نشان ... ان ... نعت ... اگر ... تو ... نفع ... ان ... فایده ...
... اہل علم ... ہمیشہ ... فرما ... تھا ... الفا ...

[illegible]

... کمالات ... [illegible] ... درمیان مین تالیف کی بیان مین یا

کہ ایک رسالہ امثال جامع ... [illegible] ... بلبگاہ ... سی

خزینۃ الامثال ایسا ہی کہ آج تک ... [illegible] ... مین پایا ... نہایت مشتاق ہوا

اور بعد اونکا سمجھنی کہری ہہ کا بجہت فرط اضطراب کی نہایت شاق ہوا اب کتاب صدق نظام

تو ستی ... کمال علمی مصنف مرحوم کہ نام نامی انکا سید ... شاہ اونکا تخلص ... لہا

کتاب سی آشکار ہی ہمیشہ بعہدہ میر منشی ریاست مدراس سرفراز رہی علم او فضل انکا ... باز

ایسی کام لوگوں سی نمایاں ظاہر ہوئی کہ آج تک اولاد اونکی اوس سرکار سی تنخواہ پاتی ہی آٹھ تصنیف اونکی

آٹھ کتابین ہین یہ تیسری چہاپی جاتی ہی لیکن چونکہ امثال اس کتاب مین اہل تمیز اور سمجھنا اونکا

ہر ایک کو مشکل ... مین آیا کہ اگر انکا ترجمہ ہو جاوی تو ... سبکی سمجھ مین آوی اسواسطی

مانی الضمیر اپنا ... مین حضرت المحققین ... یکتای ماہران ... عقلی یگانہ واقفان علوم

نقلی ادیب بی بدل ... [illegible] ... علامت مصطفوی ... لوذعی علمائی زمانہ کا

المعی کملائی ... مورد فیوضات ... مولانا بالفضل والکمال والانا جناب مولانا

ابو البرکات رکن الدین محمد المشہور بہ تراب علی لا زالت شموس افاداتہ بازغۃ وبارحت

اقمار افاضاتہ ساطعۃ عرض کیا جناب معظم الیہ ... نی حسب پذیرائی التماس اعراب اور ترجمہ او مورد

استعمال امثال عرب لکہا بلکہ جن جا بجا مطلب ترجمہ سی اچھی طرح خوبی نہو وہان شرح حاشیہ پر بڑہائی درحقیقت ایسی

کتاب مین ... تجربہ ... کامل فرمائی حق ہی صفت ... الیہ القاب ... و ہم خیال ... امثال

... کمالات سی ... کتاب ... فائدہ عام ہوگا اور مشہور ہونا نفع تمامہ کا ...

کتاب اسطرح سی طیار ہو ... سکو چہپوایا ... علامہ ... مصنف و مترجم ... کی ... مقبول ... مصنف

... لکہی ... ہی کہ جب ... فائدہ ... مصنف و مترجم او انتظار جو لوگ کہ ... مین ...

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی تنزه عن سمات ... تعالی وله العزة والعظمة و الکبریاء
ستایش مرخدای راست که پاک ... برتر شده و مراوراست غلبه و بزرگی و

الکبریاء والمنة والآلاء علی ما خص الناس من بین خلقه بالتکلیف
... بلند براینچه خاص کرد ... از میان مخلوق خود بتکلیف

ولم یکلف نفسا الا طوقها وضرب لهم الامثال ولم یستحی
و تکلیف نداد جانی را مگر مقدار طاقت آن و بیان کرد برای ایشان مثالها و شرم نکرد

ان یضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها فوعد للذین استجابوا
... مثالی ... الاتر از آن ... برای آنانکه قبول کردند

له حسن المآب واوعد لمن لم یستجیبوا له بسوء العذاب
مراورا ... بازگشت را و ترسانید مرآنان را که قبول نکردند بعذاب بد

... بیچون معبودی که بی شبه و بی مثال است ... رسولی است که مثلش نیز ...
از ... باعی آن خواجه که قرب حق بود ... او معراج بود ...
... کائنات ... وحده الله
آل و اصحابه وسلم اما بعد حمد و نعت کی ... متن ... متر جم ...
... حسین شاه ... عفا الله تعالی عن سیئاته
... صاحبان سخن ... یک روز غریب ...
... موافق ... ان صادق ... ما ...
... سخن فهمی و نکته شناسی بذله گوئی و لطیفه سنجی ... امثال اهل سخن کا ...

سبب تالیف

[illegible] بزرگ خاندان مرتضوی شرافت [illegible]
سنگین [illegible] سر او ربط [illegible] سید محسن علی صاحب تھی اکثر باہم [illegible] ہر ایک فن کا اور
تذکرہ شعر و سخن کا گرم ہی تھا الفاظ [illegible] اور امثال کا درمیان آیا سب کی یک بار
ہو کر بندہ کو فرمایا کہ دفتری [illegible] انواع عرب و فارس و ہند [illegible] اور اقسام فنون [illegible]
مگر [illegible] کتاب جو جامع امثال ہو نظر نہیں آئی اگر تو ہمارے [illegible] موافق اس مثل کی [illegible]
[illegible] امثال پریشان کو جمع کرے تو خالی لطف اور فایدہ سے نہو گا ہرچند بندہ [illegible]
[illegible] لیکن [illegible] انشاءاللہ [illegible]
اور بعونہ تعالی [illegible] محنت و مشقت کرکے ایک مدت مدید اور عرصہ بعید [illegible] امثال
عربی و فارسی اور ہندی کو کہ زبان زد خواص [illegible] ہیں [illegible] امثال کو [illegible]
اور مواقع [illegible] میں [illegible] کرکے موسوم بہ خزینۃ الامثال
کیا تو [illegible] جو [illegible] میں [illegible] ہوا و نہیں [illegible] شامل ہوتے [illegible]
[illegible] امید [illegible] جناب باری [illegible] ہے کہ اس [illegible] کو مقبول خاص [illegible] اہل سخن کا [illegible]
[illegible] عیب جو [illegible] کا قاعدہ اب [illegible] معلوم کیا چاہیے کہ [illegible] خزانہ
[illegible] کی بترتیب حروف تہجی [illegible] اور [illegible]
[illegible] دوسری [illegible] حرف [illegible] سہولت [illegible] مثل
مطلوب [illegible] باعتبار دوسرے حرف کی [illegible]
[illegible] اور [illegible] کہ ایک تو میاں تھی ہی نہیں [illegible] دوسری [illegible]
[illegible] الف [illegible] لکھا [illegible] عربی کی کہ الف لام [illegible] الف بھی [illegible]
[illegible] لکھا [illegible] حرف الف
[illegible] کیا چاہیے [illegible] دریافت کرنا [illegible] کہ
[illegible] مثل [illegible] احوال گذشتہ معلوم ہوتا ہے کہ اوس کی عادت [illegible] وقت

ظاہر ہو تی کسی ماده کی ، یا وہ علمی مثال دینی ایک حال کی ساتھہ حال دوسری کی ایک نسبت وغرابت کی ساتھہ منبع کیا ہو تو جس وقت ویساہی سانحہ ظاہر ہوا وس مثل کو کہیں تا سننے والو کو وہی تمثیل محقق ہو جاوے اور متوہم بصورت متیقن کی نظر آوی یا غائب بمنزلہ مشاہد کی دکہلادی اور کچھہ پردہ حقیقت میں اوس چیز کی نرہی اور اگر ساتھہ موقع کی کسی عبارت میں کوئی کہاوت درج کی جاتی تو کلام کا کلام ایک خوبی اور رنگینی لطافت اور ملاحت بہم پہنچاتی کہ سلف کی لوگ کہہ گئی ہیں اَلْمَثَلُ فِی الْکَلَامِ کَالْمِلْحِ فِی الطَّعَامِ یعنی کہاوت کلام میں جیسی نمک ہی طعام میں **خزینہ اول** در امثال الف مشتمل سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

اَخُوْكَ اِمْ الذِّئْبُ اٰخِرُ الدَّوَاءِ الْكَيُّ اٰخُذُ الْبَرِيْ حَتّٰى يَقَعَ

ایا برادر تست یا گرگ اخیر دوا داغ است بگیرم بی عیب تا انکہ واقع شود

النّتَنُ اٰفَةُ الْجَمَالِ الْخَبَلُ اٰفَةُ الْمَرْءِ خُلْفُ الْمَوْعُوْدِ اٰفَةُ الْمُلُوْكِ

آلودگی بعیب آفت خوبی صورت تباہی عقل ست آفت مرد خلاف کردن وعدہ است آفت بادشاہان

سُوْءُ السِّيْرَةِ اٰفَةُ الْوُزَرَاءِ خُبْثُ السِّيْرَةِ اٰفَةُ الرَّعِيَّةِ مُفَارَقَةُ الطَّاعَةِ

بدی عادت ست آفت وزیران پلیدی عادت ست آفت رعیت جدا شدن طاعت ست

اٰفَةُ الْعُلَمَاءِ حُبُّ الرِّيَاسَةِ اٰفَةُ الزُّعَمَاءِ ضُعْفُ السِّيَاسَةِ اٰفَةُ الرِّيَاسَةِ

آفت عالمان دوست داشتن سرداریست آفت کاہداران سستی رعیت داری ست آفت سرداری

ضُعْفُ السِّيَاسَةِ اٰفَةُ الْقُضَاةِ شِدَّةُ الطَّمَعِ اٰفَةُ الْعَدْلِ قِلَّةُ

سستی رعیت داریست آفت قاضیان امید سخت ست آفت عادلان کمی

الورع + آفة الجُند مخالفة القادة + آفة الكرام مجاورة اللئام

[illegible] مخالفت کردن بزرگ + آفت جوانمردان همسایگی بخیلانست

[illegible] النسیان + آفة الاحسان المنّ + آفة المذنب حسن

آفت علم فراموشی است + آفت احسان منت نهادنست + آفت گنهگار خوش[illegible]

الظن + آلف من غراب عقعق + آمن من حمام حرم + آمن

المؤانست + دوستی گیرنده تر است از زاغ [illegible] + ایمن تر از کبوتر حرم + بی بیم تر

من حمام مكة + الآن حصحص الحق + الآن كما كان + الآن قد ندمت

از کبوتر مکه + اکنون هویدا شد حق از باطل + اکنون چنانکه بود + اکنون پشیمان شدی

وما ینفع الندم + أبخل من مادر + ابدأهم بالصراخ

وحال آنکه نفع نمیدهد پشیمانی + بخیل تر است از مادر + ابتدا کن ایشان را ببانگ

[illegible] ابرد من [illegible] + ابرد من عضرس + ابرد من [illegible] عبقر

[illegible] سردتر از برف + سردتر از [illegible] از یخ [illegible]

من [illegible] + ابرد من ماء همدان + ابرز من قشرة + ابر من عمل [illegible]

[illegible] سردتر از آب همدان + ظاهرتر از پوست + نیکوتر از عمل [illegible]

قرونا + ابصر من کلب + [illegible] من قند + ابلغ من سحبان

[illegible] از سگ + [illegible] از کوه بزرگ + [illegible] سحبان

ابلغ من قس + ابن الفقیه نصف الفقیه + ابنك ابن بوحك

[illegible] قس + [illegible] فقیه [illegible] است + پسر تو [illegible]

اتبع السیئات بالحسنات + اتبع السیئة الحسنة تمحها

پس در کن [illegible] + پس در کن بدی را بنکوئی محو کند نکوئی بدی را

أَمِنْتُكَ بِخَائِنٍ رِجْلَاهُ + اِتَّخِذِ اللَّيْلَ جَمَلًا + أَنْذَرْ لِسُ ... [illegible]

امد ترا خیانت کننده دو پای او + بگیر شب را اشتر ... [illegible]

قُعَيْدَكَ الْحَاجَاتُ أَتْرُكْ وَافْرَحْ + أَتْعَبُ مِنْ رَائِضِ مُهْرٍ + أَأَنْ

نشسته خوان حاجتها + بگذار خوش باش + مانده تر از ریاضت کننده بچه اسب + پرهیزه

مَوَاضِعَ التُّهَمِ + أَتَمِيمِيًّا مَرَّةً وَقَيْسِيًّا أُخْرَى + أَيْتَمُ مِنْ

از جایهای تهمتها + آیا تمیمی یکبار و قیسی بار دیگر + یتیمتر از

الْمُرَقِّشِ + أَثْبَتُ مِنْ أَصَمِّ رَأْسٍ + أَثْقَلُ مِنَ الْكَانُونِ

مرقش + ثابت تر از کر سنگ + گرانتر از کانون +

أَثْقَلُ مِنْ ثَهْلَانَ + أَثْقَلُ مِنْ هَيْضَةٍ + أَثْقَلُ مِنْ ... [illegible]

گرانتر از ثهلان + گرانتر از هیضه + ... [illegible]

مُبِينٍ + أَجْبَنُ مِنْ صَافِرٍ + أَجْبَنُ مِنْ ... + أَجْبَنُ مِنْ

او درست + بددل تر از ... + بددل تر از ... + بددل تر از

الْمَنْزُوفِ ضَرِطًا + أَجْدَى مِنْ تَفَارِيقِ الْعَصَا + أَجْرَأُ ... [illegible]

... از ... نافع تر از تفاریق چوب دستی + ... [illegible]

... + أَحْرَى ... النَّوَافِلِ + أَجِعْ كَلْبَكَ يَتْبَعْكَ + أَجْلَبُ

... [illegible] + گرسنه دار سگ خود ... [illegible]

بِالرَّكْبِ وَبَنِي الْمَجْدِ + أَجَلُّ النَّوَالِ مَا وَصَلَ قَبْلَ السُّؤَالِ + أَجْمَلُ

... [illegible] + بزرگترین بخشش چیزیست که ... پیش از سوال + ...

... فِي الْعِمَامَةِ + ... أَبْنَاؤُهَا ... [illegible]

صاحب دستار + ... [illegible]

أجهل الناس من تتبّع هواه وكثر اعجابه * أحبّ الناس من أخذ

... مردمان کسیست که ... دوست تر مردمان کسیست که بگیرد

بغير حقّ وأعطى غير مستحقّ * أحبّ الناس ما تحبّ لنفسك

بدون حق و بدهد غیر مستحق را * دوست دار برای مردمان آنچه دوست میداری برای خود

أحرّ ليالیك ... احدى حظیات لقمان * أحرص

یکی از ... لقمان * حریص تر

من نمل * أحرّ من الجمر * أحرّ من دمع المقلات * أحرص من الحرباء

از مور * گرم تر از شرارهای آتش * گرم تر از اشک ... * هوشیار تر از آفتاب پرست

أحزم من قرلی * أحسن كما أحسن الله إليك * أحسن إلى

هوشیار تر از ... * نیکی کن چنانکه نیکی کرد خدا بجانب تو * نیکوئی کن

المسیء ... * أحسن الأشياء كلا

...

صحیح من لسان فصیح في وجه صبیح * الاحسان صنیعة

صحیح از زبان فصیح در روی خوب * نکوئی کردن

الانسان * الاحسان يقطع اللسان * أحشفاً وسوء كيلة

انسان است * نکوئی کردن می برد زبان را * ...

حسبك وترشد * أحقّ الخيل بالركض المعار * أحمر

... * سزاوار تر اسپان ... اسپ عاریه * خوار تر

... * احب ... شطره * أحمق من هبنقة * أحمق

... * ... نصف آن * احمق تر از هبنقه * ...

من تجنّي احمق من حميدة احمق من دغة احمق من رجلة احمق

من جهيزة احمق ما يتوجه احمق من لاعق الماء احمق من عقعق

الاحمق من قطعه العجب عن الاستشارة والاستبداد

عن الاستخارة احمى من مجير الظعن احنا كلها محاسنها احن

من شارف احيد من بقة في حقة اخبر علما اخلط الخاثر

بالزباد اختلط الحابل والنابل اختلط المرعى بالهمل احد

من ضمن اخذ البري بالجري اخذ الغريم بفضل ثوب

المعسر الاقتراب يدني والتغرب يطرد اخراج العلين

على المداخل اسهل من جرح العين في غير المدخل اخرق

من صبي احرق من حمامة اخزم من حمالة الحطب اخزى

من ذات النحیین + اخشن من لیفة + اخطأت استه الحفرة

ماند زن صاحب دو مشک روغن + درشت تر از پاره پیت زبا + خطا کرد مقعدش مغاک را

الّا خ فخّ + اخفاء الشدائد من المروّة + اخلی من جوف حمار

دام است + پنهان داشتن سختیها از جوانمردیست + تهی تر از جوف حمار

اخلف من شرب الکمّون + اخلف من عرقوب + الاخلاق

وعده خلاف کننده تر از نوشیدن زیره + خلاف وعده کننده تر از عرقوب + خلقها

کنوز الارزاق + اخنث من دلال + اخوان هذا الزمان

گنجهای روزیهاست + سست تر از دلال + برادران این زمان

جواسیس العیوب + اخوک من واساک فی الشدّة + اخوک

جویندگان عیبها اند + برادر تو کسیست که غمخواری تو کند در سختیها + برادر تو

من واساک فی النشب لا من ساواک فی النسب + اخوک من

است که حسن سلوک کند با تو در مال نه کسیکه همسر تو کند در نسب + برادر تو کسیست

صدقک لا من صدّقک + اخیل من مذالة + اخیب صفقة

که راست اند ترا نه کسیکه راست گو دارد ترا + متکبر تر از مذالة + نومید تر از روی صفقة

من شیخ مهو + اداء الدّین من الدّین + ادب المرء خیر من

از پیر مهو + ادا کردن قرض از دین است + ادب مرد بهتر است از

ذهبه + ادرکنی ولو باحد المغروین + ادع الی طعامه

زر او + دریاب مرا اگر چه بیکی از دو تیر باشد + بخوان بسوی طعام خود

من یدعوک الی جفانه + ادفع الشرّ بعود او عمود + ادق من

کسی که بخواند ترا بسوی کاسه ها + دور کن بدی را با چوب یا ستون خانه + باریکتر از

خليط باطل + إذا أتاكم كريم قوم فأكرموه + إذا انتهى الأمر

سراب + وقتيكه بيايد شما را عزيز قوم پس گرامى كنيد او را + وقتيكه بغايت رسد امر

إلى الكمال عاد إلى الزوال + إذا انتهت المدة لم ينفع العدة

بسوى كمال باز گردد بسوى نقصان + وقتيكه بغايت رسد مدت نفع نكند ساز و برگ +

إذا أدبر الدهر عن قوم كفى عدوهم + إذا ألقيت جلباب

چون پشت دهد زمانه از قومى كفايت كند دشمن آن قوم + وقتيكه افگندى چادر

الحياء فافعل ما شئت + إذا زحمن شاصيا فأرعد + إذا افتقر

شرم را پس بكن آنچه خواهى + وقتيكه غالب شوى شاصى را پس [illegible] + چون محتاج شد

اليهودي نظر في حساب العتيق + إذا [illegible] السنة الفار

يهودى بنگرد [illegible] حساب [illegible] سال [illegible] [illegible]

دكان البقال + إذا استبد الإنسان برأيه عميت عليه المراشد +

دوكان بقال + چون مستقل شود آدمى [illegible] بخود پوشيده شود بروى راه‌ها

إذا اصطنعت المعروف فاستره + وإذا اصطنع إليك فانشره

چون نكويى كنى [illegible] پوشيده دار [illegible] + وقتيكه نكويى كرده شود بسوى تو پس آشكار كن

إذا أراد الله شيئا هيأ أسبابه + إذا استشرت الجاهل

هرگاه بخواهد خدا چيزى را [illegible] آماده كند اسباب او + هرگاه مشورت خواهى از جاهل

اختار لك الباطل + إذا بلغت الستين فاقتل بالسكين +

اختيار كند براى تو باطل را + چون برسى به شصت [illegible] پس بكش [illegible]

إذا تكرر تقرر + إذا تم أمر بدا نقصه + إذا تم العقل نقص

چون مكرر شود قرار گيرد + هرگاه تمام شود امرى ظاهر شود نقصان او + چون كامل شود عقل كم شود

الكلام ٭ إذا تمّ الفقر فهو الله ٭ إذا تخاصم اللّصّان ظهر السارق

کلام ٭ چون کامل شود فقر پس آن حقّ است ٭ چون باهم جنگ کنند دو دزد

ظهر المسروق ٭ إذا تغيّر السلطان تغيّر الزمان ٭ إذا جاء القضاء

ظاهر شود دزدیده ٭ چون متغیر شود پادشاه متغیر شود زمانه ٭ چون بیاید قضا

عمي البصر ٭ إذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون

نابینا شود بینائی ٭ وقتیکه بیاید میعاد ایشان تاخیر نکنند یک ساعت و پیش نیفتند

إذا جاء الضفدع البئر منيّة يعتصم بحبل الحيّة ٭ إذا جاء

چون بیاید بوی غوک چاه مرگ چنگ زند برسن مار ٭ چون بیاید

أجل البعير حام حول البئر ٭ إذا جاء الاحتمال بطل الاستدلال

مرگ شتر بگردد گرد چاه ٭ چون بیاید احتمال باطل شود دلیل ٭

إذا جاءت الحين حارت العين ٭ إذا جاء القضاء ضاق

چون بیاید هلاکی حیران شود چشم ٭ چون در آید قضا تنگ گردد

الفضاء ٭ إذا حلّت المقادير ضلّت التدابير ٭ إذا حمل على النور

جای فراخ ٭ چون فرود آید اندازه ضائع شد تدبیرها ٭ چون بار کرده شود بر

عقد الثريّا حذّر بنطاق الجوزاء الهجان ٭ إذا زجر السحاب

گره ثریا ... جوزا ... ٭ چون ... آید ... ابر

من حجر قلت بالحجر ٭ إذا ذكرت الذئب فأعدّ له القضيب

از ... شود بسنگ ٭ چون یاد کرده شود گرگ آماده گردان از برای او ...

إذا ذهب الحياء حلّ البلاء ٭ إذا ذهب الوفاء نزل البلاء

چون برود شرم فرود آید مصیبت ٭ وقتیکه برود وفا فرود آید مصیبت

اذا زل العالم زل بزلته العالم + اذا ساد اللئام باد الکرام

چون بلغزد عالم بلغزد بلغزش او جهان + چون سردار شوند ناکسان بلاک گردند کریمان

اذا ساد السفل خاب الامل + اذا سمعت بسری القین فاعلم

چون مهتر شوند ناکسان نومید گردد امید + چون بشنوی در شب رفتن آهنگر پس بدانکه

انه مصبح + اذا سکت عن جاهل فقد اوسعته جوابا واوجعته

بتحقیق او بامداد کننده است + چون خاموش شدی از جاهل پس البته فراخ کردی بروی از روی جواب و دردناک کردی

عتابا + اذا ضحک القرد یبکی استه + اذا ضاق الامر اتسع + اذا

از روی عتاب + چون بخندد بوزینه بگرید کون او + چون تنگ شود امر فراخ شود + چون

طرت فقع قریبا + اذا طلع السهیل قطع السیل + اذا عز

پرواز کردی پس بیفت قریب + چون طلوع کند سهیل بریده شود آب آن + چون غالب شود

اخوک فهن + اذا عرفت الحوبة قبلت التوبة + اذا فات الشرط

برادر تو پس نرمی کن + چون شناخته شود گناه قبول کرده شد توبه + وقتیکه فوت شود شرط

فات المشروط + اذا قلت له زن طار راسه وحزن + اذا قلت

فوت گردد مشروط + چون بگفتی مر او را بسنج [illegible] سر خود را و غمگین شود + وقتیکه اندک شود

العقول کثرت الفضول + اذا قامت القیامة تعد الثوابت

عقلها بسیار شود بیهودگیها + چون قائم شود قیامت شمار کرده شوند عملهای ثابت

شعر اذا کان الغراب دلیل قوم + سیهدیهم طریق

چون باشد زاغ رهنمای گروه + زود [illegible] راه

الهالکینا + اذا کنت کذوبا فکن ذکورا + اذا لم تستحی

هلاک شدگان + وقتیکه شوی بسیار دروغگو پس باش [illegible] + [illegible]

[…] بلدي ، إذا لم تستحي فاصنع ما شئت ، إذا لم تغلب فاخلب

تازیانه […] مرا چون شرم نکنی پس بکن هرچه خواهی ، وقتیکه غالب نشوی پس فریب بکن

إذا ما القارظ العنزي آبا ، إذا ما التقى من هم […] ونا وهاء

وقتیکه قارظ عنزی باز آید ، وقتیکه ملاقات کنی از اندوه پس قصد کن آنرا و دریاب ترا

إذا مرّوا باللغو مرّوا كراما ، إذا مات الاعتصام عاش الانتقام

وقتیکه بگذرند بسوی لغو گذرند درحالیکه کریم اند ، چون بمیرد پرهیز زندگانی کند عوض گرفتن

إذا مكر الله ببلدة جعل حاكمها قردة ، إذا ملك الأراذل

وقتیکه بازی کند خدا شهری را گرداند حاکم آنرا بوزینه ، پادشاهان مالک شدند دونان

هلك الأفاضل ، إذا ملكت فاسجح ، إذا نزل القدر بطل

هلاک شوند فاضلان ، چون مالک شدی پس نیکوئی کن ، چون فرود آید حکم […] باطل شود

الحذر ، إذا وافق الهوى الحق ، أرضيت الخالق والخلائق ، إذا

ترسیدن ، چون موافق شود خواهش حق را راضی کنی خالق را و مخلوق را ، وقتیکه

وافق هواك رشادك فقد اخترت معادك ، إذا وجدت

موافق شود خواهش تو راه یابی ترا پس تحقیق اختیار کردی آخرت خود را ، چون بیابی

القبر مفتوحا فادخل فيه ، إذا هبت الرياح فاغتنمها فإن لكل خافقة

قبر را گشاده پس داخل شو در آن ، چون بوزد بادها پس غنیمت دان آنرا پس تحقیق […]

سكونا ، إذا يئس الإنسان طال لسانه ، اذكر غائبا تره ، اذكر

سکون است ، وقتیکه ناامید شود آدمی دراز گردد زبانش ، یاد کن غائب را ببینی آنرا ، یاد کن

غائبا يقترب ، أذلّ من المطايا ، أذلّ من جنين ، أذلّ من […]

غائب را نزدیک شود […] خوارتر از بارکشان ، خوارتر […] ، خوارتر […]

اَسْرَعُ مِنْ نِکَاحِ اُمِّ خَارِجَةَ + اَسْرَعُ مِنْ لَحْسِ الْکَلْبِ اَنْفَهُ + اَسْرَعُ

شتابنده‌تر از نکاح ام خارجه + شتابنده‌تر از لیسیدن سگ بینی خود را + شتابنده‌تر

مِنْ طَرْفَةِ عَیْنٍ + اَسْرَعُ مِنَ السَّیْلِ اِلَی الْحُدُوْرِ + اَسْرَعُ مِنَ النَّارِ

از برهم زدن چشم + شتابنده‌تر از رفتن آب بسوی جای نشیب + شتابنده‌تر از آتش

تُدْنیٰ مِنَ الْحَلْفَاءِ + اَسْرَعُ اِلَی الْقُلُوْبِ مِنَ النَّارِ اِلَی الْیَرَاعِ + اَسْرَقُ

که نزدیک کرده شود از گیاه + شتابنده‌تر بسوی دلها از آتش بسوی چوب + دزدنده‌تر

مِنْ زَبَابَةٍ + اَسْرَقُ مِنْ شِظَاظٍ + اَسْرَقُ مِنْ عَقْعَقٍ + اَسْعَدُ الرُّعَاةِ مَنْ سَعِدَتْ

از موش کر + دزدنده‌تر از شظاظ + دزدنده‌تر از عکه + نیکبخت‌ترین نگهبانان کسی است که نیکبخت شود

بِهٖ رَعِیَّتُهٗ + اَسَعْدٌ اَمْ سَعِیْدٌ + اِسْقِ اَخَاکَ النَّمَرِیَّ یَصْطَبِحُ + اِسْقِ

بسبب او رعیت او + آیا سعد است یا سعید + سیراب کن برادرت را که نمری است تا شراب بامدادی نوشد + سیراب کن

رَقَاشِ اِنَّهَا سَقَّایَةٌ + اَسْمَعُ جَعْجَعَةً وَلَا اَرٰی طِحْنًا + اَسْمَعُ مِنْ سِمْعٍ

رقاش را که بتحقیق او بسیار آب دهنده است + میشنوم آواز آسیا را و نمی‌بینم آرد را + شنواتر از بچه گرگ

اَسْهَلُ مِنْ جَلْدَانَ + اَشْاَمُ مِنَ الْغُرَابِ + اَشْاَمُ مِنْ مَنْشِمٍ + اَشْاَمُ

نرم‌تر از جلدان + بدفال‌تر از زاغ + بدفال‌تر از منشم + بدفال‌تر

مِنْ قَاشِرٍ + اَشْاَمُ مِنْ خَوْتَعَةٍ + اَشْاَمُ مِنْ طُوَیْسٍ + اَشْاَمُ مِنَ الْبَسُوْسِ

از قاشر + بدفال‌تر از خوتعه + بدفال‌تر از طویس + بدفال‌تر از بسوس

اَشْاَمُ مِنْ دَاحِسٍ + اَشْاَمُ مِنَ الشَّقْرَاءِ عَلٰی نَفْسِهَا + اَشْبَهُ شَرْجٍ

بدفال‌تر از داحس + بدفال‌تر از شقراء بر ذات خود + مانا شد شرج

شَرْجًا لَوْ اَنَّ اُسَیْمِرًا + اِشْتَرِ الْمَوَتَانَ وَلَا تَشْتَرِ الْحَیَوَانَ + اِشْتَرِ

شرج را اگر بتحقیق درختان سمره بودی + خرید کن مرده را و خرید مکن حیوان را یعنی غلام و ستور + خرید کن

لنفسك في السوق + الاشتغال بالمآفات تضييع الاوقات +

بکسی فات خود بجای بازار یعنی بجای مشغول شدن بانچه فوت شد ضائع کردن وقتهاست +

اشد الغصص فوت الفرص + اشد العقوبات عقوبة الفراق +

سخت ترین غصه ها درگذشتن فرصتهاست + سخت ترین عذابها عذاب جدائیست +

اشد عصبية من الجحاف + انس السلاطين من خافه البري و

سخت تر از روی حمایت از کوه + همدم ترین شاهان کسیست که بترسد او را بی گناه و

يعتمد عليه الجري + اشرف الغنى ترك المنى + اشغل من ذات

اعتماد کند بروی دلیر + بزرگتر توانگری گذاشتن آرزوهاست + مشغول تر از زن صاحب

النحيين + اشقر ان يتقدم ينحر وان يتأخر يعقر + اشكر من بروقة

دو مشک + شتر سرخ مو اگر پیش شود ذبح کرده شود و اگر پس ماند خسته کرده شود + شاکرتر از بروقه +

اشهر من قفا نبك + اشهى من قبلة العذار + الاشياء تتبين

مشهورتر از قفا نبک + خواهان تر از بوسه رخسار + چیزها هویدا می شوند

باضدادها + اصبح اميرا وامسى اسيرا + اصبر من ذي ضاغط

بضدهای خود + صبح کرد در حالیکه امیر است وشام کرد در حالیکه قیدیست + صابرتر از صاحب ستم +

اصبر من الاثافي على النار + اصحب السلطان بالحذر + اصدق

صابرتر از دیگپایها بر آتش + مصاحبت کن پادشاه را بخوف + راست تر

المقال ما نطقت به صورة الحال + اصرد من عين الحرباء + اصرد

سخن آنکه گویا شود بوی صورت حال + نافذتر از چشم آفتاب پرست + نافذتر

من عنز الجرباء + اصعب الاشياء المشي بالاقدام + اصغر

... آنچه خارش دارد + مشکل ترین چیزها رفتار کردن است بقدمها + خردترین

القوم منفرهم + اصفى من عين الديك + اصفى من عين الطير

گروه خادم ایشانست + صاف تر از چشم خروس + صاف تر از چشم

اصفر الوجنتين كالمنافق + اصنع للمعروف ولو الى كلب +

زردتر هر دو رخساره مانند منافق + بکن نکوئی اگرچه بسوی سگ باشد +

اصنع من النحل + الاصيل لا يخطي **اضبط** من عائشة

صانع تر از مگس شهد + اصیل خطا نمی کند + نگاه دارنده تر از عائشه رض +

اضرب البرئ حتى يعترف السقيم + اضرع من كلب + اضرعتني

بزن بی گناه را تا اقرار کند گنهگار + خوارتر از سگ + خوار کرد مرا

الحمى + الاضطرار يذهب الاختيار + اضل من سنان + اضل

تب + بیقراری می برد اختیار را + گمراه تر از سنان + گمراه تر

من قارظ عنزة + اضل من موؤدة + اضمار الغضب على من قد

از جنبنده هر که سدر از قبیله عنزه گمراه تر از دختر زنده بگور کرده شده + نهان داشتن خشم بر کسیکه البته

مكن مهلك + اضيع من غمد بغير نصل + اضيع من يد في رحم

قدرت داشته باک کننده است + ضایع تر از نیام بدون شمشیر + ضایع تر از دست در زه دان

اضيق من سم الخياط + **اطالة** الكلام مفضي الى الملال و

تنگ تر از سوراخ سوزن + دراز کردن سخن رساننده است بسوی اندوه و

الابرام + اطرق كرا ان النعامة في القرى + اطلب من حثيث

انقطاع + خاموش باش ای کروان البته شتر مرغ در دیه هامجبوبست + جوینده تر از جائی که

يطلبون ولكن + اطلبوا الخير عند حسان الوجوه + اطمع من اشعب

می جویند مردمان و نیست مطلوب حاصل + بجوئید نیکی را نزدیک خوبرویان + طامع تر از اشعب

مع الضاد ۶

مع الطاء

من قراسخ دیر کعب + اطلق

از رہنمای در کعب + سبکتر

من ... اطيش من فراشة + اظرف من زنديق + اظلم

از ایک + سبکتر از پروانہ + ظریف تر از زندیق + ظالم تر

من الشيب + اظلم من صبي + اظل من حجر + اظما من رمل + اظهار

از پیرے + ظالم تر از کودک + سایہ ناک تر از سنگ + تشنہ تر از ریگ + ظاہر کردن

الغنى من الشكر + اظهر من الشمس وابين من الامس + الاعلاق

توانگری از شکرست + ظاہر تر از آفتاب و ہویدا تر از دے + آویختن

بناب الفيل اسهل من التعلق بباب البخيل + اعدى من

بدندان پیل آسان تر است از متعلق شدن بدروازہ بخیل + از حد درگذرندہ تر از

الشنفرى + اعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك + اعدل

شنفری + دشمن تر دشمن تو نفس تست آنکہ میان ہر دو پہلوی تست + منصف تر

من الميزان + اعذر من انذر + اعرى من المغزل + اعرضت الفرقة

از ترازو + بسیار عذر گذارندہ کسیکہ بیم رسانید + برہنہ تر از دوک + ظاہر کردہ شد جدائی

اعرف من الماتح باست الماتح + اعز من كليب وائل + اعز من

شناسا تر از ... + نادر تر از کلیب وائل + نادر تر از

بيض الانوق + اعز من الابلق العقوق + اعز من الغراب الاعصم

بیضہ ... + نادر تر از ابلق باردار + نادر تر از کلاغ ...

اعز من ... + اعط القوس باريها + اعطى العبد كراعا فطلب ذراعا

... + کمان را بسازندہ او + دادہ شد بندہ پارچہ را پس طلب کرد دست

اَعَقُّ مِنْ ضَبٍّ + اِعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ شَدِیدُ الْعِقَابِ + الْاَعْمَالُ بِخَوَاتِیمِهَا + الْاَعْمَالُ

نافرمان تر از سوسمار + بدانید که البته خدا سخت ترست عذاب او + اعتبار عملها بنتیجه های آنهاست + عملها

بِالنِّیَّاتِ + الْاَعْمَالُ ثِمَارُ النِّیَّاتِ + اَعْمَرُ مِنْ مُعَاذٍ + اَعْمَرُ مِنْ نَصْرٍ + اَعَنْ صَبُوحٍ تُرَقِّقُ

به نیتهاست + عملها بارهای نیتهاست + درازتر از روی زندگی از معاذ + درازتر زندگانی از نصر + آیا از شراب بامدادی نرمی

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الْقَضِیَّةِ الْمَعْكُوسَةِ + اَعْوَرُ عَیْنُكَ وَالْحَجَرُ + اَعْیَی مِنْ بَاقِلٍ + اَعْیَی كَالدَّاءِ

پناه میگیرم بخدا از قضیه تبدیل کرده شده + چشم یک چشم شد چشم تو و سخت شد + عاجزتر از باقل + عاجز کرد بیماری

الدَّوَاءَ + اَعْیَبُ مِنْ بَغْلَةِ اَبِی دُلَامَةَ + اَعْیَیْتَنِی بِاُشُرٍ فَكَیْفَ بِدُرْدُرٍ

دوا را + معیوب تر از استر ابو دلامه + عاجز کردی مرا بتیزی دندان پس چگونه بسخت بی دندانی

اِغْدُ بِقَیْنَةٍ اَوْ دَعْ + اَغْدَرُ مِنْ صَقْرٍ + اَغَرُّ مِنْ ظَبْیٍ مُقْمِرٍ + اَغَرُّ مِنْ

بی وفائی کن بکنیز سرود گوی یا بگذار + بی وفاتر از چرغ + فریبنده تر از آهوی شب با قمر + فریبنده تر از

سَرَابٍ + اَغْزَلُ مِنْ فُرْعُلٍ + اَغْزَلُ مِنْ امْرِئِ الْقَیْسِ + اَغْلَی فِدَاءً مِنْ

نمایش آب + عاشق تر از بچه کفتار + غزل گوینده تر از امرء القیس + گران تر از روی بها از

حَاجِبِ بْنِ زُرَارَةَ + اَغْلِقِ الْاَبْوَابَ اَیُّهَا الْبَوَّابُ + اَغْنَی الصَّبَاحُ

حاجب پسر زراره + بند کن درها را ای دربان + بی نیاز کرد صبح

مِنَ الْمِصْبَاحِ + اَغْنَی مِنَ التُّفَّةِ عَنِ الرُّفَةِ + اِفْحَصْ صَدْرَكَ تَعْلَمْ عَجْرَكَ

از چراغ + بی نیازتر از درنده از کاه + بجستجو بشکاف سینه خود را بدانی عیبهای خود را

اَفْتَكُ مِنَ الْبَرَّاضِ + اَفْحَشُ مِنْ فَاسِیَةٍ + اَفْرَخَ رُوعُكَ + اَفْرَسُ

دلیرتر از براض + بیهوده تر از فاسیه + بیرون کن ترس خود را + داناتر

مِنْ مُلَاعِبِ الْاَسِنَّةِ + اَفْرَسُ مِنْ عَامِرِ بْنِ الطُّفَیْلِ + اَفْرُغْ هَمَّكَ

از بازی کننده نیزه ها + داناتر از عامر بن طفیل + فارغ کن اندوه خود را

مجالس سمابط + افسحر هذا ام انتم لا تبصرون + افشاء اسرار الناس

من سنن الكرام + افضل الزهد اخفاؤه + افضل الناس من لم تفسد

الشهوة دينه + افضل البر ما لا من فيه ولا مطل + افضل المعروف

+ ... بهترین نکویی

اعانة الملهوف + افضح من جهة في حلقة + اف لمن لا تندى صفاته

افلت وله حصاص + افلت وانحص الذنب + افلت فلان

بجريعة الذقن + افواهها مجاسها + الافواه مقدمة الكون + الاقارب

كالعقارب + اقبح الكلام مدح اللئام + اقبح من قردة + اقتلوني

+ ... بلکشید مرا

ومالكا + اقذر من حيضة + اقرى من حابي الذهب + اقسى من

الحجر + اقطف من ذرة + اقل في اللفظ من لا شيء في العدد + اقل

من ... + اقل التأني اجل من اكثر العجلة + اقلل

طعامك تحمد منامك + الاقلام مطايا الافهام + اكلب وعلى
طعام خود را ستایش کنی خواب را + قلمها ستوریهای دانشهاست + بنویس انچه عهد کرد را

على الجمل + اكثر مصارع العقول تحت بروق الاطماع + اكثر
بر شتر + بیشتر مصراعهای عقلها زیر برقهای طمع ست + بیشتر

الظنون ميون + اكذب من دب ودرج + اكذب من اليهير
گمانها دروغهاست + دروغگوترین کسیکه رفت و باخر رسید + دروغگوتر از سراب

اكذب من سهيلة + اكذب من المهلب بن ابي صفرة + اكذب
دروغگوتر از سهیله + دروغگوتر از مهلب پسر ابو صفره + دروغگوتر

من فاختة + اكذب من سجاح + اكذب من ابي ثمامة + اكذب
از فاخته + دروغگوتر از سجاح + دروغگوتر از ابو ثمامه + دروغگوتر

من صبي + اكرم من حاتم + اكسفا وامساكا + اكسى من بصل
از کودک + جوانمردتر از حاتم + آیا ترش روئی با بخل + بیشتر دلباس پوشیده از پیاز

اكفر من حمار + اكفر من ناشرة + اكل وحمد خير من اكل وذم + اكل
کافرتر از حمار + کافرتر از ناشره + خوردن و ستودن بهترست از خوردن و نکوهیدن + خوردن

اللحم عشية وغدوة يورث القلب غلظة وقسوة + الاكل من
گوشت شبانگاه و بامداد پیدا میکند دل را درشتی و سختی + خوردن از

الدين + اكل الدهر عليه وشرب + اكيس من قشة + الام من
دین ست + خورد زمانه بروی و نوشید + داناتر از قشه + لئیم تر از

راضع + اكثر من ماذر + الام من [illegible]
راضع + ناکس تر از مادر + [illegible]

فلا آلية + لتنفعك عملة الله البطان + النقي البطان والحقب لحن من

پس نیست ... + بسیار سود دهنده است ... با هم ... + تنگ ... + نیکوتر از زرد و ...

الجرادتين + الحن من قينتي يزيد + الجم ما أسديت + الذ من اغفاء

دو جواده + نیکوتر از دو کنیز ... یزید + بپوده کن چیزی را که با ... لذیذتر از خفتن

الفجر + الذ من الامن + الذ من الغنيمة الباردة + الذ من المنى + الزق

فجر + لذیذتر از امن + لذیذتر از غنیمت ... + لذیذتر از آرزو ...

التنور ما دام حاراً + الص من كندش + الص من شظاظ + القى

تنور را تا وقتیکه گرم است + دزدتر از کندش + دزدتر از شظاظ + بفگند

عصاه ما القى دلوك في الدلاء + اللهم زد ولا تنقص + الله جميل

عصای خود را + بفگن دلو خود را در دلوها + بار خدایا زیاده کن و کم مکن + خدای خوب است

ويحب الجمال + الله بس ما بقي هوس + أليس الصبح بقريب + اليك

و دوست میدارد جمال را + خدا کافیست آنچه باقی ماند هوس + آیا نیست صبح نزدیک + بسوی تو

يساق الحديث + امحل من الترهات + الامرد كالنساء + امرء

رانده میشود حدیث + بیشتر ... از ... باطلها + امرد مانند زنان است + ...

واديه واجنى حلبه + امرعت فانزل + الامر فوق الادب + الامر

... و کامل شد گیاه او + بفراخی آب و علف رسیدی + حکم بالای ادب است + حکم

بالشي نهي عن ضده + امش بداءك ما مشى بك + امر فرشت

بچیزی نهی است از ضد ... + برو ... بیماری خود تا وقتیکه برود آن ... + آیا انگند

... [illegible] الاسد ... [illegible] هونة

... شده + شیر + کارها ... کرده شده

بأوقاتها الأمين أمن والخائف خائف أنا ابن جلا [illegible]

بوقتهای خود + امانت دار بی بیم شونده است [illegible]

خوفي من البلل + أنا بالنهار خطيب وفي الليل أطيب + أنا عربيد

ترس من از تریها + من در روز خواننده زنانم و در شب نکاح کننده ام + من ستمکار

وأنت بر عديد وبيننا بون بعيد + أنا في مفارقة من أريد و

و تو [illegible] هستی و میان ما جدائی دور است + من در جدائی کسیکه اراده میکنم و

صحبة من لم أرد كواجد ما لا يشتهي ومشتهٍ ما لا يجد + أنا كلف

صحبت کسیکه اراده نمیکنم مانند یابنده چیزیکه نمی خواهد + و خواهنده چیزیکه نمی یابد + من عاشق

وأنت صلف فكيف نأتلف + أنا منه فالج بن خلاوة + أنا منه

و تو لاف گو پس چگونه الفت گیریم + من ازان فالج بن خلاوه ام + من از وی

كحاقن لا إهالة + أنا نذير لكل فتى وثق بامرأة + إنا وجدنا آباءنا

مانند داخل کننده پیه گداخته ام + من ترسانندم برای هر جوانی که اعتماد کرد بزن + بتحقیق ما یافتیم پدران خود را

على أمة وإنا على آثارهم مقتدون + إن أحسنتم أحسنتم

بر گروهی و بتحقیق ما بر نشانهای ایشان پیروی کننده ایم + اگر نکوئی کردید نکوئی کردید

لأنفسكم + إن أعيى البعير فزده نوطا + إن أردت المحاجزة

برای ذاتهای خود + اگر مانده شود شتر پس زیاده کن او را نوط + اگر اراده کنی مصالحه را

فقبل المناجزة + إن الله مع الصابرين + إن الله لا يضيع أجر المحسنين

پس پیش از مقاتله + بتحقیق خدا با صابران است + بتحقیق خدا ضائع نمیکند مزد نکوئی کنندگان

إن الله [illegible]

[illegible]

الشجاع + إنّ أوّل ناسٍ أوّل ناسٍ + إنّ آثارنا تدلّ علينا + إنّ البيع

دلیر را + بتحقیق اول مردمان اول مردمانند + بتحقیق آثار ما دلالت میکنند بر ما + بتحقیق بیع

مرتخص وغالٍ + إنّ البغاث بأرضنا لاكبر + إنّ البغاث بأرضنا

ارزانست وگران + بتحقیق لغاث درزمین ما هرآئینه بزرگست + بتحقیق لغاث درزمین ما

لكبير + إنّ البغاث بأرضنا تستنسر + إنّ الباطل كان زهوقا

هرآئینه بزرگست + بتحقیق لغاث درزمین ما کرکس میشود + بتحقیق باطل بود نیست

إنّ الجواد عينه فراره + إنّ الحديد بالحديد يفلح + إنّ الخبر

بتحقیق جوانمرد چشمش فراراوست + بتحقیق آهن باآهن شگافته میشود + بتحقیق خبر

يحتمل الصدق والكذب + إنّ الدواهي في الآفاق تهترس

احتمال میدارد راستی و دروغ را + بتحقیق مصیبتها در عالم میکوبد +

إنّ الرقين تغطي أفن الأفين + إنّ الشقي وافد البراجم + إنّ الصبر

بتحقیق درم می پوشد حماقت احمق را + بتحقیق بدبخت رسول براجم است + بتحقیق صبر

راحة + إنّ العلم باقٍ لا يزال + إنّ العوان لا تعلّم الخمرة + إنّ

آسایش است + بتحقیق علم باقیست و دور نمیشود + بتحقیق میانه سال تعلیم کرده نمیشود خمار پوشی را + بتحقیق

العصا قرعت لذي الحلم + إنّ الفتنة أشدّ من القتل + إنّ الفرار

عصا کوفته شد برای صاحب علم + بتحقیق فتنه سخت است از کشتن + بتحقیق گریختن

بقراب أكيس + إنّ القصيرة قد تطيل + إنّ للقمة ألف هول

با قراب زیرکی است + بتحقیق کوتاه گاهی دراز میشود + بتحقیق برای قیامت هزار خوف است

أهونها الموت وللموت ألف هول أهونها فراق الأحبة + إنّ الكريم

آسانتر آنها مرگ است و برای مرگ هزار خوف است آسانتر آنها جدائی دوستان است + بتحقیق جوانمرد

لو دعی الی طعن الاحباب + ان المعاذیر قد تشوب بالکذب + ان

اگر خوانده شود بسوی طعنه کردن دوستان + بتحقیق عذرها گاهی می آمیزد به دروغ + بتحقیق

المقدرة تذهب الحفیظة + ان الموصین بنو سهوان + ان

توانائی می برد حمیت را + بتحقیق وصیت کنندگان پسران غافل اند + بتحقیق

النفس لامارة بالسوء + ان الهدایا علی مقدار مهدیها + انباض

نفس آنکه بسیار حکم کننده است به بدی + بتحقیق هدیه ها باندازه هدیه دهنده است + بانگ آوردن کمان است

بغیر توتیر + ان بعض الحلم ... + انت شولة الناصحة + انت

بدون تو تیر + بتحقیق بعضی ... + تو شوله هستی نصیحت کننده + تو

الشعار دون الدثار + انت تئق وانا مئق فکیف نتفق + انت

شعار هستی نه دثار + تو شتابنده هستی بغضب و من گریان ام پس چگونه متفق شویم + تو

کصاحبة النعامة + انتن من جیفة + انتفخ سحرک + انتظار الفرج

مانند زن مالک شترمرغ هستی + بدبوتر از مردار + آماسید شش سینه تو + انتظار کردن کشایش

عبادة + الانتظار اشد من الموت + انجد من رای حضنا + انجز حر

عبادت است + انتظار سخت تر است از مرگ + درآمد بنجد کسیکه دید حضن را + وفا کرد حر

ما وعد + انجب من ام البنین + انجب من بنت الخرشب + انجب

آنچه وعده کرد + بزرگتر از ام بنین + بزرگتر از دختر خرشب + بزرگتر

من ام حبیبة + ان جرجر العود فزده وقرا + انحلت عقدتهم + انکد

از ام حبیبه + اسلحگی آواز کند عود پس زیاده کن او را بار گران + گشاده شد گره ایشان + ...

من الکهنی + ان دون الطلمة خرط القتاد + ان دماء ...

أنزل الناس منازلهم * إن سرقت فاسرق درة * وإذا زنيت فازن

فرود آر مردمان را در مرتبه های ایشان * اگر دزدی کنی پس ببر در مروارید را * و چون زنا کنی پس زنا کن

بحرة * الإنسان مركب من السهو والنسيان * الإنسان عبيد

بزن حره * انسان مرکب است از غفلت و فراموشی * انسان بنده های

الإحسان * الإنسان مرآة الإنسان * الإنسان مع النسيان * الإنسان

احسان است * انسان آئینه انسان است * انسان با فراموشی * انسان

حريص على ما منع * الإنسان لما في السهو والنسيان * الإنسان

حریص است بر آنچه باز داشته شد * انسان همعنان غفلت و فراموشی را * انسان

رهينة اللسان * الإنسان على نفسه بصيرة * أنشط من ظبي مقمر

بهلاکت وی زبان است * انسان بر ذات خود بیناست * شادان تر از آهوی شب قمر

الإنصاف أحسن الأوصاف * أنصف القارة من راماها * أنصر

انصاف نیکوترین صفتهاست * انصاف کرد در حق موش کسیکه تیر انداخت سوی یاری کن

أخاك ظالما أو مظلوما * انظر إلى ما قال ولا تنظر إلى من قال * إن

برادر خود را در حالیکه ظالم باشد یا مظلوم * بنگر بسوی چیزی که گفت و منگر بسوی کسیکه گفت * اینست اگر

على نفسك * إن غلا اللحم فاصبر إلى رخيصه * إن في المعاريض

بر ذات خود * اگر گران شد گوشت پس صبر کن بسوی ارزانی وی * بتحقیق در تعریضها

لمندوحة عن الكذب * إن في نفس الجمال ما ليس في نفس * أنف

فراخی است از دروغ * بتحقیق در ذات خوبی چیزیست که نیست در نفس * بینی

في السماء واست في الماء * أنفك منك وإن كان أجدع * انقطع السلا

[illegible] بینی تو از تست اگرچه باشد بریده * منقطع شد سلا

فی البطن + انقطع قرن من قادیة + ان کان الکذب ینجی فالصدق انجی

در شکم + منقطع شد زور آور از جماعت اندک + اگر هست دروغ که نجات میدهد پس راستی نجات

ان کنت ریحا فقد صادفت اعصارا + ان کنت ذا طب فطب لعینک

اگر هستی باد پس بتحقیق یافتی گردباد را + اگر هستی طبیب پس علاج کن برای چشم

انکحنا الفرا فسنری + ان کیدکن عظیم + انک لا تجنی من الشوک العنب

نکاح کنانیدیم گورخر را پس زود است ببینیم + بتحقیق مکر شما بزرگ است + بتحقیق تو نمی چینی در خار انگور را

انک میت وانهم میتون + انا فی واد وانت فی واد + ان لله جنودا منها

بتحقیق تو مرده هستی و بتحقیق ایشان مردگانند + بتحقیق تو در وادی هستی و من در وادی + بتحقیق مر خدا را لشکرهاست

العسل + ان لکل عام طعاما + ان لم تغض علی القذی لم ترض ابدا + ان لم

شهد + بتحقیق برای هر سال خوردنی است + اگر خاموش نشوی بر خاشاک راضی نشوی همیشه + اگر نه

یکن وفاق ففراق + انما الاعمال بالخواتیم + انما هو کبارح الاروی + انما

باشد موافقت پس جدائی است + جز این نیست که عملها به خاتمه هاست + جز این نیست که او مانند شکار ... است + جز

الایدی باصابعها والملوک بصنائعها + انما سمیت هانیا لتهنا + انما المرء

که دستها با انگشتهای خود است و ملکها بهنرهای خود + جز این نیست که نامیده شدی هانی تا گوارا شوی + جز این

باصغریه قلبه ولسانه + انما یعاتب الادیم ذو البشرة + انما انشط من

به دو خرد خود است دل او و زبان او + جز این نیست که عتاب کنند چرم را صاحب بشره + جز این نیست که گره گشاد از

عقال + انما یضن بالضنین وینافس فی الثمین + انما النسل مع الکرة + انما

رسن + جز این نیست که بخل کرده میشود به بخیل و رغبت کرده میشود در گران بها + جز این نیست که نسل با زن است + جز این

النشید علی المسمع + انما مثلی کمثل طیر شبیه + انما من القصص + انم من التراب

بر شنونده است + جز این نیست که ... + ... + ...

أنم من الدمع + أنم من الزجاجة + أنم من الکتیلة + أنم من الوشام + أنم من اللسان +

سخن چین تر از اشک + سخن چین تر از آبگینه + سخن چین تر از بادرم + سخن چین تر از الحسیل + سخن چین تر از زبان

إنّ مع العسر یسرا + إنّ من البیان لسحرا + إنّ من الکلام حکمة + إنّ

بتحقیق با دشواری آسانی است + بتحقیق بعضی بیان برآئینه جادو است + بتحقیق بعضی کلام حکمت است + بتحقیق

من الکلام ما هو امرع من الغیث وما هو اقطع من السیف + إنّ

بعضی از کلام چیزیست که او نافع تر است از باران و چیزیکه او برنده تر است از شمشیر + بتحقیق

من لا یصلحه الخیر یصلحه الشر + إن ملکت الملك فلك الفلك

کسیکه صالح نکند او را نیکی صالح کند او را بدی + اگر مالک شوی ملک را پس از تو است کشتی

إن هی الا فتنتك + إنه لأزنى من قرد + إنه لشراب بأنقع + إنه لیعاجز الی ثقة

نیست آن مگر آزمایش تو + بتحقیق وی برآئینه زانی تر است از بوزنه + بتحقیق وی هم شناسا است بنقعها + بتحقیق وی رغبت میکند

إنی لك لأطوع من حذائك + أوفق من غذائك + إنی لك لأتبع من ظلك

بتحقیق من برای تو برآئینه مطیع ام از نعل تو + موافق ترم از غذای تو + بتحقیق من برای تو برآئینه پس رونده ترم از سایه تو

وأطوع من نعلك + أودى العیر الا ضرطا + أوسع من دجلة + أوفى

و فرمانبردارترم از نعل تو + هلاک شد خر مگر گوز + وسیع تر از دجله + بیشتر وفا

من الحارث بن ظالم + أوفى من السموأل + أوفى من الفکیهة + أوقل من

از حارث پسر ظالم + بیشتر وفا کننده از سموال + بیشتر وفا کننده از فکیهه + بیشتر راینده گرو

غفر + أولى الناس بالنوال أزهدهم فی السؤال + أول الحزم المشورة + أوهن

غفر + نزدیکترین مردمان بخشش بی رغبت ترین ایشان در سوال + اول هشیاری مشورت است + سست تر

من بیت العنکبوت + اهتزموا ذبیحتکم + أهدى من دعیمیص

از خانه عنکبوت + شتابی کنید در ذبیحه خود + رهنماتر از دعیمیص

الرَّمَلُ بِنَا اَهْدَى مِنَ القَطَا + اَهْلُ البَيْتِ اَدْرَى بِمَا فِيهِ + اَهْلُ طُوسٍ بَقَر

رمل بما رهنماتر از قطا + مردم خانه داناترست بآنچه در آنجا است + مردم طوس گاوانند

اَهْلَكُ مِنْ تُرَّهَاتِ البَسَابِس + اَهْوَنُ مِنْ تَبَالَةَ عَلَى الحَجَّاج + اَهْوَنُ مِنْ

هالکتر از باطلهای بسابس + خوارتر از تباله بر حجاج + خوارتر از

قُعَيْسٍ عَلَى عَمَّتِهِ + اَهْوَنُ مَظْلُومٍ سِقَاءٌ مُرَوَّبٌ + اَهْوَنُ السَّقْيِ التَّشْرِيع

قعیس بر خواهر پدر خود + خوارترین ستمدیدگان مشک ماستی که از آن پیش از گرفتن کره بنوشند + آسانترین آب دادن تشریع

اَيْأَسُ مِنْ غَرِيقٍ + اِيَّاكِ اَعْنِي فَاسْمَعِي يَا جَارَةُ + اِيَّاكَ وَمَا يُعْتَذَرُ مِنْهُ

ناامیدتر از غریق + خاص ترا اراده میکنم پس بشنو ای زن همسایه + نگهدار خود را از آنچه عذر خواسته شود

اِيَّاكَ اَنْ يَضْرِبَ لِسَانُكَ عُنُقَكَ + اِيَّايَ وَالمِزَاحَ + اَيْبَسُ مِنْ قِدَّةٍ +

نگهدار خود را از اینکه بزند زبان تو گردن ترا + نگهدار مرا از خوش طبعی + خشکتر است از دوال

اَيْبَسُ مِنْ صَخْرٍ + اِيمَانُ المَرْءِ يُعْرَفُ بِاَيْمَانِهِ + الاِينَاسُ قَبْلَ الاِبْسَاسِ + اَيْنَ يَرُوحُ الجَانُ

خشکتر از سنگ + ایمان مرد شناخته میشود بسوگندهای وی + انس دادن پیش از رها کردن + کجا میرود جن

مِنْ دِيوَانِ سُلَيْمَانَ + اَيْنَ هُوَ اَيْنَ اَنْتَ اَيْنَ اَنَا + اَيْنَمَا اَوَجِّهْ اَلْقَ سَعْدًا + اَيْ يَوْمَيَّ مِنَ المَوْتِ

از دفتر سلیمان + کجا او کجا تو کجا من + هر جا که متوجه شوم دیدار کنم سعد را + کدام از دو روزست ا

گنجینه دوم در مثلهای پارسی

آب آمد تیمم برخاست + آب ندیده موزه کشیده + آب و آتش را چه آشنائی + آب چو از سر گذشت چه یک نیزه چه یکدست + آب بی لجام خورده است + آب بر ریسمان می بندد + آب که جائی بسیار میماند گندیده می شود + آب تیز در خانه در آید به از آنکه دولت تیز برود + آب دریا بکیل مشت سی پیماید + آب از دریا می بخشد + آب این بیچاصلان یکسر بدریا میرود + آب شیرین و شک

اگر گندم نمی کجا دانند که آبادی کجاست؛ آب از غربال بخش میکند؛ آبی دین باری باشد؛ آتش چو
[illegible] تر و خشک [illegible] دوست و دشمن نداند؛ آتش بدست خود زد؛ آتش پاره
[illegible] رنگ سوری به؛ آتش زن در آن خانه که دود و مشکش کسی نبیند
آتش نشاندن [illegible] و بجای آتش نگاهداشتن کار خردمندان نیست؛ آخر ماه
کاه فروشی ست؛ آخر گندم پوست به دباغخانه است؛ آخر پیری رو داغ عمر ست؛ آخر آسیابی
بجوی ما خواهد رفت؛ آخر بخیال میرود عمر؛ آدم خوش سودا شریک مال مردم ست؛ آدم به آدم
میرسد کوه بکوه نمیرسد؛ آدم را گندم بهشت نساز د؛ آدمیان گم شدند ملک خدا را گرفت؛
آدمی آخر شیر خام خورده است؛ آدمی جایز الخطاست؛ آدمی را آدمیت لازم ست؛ عود را
اگر بو نباشد هیزم ست؛ آدمی که شکم دیگران پر کند حیوانی باشد سگ شکم؛ آرزو عیب نمی باشد
آری طریق دولت چالاکی است و چستی؛ آزاد مرد خدا است؛ آزادگان تهی دستند؛ آزردن
دل دوستان جهل ست و کفارت یمین سهل ست؛ آزرده دل آزرده کند انجمنی را؛ آزموده
چه آزمایی؛ آزموده کار بازی نمیخورد؛ آسوده کسیکه خر ندارد؛ آسوده کسی که زن ندارد
آسان گردد هر آنچه همت بستی؛ آشنا را حال این ست وای بر بیگانه؛ آشنائی ملا ناسبق؛
آتش مردان دیر می خیزد؛ آشتی در راه ست و گواهی در کار؛ آفرین باد برین همت مردانه تو؛
آفتاب به گل نمیتوان اندود؛ آفتاب لب بام؛ آفتابه خرج لحم؛ آفت همسایه همسایه
میرسد؛ آلوچه با لو نگرد رنگ برآرد؛ آمدن بارادت رفتن باجازت؛ آمد و آورد آنهم
گناه ماست؛ آمین برای اجابت دعاست؛ آنانکه غنی ترند محتاج ترند؛ آن بلا نبود که
از بالا بود؛ آن آتش فرو نشست؛ آن دکان برچیده شد؛ آن دفتر را گاو خورد؛ آنرا که
عیان ست چه حاجت به بیان است؛ آنرا که خبر شد خبرش باز نیامد؛ آنرا که چنان کند
چنین آمدپیش؛ آنرا که [illegible] کیست [illegible] است؛ آنرا که مراد ندهند مراد نده

[illegible]

[illegible]

[illegible]

آنرا که عزاتی نسب و نسبت حالش ٭ ویرا نبود هیچ گواهی جز فعالش ٭ آن سررشته از گم گشته
آن شبی بعد که گویند اهل خلوت امشب است ٭ آن قدح بشکست و آن ساقی نماند ٭ آنکه
شیر از افکند روبه مزاج ٭ احتیاج است احتیاج است احتیاج ٭ آنکه در عالم است
اوست ٭ آن گریه که ما کردیم یعقوب نکرد ٭ آن صبر که ما کردیم ایوب نکرد
آنهم گذشت اینهم گذشت ٭ آواز دهل شنیدن از دور خوش است ٭ آواز سگان کم نکند رزق
گدا را ٭ آواز گدا رونق بازار کریم است ٭ آوازه مرگ زود میرسد ٭ آه در جگر ندارد ٭ آهسته گو
که دیوار هم گوش دارد ٭ آهن کهنه را جلوا ده ٭ آهن سرد میکوبد ٭ آینه داری در مجلس
کوران ٭ ابر سیه اهند مستان خانه گو ویران شود ٭ ابر را بانگ سگ ضرر نکند ٭ ابر گر
آب زندگی بارد ٭ هرگز از شاخ بید بر نخوری ٭ ابروی هلال بوسه آسمان سبز نشود ٭ ابله
گفت و دیوانه باور کرد ٭ ابلیس رفت و خباثت بگذاشت ٭ اجل سگ که رسد
نان چوپان میخورد ٭ اجل سگ که آید مسجد خواب کند ٭ احمق ریش راست کند و عاقل
محاسن ٭ اختلاط زیاده بر آشنائی ٭ اختیار بدست مختار ٭ ادب آب حیات
آشنائی است ٭ از آن بعلت گران بحکمت ٭ از انجا رانده و ازینجا مانده ٭ از آشنا
که بدون رفت ترا با سیر و نیم سیر چه کار ٭ از آسمان هرچه آمد زمین برداشت ٭ از آتش او
گرم نشدم از دودش مردم ٭ از اره به باشد از دنی با اینها ٭ از آسیا فرود آورده بر خرمنشان
از بیضه خاکی جوزه نزاید ٭ از بیوه گیر گدائی ٭ از بر شمار هرچه ستانی شمل بود ٭ از برای یک شکم
منت دو کس نتوان کشید ٭ از بیم باران بر ناودان میگریزد ٭ از پای لنگ چه شنید
از پاچه شما هویداست ٭ از تو حرکت از ما برکت ٭ از توانائی و از من نیازی ٭ از جمع عشمار
سی ابوجهل اچه علم ٭ از چشمه آفتاب بجز تشنگی حاصل نشود ٭ از چاه برون آمد در چاه افتاد
از حلوا شیرین تر تنگ در خانه دیگران ٭ از خدا اشرم ... مدار ٭ از خرس موی بس است

از خروان عطا و از بزرگان عطا ٭ از منشاک پل جیحون میسازد ٭ از خیال پری و دی بگذرد ٭
آدمی را بچشم حال نگر ٭ از دست یک اشاره و از ما بسر دویدن ٭ از دل برود هر انچه
از دیده برفت ٭ اندیشه گرسنه چه خبر ٭ از دام چو آزاد شوم در قفس افتم ٭ از دور دست [illegible]
[illegible] میکشد ٭ از ریش [illegible] و بر بروت بست ٭ از سوزن گر[illegible]
[illegible] میکشد ٭ از سودای نقد بوی مشک می آید ٭ از صد باران
زبان موسی [illegible] هر جا که [illegible] وطن شد ٭ از فریاد خر کسی نرنجد ٭ از فلفل
و زنجبیل سردی مطلب ٭ از مردم نادرست مردی مطلب ٭ از کوزه همان برون تراود که
در اوست ٭ از کفر ابلیس مشهورتر است ٭ از کاه و جوش خبر ندارد ٭ از کیسه خلیفه بخشش میکند ٭
از کفچه یار حلوا نتوان خورد ٭ از کجا این خبر پیدا شد ٭ از کرامات شیخ ما چه عجب ٭ گربه شاشید
و گفت باران است ٭ از گریه ماتم گل سوری نروید ٭ از گرو او چه میرود ٭ از گوشه بامی که
پریدیم پریدیم ٭ از لقلق سگ دریا مردار نمی شود ٭ از معاطفه باد جز خاک برنخیزد ٭ از مکافات
عمل غافل مشو ٭ گندم از گندم بروید جو ز جو ٭ از مردی تا نامردی یک قدم است ٭ از ما شنیدن
و از شما نبخشیدن ٭ از ماست که بر ماست ٭ از نو کیسه وام مخواه ٭ از نقش و نگار در و دیوار شکسته
آثار پدید است صنادید عجم را ٭ از نی بوریا شکر نخوری ٭ از هر جا که سنگ آید بالای لنگ آید ٭
از هر چه بگذرد سخن از یار خوشتر است ٭ از یک دست صدا برنخیزد ٭ اسپ و زن و شمشیر
وفادار که دید ٭ اسپ ندیدم اشتر آمد ٭ اسپ نقارچی شده است ٭ اسپ و فرزین می نهد ٭
اسپ دانه [illegible] خورد ٭ اسپ چه بین راه نمی رود ٭ اسپ بد و دیدن آخور یاد می کند ٭
اسپ دورکابه داماد بخشی ٭ استخوان سوخته را سگ نه بوسد ٭ استر را گفتند پدرت کیست
گفت مادرم اسپ است ٭ اشتر که [illegible] گردن دراز میکند ٭ اشتهای مردان در زبان
[illegible] تاب بی حرمتی ندارد ٭ [illegible]

نصف جهان اصل بیا [illegible]
افزونی تو رما برای سپری شدن ست اگر خدا [illegible]
یکی افغان دوم کنبو سوم بد ذات کشمیری اگر باید ال [illegible]
می توان خورد اگر همه آتش شوی خود را نسوزی اگر مور چه پر [illegible] همان [illegible]
اگر در دل خونابه باشد دیده تر آرد اگر معنی نظر باز دهانی بی [illegible]
در مشکی کنی دروغ همان دروغ و همان دروغ و همان دروغ اگر من بیمار شوم می میرم اگر
قاروره پاک ست از طبیب چه باک ست اگر این بار جان برم زغمت دیگرم عاشقی [illegible]
نبود اگر باور کنم عقلم نباشد اگر خر نمی بود قاضی نمی شد اگر نان گندمی نیست زبان مردمی
را چه شد اگر نتبکار شغال گردی سامان شیر کن اگر سوی خورشید تیز بینی چشم تر از بیان دارد
نه خورشید را اگر فی المثل در فشاندن ندانی به همه حال درسیدن آخر توانی اگر ماند شبی ماند
شبی دیگر نمی ماند اگر هوس ست همین قدر بس ست اللهم [illegible] امروز را فردایی
در پیش ست امروز داری بخور غم فردا مخور امید بهتر از خوردن [illegible] دیر تر از مرگ ست
آنچه پیر در خشت بیند جوان در آینه آنچه ما در کار داریم اکثری در کار نیست آنچه در طبع تو نیامد
بهشت تو نفهمیده مگو که خطاست آنچه ما کردیم با خود هیچ نابینا نکرد آنچه در بغداد ست
گرد سر خلیفه آنچه در دل ست بر زبان می آید آنچه عوض دارد گله ندارد آنچه دیدی از دست
رفت آنچه آدم میکند بوزینه هم آنچه کنی بخود کنی گر همه نیک و بد کنی آنچه نصیب ست
بهم میرسد گر ستانی بستم میرسد اندرین باغ چو طاوس بکارست مگس اندکی جمال
بینا بی مال انصاف شیوه [illegible] بالای طاعت ست انگشت کاسب کلید
رزق ست [illegible] دست بی هنر کفچه گدائی انگشت عسل بر بوار میکشد انگشت بجای
حلق ست انگشت اگر در گوش کنی [illegible] نمیرسد انگور انگور میگیرد رنگ

[illegible] ن ضایع و تنها نشین * اوقات شریف بین که چون
[illegible] ل خویش بعده درویش * اول طعام بعده کلام *
[illegible] یا * اول بخش بعد از آن گوی قمک ست * اول
[illegible] اول [illegible] نسبتی دارد * اول شب
[illegible] نه هم * اول بیایه در دایاس
حد خود بشناس * ای باد صبا اینهمه آورده تست * ای بسا آرزو که خاک شده * ای تو
مجموعه خوبی ز کدامت گویم * ای خاک بران سر که در و مغز و فا نیست * ای در تو میگویم
دیوار تو هم بشنو * ای روشنی طبع تو بر من بلا شدی * ای ز فرصت بیخبر در هرچه باشی زود باش
ای زبردست زیر دست آزار * گرم تا کی بماند این بازار * ای گل بتو خرسندم تو بوی
کسی داری * ایلچی را چه زوال * اینهمه از پی آنست که زر میخواهد * اینهم اندر عاشقی بالای
غمهای دگر * اینهم آثار پیری است * این بیکسی گو که ترا نشناسد * این گل دیگر شگفت *
این کار از تو آید و مردان چنین کنند * اینک من و تو هر انچه دانی میکن * اینک سر را
بر دو خوش بسلامت * این سبو گر نشکند امروز فردا شکند * این دست را مباد بآن دست احتیاج
این تخم و این زمین * این گوی این میدان * این چاه و این ریسمان * اینجا موش بعصا
راه میرود * اینجا مقام دم زدن جبرئیل نیست * اینجا حسب نگنجد و اینجا نسب نباشد *
این کار دولت ست کنون تا کرا رسد * این خانه تمام آفتاب ست * این دعا از من
و از جمله جهان آمین باد * این دغل دوستان که می بینی مگسانند گرد شیرینی * [illegible]
یارب یا بخواب * این کشتی غرق شود [illegible]

[illegible] در امثال هندیه

امید و [illegible]

آپ ڈوبین تو ڈبین ٭ آپ ڈوبی تو جگ ڈوبا ٭ آپ کاج مہا کاج ٭ آپہی میان منگتی اور باہر کہری
درویش ٭ آپہی ناک چوٹی گرفتار ہین ٭ آئی کا [illegible]
جاتی ٭ آٹی کا چراغ گہر رکہون تو چوہا کہائی باہر [illegible]
کہین گہن نہ پہنچ جائی ٭ آٹا نہ آوے اور بوجا شکار [illegible]
دن ٭ آج ہی سو کل نہین ٭ آج تک کبہی [illegible]
ناؤن کمان چڑہتی ہی ٭ آج برس کر کہر نہ برسون ٭ آدمی آدمی انتر کوئی ہیرا کوئی کنکر
آدمی کا شیطان آدمی ٭ آدمی سا پکہیرو کوئی نہین ٭ آدمی نی آخرہ کیا دودہ پیا ہے
آدہا تیتر آدہی بٹیر ٭ آدہا اب گہر آدہا سب گہر ٭ آدہی گاؤن دیوالی آدہی گاؤن پہاگ
آدہی قاضی قدوہ آدہی بابا آدم ٭ آدہی بن گئی تو مہو موسی موسی ٭ آدہی کا تہا و ٭ آدہی
کو چہوڑ ساری کو نہین دوڑتی ٭ آدہی رات کو جمہائی آوی شام سی منہہ پہیلاوی ٭ آزار عیب
نہین ٭ آزاد کا سونٹا ٭ آسامی نراساجہی ٭ آستین کا سانپ ٭ آسمان مین تہگلی
لگاتی ہی ٭ آسمان سی گرا کہجور مین اٹکا ٭ آفتاب پر تہوکو اپنی ہی منہہ پر پڑی ٭ آگ
لگنی جہونپڑا خوب نکلی سو لابہہ ٭ آگ کا جلا آگ ہی سی اچہا ہو ٭ آگ کہائی سو انگاری ہگے
آگ لگائی پانی کو دوڑی ٭ آگ لگائی تماشا دیکہی ٭ آگ لگی منڈہی بچہ پڑی براتی ٭
آگ کہتی منہہ نہین جلتا ٭ آگی دوڑ پیچہی چوڑ ٭ آگی ناتہہ نہ پیچہی پگا ٭ آگی روک پیچہی
ٹہونک ٭ آم کے آم گٹہلی کی دام ٭ آم دو آم کہاؤ املی بوؤ املی کہاؤ ٭ آم کہانی
سی کام کہ پیڑ گننی سی ٭ آم محل بیٹہا ہو رہتا ہی ٭ آن بنی سر آنبی اب چہوڑ رائی
[illegible] ٭ آنسو ایک نہین کلیجہ ٹوک ٹوک [illegible] آنکہہ آگی ناک سوجہی کیا خاک ٭ آنکہہ کا پانی ڈہل
گیا ہی ٭ آنکہہ پہوٹی پیڑ گئی ٭ آنکہہ پہوٹی گی تو [illegible] اوجہل پہاڑ اوجہل
آنکہہ کا [illegible] اور گانٹہہ کا پورا ٭ آنکہہ بچائی او [illegible] ہی ٭ آنکہہ نکا

امثال الف

...ائی ہی ۔ آنکھونکی اندہی نام شیخ روشن ۔ آنکھونکی
...لوٹا لو ۔ آنکھون دیکھا بہت پڑا کہ ہین کانون سنا
...ہین چار دل مین آیا پیار ۔ آنکھین ہوئین اوٹ من...
... ۔ آؤ مردان ... ۔ آئی کی شادی
... جان کی ساتھہ جاوینگے
جنازیکی ساتھہ ۔ آئی ... روزہ ۔ آئی تو رہائی نہین تو قطعا رہائی ۔ آئی پر جو کبہی
نہین ۔ آئی نہ گئی کوئی ... ۔ آئی بندہ آئی روزی گیا بندہ گئی روزی ۔ آیا
تو نوش نہین تو فراموش ۔ اب سے میرا مردہ تیری زندگی پر بہاری ہی ۔ اب پچہتائی
ہوت کیا جب چڑیان چگ گئین کہیت ۔ ابتو تہرکی بہی ہاتہہ دہا ہی ۔ اب سی آئی
گہر سی آئی ۔ ابہی ہونٹون کا دودہ نہین سوکہا ۔ ابہی کچی گہڑی پانی کی بہرنی ہین ۔
اپنا دام کہوٹا تو پرکہنی والی کو کیا دوس ۔ اپنا گہر ہگ بہر رایا گہر تہوک کا ڈر ۔ اپنا گہر
دور سی سوجہتا ہی ۔ اپنا لال گنوائی کی دردر مانگی بہیک ۔ اپنا لینا کیا پرایا دینا کیا ۔
اپنا دی اور لڑائی مول لی ۔ اپنا کال بہی ڈالنی دی ۔ اپنا الو کہین نہین گیا ۔ اپنا
کوئی نہین ۔ اپنا سفید پیر اگا ناسور ہٹنی نگڑا ۔ اپنی نین بہی دی تو بلاتی بہر ۔ اپنی بری
ران مین ۔ اپنی بچی کو ایسا مارون کہ پڑوسن کی چہاتی پہٹی ۔ اپنی اپنی قرح کی سبہی
گیر سناتی ہین ۔ اپنی پاؤن مین آپ ہی کلہاڑی مارتی ہین ۔ اپنی ... قبر کہودتا ہی
اپنی ہی منہہ سی کہنا پائی ۔ اپنی ران کہولی اور آپہی لاجون ...
... سبہی ست ہین ۔ اپنی جہاچہ کو کوئی کہتا ... ۔ اپنی ...
معلوم ہوتی ہین ۔ اپنی سر کو گہر مانگا ...
... کشہہ سیوا بہیک

اپنا دمڑی

اپنا پیاری

اتنی بہی عقل اچرن ہوتی ہی اٹاوی کی کا گر ÷ اجالا اور جا رہو نا اجرن کو اجرن

ہی تہیلی نہین بہر حوشی کہیلی اچہا کیا خدا نی [redacted]

کہر نہ ڈالی ÷ اچہی کہر بیانہ دیا احسان بہی جہان [redacted]

احمد کی بگڑی محمود کی سنوار ادہر قبلہ قطب اودہر [redacted]

اوسکی ہاتہہ سی نہ کہاوی ار ناکہی درن کی تتلی [redacted]

بیٹہی پاس کام آوی ÷ اس نہ استاجم نائی ایک مین ایک میرا بہائی ÷ اس ابر

جو پاویگا اسی لڑکی کو ماریگا ÷ اس ہی ترنگلی کی بہی ناک نہ کٹی ÷ اس سی اچہا خدا کا نام

اسکو تو شہر ماری موت نہین ÷ اسکی گردن تان ماری جہان پانی نہ ملی ÷ اسکی دو او تو

نقصان کی یہان بہی نہین ہی ÷ اس گہر کا بابا آدم ہی نرالا ہی ÷ اسی چہپاؤ اوسی کہاؤ

اتنی لستی ÷ اتنی برس کی عمر اور نام میان معصوم ÷ اگہلکہر اسک سی ÷ اگلی پلی نے

پچہلی کہیچ ÷ اگہن جر لہی آدہن ÷ الالون بڑالون صحنک سرکالون ÷ ال بل خدا ال

الف اللہ ÷ الف کی ناون خنک نہین جانتی ÷ اللہ دے اللہ دلاوی بندہ دے او

پاوی ÷ اللہ ری میں ÷ اللہ ری تیری دیدی کی صفائی ÷ اللہ اللہ کرو ÷ اللہ سی خیر مانگو

اللہ کا نام لو ÷ اللہ ہی تو کیا غم ہی ÷ اللہ کی چوری نہین تو بندیکا کیا ڈر ÷ اماقی آبادانی ÷

اناڑیکا سونا بارہ بانی ÷ ان بچارون نی ہینگ کہان پائی ÷ ان بہی ڈنڈ ونہی

کہتی ہو سہر چیرین نگی ÷ ان تلون مین تیل نہین ÷ انتہی مین روپ اور بکہی مین جب ÷

انتہیان قل ہو اللہ پڑہتی ہین ÷ انت بہلی کا بہلا ÷ ان دیکہا چور سالی برابر ÷ اندر ان

دیکہنی جو کاہی کہانہ کیا چاہی دو نکہین ÷ اندہا بی ایمان ÷ اندہا راجہ چوپٹ نگری

اندہی پہر پہاچو کہڑی کو دوی ÷ اندہا کہہ پائی ہی پیشانی ÷ اندہا نیوتی دو جنین آئین

اندہی کی سیت ÷ اندہا جو پاتہو ہی دہان ÷ اندہا کی جانی لالی کی بہار ÷ اندہیر کا

تلے میں سکھہ ۂ اندہی کی ہاتھ بٹیر لگی ۂ اندہی مچھلی کیچی چوہی ۂ اندہی کی جورو کا اللہ رکھوالی
اندہی کی دالہ فریاد ۂ اندہا ہاتہی گا ۂ اندہی کی آگی روئی دو نو دیدی کھوئی ۂ اندہی ماں
... نی گاؤں مارا دوڑ نیولی لنگڑو ۂ اندہو تمھیں کا مار اوت ۂ
اندہا دہوند ... ۂ اندہیاری گئی کہ چور ۂ اندہی سیوی کونی ... سیوی کونی اندہیکا
آن نہ پایا کوہ کھلا ۂ اَن ... کا ہی سکھ بہی دیکھہ بہی دیکھہ ۂ آن ملی کی کسل ۂ
انوکھی گاؤں اونٹ آیا ۂ انی کی ٹلی نہ ہو برس ۂ اور چہلا پانچھا بھیتر یا ان کا بہاہو و باولا
سو باولا ۂ اوترا شحنہ مردک نانون ۂ اوترا گہاٹی سوا پائی ۂ او تہا جو ہاما ۂ اوتہہ کر تہلی نہیں
پہوڑتی ۂ اوچہی پونجی خصمی کھای ۂ اوچہی سی پیت نکریی ۂ اوچھی کی پیت بالو کی بہیت ۂ
اوچھی کی بیل گری ۂ اوچھی کی گہر آئی سندہوری پانی پی پی ہوئی پپوڑہی ۂ اودلن ہار بہو
بلیڈہ یہیں سیاپ دکہاوی ۂ او دہوکالین نہ ادہو کا دین ۂ اودہم جوتی ہی ۂ اور مزاحین
بہول گئی میری بسن آئی ۂ اور رنگ لاگلہری ۂ اوری اوڑہی طاق پیٹھی ۂ اوڑنی چڑیا کو
ہم پہچانتی ہیں ۂ اور بنمبیری ساون آیا ۂ اوڑہی چادر ہوئی ربلبر ۂ او سرچور کی ڈونی گاو
آل پتال ۂ اوسکی گرہ کا کیا جاتا ہی ۂ اوسکی جڑین تو پتال کو پہنچ گئی ہیں ۂ اوسکی ٹانگین اوسکی
گلی ہیں ۂ اوکھی کا کہائی تکھٹی کا نہ کہائی ۂ اوکھلی میں سر دیا تو دھمکوں سے کیا ڈر ۂ اوکھلی میں
گیا ... امائی باپ بسرا ۂ اولٹی چور کوتوالی ڈانٹی ۂ اولٹی کا پانی بلیندی نہیں جاتا ۂ
اونٹ کی منہہ میں زیرہ ۂ اونٹ ری اونٹ تیری کونسی کل سیدہی ۂ اونٹ چڑھی
بونٹ مانگی ۂ اونٹ چڑہی کتا کاٹی ۂ اونٹ جب پہاڑ تلی آئی تبھی معلوم ہی ۂ اونٹ ... لیتا
گئی ہاں جی ہاں جی لی گئی ۂ اونٹ کی چوری ... جہکی ۂ اونٹ ڈ...
ٹانگین ۂ اونٹ بہی جائین گہوڑا کہی مجھی تہاہ ہی نہیں ۂ اونٹ سا...
نہیں ۂ اونٹ بڑبڑاتا ہی لادی ... ۂ اونٹ گلی ہی کو بہاگتا ہی ۂ اونٹ...

اتنی ہی عقل اُچرن ہوئی ہی اٹاوی کی کاریگر اجالا آ اوجا رہنا جرن کو اجہان
ہی تھیلی نہین ہر جو پٹی کی تیلی اچہا کیا خدا نی
کھر تہ ڈالی ہی اچھی گھر بیانہ دیا احسان [redacted]
احمد کی بگڑی محمود کی سنوار اودہر قطب اودہر
اوسکی بہنہ سی نہ کہا وی ارہا کی دن کی
بیٹھی باس کا م آوی اس نہ ہستا جم نائی ایک مین ایک میرا بہائی اس سے اگر
جو باد دیگا اسی لڑکی کو مار یگا اس سی زندگی کی ہی ناک نہ کٹی اس سی اچہا خدا کا نام
اسکو تو شہر مار سی موت نہین اسکی گردن تان مار لی جہان پانی نہ ملی اسکی دو اتو
نقصان کی یہان ہی نہین ہی اس گہر کا باوا آدم ہی نرالا ہی اسی جہپاؤ اوسی کہاؤ
اتنی لسی اتنی برس کی عمر اور نام میان معصوم آنکہ لگا آنکہ ملکہ رامگ سی بڑا اکلی پہلی نی
پچھلی کیچ اگہن جرلی آدہن الا تون بلا تون صحنک سرکالون ان بل خدا اک
الف اللہ الف کی ناؤن خنک نہین جانتی اللہ دی اللہ دلاوی بندہ دی مر اد
پاوی اللہ ری مین اللہ ری تیری دیری کی صفائی اللہ اللہ کرو اللہ سی خیر مانگو
اللہ کا نام لو اللہ ہی تو کیا غم ہی اللہ کی چوری نہین تو بندہ کا کیا ڈر اما فی آبادانی
اٹھاریگا سو بارہ پانی ان بچارون نی ہینگ کہان پائی ان بھی ڈنڈونہی
کہتی ہو سیر چیرین گی ان تلون مین تیل نہین انہین دوپ اور کبھی مین چپ
اندھیارا پان قل ہو اللہ پڑھ کی بھی بہن انت بہلی کا بہلا ان دیکھا چور سالی برابر اندر ان
تل کہنی چہا ہی کہا نہ کیا چاہی دیکھین اندھا بی ایمان اندھا راجہ چوپٹ نگری
اندھی پیسا کتوں کہا ئی پہلا اندھا دیکھی کو دی اندھا آنکہ پائی ہی پچتانی اندھا نیوتی دو جنین آئین
اندھی کی لکڑی اندھی کا تماشا چوپٹ اندھا کا چھوٹتی ہی دان اندھا کی جانی لالی کی بہار اندھی کا

نظر میں کہہ ہر اندہی کی ہاتھ بیر آگئی ہر اندہی مچھلی گھی چوی ہر اندہی کی جورو کا اللہ رکھوالی
اندہی کی واتہہ فریاد اندہا بانٹی گا ہر اندہی کی آگی روئی دو نو دیدی کہوئی ہر اندہی مان
نیند ہر اندہی نی گاؤن مارا دور نیوبی لنگڑو ہر اندہو میں کانا راوت ہر
اندہا دوسند ہر اندہا ہی ہر اندہا ریگئی کہ چور ہر اندی بیوی کو ئی لیوی کو ئی اندہا شہلا ٹہ
آن نہ پایا کو کہا ہر آن بیٹن کا ہی سیکہہ بہی دیکہہ بہی دیکہہ ہر آن ہی کی گنگل ہر
انو کہی گاؤن اونٹ آیا ہر اپنی گلی ہزار برس ہر اور چہلا یا مانجہا بہیتر یا ان کا بہما ہر وبا ولا
سو باولا ہر اوتر اشنحنہ مردک ناؤن ہر اوتر اگہاٹی سوا ماٹی ہر اوتہا جوبہاہ ہر اوتہہ کر پہلی نہیں
بہوڑتی ہر اوچہی پونجی خصمی کہاے ہر اوچہی سی پیٹ نکریں ہر اوچہی کی پیٹ بائو کی بہیت ہر
اوچہی کی بیل گری ہر اوچہی کی گہر آئی شنبوڑی پانی پی پی موئی ہر وڑی ہر اودہن ہار بہو
پلنڈ میں سانپ دکہاوی ہر اودہو کا لین نہ مادہو کا دین ہر اودہم جوتی ہی ہر اوسرا مین
بہول گئی سیری پسین آئی ہر اور رنگ لا گلہری ہر اوری اوڑسی طاق بیٹھی ہر اوڑتی چڑیا کو
ہم پہچانتی ہین ہر اوتہمیری ساون آیا ہر اوڑہی چادر ہوئی بر لئے ہر اوسر جو کی ڈونی گا ہر
آل پتال ہر اوسکی گرہ کا کیا جاتا ہی ہر اوسکی جڑین تو پتال کو پہنچ گئی ہین ہر اوسکی ٹانگین اوسکی
گلی مین ہر اوگٹی کا کہائی بکٹی کا نہ کہائی ہر اوکہلی مین سر دیا تو دہمکونسی کیا ڈر ہر اوکہلی میں
گیا سنسرا مائی باپ بسرا ہر الٹی چور کوتوالی ڈانٹی ہر الٹی کا پانی بلیندی نہیں جاتا ہر
اونٹ کی منہہ مین زیرہ ہر اونٹ ری اونٹ تیری کونسی کل سیدہی ہر اونٹ چڑہی
بونٹ مانگی ہر اونٹ چڑہی کتا کاٹی ہر اونٹ جب پہاڑ تلی آئی تبہی معلوم ہی ہر اونٹ بلیا لی
گئی ہان جی ہان جی لی گئی ہر اونٹ کی چوری نیہوری جہکی ہر اونٹ ڈیوڑ
ٹانگین ہر اونٹ بہی جائین گدہا کہی مجہی تہاہ ہی نہیں ہر اونٹ سا
نہیں ہر اونٹ بڑبڑاتا ہی لادی جاتین ہر اونٹ کہی ہی کو بہاگتا ہی ہر اونٹ

[illegible] سنبھالی [illegible] نشتی یاد نہ یاد آیا تو بس [illegible]

آئی ہو اونچی دکان اور پھیکا پکوان ہو اونگلی پکڑتی پہنچا [illegible]

اسپر ُنگے دھنتی تھیا سبز و ہو اسیر دیکھا [illegible]

[illegible]

غیری فصل [illegible] ایسی [illegible] ولٹدی سی بگاڑ ہو ایسی [illegible] جاتین ہو

پڑتی بہاتین کہائین ہو ایسی کو تین حرف بہیجتی ہین ہو ایسی میخ ماری کہ پار نکل گئی ہو ایسا

جیسی ہوی کی نکی بہنالی ہو ایک نیتہہ دو کاج ہو ایک تو میان تہی ہی تہی دو جی کہائی بہاتگ

ایک تو کریلا دوسری نیم چڑہا ہو ایک تو کانی مٹی جائی ہو دوسری جان پہچن مارن کہاتے

ایک ہرنی تہی ہی گہر دوسری آئی ڈولی چڑہ ہو ایک تو موا ہوا ان بہاتا تہا دوسری سہی تجہہ آیا تہا

ایک بڑی لوٹتی ہین دوسری جوکہی مانگتی ہین ہو ایک چنی کی دو دال ہو ایک کی دار و دو

ایک ذکا مہمان دو دنکا مہمان تیسری دن بلای جان ہو ایک [illegible] ریب کو مارا تہا تو من چر کی

نکلی تہی ہو ایکو سائی ایک کو بدہائی ہو ایک جو ئی کی کھوہہ دی بہگت کہائین بہگتائین

کہوٹی ہو ایک کا منہہ شکر سی بہر اجاتا ہی سو کا منہہ خاک سی بہی نہین بہر اجاتا ہو ایک نہت

ایک دو کہہ ہو ایک خطا دو خطا تیسری خطا ما در بخطا ہو ایک تو شیر دوسری بگتر پہنی ہو ایک نہیں

شتر بلا ما التی ہی ہو ایک تندرستی ہزار نعمت ہی ہو ایک [illegible] بزرگ ہزار دو ہزار سیبی ہو ایک تندرستی ہزار نعمت ہی ہو ایک

ایک شکم کہ ہزار [illegible] آسمان بکہی ہین ہو ایک [illegible] ہزار فوکر پرا ہو ایکدم مین ہزار دم ہی

ایک [illegible] کا مس ہی ہو ایک تو [illegible] ون [illegible] پاہو مین ہان ہو ایک پنجا موری ملی

[illegible] تی ہو ایک [illegible] ل کو گنگ کرتی ہی ہو ایک گہڑ کی بہائی سارگی

[illegible]

اور ایک گیارہ ہاتھ کی تھی اور ایک ہاتھ دس انگلی + جو دونوں کا ملا کر ایک ہی + میری کرم جہان ٹوٹون تھان نرم + ای
میری ہلی انچا کھینچا وہ بھی جو برائی بیچ مین پڑی + اینٹ کی لینی اور پتھر کی نہی اینٹ
کی ہم مدار اینٹ کا گرانی کیا + خزینہ دوم در امثال حرف با مشتمل بچہار گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

بَاءَتْ عَرَارِ بِکَحْلٍ اَلْبَاحِثُ عَنْ حَتْفِہٖ بِظِلْفِہٖ + اَلْبَادِیْ اَظْلَمُ +

کشتہ شد عرار عوض کحل + کاوندہ از مرگ خود بسم خود + آغاز کنندہ ستمگار تر

بِاُذُنِ السَّمَاءِ سَمِعْتُ بَاقِعَۃٌ مِنَ الْبَوَاقِعِ + اَلْبَاقِیْ عِنْدَ التَّلَاقِیْ

بگوش شنوائی شنیدم + سختی از سختیہا + باقی نزد ملاقات +

بِالْبِرِّ یُسْتَعْبَدُ الْحُرُّ + بِالْاِفْضَالِ تَعْلُو الْاَقْدَارُ + بِالْبِرِّ

بنیکی بندہ میشود آزاد + بسبب بخشش بلند میشوند قدرہا + بسبب نیکی

یُسْتَعْبَدُ الْحُرُّ بِالرِّفْلِ وَالْبَنِیْنَ + بِالسَّاعِدِ یَبْطُشُ الْکَفُّ +

بندہ گرفتہ میشود حر بسبب آرام و پسران + بجہت بازو حملہ میکند پنجہ +

بِالشُّکْرِ تَدُوْمُ النِّعَمُ + بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمٰوٰتُ + بِالْغَدَاۃِ تَقَاصَّ

بجہت شکر ہمیشہ میماند نعمتہا + بجہت انصاف قائم شدند آسمانہا + بشب پایدار قصہ گویند

وَبِالْعَشِیِّ مَا اَصَّ + اَلْبَحْرُ لَا یُخَافُ مِنَ الْغَرَقِ + بِحَمْدِ اللّٰہِ لَا بِحَمْدِکَ

و بشبانگاہ کمند است + دریا نمی ترسد از غرقے + بحمد خدا نہ بحمد تو +

اَلْبَخِیْلُ عَدُوُّ اللّٰہِ وَلَوْ کَانَ زَاہِدًا + اَلْبَخِیْلُ لَا یَدْخُلُ

دشمن خدا است اگرچہ باشد پرہیزگار + بخیل داخل

اَلْبَدْرَۃُ مِرْاٰۃُ الْعِیْدِ بَدْلُ اَعْوَرَ + بَدَنٌ وَافِرٌ

بدرہ آئینہ چشم است + بدل ناقص بدن کامل و دل

البرایا اهداف البلایا بر الوالدین سل[illegible]

[illegible] نشانه‌های مصیبت‌ست نکوئی به پدر و مادر سلف [illegible]

[illegible] من ظلمة البرد فم البلبات برق من [illegible]

[illegible] تیز نگر [illegible]

لو کان له مطر برکة العمر فی حسن العمل برکة لا تبطله بالمنة

اگر باشد مراورا باران برکت عمر در خوبی عمل‌ست نکوئی خود را باطل مکن از احسان

برئت قائبة من قوب البستان کله کرفس نبر السفر بالحقیقة

جدا شد بقیه از چوزه باغ همه آن کرفس‌ست ترش وبی کرد سفر در حقیقت

لو لم یختم بالدقیقة بشاشة الوجه عطیة ثانیة بالبشر

اگر ختم کرده نشد به دقیقه [illegible] تازه روئی بخشش دوم‌ست به مژده

نفسك بالظفر بعد الصبر بشر مال البخیل بحادث او وارث

ذات خود را به پیروزی بعد صبر مژده ده مال بخیل را به مصیبت یا وارث

بطن المرء عدوه البطنة تافن الفطنة بع الدنیا من الآخرة

شکم مرد دشمن اوست پری شکم سست میکند زیرکی را بفروش دنیا را عوض آخرت

ترجح بیعت جاری ولم ابع داری بعد کل خیر کبس بعد خراب

[illegible] همسایه خود را [illegible] سرای خود را بعد هر نکوئی خاکست بعد خراب شدن

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ورسان [illegible]

صور البسیان — صور الشیس — صور الطاء و العین

رهبٌ للشان البغال الهرم لا یفزعه صوت الجلجل + بقیه

خرهای نشان ... است نهایت پیری نترساند او را آواز جرس + درد ...

الاثلب والحجر والکثکث + بقیه بطنک + بق نعلیک وابذل

خاک و سنگ و سنگریزه ها + دور کن آنرا به تدبیر خود + ...

قد منیک بقیة العمر لا قیمة لها + بکل غد آثار رعی بلاء

هر چه قدم خود را + باقی زندگی نیست قیمت مر آنرا + بهمه بار من نشانهای چرید نیست + بلای

الانسان من اللسان وسلامته فی حبس اللسان + البلاء موکل

آدمی از زبان است عافیت او در بند کردن زبان + بلاء گذاشته شده

بالقول + البلاء بالولاء کاللهب للذهب + البلاء الاشد المعروف

بگفتن + بلاء بجهت با دوستی مانند شعله آتش است برای زر + بلائی که سخت است نکوئی

والصنیعة عند الاحرار ودیعة + بلغ الحزام الطبیین + بلغ

و کار او نزد ... امانت است + رسید تنگ ستور هر دو پستان + رسید

السیل الزبی + بلغ السکین العظم + بلوغ الآمال فی رکوب

سیلاب پشته ها را + رسید کارد استخوان را + رسیدن امیدها در سوار شدن

الاهوال + البلیة اذا عمت طابت + مثل جاریة فلتزن الزانیة

هیبت ها + بلاء چون عام شود پاکیزه شود + مانند کنیز است پس باید که زنا کند زانیه

سرا وعلانیة + بنا قصرا وهدم مصرا + بوع لشسع نعل کلیب

نهان و آشکارا + بنا کرد کوشکی را و ویران کرد شهری را + رجوع کن برای دوال نعل کلیب

بیت الزهرة میزان الطرب + بئس الفقیر علی باب الامیر

خانهٔ زهره ترازوی خوشی است + بد فقیر است بر در امیر

وَنِعْمَ الأَمِيرُ عَلَى بَابِ الفَقِيرِ وَبِئْسَ [illegible]

و خوب امیرست بر در فقیر [illegible]

الاِسْتِبْدَادُ * بِئْسَ الطَّعَامُ حِينَ اللَّذَّةِ [illegible]

امیرست [illegible] بد خوراکیست که هنگام خواری حاصل کنیم نهار * بد خوست

اِنْ يَمْنَعِ اللَّيْلُ الجُعْلَ لِاَجْلِ خَلِّهِ * بَيْضَاءُ لَا يُدْجِي سَنَاهَا الظُّلَمُ

اگر منع کند دست دشمنی اکیست سرکه خود * آفتابیست که تاریک نمیکند روشنی او را شب تار

بَيْضَةُ العُقْرِ * بَيْنَهُمْ عِطْرُ مَنْشِمٍ * بَيْنَ جَبْهَتِهِ وَبَيْنَ الاَرْضِ جَبَهَاتٌ

اول تخم ناکیان * در میان ایشان عطر منشم است * میان پیشانی او و میان زمین پیشانیهاست

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

با ادب باش تا بزرگ شوی * با ادب باش گر توئی زاده ناس * با تنگ ظرفان نشستن عمر ضائع کردن است * با خدا کار است ما را با خدا در کار نیست * با دوستان بلطف با دشمنان مدارا اهما در گشان هرکه در افتاد برافتاد * با درد کسی رسد که دردی دارد * بادنجان بد را آفت نرسد * بادنجان ارزان است لیکن خرجکی دارد * با دانه دام غنش ببردن فرصت * بارها گفته ام و بار دگر میگویم * باری بهیچ خاطر خود شاد میکنم * بازی بازی بریش بابا هم بازی * [illegible] باز دار بودن * چقدر [illegible] * باز [illegible] * با خدا * بازاری [illegible] [illegible] بازاری که [illegible] * باز [illegible] * باز دست [illegible] * باز گرد [illegible] [illegible] گفتن وعظ * با غبان را [illegible] گوش گر [illegible] باشد * باغ [illegible] [illegible] نشین و صلح کل کن * بالا [illegible]

با همه بازی مکن با هم بازی ٭ با هیچ دلاور ستیز قضا نیست ٭ با هر که زحمت آید از جهت
درست آید ٭ باید متاع نیکو از هر دکان که باشد ٭ با این ریش و فش ٭ به بال دیگری پرواز
میکند ٭ به بام بلند دست بر آسمان نتوان رسانید ٭ بپوستین پیل افتاده ٭ بت
پرست ٭ هر کعبه دیگر ٭ بچه در شکم و نامش مظفر ٭ بچه تا نگرید مادر شیر نمیدهد ٭ بخت بد
با کسی که یار بود ٭ سگ گزد گر شتر سوار بود ٭ بخت گر یاری دهد دندان سندان بشکند ٭
بخت اگر برگردد از پالوده دندان بشکند ٭ بخت داری برو بنشین بخواب ٭ بخت گر گردد
اسب تازی خر گردد ٭ بخشنده آب بخت که هر چه بیاید بتر کند ٭ بدخواه کسان بهیچ مقصد
نرسد ٭ بدرد و زهم روزی می خورد ٭ بد بر دل در مان گرفتار است ٭ بد جای گربه باران
نمی بارد ٭ بد گهر با کسی وفا نکند ٭ بدی را بدی سهل باشد جزا ٭ اگر مردی احسن الی من اساء
بر ذات عاشقان بر شاخ آهو ٭ بر اسپ چوبین سوار است ٭ بر این مژده گر جان فشانم
رواست ٭ که این مژده آسایش جان ماست ٭ برای ما هر چه بهم رسید ٭ برای دو نان
چه سنگ و چه زر ٭ برای کوری ابلیس سایه گرد دل نگرد ٭ برای ... رسید آنکه مخنثی نشنید ٭
بربی بدل چگونه گزیند کسی بدل ٭ بر حذر باش که سر می شکند دیوارش ٭ بر رسولان بلاغ
باشد و بس ٭ بر سر فرزند آدم هر چه آید بگذرد ٭ بر صراط مستقیم ای دل کسی گمراه نیست ٭ بر عکس
نهند نام زنگی کافور ٭ برق زده را کافور چه سود ٭ برگ سبز است تحفه درویش ٭ برنج و عسل
... ی خدا داده است ٭ بزرگی بایدت بخشندگی کن ٭ بزرگی طفل از ادب است ٭
بزرگی بعقل است نه بسال ٭ بزرگان خرده بر خرده دامن نگیرند ٭ بزرگیش نخواهند اهل خرد ٭
که نام بزرگان بزشتی برد ٭ بز را غم جان است قصاب را غم پیه ٭ بزرگی غم که بهار می آید
بز کلگر ... خندد ... گله ... باید کرد ٭ ... شاخ زرین ٭ ... بهای برگ سبز ...
سخن میگوید ٭ بسیار سفر باید تا پخته شود خامی ٭ بشنو و یا نشنو من گفتگوی میکنم ٭ بشنو

بعد از سر من گر شهر باشد * شهر یار خواه در روم و شهر خود * هر کس شهر یار است در شهر خویش * توپ را

باش دنیا خود بسبب * راحت است از نیج بعد البصر * خرابی بعد باشد شده شد نیکون

بگفتن آتش دهن نمی سوزد * منت لیک مکرمت بکن * گرانی باشد مری بقدر

بلقمان حکمت آموزی * گذارم شوم به دم خر * بهار ربار در شهر بانگ * همیون بر طویله بلای

گرفت باید گرگش * گیر در رنگ زمیوه میوه * بلی * میکند پروازی بلند * حاجت چه

بیکار بندگی * کار چه تا کم بندگی کن * هست منظور زادگی به باید بندگی * شده شهی را

سگ کو بنگر * میگوید چه بنگر * آرم تو پیش نیم گدائی که * همراه نشین * باشی جا به تا درگاه بنده

به شود انسان آدم نقل به بوزینه * چکار دیگری و بوزنه را باد * دشمن همیشه با هم پیشه بود

بهار نباشد * نماند پنهان مشک بوی * باشد نمی زال بعد بوسه * نیاید راست پیغام

تمنا * کجا تا است کجا از ره تفاوت بین * میخورد با بچه بهانه * آید بکار را آسوده دل

گشته باید خاری صد منت گل یک بهر * قصابان زشت تقاضای * که مردن به گوشت

گردد گلدسته بود خاری اگر * گردد بسته همت که کار هر * آرد بر سر خوانی که نامش هر

نباشد کسی با را کسی * نباشد آزاری که آنجا بهشت * یاران پای در بهشت

کند چه عشق بیتاب * زمانی سکندر هر چند * خرابات و مرو پیر بی * پرنده بال بی

اگر دولت بی * شود چه بنیم هنوز هم بیدل * مست آب در بخشش * اوست دست به حق

من کر ز رمی بی * قصد بی تیر نی و هدف بی * آید کج قبله با و افتد فرو یکجای * ساز بسیار آدینه

از دره بگینه * نگنجد دانه و هند دو بیگدست * پر بی زر بی * زرگر بقدار چه هر

[illegible] آشنا ... راست توان ... [illegible]

گنجینه سوم در مثلهای هندی

باب [illegible]

رانی بیٹا کری چھی کی آگی آئی ۔ بات پوت پتار گہوڑا بہت نہین تو تہوڑا تہوڑا
بات ارافات کی خرافات ۔ بکری کی سینگہو نکو چرگئی بیری پات ۔ بات بات رجاتی ہی
بات نہین رہتا ۔ بات پر بات یاد آئی ۔ بات کہی اور پرائی ہوئی ۔ بات پوچہی بات کا
پچہن پوچہی نہ بات جو چاہی آپ نی تو پانی مانگ نہ پی ۔ باتین ہی لگی کرتین خوار ۔ باتی ہاتہی
ہاتہی اور باتی ہاتہی پاتی ۔ بارہ بات اٹہارہ پنڈی ۔ بارہ برس پیچہی گہورے کی بہی دن پہرتی ہین
بارہ برس بیتی کاشی مرنیکو گہر کی پاٹی ۔ بارہ برس دلی مین رہی محصول نہین دیا کیا کرتی تہی
بہاڑ جہونکتی تہی ۔ باڑ رہی جب کہیت کو کہائی تو رکہوالی کون کری ۔ بازار کی مٹہائی جس نی
کہائی ترسی نی کہائی ۔ باسی بچی تو کتا کہائی ۔ باسی کڑہی میں ابال آیا ۔ باسی پہولون باس نہین
پردیسی بالم تیری آس نہین ۔ باقی کا مار اگاون اور آگ کا مار پچہلا ۔ بکری کو ایک جگہ
بانی پلایا ہی ۔ بال کی کہال نکالتی مین ۔ بال بال بندہا چور ۔ بال جاندہی کوڑی مار ناہی ۔ بامہن
دان مانگتی ہین ۔ باندہ کہیسہ لی حیصہ ۔ بانچ بجوٹی شیطان کی لنگوٹی ۔ بانچ بیانی سو نٹہہ
اسپرانی ۔ بانس ڈوبین پودین تہاہ مانگین ۔ باندی کی آگی باندی منہہ لگی نہ آندہی ۔ بانی
ہبتا بانس تیرا انچل کیونکر ڈولا پوت نہ بہتا تیرا ہنڈا کیونکر بہولا ۔ باہر کی کہا جائین گہر کے
گیت گائین ۔ بائی تو بچ گئی بتیس ۔ دانت کی بہا کا خالی نہین جاتی بیجا ۔ دے
خدایا ڈہولکی کہ میان خیر سی آئی ۔ بچ بچ بی جما آندہی آئی ۔ بچہڑا کہونٹی کی بہل ناچتا ہے
بچہو کا منتر نہ جانی سانپ کی بل مین ہاتہہ ڈالی ۔ بخت اوڑ گئی بلندی رہ گئے
بخت دین یاری تو کر گہوڑی اسواری بخت نہ دین یاری تو کرکہاڑی و داری ۔ بختاور کا
آما اکیلا کبخت کی دال گیلی ۔ بخشو بی بلا ئی جیہ ۔ مالنڈا ہی ہو کی حی کا بخشی کی دہگڑ ہی ۔ اوڑ
کی لاہہ بگولی مین دن نہ دیسی بہوہڑ بیٹہی مسی ۔ برا ابتا کہہ کا نیا کا ۔ جنگل آرہتا ہی
کاری بوجہا مین کی کام ۔ ہبوں بن کا پہچہ ۔ بریلی و پاریلی ۔ برا انجال قاضی کا

بیٹھی سو بیٹھی پانچ ہی کے بہیا دوانی ہوئی پرائی بڑتن اوٹھانی لگی بڑے کھسن لگائی بڑے بولن کے
بات بڑی بکری ہی میان تو بڑی میان چھوٹی میان سبحان اللہ بڑی بول کا سر نیچا بڑے
گھر پڑی تھوڑے ہو ہی بڑی ہو کو بالا کہیں میں نوان ڈالی بڑی بوا ایسے کہتی تھیں بس کر
بیبیان بسیا میں دیکھا اللہ اسم اللہ کی گنبد میں تھی بغل میں لڑکا شہر میں
ڈھنڈورا بکری نی دودہ دیا مینگنیوں بھرا بکری کی مان کب تک خیر منائی گی
بیگانی کارن ٹولی توڑی تان بیگانی مال پر چھنگ بڑا ز ہو بیٹھا بیگانی آس [illegible]
گھر میں لڑائی [illegible] بسون بگلا ماری پنکہہ ہاتھ بل پی [illegible] پانچ بل تو اپنا ہی
بل نہیں تو جا دیں جل بل جاتی ہی ناچ کو ندی بانکی بیاز کو بل بہی لڑتی ہی تو منہ پر پیچھی
تبھی خدا کی ہی چیونٹیا نہیں ہار جی بلی کو چھیچھڑوں کا خواب بلی لانگھہ کر آئی میں بلی کی بخشون
بھینکا ٹوٹا بن بلائی دوہنی لڑکی باون ساتھی آئی بن بلائی احمق کی دوری ہی [illegible]
بن پہوریت نہیں بن کہانچ بن تال ناچی ہی نہیں جو چھی لڑکی کو رکھتی میں بندر کی ہاتھ
میں ناریل بندر کی آشنائی کیا بندر کا گھاؤ بندر کی آشنائی جی کا زیان بندر کیا جانے
ادرک کا سواد بندہ عاجز ہی بندی جب شادی کرتی ہی تب ایسی ہی کرتی ہی بن روئی
ماں بھی دودھ نہیں پاتا بن لاگ کھیلی جو جوا آج مو اکل مُوا بن ماری کی تو بن مانگی دودھ
برابر مانگی ملی سو پانی بن ہونی ہونی نہیں اور ہونی ہو وے نہ بنی تو بنی نہیں تو دانا
ہی بنی کمائی نہیں تو ہمسائی بنیائی کی بات ری کا دوبنیائی کی فقیری بہی کی
بنیا گر لتا ہی نہیں کہتی ہیں بوا اٹول بنا گو بنیا ہی کی کہتا ہی بنیا ماری جان کر
ٹھگ ماری [illegible] کا بیٹا کچھ دیکھ ہی کی گرتا ہی بنیا ہی سیانا سو دیوانا بوجھا
سبھی اونچا بو سکی لٹھ کو کہاں سو پہنچا نہ کہاں سو پہنچا بوڑھا جیا جانا بکی سات
بوڑھا جانی کیا لاجانی ہیلہ بوڑھا برابر ہو تا ہی بوڑھا بنیا اور مونچھی جانی بوڑھے

منہہ مُہاسی لونگ ای تماشی بوڑہی کلانوت کی کون سنی بوڑہی توتی ہی کہین پڑہتی ہین
بوڑہی باری خلق دداری بوڑہی گہوڑی اور لال لگام بوڑہی مرغی نہ امام [illegible] بردار
اور بہی کہاں کی کہاں بول تو بولی بہیری نہیں تو دو کا بہی ہین بیج بوند کا جو کا [illegible]
ڈہول کا پہپو بونا سنت کا پیتہ بہت نیت منہ ہی جراب جیب بہت کی تہوڑی [illegible]
بہشتی درپیش مین ہاتہ ڈہو بہی ہری آگی لگا رہا اور سنلی آگی کل [illegible] آگی ناچنا تیون ال [illegible]
دس گہر گہوانی بیاو نہین کیا بات ترکہی ہی لی [illegible] بہری الی کان بتری بالی لی سنکے
خیلا وچہی ایک سیلا بی لی وار بابدی کہاں گہر کو بلا باہر نکلی کی بی پہیک بخت [illegible]
نالی تین ڈہت بیٹا مورپہیر نہ پڑہو بیٹیان کی کہاتی ہین باپ بن کی نہین کہاتی بیا
چمار کی اونا مرکہا جگ جیتن بیچ بیچ مہ تنی کا بیاہ جیلی کا بیع منہ کی لیا ہی
بیدرد قصائی کیا جانے پیر پرائی بیدل نوکر دشمن برابر بیدرد کی بیدائی اور جنگا کری خدا
بیدہی کی چاولون نہیت بہی کہیتی بیکار مباش کچہ کیا کر بہیل نہ کود اکود
گون پہ تماشا دکہی کون بہیل کا مارا بہول تلی بہول کا مارا بیل تلی

گنجینۂ چہارم در مثلہای حرف بہا

بہات ہو گا تو کوی بہت آ رہین گی بہات چہوڑا پا ہی ساتہہ نہیں چہوڑا جاتا
بہلای تہہر دیکہا چوم کر چہوڑ دیا بہاگل پور کی بہگیلی اور گال کاٹون کی تنگ [illegible] پتی کی دوا [illegible]
[illegible] بہائی ایسا دوست نہیں اور بہائی ایسا دشمن نہیں [illegible] بہائی بہائی [illegible]
اور چاکری بہائی مس [illegible] بہتیجی [illegible] بہٹ پڑی وہ سونا جس سی ٹوٹی کان
بہجی [illegible] اپ کی کہی [illegible] بہر اسود ہر [illegible] مین [illegible]
بہلا کر بہلا ہو گی سود اکر نفع ہو [illegible] بہلا [illegible] بہلا آدمی کو
بہلی بات [illegible] بہلی کا زمانہ نہیں [illegible] بہنگیان [illegible] باغ [illegible]

بیر گئی سب ہوا بہ و انی نہل بکری بل ٭ بہو کی بیر اگہائی کا ٹ اتنی سر کہنا نہین بہولی کا کہنا نہ
بہو کی ہو تو بہر گی پہری رکہہ دیکہو ٭ بہو کی ہی کہادوا اور دو کیا کہا جا رہ روٹیان ٭ بہو کا لیجی جہ
اکہا نا الہی مجہی ادو لا ر دی ٭ بہو کا بنگالی بہات بہات بگار دی ٭ بہوک کو بہو جن کیا اور نیند کو
بہونا کیا بہ بہوک گئی بہو جن ملی جا ئی رگئی تباہی جو بن گئی تریا ملی تینون دیو بہاگی ٭ بہو کی بہا مہن
گا تین کہائی اب کہائین تو رام گلائی ٭ بہول گئی دن دیہہ رامشند و نی باند ہا سیہ رابہ بہول
گئی نا رہینگ ڈالی بہات مین ٭ بہول گئی راگ تک بہول گئی ذکریان تین تین یاد رہین
نون تیل لکڑیان ٭ بہو تا کلہ ہمی ساکی ٭ بہو مین بڑی ساہ کی دونی ٭ بہتا جی کی ڈنڈ ملو
بہیا جی نتہیر اد ملا این سبری بہلوان ہمین بن ٹی کی بہیا جی کی گہوڑی ٭ نہیہ یاد ہستان
بہیک اور بہیو ٭ بہیلی مرغی بہینس کے آگی بین بجائی بہینس جگالے کرے ٭

خزینهٔ سوم در امثال حرف بای پارسی مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در مثلهای پارسی

پا حجی بطواف کعبه حاجی نشود ٭ پار بودی قطبک امسال گشتی قطب دین ٭ سال دیگر گر
بمانی قطب دین حیدر شوی ٭ پای پیش آمدست و پس نیاز ٭ پای چنار است ٭ پای تمام الابیاره
چه بیاید ٭ پای چوبین سخت بی تمکین بود ٭ پای در زنجیر پیش دوستان ٭ به که با بیگانگان
در بوستان ٭ پای چراغ تاریک میباشد ٭ پخته نیر و نان خمیر ٭ پدر کُش پادشاهی را
نشاید ٭ و گر شاید بجز شش مه نپاید ٭ پراگنده روزی پراگنده دل ٭ پرتو نیکان نگیرد
هر که بنیادش بدست ٭ پرتو غربیل از پر دلی آسیاست ٭ پرستی چرغ بسبب عشقی دیگر
پرستار زاده نیاید بکار ٭ اگرچه بود زاده شهریار ٭ پس از سی سال این معنی محقق شد بخاقانی
که بوزنیست بادنجان و بادنجان نسترانی ٭ پسر که بد گهر افتد بره چکار کند ٭ پسر نوح

با بدان نشست * خاندان نبوتش گم شد * پس مانده گاو را بخر با بید داد * پس مانده سگ هم سگ را شاید * پس مانده سگ قابل طهارت نیست * **پشت** بام نداری گذر ندهی * پشت انقره باشد لیکن نقره را پشت نباشد * پشم از خایههای رندان گم * پشمی در کلاه ندارد * پشه چو پر شد بزند پیل را * **پنج** انگشت برابر نیست * پند بر مانع نشد رسوای مادر زاد را * **پو** کنده میگوید * **پهلوان** زنده خوش است * **پیش** بلا از کجروی اوست * پیران نمی پرند مریدان می پرانند * پیر شو بیاموز * پیری و صد عیب چنین گفته اند * پیر نابالغ * پیر من خس است اعتقاد من بس است * پیر من هر چه کند عین عنایت باشد * پیر بر یکی دم زن و شوی زند * پیر مست از شاخ کهنه میوهٔ نو رس غنیمت است * پیش زبان کوتلی نیست * پیش کسی که اطلبگار ناز بران کن که خریدار تست * پیش طبیب مرو پیش کار آزموده برو * پیش از بن هم در باغ آشیانی داشتم * پیش از عید صلا میرود * پیش از مرگ واویلا * پیش ناظم ناثر و پیش ناثر ناظم * پیش هر دو هیچ و پیش ما هیچ هر دو * پیش دروغگو بس لاجواب است * پیغمبر اول دعا برای خود کند * پیل در گل مانده را پیل باید تا کشد * پیمانه اش پر شده *

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

پا نی کا مال پانی مین جاتا * پانی پی کر ذات پوچھنا * پانی پی کر ذات پوچھنا * پانی تو مر جاتا * پانی کی تانڈ ڈوبی * پیڑ ڈوبی * پانی نپا گہوڑا ... [illegible] ... ناک ... [illegible] ... [illegible] ... جی کا ... [illegible] ... پانچون ... [illegible] ...

پانچون سوارون مین ... [illegible] ... پانچون پانڈو ... [illegible] ... پانچ نہ پچاسی ٹھا کر * پانچی سی نکلی ... [illegible] ... کے کھا وگی * پانڈی جیون بی ... [illegible] ... پانڈی دو ... [illegible] ... ذات پوچھنی مین *

پانی بھی یہاں کی اور کبھی جان کی * پانی کا بگا منہہ پر آتا ہی * پانی سی پتلا کر ڈالا * پانی کا سیلا
پانسا پڑا ... [illegible] کی زمین ہر کی جاتی ہی * پتا کھڑکا اور بندہ بھڑکا * پتھر کو جونک نہین لگتی * پٹار
مین بند کر کنبی کی لاگی مین * پٹھان [illegible] مارین * پٹھنی داڑھی پھٹکارین * پٹھان کا پوت
گاہی اولیا گاہی بھوت * پچھلی نکما کہائی پچھلی عقل آئی * پرائی بی جاورون مین مزا
ہوتا ہی * پرائی مردی اوگھیرٹی مین * پرائی دیکی لی بی اور چبائی کا * انیگا پردہن جلکون مور کہہ
پرکی گامین گلبندی کہائی دہائی دہائی تہوی * پرجائی * پرکی ہیتی پرکی گامین [illegible]
جو بہو دہن جا [illegible] کو [illegible] دی اور آپہی ڈوب مری * پرگھر کو دین [illegible]
پڑوسی ساسو [illegible] آئی اکسو * پڑوسی کی منہہ بسی گا دہاری بنی بہار آرہے
[illegible] مین [illegible] * پسنہاری کی پوت کو چھینا لا * پکا پھوڑا ہو رہا ہی *
[illegible] کی [illegible] مرنی والی مین * پگڑی رکھ گئی جگہہ * پگڑی بہیر کہی پگڑی اٹکی ہی *
پنچ بل خدا خدائی * پنچ مین [illegible] بولی ہی * پنچ بل کر کبھی کاج ہاری جیتی آئی
نہ لاج * پوت [illegible] کا کنتھہ سوہاگن کا جو منی والی کی منہہ چہائی * پوت فقیرنی کا
چال چلی [illegible] کی * پوت ہو مٹھہ بہتر [illegible] کر کھاؤن * پوچھتی پوچھتی دلی چلی
جاتی ہین * پوستی کی آنچ [illegible] نہین جانی کی * پوس کونی گھوس * پولی پولی آنچ سے
پون بہائی ہر بالا * پہلی ہی بسم اللہ غلط * پہلی جوئی گال کاٹا * پہلی گھر مین تو پیچھی مسجد
پہلی ہوی کی [illegible] بیچ مین ہوئی بہوگی پیچھی ہوی [illegible] * پہلی تو بہنی اللہ میان کی آس
پیادی پیادہ [illegible] * پیاسا کنوی پاس جاتا ہی کنوا پیاسی پاس نہین آتا * پیٹ
ہی نرالی ہی * پیٹ مین پڑی بوند نام رکھا محمود * پیٹ کنوئی منہہ سو [illegible] * پیٹ بہر
نرالی اور بہو کی بہلی آدمی ہی [illegible] * پیٹ بھر کی کہ تی چالین * پیٹ مین پڑا چارا تو کود
لگا بیچارا * پیٹ مین پڑیان رٹیان * کبھی گلہان ہوٹیان * پیٹ مین جہی پڑ گئی * پیٹ سے

پاؤں نکالی ہیں پیٹ بہر بیٹھہ لادو ہمیشہ ہی بادشاہ کو بھی برا کہتی ہیں پانچ کی ہزار نعمت
کہائی ہیر آپ ہی درماندی شفاعت کس کی کرین ہر کونہ شہید کو پہلی کہی کہیا پانچ ہی
ایون ہی کہائی دیتا ہی بیٹا یا بیٹی بہرا تہا یہ میں یون تو بیٹون میں بہتی ہی کا یا ولی
آئی تو بہتی کہا گئی بیتی ہی پر بہری لونڈیان اور اون تو بہی نہ دردا آوری بہوری آ بہر کس کی ہر

گنجینہ سیوم در امثال حرف پہا

پہا تانک تو تا گرہ لوٹا پہا وریکا نام گل جعفر پہاڑ رانہ کو وار اڑا بہت ہجار پہٹ
پو اکا بینا چونکی پرائی آس پہری گہونڈی بہین ہی پہریا نہ سلادی بڑی سو بہاہاری پہل
پاتی سہالی پاتی پہولی شہین انجہی نہ بہین پہول جہڑی تو پہل لگی پہولی بن میز
نہین ستانی پہونک پہونک کی قدم رکہتی ہین پہیدین بہو نیون تال بہرتا ہی

خزینہ چہارم در امثال حرف تا مشتمل بر شش گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

اَلتَّاجِرُ الجَبَانُ لَا یَرْبَحُ وَلَا یَخْسَرُ اَلتَّاجِرُ الجَبَانُ مَحْرُوْمٌ
بازرگان بددل سودمند نمیشود و زیانکار نمیشود بازرگان بددل محروم ست

اَلتَّاجِرُ یَخْرُجُ مِنْ کَسْبِہٖ هَجْمُ الذُّبَابِ عَلٰی طَبَقٍ وَلَا یَنْقُصُ مِنْہُ
بازرگان بیرون می آید از کسب او کاسہ مگس یعنی سرش بر طبق و کم نمی شود از آن

رَأْسُ بَقٍّ تَاخِیْرُ الإِسَاءَۃِ مِنَ الإِحْسَانِ اَلتَّ[illegible] مِنَ الرَّحْمٰنِ
سر پشہ تاخیر بدی کردن از احسان [illegible] از ندامت

وَالتَّعْجِیْلُ مِنَ الشَّیْطَانِ اَلتَّ[illegible] مِنَ التَّاکِیْدِ
و شتابی کردن از شیطان ست [illegible] از تاکید ۵

ہ شا

تأكل الكمثرى وتعتد الخلاف * تأكيد المودة بالهجرة * تأمرت

میخوری امرود را * دشمن میداری خلاف را * استوار کردن دوستی بر غیبت * حکم

بالاستقامة وانت تتعوّجين * تأمل في افعالك تبلغ امالك

براستی وحال آنکه تو کج میشوی * امید دار اگر در فعلهای خود برسی با امیدهای

تبصر العواقب تؤمن المعاتب * تبعة قياد الحبيب * تجاوز

ببین انجامهای کار را بی خوف شوی از خشم کننده * پس روی کردن مر محبوب * تجاوز کرد

الروض إلى لقاء القرف * التجارة ينبوع الاموال * تجربة المجرب

باغها سوی بیابان هموار * سوداگری چشمه مالهاست * آزمودن مجرب

تضييع العمر * التجربة مرآة العقل * تحسا لقمان من غير تسبغ

ضایع کردن زندگانی است * تجربه آینهٔ عقل است * تکلف آرزوی لقمان بدون سیری *

تجوع الحرة ولا تأكل بثدييها * تحل وقعة جمار الحاجات *

گرسنه میشود زن حره ونمی خورد پستان خود را * میراند آنرا سختی حاجتها *

تحسبهم جميعا وقلوبهم شتى * تحسبها حمقاء وهي باخس

گمان میکنی ایشان را مجتمع وحال آنکه دلهای ایشان پراگنده اند * گمان میکنی آنرا احمق وحال آنکه او ستمگار است

تحفر رويتنا * تحككت العقرب بالافعى * تخالصت قائبة

خراب میسازد ... * کاویده کژدم ماررا * جدا شد بیضه

من قوب * تدارك في اخر العمر ما فاتك في اوله * تربص

از جوزه * تدارک کن در آخر عمر آنچه فوت شد ترا در اول عمر * امید میدار

حجرة وترتقي وسطا * الترحم على الاشقياء ظلم على السعداء *

حجره وبالا میری وسط را * مهربانی کردن بر بدبختان ستم است بر نیکبختان

تَرْكُ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ عِبَادَةٍ + تَرْكُ الذَّنْبِ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

گذاشتن دنیا سردار هر عبادت است + گذاشتن گناه آسان‌تر است از طلب کردن توبه

تَرْكُ الطَّبْعِ ظُلْمَةٌ + تَرْكُ الشَّرِّ صَدَقَةٌ + تَرْكُ العَادَةِ عَدَاوَةٌ + تَرَكْتُهُ

گذاشتن آموختهٔ خود ظلمت است + گذاشتن بدی صدقه است + گذاشتن عادت دشمنی است + گذاشتم او را

عَلَى مِثْلِ لَيْلَةِ الصَّدَرِ + تَرَكْتُهُ مِثْلَ مَقْرَفِ الصَّمْغِ + تَرَكْتُهُمْ

مانند شب بازگشت حجاج + گذاشتم او را مانند جای کندن صمغ عربی + گذاشتم ایشان را

فِي حَيْصَ بَيْصَ + تَرَكْتُ الرَّأْيَ بِالرَّيِّ + تَرَى الفِتْيَانَ كَالنَّخْلِ وَمَا يُدْرِيكَ

در تنگی و سختی + گذاشتم اعتقاد را به دیار ری + می‌بینی جوانان را مانند درخت خرما و کدام چیز آگاه کرد

مَا الدَّخْلُ + تَزَاوَرُوا وَلَا تَجَاوَرُوا + تُسَائِلُنِي بِرَمَتَيْنِ سَلْجَمًا

که چیست دخل + ملاقات کنید و همسایگی مکنید + سوال میکنی مرا دو دیگ شلغم را

تَسْمَعُ بِالمُعَيْدِيِّ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَرَاهُ + تَضَرَّعْ إِلَى الطَّبِيبِ قَبْلَ أَنْ

شنیدن تو معیدی را بهتر است از دیدن تو او را + زاری کن بسوی طبیب پیش از آنکه

تَمْرَضَ + تَطَأْطَأْ لَهَا يُخْطِئْكَ + تَطْلُبُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ + تَطَلُّبُ المَثَالِبِ

بیمار شوی + سر پست کن برای وی فرود آید تیر از تو + میجوئی نشان را بعد شخص + جستن عیبها

شَرُّ المَعَائِبِ + تَعَاشَرُوا كَالأَقَارِبِ وَتَعَامَلُوا كَالأَبَاعِدِ + تُعْرَفُ

بدترین عیبهاست + آمیزش کنید مانند نزدیکان و معامله کنید مانند دوران + شناخته میشود

الأَشْيَاءُ بِأَضْدَادِهَا + تَعْرِيفُ المَجْهُولِ بِالمَجْهُولِ + التَّعْرِيضُ أَحْسَنُ

چیزها به ضدهای خود + تعریف نامعلوم بنامعلوم + تعریض خوبتر است

مِنَ التَّصْرِيحِ + التَّعْظِيمُ عَلَامَةُ النِّفَاقِ + تَغَافَلْ عَنِ المَكْرُوهِ

از تصریح + تعظیم نشان نفاق است + غفلت کن از مکروه

توقّر + تغافل کانّک واسطیّ + تفاءل بالخیر تنله + تفرّقوا ایدی سبا

توقیر کرده شوید + غافل شو گویا که تو باشنده واسطی هستی + فال بگیر به نیکی بیابی او را + متفرق شدند مانند سبا

تفکّر ساعة خیر من عبادة سبعین سنة + التقادیر

تفکر یکساعت بهتر است از عبادت هفتاد سال + تقدیرها

تبطل التدابیر + التقدیر یضحک التدبیر + تقرّب الطریق فی زیارة

باطل میکنند تدبیرها را + تقدیر می خندد تدبیر را + نزدیک میکند راه را در ملاقات

الحبیب + تقلّدها طوق الحمامة + تکبّروا مع المتکبّرین + تواضعوا

محبوب + قلاده بیندازد در گردنش طوق حمامه را + تکبر کنید با تکبر کنندگان + فروتنی کنید

مع المتواضعین + تکرار القلم یبطل الخط + تکلّموا الناس علی قدر

با فروتنی کنندگان + تکرار قلم باطل میکند خط را + کلام کنید مردم را باندازهٔ

عقولهم + تلدغ العقرب طبعا + تلدغ العقرب وتصیء + تلطّف

عقلهای شان + می گزد کژدم از روی طبیعت + می گزد کژدم و آواز میکند + نرمی کردن

الکلام یخدع الکرام + تلف المال خلف العمر + تلک الامثال نضربها

سخن می فریبد جوانمردان را + هلاک شدن مال پس عمر است + آن مثلها بیان میکنیم آنها را

للناس + تلک الرسل فضّلنا بعضهم علی بعض + تمام الربیع الصیف

برای مردمان + آن رسولان بزرگی دادیم بعض ایشان را بر بعضی + تمامی ربیع گرما ست

تمنیتی شهرا ... [illegible] فی ایام طویلة یوجد بالصبر علی ایام

برخوردار گرد ... [illegible] در روزهای دراز یافته میشود بجهت صبر بر روزهای

قلیلة + تجمعها ... وعد الابلق + التمر بالسویق + النهار نعم

اندک + ... [illegible] ... خرما عوض پست + ... [illegible]

وَالنَّاظِرُ غَیْرُ مَانِعٍ تَنْهَانَا اُمَّنَا مِنَ الْغَیِّ وَتَعْدُو فِیْهِ تَوَاضُعٌ

مبا غبان نیست مانع نهی میکند مارا مادر ما از گمراهی و تجاوز میکنی در آن گمراهی فروتنی

الْمَرْءُ یُکْرِمُهُ تَوْبَةٌ نَصُوحًا تَوْبَةُ الْجَانِی اعْتِذَارُهُ تَوَقُّرٌ وَتَجَمُّدٌ

مرد بزرگ میگرداند او را توبه کردن خالص و توبهٔ گنهکار عذر خواهی اوست بسیار وقار دیدشوی

تَوَکَّلْ عَلَی اللّٰهِ یَکْفِکَ تَهَادَوْا تَحَابُّوا تَهْنِیَةُ النَّوَالِ ثَمَنُ السُّؤَالِ

اعتماد کن بر خدا کفایت کند ترا هدیه دهید یکدیگر را تا دوست شوید یکدیگر را تهنیت بخشش بهای سوال است

گنجینهٔ دوم در امثال فارسیه

تا ببینیم که از غیب چه آید بیرون تا بندگان خانه در گروی هرگز ای خام آدمی نشوی تا تریاق

از عراق آورده شود مار گزیده مرده بود تا تو آدم شده من خر شده ام تا تو بمن میرسی من بنجد آمریکا

تاج محمد قرة العین آدمیان ست تا چه وفلک از پرده چه آرد بیرون تا در میانه خواسته کردگار

چیست تا در نرسد وعدهٔ هر کار که هست سود ی نکند یاری هر یار که هست تا ریشه در

آب ست امید ثمری هست تاریکی و اشاره ابر و تاریکی شب تا چشم گوش ست تا ریه

و پود مرگ یک ست تا سال دگر می که خورد و زنده که ماند تا شب نروی روز بجائی نرسی

تا صدف قانع نشد پر در نشد تا مرد سخن نگفته باشد عیب و هنرش نهفته باشد تا مار راست

نشود بسوراخ نرود تا نباشد چیزکی مردم نگویند چیزها تا نفس باقی ست راه زندگی هموار نیست

تلهار کرا خواهد و میلش بکه باشد تماشیچه روزگار نخورده ست تبدیل الفاظ مضایقه ندارد

تخته تخت یا تخته تابوت ترازوی زهره از گرانی سنگها نشکند تراز و هر دو سر

قلب ترازو خسیس ست که هر سو زیادت یافت سر فرو دارد ترا آب می برد و تشنه می آئی

تربیت نااهل را چون گردگان بر گنبد نیست ترسا ال را چه پری و چه عفریت ترکی هنر

ترکی تمام شد تشنه در خواب آب می بیند تصنیف را مصنف نیکو کند بیان
تعریف زیاده بدتر از دشنام است تعظیم کارگران معاف تعظیم صاحب خانه کردن
به نیت از ریش حلاج به دامن ستقوم بار بینه بکار نیاید تکبر عزازیل را خوار کرد تنگه چنان
آنکه بر جای بزرگان نتوان زد بگزاف تشدد ستمان را انبا شد در درویش تنور
تا گرم است نان توان بست تنها پیش قاضی رود راضی آید تواضع زگردن فرازان
نکوست تواضع دو سو دارد تواضع کم کن و بر مبلغ افزا توبه فرمایان چرا خود توبه کمتر میکنند
توبه بر بادی شکستن است تو پاک باش و از کس باک تو دانی و کار تو کار زمین
را نکو ساختی که با آسمان نیز پرداختی تو که انقدر از خواب غفلت حیرانی سیری تو مرا دل
دولیری بین روبه خویش خوان شیری بین توانگری بدل است نه بمال تهی دست و سیاه
تیر چرخ را کمان چنین باید تیر چون تر شود کمان گردد تیر آخر بجگر کاوید تیشه را باتراشش کار است
خواه عمود پیش آید خواه چوب تیشه گرو تقبل است و رسن تاب نه به تیغ کج را نیام کج باشد

گنجینه سوم در مثلهای هندی

تاروں بھری رات نازی مارکھائی ترکی تہ اوس پائی ناش پر سونچ کا بخیہ تالی دو دو گز
باجی تا نا باد کبھی چپتینا اور کبھہ دیکھی بھوا تانت باجی اور راگ بوجھا تانی گھاٹ کے پانی
گھاٹ تامین تامین پس تبا نجہ مار منھہ لال رکھتی ہیں تتری نی دیا جنم چلی
کھا یا جیب جلی نہ سوا دیا پایہ تنی کھچڑی گھی نہ بیا ایکا سیالا یوں ہی گیا تجسی تو جا مرے
پری پانی رکھو نہیں تجلی کو نگر نہیں تھی پرانی کیا پڑی تو اپنی نبیڑ تختی پر تختی سیا جی کے
تیرت وان ہمار پنہہ تکے ہیں دو تیر نہیں سر ماشری اڑاتی ہیں ترک سہ ہوئے
ان بنیادہ ترکی تمام ہوئی تر یا چلتر جانی نہ کوئی خسم مار کی ستی ہوئی ہو تریا کی بھجوں کو نہیچ ی

نکلی کا ساایل نکل گیا تیل کہیں اور بہا تلووں سی لگی ہی تلی۔ مانگ اور پانگ تلی کی ووات
ملی اور اوپر کی اوپر رہ گئی تم بہی کہو گی کہ مجہی کوئی جہوڑ کری تم روٹہی اور ہم چہوٹی تم کا تو
ناک اور کانی مین نچہوڑون اپنی بانی تم کیون بہاٹی مین پاؤن دیتی ہو تمنی اوڑہائین ہم نی
بہون بہون کہائین تمہاری منہہ کا اوگال ہماری پیٹ کا اوبار تمہاری لڑکی بہی کبہو
پاؤن چلین گی تمہاری طالعونکی قسم کہائی تمہاری چہوڑی کیا کوریا لگائی ہی تمہاری
برابری وہ کری جو ٹانگ اوٹہا کر موتی تمہاری برابری وہ کری جو دوڑ کر ہرن کو پکڑتی تن
تا جا تو قلندر را جا تنگی کی اوجہل پہاڑ تنگ سی بات مین بوڑہی تنگی گئی فراخی آئی
توبہ کر نبدی اس گندی روزگار سی توتی پالین جو بین اور عشقی پالین لال کہوتر پالین چوٹی
جو بکلین پرایا مال تو جانہ میری جاتی کو مین جاہون تیری کہاٹ کی پائی کو تو چہوئی کہ مین نی
توڑ ڈال تا گا تو کس بہروی کی منہہ لگا تو سی کہتی رام جنی تو اسی کرین گی رام جنا تو کو
نموکولی چولہی مین جہو کا تو کو نہ بہناؤن تیرا بہنیا اور بلاؤن تو کہول دی میر انگنا مین
گہر سنبہالون اپنا تو میرا لڑکا کہلا مین تیری کہچڑی کہاؤن تو میری بالی کو چاہی تو مین تیری
بوڑہی کو چاہون تو مجکو تو مین تجکو تو ری پر کی بوتی پتہر کی منہہ کہی تیرا سو میرا میرا سو تین
تیرا تہا سو میرا ہوا رای خدا ایک دیکہن دی تیرا منیا مین بہرون اور میرا بہری کہار تیری
جیتب گنتا جیسی تیری کان کی تیری گسائین گی تیری گود مین بیٹہون اور تیری ہی واڑہی
کہسوٹون تیر نہ کمان کا بہی کا پٹہان تیر نہ کمان میری بچا خوب لڑی تیر نہ کمان میان کا
اللہ نگہبان تیر تہہ گئی سند آئی سدہ میری ان مروہی حلال ہو تا ہی تیلی دیکہو تیل کی دہار
دیکہو تیل تلون ہی سی نکلتا ہی تیل جلی گہی کہی جلی تیل تیلی کی بیل کو گہر ہی کوس پچاس تیلی
خسم کر کی روکہا کہائی تیلی کا کام تنبولی کری چولی مین آگ اوسہی تیلی تیل سو ہی کہلی مین ناک
مین ایان بکائین تلی مین پڑی کائن کی میان باغ مین تیرا کنارہ خدا اپنی بخشتا ہی تین مین تیرہ وزن

نہ سیر بھر ستلی میں نہ بٹا نہ بھر سون میں تین دن قبر میں بھی بھاری ہیں تینوں تھوک کہانی دینی حرز

گنجینہ چہارم در امثال حرف تھا

تھا سیر ملے کچہ دل آسے وہی بہشت الیہ تھالی بہوٹی بہوٹی جھنکار تو سنی تھکا اونٹ
سرابی کو بکتا ہی تھوڑا کہنا اجوانی کی موت تھوڑا کہ ماننا اور زیارت کار ہنا بہ تھوڑ رہی ہے
بیچ بیا ہری ہی تی تیسا تھوک دار ہی منہہ تھوک کر چاٹتے ہیں تھوکون ستو نہین سنتی ہے

گنجینہ پنجم در مثلہای حرف ٹا

ٹانگ کی نیچی سی نکال دیا پیکی کا ڈر ٹٹی کی اوٹ شکار کھیلتی ہین ٹکا کھو تو کھتوا ئی
ٹک جیا تو ہو لیا ٹکڑی ٹانک کہانا نچی گنشہ بند ہنا ٹکیا روٹی آپ لی کتب لی
ٹکی کی لونگ نینی کہا ہی یہ گہر رہی کہ جای ٹٹی کی مرغی جیتگی محصول ٹاٹ نامہ نویسی کیا کر دی نیرہ
ٹوٹی باندہ گال ہنیری ہڈ ٹوٹی کمان ڈرین تو جیتی ٹیم تا مر کی پگری باندہی وہ سے ہے
سد قہ جور و کا نیک پاک کا چوکا دینا گو بر گا مین گور و کا

گنجینہ ششم در مثلہای حرف ٹھا

ٹھٹھیری ٹھٹھیر بدلائی بنیا ٹھکری کا ٹکہ خرچی کا ڈہہ ٹھیین گی ٹھام بسیدی جا نہ

خزینہ پنجم در امثال حرف ثا مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

ثَاَطَۃٌ مُدَّتْ بِمَاءٍ اَلثَّنَاءُ بِالْخَیْرِ ثَبَاتُ الْمُلْکِ بِالْعَدْلِ ثَبَاتٌ

لای مرد کردہ شہ آب ستایش سوم بہ خیر ست برجای بودن ملک بانصاف ہست برجای بودن

النفس بالغذاء وثبات الروح بالغناء + ثبّت العرش اولا ثم

نفس بسبب غذا است و برجای بودن روح بسبب سرود است + ثابت گردان عرش را اول باز

انقش + الثريد في الطعام كالمثل في الكلام + ثقب بحجر

نقش کن + ثرید در طعام مانند مثل است در سخن + سوراخ سنگ

ليس كثقب الدر الثقيل اذا تخفف صار الطاحون

نیست مانند سوراخ مروارید های گران + چونکه سبک شود گردد آسیا +

الثكلى تحب الثكلى + ثلثة لا امان بها البحر والنار والسلطان

زن بی فرزند دوست میدارد زن بی فرزند را + سه چیز اند که نیست امانی انها دریا و آتش و پادشاه

ثل عرشه + ثلمة الحرص لا يسدها الا التراب + ثم بدلنا مكان

ویران شد تخت او + رخنهٔ حرص را بند نمی کند آنرا مگر خاک + باز تبدیل کردیم بجای

السيئة الحسنة + ثمر الجبن لا ربح ولا خسر + ثمر العجب المقت

بدی نیکی را + میوهٔ بد دلی نیست سود و نه زیان + میوهٔ تکبر دشمنی است

ثمرة العلوم العمل بالمعلوم + ثناء اللئام اقبح الكلام + ثناء الرجل

میوهٔ علمها عمل کردنست موافق معلوم + ستایش لئیمان زشت ترین کلام است + ستایش مرد

على معطيه مستزيد + ثن احسانك بالاعتذار + ثنيت نحوي

بر بخشنده اش زیاده خواهنده است + دوباره کن احسان خود را بسبب عذر خواستن + باز گشتی جانب من

ثغاء الاوابد + ثواب الاخرة خير من نعيم الدنيا + ثوب السلام

بسیدان جانوران وحشی + ثواب آخرت بهتر است از نعمت دنیا + جامهٔ سلامتی

لا يبلى + ثور الدولاب + ثور ينطح جدية + الثور يحمي انفه بروقه + ثولول

کهنه نمی شود + گاو زر دولاب + شاخ میزند بر فاله + گاو نر نگاه میدارد بینی خود را بشاخ + ثولول

جسد لا یتزعزع ۞ ثهلان ذو الهضبات ما یتحلحل ۞ الکثیب عجالة الراکب

برنش کشیده نمی شود ۞ کوه صاحب پشته ها نمی جنبد ۞ زن بیوه عجالهٔ سوار

مع ها و الیاء

گنجینهٔ دوم در امثال فارسیه

الف: ثابت شکن بت قاعده ست ۞ ثابت قدم بگفت کسی بد نمی شود ۞ ثانی اثنین عوج بن عنق ست ثانی اول هم نه ۞

واو الف: ثواب راه بخانهٔ صاحب خود می برد ۞ گنجینهٔ سوم در مثلهای هندی ثابت قدم کو سب جگ مانے ۞ ثابت سکرت منهه میں مارے ۞ ثابت لوگ انبر تاری هم لوگو‌ں سے پار تی ۞ ثابت نهتین کان بالیو کا

واو: ثواب عذاب کی گٹھری سوفت میں ۞ خزینهٔ ششم در مثلهای حرف جیم مشتمله چهار گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مع الالف: جاء بما صای و صمت ۞ جاء بقرنی حمار ۞ جاءت لمناد عة جام

آورد چیزی را که آواز کرد و خاموش بود ۞ آورد دو شاخ حمار را ۞ آمد بار آمد

فلان ینفض مذرویه ۞ جاء ناشرا اذنیه ۞ جاء یضرب اصدریه

فلان در حالیکه می افشاند سرهای کمان خود را ۞ آمد در حالیکه وا دارنده بود دو گوش خود را ۞ آمد در حالیکه میزد دو رگ خود را

اجارتهم الدار ۞ جاعت التراخم حتی کادوا یاکلون البر ۞ جاوِر

همسایه باز خانه ۞ گرسنه شدند کرکسها تا آنکه نزدیک شدند که خورند گندم را ۞ همسائگی کن

مع الباء: ملکا او بحرا ۞ جاوز الحزام الطبیین ۞ جبلت القلوب

پادشاه را یا دریا را ۞ تجاوز کرد تنگ ستور هر دو پستان را ۞ پیدا کرده شدند دلها

مع الدال: علی حب من احسن الیها و بغض من اساء الیها ۞ الجد ان الطلوب

بر دوستی کسیکه نکوئی کرد سوی آنها و دشمنی کسیکه بدی کرد بسوی آنها ۞ کوشش آرزو مقصود است

جد بما تجد ۞ جد بالکثیر واقنع بالقلیل ۞ جدع مارن انفه

بخشش کن بانچه می یابی ۞ بخشش کن بسیار و قناعت کن بلندک ۞ برید نرمهٔ بینی خود را

لِلْكَلِمِ جِرَاحَاتٌ كَجِرَاحَاتِ السِّنَانِ لَهَا الْتِيَامٌ وَلَا يَلْتَامُ مَا جَرَحَ اللِّسَانُ

[illegible] نیزه [illegible] ستگی و نمی پیوندد آنچه خسته کرد زبان

الْجُرْأَةُ خَيْرٌ مِنَ الْجُبْنِ جَرْحُ الْكَلَامِ أَصْعَبُ مِنْ جُرْحِ الْحُسَامِ الْجَرْءُ

جرأت بهتر است از بزدلی خستگی سخن دشوار است از خستگی شمشیر [illegible]

الرِّوَى وَالرَّشْفُ أَنْفَعُ جَرْيُ الْمُذَكِّيَاتِ غِلَاءٌ جَرَى مِنْهُ مَجْرَى

سیراب [illegible] بسیار سکن تشنگی ست رفتن اسپان [illegible] جاری شد از آن مقام

الدُّودُ جَرَى الْوَادِي فَطَمَّ عَلَى الْقُرَى جَزَاءُ مُقْبِلِ الْإِسْتِ

دوا جاری شد رود پس رفت بر دیه ها پاداش پیش آرنده کون

الضَّرْطُ جَزَاءُ السَّيِّئَةِ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا الْجَزَعُ عِنْدَ الْبَلَاءِ تَمَامُ الْمِحْنَةِ

گوز زدن است پاداش بدی بدیست مانند آن ناشکیبائی نزدیک بلا آخر محنت است

جَزَاهُ جَزَاءَ سِنِمَّارٍ جَعَلْتُهُ دَبْرَ أُذُنِي الْجَفَاءُ بِعَيْنٍ أُمُّهُ حَسَنٌ

جزاداد او مانند جزای سنمار گردانیدم آن را پس گوش خود ستم [illegible] مادرش خوب است

جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ جَلَّتِ الْهَاجِنُ عَنِ الْوَلَدِ جَلَّتِ الْهَاجِنُ

خشک شد قلم بآنچه او شونده است حقیر شد هاجن از جهت فرزند حقیر شد هاجن

عَنِ الرَّقْدِ جَلِيسُ السُّوءِ شَيْطَانٌ جَلِيسُ الْخَيْرِ غَنِيمَةٌ جَلِيسُ

از جهت قدح بزرگ همنشین بدی شیطان است همنشین نیکی غنیمت است همنشین

الْمَرْءِ مِثْلُهُ جَمَالُ الْمَرْءِ فِي الْحِلْمِ الْجَمَالُ فِي اللِّسَانِ جَنَاهَا بَنَاتُهَا الْجَنَّةُ

مرد مانند اوست خوبی مرد در حلم است خوبی در زبان است بهشتهای [illegible] بهشت

تَحْتَ أَقْدَامِ الْوَالِدَيْنِ جَنَّةٌ تَرْعَاهَا خَنَازِيرُ الْجِنْسُ مَعَ الْجِنْسِ

[illegible] بهشتی است که چرانی دلمن خوکها را جنس با جنس

هشال [illegible] خرونم

امیلُ الجنسِ معَ الجنسِ. متأذٍّ الجنونُ لهُ فنونٌ. الجوادُ وقد یعثر
رغبت شود جنس با جنس. ایذا یابنده است دیوانگی را فنونی است. اسب نیکو زود گاهی می لغزد
الجودُ بالموجودِ غایةُ الجودِ. جودةُ الکلامِ فی الاختصارِ. جوّعْ
بخشش به موجود نهایت سخاوت است. خوبی سخن در اختصار است. گرسنه دار
کلبَکَ یتبعک. الجوعُ خیرٌ من الخضوعِ. جولةُ الباطلِ ساعةٌ و
سگ خود را تا پس می کند ... گرسنگی بهتر است از فروتنی. جولانی باطل یکساعت است
جولةُ الحقِّ الی الساعةِ. جهدُ المقلِّ کثیرٌ. جئْ بهِ من حیثُ
و جولانی حق تا قیامت. کوشش مقل بسیار است. بیار آنرا از آنجا که کوشش خود

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

جامه باندازهٔ تن باید دوخت. جامه ندارم دامن از کجا آرم. جانا سخن از زبان من میگوئی. جان گرو جامه گرو. جان بکرا ده ام گشته میدهد وصال دست رفته بال مبین آشنا نیست زیر جبه. جائیکه حسین علیه السلام تشنه بمیرد اگر بریزید باران لعنت بارد جای آن دارد. جائیکه شاهین چنگ زند پای کبک نرقص بریخیزد. جای استاد خالی. جائی نشین که برنخیزی. جای گل گل باش و جای خار خار. جای نرستن تو اینجا نیست. جای خود را گرم کرد. جگر جگر است و دگر دگر. جل برگاو بست. جلق بی منت خلق. جنس از جنس متاذی نیست. جنسیت علت ضم است. جنگ دو سه دارد. جنگ زرگری میکند. جواب است ای برادر این نه جنگ است. جواب جاهلان باشد خموشی. جواب ترکی ترکی. جوز بشکن و طالع ببین. جو فروش گندم نما. جوهری که آب مروارید در چشمش فرو آمده باشد مروارید را کی بیند. جوینده یابنده. جوی طالع زخرواری هنر به. اگر طالع داری برهنر زه. جهان ...

...ہی رہے ✚ درد بکش تا بروا ہی رہے ✚

گنجینۂ سوم در مثلہای ہندی

جا بدہ راکھی رام تاہی بدہ رہیے ✚ جادو برحق ہی کرنی والا کافر ✚ جاکو پیا نت اوٹھہ جاہین
وہی سہاگن ✚ جاکو لوہ تاکو سوہ ✚ جاکی کارن جھنی ساری وہی ٹھاون او گھاری ✚ جاگی سو کاجر
تہ وی سووے رووی ✚ جاگتی جوت ✚ جان ہی تو جہان ہی ✚ جان ہی جہان ✚ دیہہ جان ٹری خالا اسلام ✚ جانی
بچار اقلند را جسکا بہوٹی کچکول ✚ جاوی لاکھ رہی ساکھ ✚ جب باپ مرین گے تب بیل
بٹین گے ✚ جب پھینکا تب پانچی تین ✚ جب چنی تھی تب دانت نہ تھی ✚ جب دانت ہوئی تو چنی نہیں ✚
جب دیکھہ تب حاضر میان تھو کا انالا ✚ جب سی جمی بال تب سی یہی احوال ✚ جتنا گدہا جوتا اوتنا
میٹھا ہوئی ✚ جتنا اوڑہنا اوتنا پیر پھیلانا ✚ جتنا چھوٹا اوتنا کھوٹا ✚ جتنا اوپرا اوتنا نیچی ✚ جتنا سانپ
لنبا اوتنی گوہ چوڑی ✚ جتنی کالی اوتنی سیری ✚ باپ کی سالی جھانی ✚ چھینا ترڈ هونڈ ہوں ✚
جدہر رب اودہر سب ✚ جدہر ہوا اودہر ڈولا ✚ جدہر چلا دھمین تید ہتا ہین ✚ جس تن لاگی
وہی جانی ✚ جس کا پین کھائی اوسی ہین چھید کری ✚ جسکا کام اوسی کو چھاجی اور کری تو ٹھینگا
باجی ✚ جسکا کھائی اوسکا گائی ✚ جسکا چوپینگا سو چھوالی گا ✚ جسکا جاوی وہی چور کہاوی ✚ جسکی
ہاتھہ ڈوئی اوسکا سب کوئی ✚ جسکی ہوویں آس وہ کری خصی ✚ جسکی نگٹی ہو بوائی کیا جانی پیر پرائی
✚ جسکی رہی نہیں اوسکی ونلی ہی رہی ہی ✚ جسکی مان باپ جیتی ہین اوہی حرامزادہ نہین کہتی ✚ جسکی
بی بی ہی کام اوسکی لونڈی سی کیا کام ✚ جسکی گود مین میٹھی اوسکی اڑہی کھسوٹی ✚ جسکی حل مین مینا
تاگی میاں دی پیا ✚ جسکی لاٹھی اوسکی بھینس ✚ جسکی دیغ اوسکی تیغ ✚ جسکو راکھی سائیاں مار سکی کوئی
ناہنہ بانکا کر سکی جو جگ بیری ہوئی ✚ جس گھر پوڑ رہا نہ بڑا وہ گھر ڈگم ڈگا ✚ جس گھر مین سنپت نہین تا سون
بھلا بیسی ✚ جس نی بیٹی دی اوس نی کیا رکھا ✚ جیسی دیکھہ تا پ آوی وہی شعور مجھ سیا ہین او

جیسی دی ادمی ہوا ہے جگ بہوٹا اور زرد ہوئی جگہ جگہ ہی اور دگر دگر ہی جلانی کا تو تہا
جلی جلی عجایب سیر ہوتی ہیں یوں غایب جلی جاؤن کی جلی جلی پرائی بھتا نہین ہتا لوگ
جلی گہہ کی بلندی جن پاین نہی نہین تنہین دیت گجراج بس دیت بکہا ملی سو برے
گریب نواج جن جای او نہین بجای جن ڈہونڈ ہا تن پایا گہری پانی بیٹھ مین پانی مرز
مری رہی کناری بیٹھ جنگل مین ہو بنا جاکس نی دیکہا جنگل مین منگل جنم ندیکہا بوریا اور
سے نی آئی کہاٹ جنہین جاو گہنیری [illegible] کہہ تیری جن ہر ہاہر جر دسو کیسی جرین ہمار
جنی بیا ئی ہو طی دیری نی ستائی جوان ڈراوی بہاگنی سی بوڑہا ڈراوی مرنی سی جرانکو
چلا چلی بیاہ کو بیاہ کی پری جو اسی کا سو گنی کی راہ رکہہ دیگا بوبلی سو گہی کو جاتی جو بانر
ئی جیب مین [illegible] کی تو تہی مین جو توری سو ہوری تو کیون دہت نہ پوری جو تہارے
دال پہ ہی گی تو ہم تنگی ہی ہو نین لگی جو ترل یاد رہا ہی بڑہا سو ہستا ہوا جو تیون دان ہتا د
ہی جوت جوت مرہو پلو ابتہی کہا مین ترنگ جو بگا دیگا اوسی کا لڑکا کہیلی گا جو دیکہنا سو
پیکہنا جو وہین دیکہی جا تا [illegible] ویسی بانٹ جوری برخوردار نہی جو جورمر جا دیگا مان جنوا دی
کہا دیگا نہین تو خالصی ہلک جاوی گا جو سودی اوسکی پڑیا جو جاگی اوسکا پڑو ادہو گی
اسکے میت جو گی جگت جانی نہین کپڑی رنگی تو کیا ہوا جو گرا کہائی کی اندر سو پڑا ابہری پر
جو گور کہائی سو کان چہدائی جو لاہی کی جوتی سیاہی کی جوتی دہری دہری پرانی ہوتی
جو لون ند کہون اپنی نینا تو لون نہ تیجون کی بینا جو مان سی سو اچاہی سو دائن کہلاوے
جو سن مین نہی سو بینی ورسی جو بن جو بن کملی بہیگی تیون تیون بہاری ہوی جو تہاری سو
پہل پاوی جو ڈنگی کارن گدڑی نہین چہوڑی جاتی جو ہانڈی مین ہو گا سو ڈوئی مین نکل
آئیگا جہاز کا کوا جہان ولہہ تہان برات جہان دیکہی تو برات وہان گلو سارے
رات جہان سیر تہان سوائی جہان کا مردہ تہان کی گور جہان وکہہ نہین [illegible]

گهمان دل تهان باد+ جهان جابی هوگا تهان پڑے

بهی جیا سو کهیلی بهاگ موا سو لیکهی لاگ+ جیسے مین نهین

جیتی جی سنسیا موئی دہرا دہ ہو ٹیا+ جیتی جاب جاب موئی دا

داب+ جیسی کا گہ سوئی کی قبر+ جیسی آسا موئی نراہا+ جیسی مکهی نهین نگلی جاتی+ جیٹهہ کی بهر دسے

بیت+ جیسا منهہ تیسی تهپڑ+ جیسا سوت ویسی پهینٹی+ جیسی مان ویسی بیٹی+ جیسا دیس تیسا بهیس+

جیسا کاچهہ کاچهی ویسا ناچ ناچی+ جیسا اپنے گلے بندیگا ویسا آگے پا خواص+ جیسی کرنی ویسی بهرنی+

سلاح نہی فرشتی+ جیسی داری دوالی تیسا بهیڑ وا سہرا+ جیسی نیت تیسی برکت+ جیسی تیری تانی

بینی تیسا مور ابنیا+ جیسی کنتها گهر رہی تیسی رہی بدیس+ جیسی حسن تیسی پسن+ جیسی ہر گن گائے

تیسی بین بجائی+ جیسی ساجن آئی تیسو جهونا بچهائی+ جی کهین لگتا نهین جب دل کهین لگ جاتا ہے

جیسی سیر ابهائی گهر گهر ہو جائی+ جیسی نہ مانی پہ اور سوئی کری سے ادہ+

گنجینۂ چهارم در امثال حرف چها

چهاڑ بچهائی کالی اور بیچ نمانی سو بچهڑ پڑ چکا کانٹا+ جهوٹا کوئی کہتا ہی تو سہی ہی کی لاج+

جهوٹ بولون تیری منهہ پر جهوٹ بولنا اور گو کهانا برابر ہی+ جهوٹ کهنا تو صرفہ کیا+ جهوٹے

ہاتهہ سی کتا نهین مارتی+ جهوٹی کی آگی سچا رو مرتا ہی+ جهوٹی جگ پتیاہی جهوٹی مر گئی تو

تب بهی نہ آئی+ گنجینۂ هفتم در مثلهای حرف جیم فارسی

گنجینۂ اول در امثال پارسیه

ارۂ نیست در دین و اقعه الا تسلیم جاش خر بر تر از میراث خورست+ چاہ کن را چاہ در پیش+

ہمیشہ در چاہ ہست+ چاہ بزن با زن زندان غمہا کم نیست+ چرا کاری کند عاقل کہ باز آید

پشیمانی چراغ وقت مردن خانه روشن میکند ÷ چراغ روشن مراد حاصل ÷ چراغ مفلسان [illegible]
چراغ مقبلان هرگز نمیرد ÷ چراغ مرده کجا شمع آفتاب کجا ÷ چراغ کسی تا صباح نسوزد ÷ چراغ [illegible]
نتوان دید جز بنور چراغ ÷ چهبلی از سنگ بر نمی آید ÷ چرم گاو بدندان میگیرد ÷ چشم فلک در میان
سرست ÷ چشم مور و پای مار و خیر ممسک کس ندید ÷ چشم در دیده است ÷ چشم در راه دارد ÷ چشم برود ÷
چشم گر بینا بود هر روز روز محشر است ÷ چشم از روی دوستان روشن شود نه از باغ و بوستان ÷ چشم
دوستان روشن ÷ چشم را گل بهتر از خار است ÷ چقندر کاشتم زردک بر آمد ÷ چکنم با نگند مصلحت
خویش تباه ÷ چکنم چشم آسمان کور است ÷ چنان نماند چنین نیز هم نخواهد ماند ÷ چندین هزار
شکل برای اکل ÷ چو احمق در جهان باقی است مفلس در نمیماند ÷ چو از قومی یکی بیدانشی کرد ÷
نه که را منزلت ماند نه مه را ÷ چو برگردد فلک کچکول سازد تاج شاهی را ÷ چوب هر چند سنگین است
تاب سفر ندارد ÷ چو تیر از کمان رفت ناید بشست ÷ چو تیره شود مرد را روزگار ÷ همه آن کند کش
نیاید بکار ÷ چو چل آمد فرو ریزد پر و بال ÷ چو شست آمد نشست آمد پدیدار ÷ چو شد زهر عادت نه مضرت
نه بخشد ÷ چو فرد [illegible] ÷ چو کفر از کعبه برخیزد کجا ماند مسلمانی ÷ چو کار از دست رفت اندیشه
چه سود ÷ چو مه بهاله نشیند دلیل باران است ÷ چو میدان فراخ است گوی بزن ÷ چو میرد مبتلا میرد چه
خیزد مبتلا خیزد ÷ چو نام سگ بری چوبی بدست آر ÷ چه کم می کنی خصم گردد دلیر ÷ چون قضا آید طبیب
ابله شود ÷ چون معانی جمع گردد شاعری آسان بود ÷ چون بانگ فرو رفت چه حلوا چه زهر ÷ چون
گوش [illegible] برابر است ÷ چون کار از دست رفت فریاد چه سود ÷ چون و چرا در میان عاشقان
نیست ÷ چون کسی از روز بد آید درشت عطار و خوشه چیند ÷ چون سنگ اسم رفت باشد
همه پیش او سر فرود آرد ÷ چهار پا با چهار پا رو آزما نیند و دو پا را دو روز ÷ چه باک از موج بحر آن را که باشد
نوح کشتیبان ÷ چه توان کرد با این چنین افتاده ÷ چه توان کرد مردمان اینند ÷ با همین مردمان
باید ساخت ÷ چه خوش گفته است سعدی در زلیخا ÷ الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها

[illegible] یک کرشمه دو کار + چه خوش جرانا باشد + چه علی خلعه و چه خواجه علی + چه کند

[illegible] کر نا گفتنم بهتر است + چه مکر و آن که این ته کنند + چه مردی بود که زن

[illegible] بالا با عالم پاک + چیزی که نی یابی مجو + همه چیزی بده درویش را چیزی

مگو درویش را + چینی شکسته صدائی کند + چین ابرو نمی توان دید +

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

الف

چاهنی کو بیٹی اور گهاو رابی کا + چار دن کی آئیان اور سونٹه بساهن جائیان + چار دنگی

چار چود س + چار دن کی چاندنی اور پهر اندهیرا پاکه + چاکر هین آکری کیا + چاکر کی آگی کو کر اور

کو کر کی آگی [illegible] + چاکر کو عذر نهین کو کر کو عذر هی + چالیس سیر کی بات کهتی هین + چام سی

دام + چاندنی مارگئی + چاهنی کی نام سی گدهی نی بهی کهیت کهانا چهوڑ دیا تها + چاو کرون پیار

کرون + چوتلی انگاری دهرون جل جای تو مین کیا کرون + چیڑی اور دو دو + چینی بهری پانی پر

ڈوب مرو + چسکی کی پیٹ بیا + چٹهی نه پیدا نا مار کهائین ملک بگانا + چهچا هی بنا کر چهوڑا +

چڑهی پر چڑها و سر و کهی پاؤن + چڑهتی بار گاو + چڑها پانی جان سی گئی لڑکا خوش نهوا + چڑیا

کری کهونسا خرا کری نو بچا + چڑیان مرن گنوار هانسی + چڑها پیار کا بهانت بهانت کا جانور

بولا + چکنا دیکهه پهسل پڑی + چکنا گهڑا + چلتی چیز لنگڑی لابهه + چل تها ؤن مین آئی هون

جمله پر بناتی هون + چل میری چرخی چرخ چون کهان کی ڈهیا کهان کا تون + [illegible]

کو دن نام + چلی چلی کهان گئی سنوت کی پهیر + چلی چلی نی باکهون آئین + چماک [illegible]

بیگار + چمار و نگی کو سی ڈهور نهین مرتی + چمری بجای دمڑی نجای + چنبیلی چاهین آسی نه

[illegible]

[illegible]

جلیبیوں کی رکھوالی چوہوں میں ہاڑ ڈھونڈھتی ہیں + چور چوری کر گیا ہیرا پھیری کر گیا
چور چور موسائت بھائی + چور چوری کر گیا سو ملوں ڈھول بجاوے + چوروں [illegible] میں چور
کہیں مونس سا ہی کہیں جاگ + چور کا شاہ چراغ + چور کا بھائی گٹھ کٹا + چور کا من بقچی میں +
چور کی گھر میں موت + چور کی داڑھی میں تنکا + چور کی ماں کوٹھی میں سر دیکر روتی + چور کو چوری سے
سوجھی + چور کو چور ہی پہچانے + چور کو پکڑیے گا تو سہی چھنال کو پکڑیے کملٹ سہی + چور گٹھڑی لے گیا
بیگاریوں کو جھپٹی ہوئی + چوری اور سینہ زوری + جیسی اور سرہنگی + چوری کا گوڑ میٹھا + چونا چوچی [illegible]
یہ تینوں بنگالی نہیں + چوپی بھی کہی مگر کہی ہی کھاؤ + چوہا بل میں سماتا نہ تھا پیچھے باندھ لیا چھاج +
بھاوے جیسی اور ذات جتاوے اپنی + چوہے کا بچہ بل ہی کھودیگا + چوہے نے ہلدی کی گرہ پائی
پنساری بن بیٹھا + چھپر رکھی اپنی اور چوروں کو گالی دی + چیل کے گھونسلے میں ماس ڈھونڈھتی ہو +
چیونٹیوں کو موت کا ریلا بس یہی ہے + چیونٹی کی گھٹ ماتم + چیونٹی کا بل نہیں ملتا کہاں [illegible]
چیونٹے کے جو موت آتی ہے تو پر نکلتے ہیں +

گنجینۂ سوم در امثال حرف چھا

چھاتی پر مونگ دلتا ہے + چھاتی کا جم چھاپا + [illegible] چھلنی کیا بولی جس میں بہتر چھید + چھلنی
[illegible] چھاجا بلبلا کیس یہ تینوں بنگالی [illegible] + چھتی بی بی گتی [illegible] + چھپر پر پھوس نہیں
[illegible] میں + چھٹی کا دودھ [illegible] + [illegible] اتنا نہیں سو کہی چھٹی کا
دودھ یاد آگیا + چھچھوندر [illegible] + چھری [illegible] + چھری تلے دم تو لے
پایا ہوں + آپ کو نہیں پایا آپ کو پایا ہوں تو چھری نہیں پایا + چھچھا اور دھوا + چھوٹا منہ بڑی
بات + چھوٹا گھر [illegible] + چھوڑ [illegible] بلائی چوہا [illegible]
چھو [illegible] + چھوڑ اور [illegible]

ڈو..کوری جھونکو لینڈ بکھار لینڈ بھروہی لینڈ کا لینڈ ۔ جہ جاول اور گوبکھال پانی جھاڑ
جھالی ٹیاسی + جیلی چنگلدی پانچ + جھنکی پاؤن بلندی پانی اور ادرجاعثیانی + جھنگ
ہی ناک کٹی + جھینکتے کہائی جھنکتے نہائی جھینکتی پر گھر نجایی آخر خزینہ ششم ... فارسی

گنجینه اول در امثال عربیه

الحادي وليس له بعير + جار بعد ما كار + الحازم من حفظ

حدی گوینده شتر و نیست او را اشتری + گم کرد بعد از ... هشیار کسیست که نگاه دارد

ما في يده ولم يؤخر شغل يومه لغده + حاصل الاهل ليس

آنچه در دست اوست و موخر نکند شغل امروز خود برای فردای خود + حاصل زن مرد نیست

بحث السهل + حافظ على الصديق ولو في الحريق + حال الجريض

بحث آسان + حفاظت کن بر یار اگرچه باشی در آتش + حائل شد غصه

دون القريض + حال القدر دون الوطر + الحائك اذا صلى

نزدیک شعر + حائل شد قدر نزدیک حاجت + نورباف وقتیکه بخواند

ركعتين فانتظر الوحي + حب الدنيا داء ولا دواء له + حب

دو رکعت پس منتظر شود وحی را + دوستی دنیا بیماریست نیست ... مر او را + دوستی

الوطن من الايمان + حبة بر في الدار خير من الدر المستعار

وطن از جمله ایمانست + یک دانهٔ گندم در خانه بهترست از مروارید عاریت گرفته شده

حبك الشيء يعمي ويصم + حبلي على غاربي + حبة صيد ...

دوستی تو چیز را کور میکند و کر میکند + رسن من بر گردن منست + دوستی او شکارست اگرچه ...

قيل اذا الحب يتوارث حتى اذا فرحوا بما ... اخذناهم

گفته شده دوستی متوارث شود + تا اینکه ... بانچه داده شدند گرفتیم ایشان را

حتى يرجع الدَّرُّ في الضرع

تا آنکه بازگردد شیر در پستان

الراعي + حتى يشيب الغراب + حتى يؤوب المنخّل + حتى يؤوب

تا آنکه سپید شود زاغ + تا آنکه باز آید منخل + تا آنکه باز آید

المنخل + حتى يؤوب القارظان + حتى من يكرع ولا يبضع

منخل + تا آنکه برگردد دو برگ‌چیننده + تا آنکه کسیکه آب می‌نوشد و سیراب نشود

حَذاءِ حذاءِ وراءك بندقة + حدُّ العفاف الرضا بالكفاف +

ای حذاء حذاء پس تو بندقه است + حد پارسائی راضی بودن است به روزگار

حِدّة المرء مَهلكه + حدّث عن البحر ولا حرج + حدّث عن الفضل

تیزی مرد هلاک کننده اوست + خبر ده از دریا و باکی نیست + خبر ده از فضل

ولا حرج + حدّث عن معن ولا حرج + الحديد بالحديد يُفلح

و باکی نیست + خبر ده از معن و باکی نیست + آهن شکافته می‌شود به آهن +

الحذر أشدّ من الوقيعة + الحرب خدعة + الحرب

ترسیدن سخت‌تر است از فتنه + جنگ فریب است + جنگ

الحرّ حرٌّ وإن مسّه الضرّ والعبد عبد وإن ملك الدرّ

+ حر ... آزاد ... سختی + و بنده بنده است اگرچه مالک شود مروارید را

حرفة المرء كنزه + حرقة الأولاد محرقة للأكباد + الحرمان

مرد گنج اوست + سوزش فرزندان سوزاننده جگرهاست + بی‌نصیبی

حروف القرآن

قرآن

حرف الدال

حرف الذال والراء

امثال عربیه

...لیوف کقتل الشیطان + الحریص فقیر وان ملک الدنیا

...شمشیرهاست برای کشتن شیطان + حریص محتاج است اگرچه مالک شود دنیا را

...حریة فی رفض الشهوات + حزنت حانة من کوعها

...حریت در گذاشتن خواهشهاست + رخنه افگند بریدگی از کوع وی

...الحزم سوء الظن + حسبک من غنی شبع وری + الحسد

...هشیاری بد گمانی ست + بس ست ترا از توانگری سیری و سیرابی + رشک

یقتل الحاسد قبل ان وصل الی المحسود + الحسد للصدیق من

می کشد حاسد را پیش از رسیدن حسد سوی کسی که حسد کرده شده + رشک برای دوست از

سقم المروة + حسن الادب یستر قبح النسب + حسن الخلق

بیماری مروت است + خوبی ادب می پوشد زشتی نسب را + خوبی خلق

غنیمة + حسن الخلق یوجب المودة + حسن الذکر ثمرة العمر

غنیمت است + خوبی خلق واجب میکند دوستی را + خوبی ذکر بر عمر است

حسن الصبر طلیعة الظفر + حسن نبات الارض من کرم

خوبی صبر طلائیه پیروزی ست + خوبی رویدگی زمین از جوانمردی

البذر + حسن الصوت والعقل لا یجتمعان + الحسن احمر

تخم است + خوبی آواز و عقل فراهم نمی شوند + خوبی سرخ است

حسنات الابرار سیئات المقربین + الحسنات یذهبن

نیکیهای نیکان . بدیهای مقربان است + نیکیها می برد

...ات + الحسود مهموم + حشر الریاحین کنشر البسا...

...را + حاسد غمگین است + جمع کردن ریحانها مانند بوی خوش باغها

حفظ جزیل بین شدتی [illegible]

[illegible] بزرگ سیان دو گنج [illegible]

ابهر حفظ الله لحیة هارون من [illegible]

[illegible] نگاه داشت خدا ریش هارون را از تیزی موسی، سخن [illegible]

حق یضر خیر من باطل یسر الحق یعلو ولا یعلی الحکم

سخن راست که گزند رساند بهتر است از دروغ که شاد کند، سخن راست بالا شود و بالا کرده نشود، فرمان

لله الملک لله الحکمة مفتاح السعادة الحکمة یمانیة

مر خدای راست پادشاهی مر خدای راست، حکمت کلید نیک بختی است، حکمت از سوی یمن

الحکماء الجهال رسل عزرائیل لاستعجال الحلاقة

حکیمان نادانان رسولان عزرائیل اند برای شتاب [illegible]

الدنیا للجهلاء وعراقها للعقلاء حلات خالته عن کوعها

دنیا برای نادانان است [illegible] دنیا برای عاقلان [illegible] گوشت [illegible] استخوان

حلب فلان الدهر اشطره حل بوادی ضبة کموت

دوشید فلان زمانه را پاره [illegible] فرود آمد در رود سوسمار پنهان

حل بوادی [illegible] حلبت الدهر شطره حلم المرء

فرود آمد [illegible] دوشید زمانه را پاره آن را حلم مرد

عونه [illegible] اخوان الحلم من عرض جوهر النطق

[illegible] متاع جوهر گویایی است

الحلم حجاب [illegible] من العقل حلی الرجال

[illegible] از عقل پیرایه مردان

اشتال عربیه

مع الظاء مع الفاء مع القاف مع الکاف مع اللام

الادنی وحلی النساء الذهب + حلبت صرام حمار ترکت

ادب است. پیرایه زنان زر است + دوشیده شد صرام + خر ... فرود آمدی

عنه لاتبال بمن یرکبه + الحمار یعرف طریق العلف + حمرة

ازان باک مدار بکسی که سوار شود آنرا + خر می شناسد راه کاه را + سرخی

الخد جمال وحمرة العین اعتلال + حمرة الخجل تحکی لصفرة

رخسار خوبیست و سرخی چشم بیماریست + سرخی شرمنده حکایت میکند برای زردی

الوجل + حمرة المریخ من دماء + الحمق داء لا دواء له + حموضات

ترسنده یعنی هر دو شبانند + سرخی مریخ از خونهاست + نادانی بیماریست که نیست دوا او را + ترشیها

الطعام خیر من حموضات الکلام + الحمی اضرعتنی لک

خوردنی بهتر است از ترشیهای سخن + تپ خوار کرد مرا برای تو

حن قدح لیس منها الحوت لابد بالغرق + حور

بانگ کردن تیر نیست از آنها + ماهی ترسانده نمیشود به غرق + نقصان

فی محارة حیاء المرء سترة + الحیاء یمنع الرزق + الحیاء خیر

در نقصانست + شرم مرد پرده اوست + شرم منع میکند روزی را + شرم بهتر است

کله + الحیاء جزء من الایمان + حیثما کنت فانا

همه او + شرم جزئیست از ایمان + هر جا که باشی پس من

صدرها + حیثما سقط لقط + الحیلة انفع من الوسیلة

سردار آن هستم + هر جا که بیفتد گرفته شود + حیله سودمندتر است از وسیله

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

حاجت مشاطه نیست روی دلارام را + حاجی حاجی را در مکه می بیند + حاصل تحصیل ما

تحصیل حاصل بوده است + حاکم تمام گوش می باید ...
اگر خانه ... نشست + حُب وطن از ملک سلیمان ...
... فرو نشست + حرف را پوست کنده باید گفت + حرف بد بر زبان ...
حرفِ حق بر زبان شود جاری + حریف باخته با خود همیشه در جنگ ست + حریف حریف را می شناسد + حریف
حریف خود را میداند + حساب دوستان در دل + حُسن چون بی پرده شد نهان
گرداو نگرد + حق بحق دار میرسد + حکایت از مثل همثل شود + حکم حاکم مرگ مفاجات
حکمت شنیدن از لقمان صواب ست + حلوا بکسی ده که محنت نکشید + حلوا گفتن دهن شیرین نسازد + حلوا
خوردن را روی باید + حوران بهشتی را دوزخ بود اعراف + از دوزخیان پرس که اعراف بهشت ست + حیف دانا
مردن و افسوس نادان زیستن + حیله جور ابهانه بسیار ست + حیله رزق بهانه موت

گنجینه سوم در امثال هندیه

حاتم کے گور پر لات ماری + حاضر کو حجت نہین + حاضر کی ہیلی مین گو کی
ہو + حاضر گیدی دور جہنمی + حال مین فال دہی مین موسل + حال گیا احوال گیا
دل کا خیال گیا + حال کا نہ جلن کا اُکھڑا روٹی جمچہ بہر دال کا + حج کا حج بنج کا بنج + حرام
کمانا ور شلغم + حرضی ٹٹو + حساب جو جو بخشش سو سو + حساب نت نیا + حق
حق ہی او ناحق ناحق ہی + حق کار الٰہی خدا ہی + حق کر حلال کر ایک دن مین
ہزار کرے حق نام اللہ کا + حلق کا ندتا لوکا یہ مکل میان لالو کا + حلق کی دربان +
حلق ہو وہی جب تو وہی ... کی دوکان اور دادی جی کا فاتحہ + حلوائی کے
جا ... حلق ... کی گہری عراق کو لات ماری + حور ہی سو گن کو دا
... ہی ہرے ... خزینہ نہم در مثلہای حرف خا مشتمل بر سہ گنجینہ

... امثال عربیہ

خَالِطُوا النَّاسَ وَزَايِلُوهُم + خَالِفْ نَفْسَكَ تَسْتَرِحْ + الخَالِي

آمیزش کنید با مردمان و جدایی کنید ازیشان + مخالفت کن نفس خود را آسوده شوی + خالی

وَبَالٌ + الخَائِنُ خَائِفٌ + الخَائِنُ فِي المَبْدُورِ كَالخَائِنِ فِي المَوْفُورِ

گران است + خیانت کننده ترسان است + خائن در کاشته شده مانند خائن است در تمام

الخَبِيثَاتُ لِلخَبِيثِينَ + خُذِ الأَمْرَ بِقَوَابِلِهِ + خُذِ القَلِيلَ

پلیدان پلید برای مردان پلید اند + بگیر کار را به قابلهای او + بگیر اندک را

مِنَ اللَّئِيمِ وَذُمَّهُ + خُذِ اللِّصَّ قَبْلَ أَنْ يَأْخُذَكَ + خُذِ النَّفْسَ

از ناکس و مذمت کن او را + بگیر دزد را پیش از آنکه بگیرد ترا + بگیر نفس را

قَبْلَ أَنْ تَأْخُذَكَ + خُذْ دَمَ سَمْحِ الضَّبِّ + خُذْ مَا صَفَا وَدَعْ مَا كَدِرَ +

پیش از آنکه بگیرد ترا + بگیر راه سوسمار + بگیر آنچه صاف شد بگذار آنچه تیره شد

خُذْ مِنَ الرَّضْفَةِ مَا عَلَيْهَا + خُذْ مِنْ جِذْعٍ مَا أَعْطَاكَ + خُذْهُ أَخْذَ

بگیر از رضفه آنچه بر روست + بگیر از جذع آنچه داد ترا + بگیر آن را مانند گرفتن

سَبْعَةٍ + خُذْهُ وَلَوْ بِقُرْطَيْ مَارِيَةَ + خَرْقَاءُ وَجَدَتْ صُوفًا +

شیر ... بگیر آن را اگرچه باشد بدو گوشواره ماریه + خرقاء یافت پشم گوسفند را

خَرْقَاءُ ذَاتُ نِيقَةٍ + خَزَائِنُ البِحَارِ تَسْتَفِيضُ مِنْ قَطَرَاتِ

خرقاء ... + دریاها استفاضه میکند از قطرات

الأَمْطَارِ + خَسِرَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةَ + الخِضَابُ شَبَابٌ ثَانٍ

باران + زیانکار شد در دنیا و آخرت + خضاب جوانی دوم است

الخُضُوعُ عِنْدَ الحَاجَةِ رُجُولِيَّةٌ + الخَطُّ عِقَالُ العَقْلِ + خَفْ

فروتنی کردن نزدیک حاجت مردانگی است + خط بستن رسن عقل است + بترس

الله ان من عبرة + خلاء ...

از خدا ... تنها بودن ...

انقبض وافرح + خل الفقير لذي الاكابر بالمنّ اليسير

در بند کن وشاد شو + خاص شو محتاج نزدیک بزرگان باحسان اندک

تدعو الى السّلة + خلّ سبيل من وهى سقاؤه ومن

میخواند سوی دزدی + بگذار راه کسیکه شگافته شد مشک او وکسیکه

بالفلاة ماؤه + خلوص الودّ من حسن العهد + خلو

در بیابان آب او + خالص شدن دوستی از خوبی پیمانست + خوا

النيّة خلاصة العطية + خلوّ القلب خير من ملاء الك

نیت خلاصه بخشش است + خالی ... دل بهتر است از پر ...

خليل المرء دليل عقله + الخمر امّ الخبائث + الخمر مطيّة

دوست مرد نشان دانش اوست + شراب اصل پلیدیهاست + شراب شتر

الخطيّة + خمول الذكر اسنى من الذكر الذميم + الخنو

گناه + نهان گردیدن ذکر بهترست از ذکر بد + فرجهای

الورق + خواصّ الاشياء حقّ + خوف الله يجلي

برگها + خواص چیزها ثابت است + ترس خدا روشن میک

خير الاصحاب من دلّك على الخير + خير الامور

بهترین یاران کسیست که رهنمونی کند ترا به نیکی + بهترین کارها میا

خير الاشياء جديدها وخير الاخوان قديمها + خير

بهترین چیزها نوترین آنهاست وبهترین برادران قدیم ترین آنهاست + بهترین

الراجع في هبته كالراجع في قيئه + راحة ...

... باز گردنده است در خورد آسایش بدن در اندک

وراحة الروح في قلة الكلام + رأس السخاء سخاء الرسر

خوردن است و راحت روح در اندک کلام است + سر جوانمردی جوانمردی است

رأس الرياسة تهذيب السياسة + رأس اللعب عرفان

سرداری ریاست آراسته کردن سیاست است + ... بازی ...

الحريف + راع النفس في غلبات النفس + راع اباك يراعك

دشمن است + نگهدار دم را در غلبه های نفس + نگهدار پدر را تا رعایت کند ترا

ابنك + راه الصادر والوارد + رأيان خير من الواحد الرأي

پسر تو + جنبید باز گردنده و آینده + دو رای بهتر است از یک رای + رای

السديد خير من الأيد الشديد + رأي العليل عليل + الرأي

راست بهتر است از توانائی سخت + رای بیمار بیمار است +

قبل الشجاعة الشجعان + الرأي لا يخيل + الرأي نائم و

پیش از دلیری دلیر است + رای خواب میکند + رای خوابنده است

الهوى يقظان + الرباح مع السماح + رب اخ لك لم تلده

خواهش بیدار است + سود با جوانمردی است + بسا برادر ترا که نزاده ترا مادر تو

امك + رب امنية جلبت منية + رب اكلة تمنع اكلات

مادر تو + بسیار آرزو است که میکشد مرگ را + بسا یکبار خوردن باز میدارد از خوردنها

رب آمل خائب + رب بيت شعر خير من بيت تبر + ...

بسا امیدوار محروم است + بسا خانه موی بهتر است از خانه زر + بسا

خيرٍ في شرٍّ + رُبَّ شفاءٍ في ضُرٍّ + رُبَّ بكاءٍ الضانِ قريبٌ + رُبَّ

نیکی در بدی ست و بسا شفاء در [illegible]

ربحٍ يُؤدّي إلى الخُسرانِ + رُبَّ يأسٍ حميدٍ [illegible]

سود میرساند سوی زیانکاری + بسیار [illegible] و روکرده شهد [illegible]

رجاءٍ يُؤدّي إلى الحِرمانِ + رُبَّ رَميةٍ من غيرِ رامٍ + رُبَّ

[illegible] میرساند [illegible] بسا انداختن ست از غیر اندازنده + بسا

ساعٍ في ما يضرّه + رُبَّ صلفٍ تحتَ الرّاعدةِ + رُبَّ صنعةٍ

سعی کننده است در آنچه گزند میرساند او را + بسیار ابر بی باران زیر آواز کننده است + بسیار صنعت

أصعبُ من ابتدائها + رُبَّ صاعدٍ لقاعدٍ + رُبَّ طمعٍ أدّى

دشوارتر است از آغاز او + بسیار بالا برآینده برآینده نشیننده است + بسیار طمع رساند

إلى عطبٍ + رُبَّ عجلةٍ تهب ريثاً ورُبَّ فروقةٍ يُدعى

سوی هلاکت + بسیار شتابی می بخشد درنگ را و بسیار ترسنده خوانده می شود

ليثاً + رُبَّ عينٍ آنمّ من لسانٍ + رُبَّ غضبٍ تحتَ طلبٍ +

شیر را + بسا چشم تمامتر است از زبان + بسیار خشم زیر طلب ست +

رُبَّ قعدةٍ تمنعُ قعداتٍ + رُبَّ قولٍ أشدُّ من صولٍ +

بسیار نشستن از بسیار چند بار نشستن را + بسا یک سخن سخت تر است از حمله کردن +

رُبَّ كلمةٍ تقولُ لصاحبها دعني + رُبَّ لائمٍ مليمٌ رُبَّ

بسا سخنی ست که میگوید مر گوینده خود را که بگذار مرا + بسا ملامت کننده سزاوار ملامت است + بسا

ملومٍ لا ذنبَ له + رُبَّ مملوكٍ لا يُستطاعُ فِراقُه + رُبَّ

ملامت کرده شده نیست گناه مر او را + بسا بنده که طاقت داشته نمی شود جدائی او + بسا

میکنند * خواجه آنست که باشد غم کار و بارش * خواجه داند بهای شال و مخمل * خواجه سرا

اگر ولی ست ما در بخانه خویش است * خود کرده را تدبیر نیست * دیگران را نصیحت و خود فضیحت * غلط

انگشاغلط و ادا غلط * خود کرده را علاجی نیست * درمان خود کشته را تعزیت نمی دارند * خودپسندی

جان من برهان نادانی بود * خودپسندی پسند خلق نیست * خورده نه برده * وای بر دو

خورده بهمان به که تنها خوری * وای بر آن خورده که تنها خوری * خورشید روی همه

سیاه کند و روی ماه سپید * خوشی با کس ندارد دوستی * خوش سخن باش تا امان یابی

خوش حال کسانیکه بهر حال خوش اند * خوش حال کسی که یار از وی یاد کند * خوش وقت کسیکه خبر ندارد

خوش عیش آنکه زن ندارد * خوش خوبش بیگانگان ست * به خویش بیگانه خویشان * خویش

هر گرا گفتی خوش آمد * خوشه یکسر دارد * خون حسن و حسین در ما النخیل نیست * خون فلانی

بیخ تر از خون فلانی نیست * خون را آب بشویند خون را بخون نشویند * خوی بد در طبیعتی که

نشست * نرود جز بوقت مرگ از دست * خوشی خوشی سود ابر ضا * خویش اند که در تنگی دست خویش اند

گنجینه سوم در امثال هندیه

خارشتی کتیا مخمل کی جهول * خاک چاٹ کی بات کر * خاک ڈالی چاند نهین چهپتی * خاک

ڈهول بکائن کی پهول * خاک چهانتی آو ریز بیتی * خالا کی مهانی ہاتهه ڈال پچتانی * خالا گهر

ٹهری خالا کی آنگن مولسری * خالا خالا کا پیٹ کنند لاسا ت بهونکا ایک نوالا * خالی گهر مین

قلندر بیٹهی * خالی بنیا کیا کری اس کوٹهی کی دهان اوس کوٹهی مین کری * خالی خریطی پوری نصیحت

خالی ہاتهه کیا جاون ایک سند یسا لیتا جاون * خدا کا دیا سر پر * خدا کا دیا کاندهی پر * خون کا

دیا سر پر * خدا کا گهر سوٹری کیا * خدا کی گهر سی بهری ہین * خدا کی غضب سی ڈرتی رہیی

خدا کی واسطی بلی بهی چوہا نهین مارتی * خدا کی باتین خدا ہی جانی * خدا کی لاٹهی مین آواز نهین

کنجر

خدا کو دیکھا نہیں عقل سے پہچانا ہے ✝ خدا ارزانی کرے ✝ جو ان ندیوی کہ سر کھجانے کی ✝ خدا اور ہنگھہ دی تو ... دیتا ہے ✝ خدا دیتا ہے تو چھپر پہاڑ کی دیتا ہے ✝ خدا دیتا ہے تو نہیں پوچھتا کہ تو کون ہے ✝ خدا ارزاق ہے بندہ قزاق ہے ✝ خدا انگلی کوئی نہیں منہہ دیکھی سب کہیں ✝ خدا مہربان تو جگ مہربان ✝ خدمت سے عظمت ہے ✝ **خراب** خستہ تنگ ستا ✝ خرادیکا کاٹھہ کاٹی ہی گتی ✝ خربوزیکو دیکھہ کی خربوزہ رنگ پکڑتا ہی ✝ خربوزہ چھری پر گری تو خربوزیکا ضرر چھری خربوزی پر گری تو خربوزیکا ضرر ✝ **خشم** کا کھانا میں پینا گیت کا میں جینا ہے کی ✝ **خضر** ملی ✝ خضری خبر بیچی ہوتی ہی ✝ **خلق** کا حلق کس نی بند کیا ہی ✝ **خنجر** نی کسی نی تنگ دم لیا تو پھر کیا ✝ **خواب** خرگوش میں ہی ✝ خوان بڑا خوان پوش بڑا کھول دیکھو تو آدھا بڑا ✝ خوان پلکہ خوان پوش پاک کھول دیکھو تو خاک ہی خاک ✝ خوب ہی گاڑھے چھنتی ہی ✝ خوب ہی دہنت کٹتی ہوئی ✝ خود دی اور خدا کی سیس بیری ہی ✝ خوشامد یکا منہہ کالا ✝ خوگیر کی بھرتی ✝ **خیرات** مسی کی ٹکری اور بازار میں ڈکار ✝ خیر کی جوتی خیرات کا نارا پڑ لی ملا عقد او دہار ✝ خیلا پانچہ خیلا جان بیلا ✝ خزینہ دہم در مثلہای حرف ال مشتمل بر شش گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

دَاءُ النَّفْسِ الحِرْصُ ✝ دَارِ مَنْ جَفَاكَ تَخْجِلْ ✝ دَارُ الأَمِيرِ مَأْمَنُ الفَقِيرِ
بیماری نفس حرص است ✝ دعوت کن کسی را کہ ستم کرد ترا شرمندہ شود ✝ خانۂ امیر جای ایمنی محتاج است ✝
الدَّالُّ عَلَى الخَيْرِ كَفَاعِلِهِ ✝ **الدَّرَاهِمُ** مَرَاهِمُ ✝ الدَّرَاهِمُ بِالدَّرَاهِمِ
رہنما بر نیکی مانند کنندہ نیکی است ✝ درہمہا بخششہاست ✝ درہمہا بدرہمہا
تُكْسَبُ ✝ دِرَّةُ عُمَرَ أَهْيَبُ مِنْ سَيْفِ الحَجَّاجِ ✝ دَرَّ دُبٌّ لِمَا غَصَّهُ
حاصل کردہ میشود ✝ درۂ عمر رضی اللہ عنہ ترساننده تر است از شمشیر حجاج ✝ فروتنی کرد ہر گاہ کہ گزیدہ شد

التقاف الدرهم جنة العقلاء + دع ما یریبک الی ما لا یریبک +

ثقاف + درهم سپر دانا یانست + بگذار چیزی را که در شک افگند ترا سوی چیزی که در شک نیفگند

دعوا دعوة کوکبیة + دعوة المظلوم مجابة + دقک

دعوت کردند دعوت کوکبی + دعای مظلوم مقبول است + کوفتن تو

بالمنحاز حب القلقل + دلنی فی العشق من یهدی السبیل +

بهاون دانهٔ قلقل را + رهنمونی کرد مرا در عشق کسی که هدایت میکند راه را +

دلو السماء لا یروی الظمآن + دلیل عقل المرء قوله ودلیل

دلو آسمان سیراب نمیکند تشنه را + دلیل دانش مرد سخن اوست و دلیل

اصله فعله + دماء الملوک اشفی من الکلب + دمث لنفسک

اصلش فعل وست + خونهای پادشاهان شافی ترست از سگی + نرم کن برای ذات خود

قبل النوم مضطجعا + دم علی کظم الغیظ تحمد عواقبک +

پیش از خواب جائیکه پهلو خوابنده سستی + همیشگی کن بر فرو بردن خشم بیابی او را عافیتهای خود

الدنیا اشبه شیء باحتلام النیام وظل الغمام + الدنیا

دنیا مانا ترین چیز باحتلام خواهندگان و سایهٔ ابر + دنیا

امنیة والاموال عاریة + الدنیا جیفة وطالبوها کلاب + الدنیا

آرزوهاست و مالها عاریت + دنیا مردار است و خواهندگان او سگان + دنیا

زور لا یحصل الا بالزور + الدنیا سجن المومن وجنة الکافر +

دروغ است حاصل نمی شود مگر بدروغ + دنیا قید خانهٔ مسلمانست و بهشت کافر +

عرض حاضر یاکل منها البر والفاجر + الدنیا کنیف

متاع حاضر میخورند از آن نیکوکار و بدکار + دنیا پاخانه

اَدْرَمَ + اَلدُّنْیَا مَزْرَعَةُ الْاٰخِرَةِ + اَلدُّنْیَا دَاحَةٌ لَیْسَ فِیْهَا رَاحَةٌ

آدرم + دنیا کشت آخرت ست + دنیا تفشیست نیست دران آسایش

اَلدُّنْیَا تَطْلُبُ لِهَارِبٍ وَتَهْرُبُ مِنَ الطَّالِبِ + دُنْیَاکَ کُلُّهَا

دنیا بجوید گریزنده را و میگریزد از جوینده ما دنیا همه آن

وَقْتُكَ الَّذِیْ اَنْتَ فِیْهِ + دَوَاءُ الشَّقِّ اَنْ تَحُوْصَهُ + دَوَامُ

وقت تست آنکه تو دران وقت هستی + دوای گفتگی اینکه فراهم آوری آنرا +

اَلسُّرُوْرُ بِرُؤْیَةِ الْاِخْوَانِ + اَلدَّوَاةُ اَنْفَعُ الْاَدَوَاتِ + دَوْلَةُ

خوشی دیدن برادرانست + دواة سودمندترین آلههاست + دولت

الْاَشْرَارِ مِحْنَةُ الْاَخْیَارِ + دَوْلَةُ الْاَرْذَالِ اٰفَةُ الرِّجَالِ + دُوْنَهُ بَیْضُ

بدان آزمایش نیکانست + دولت دونان آفت مردانست + نزد او هست بیضه

الْاَنُوْقِ + دُوْنَ ذَا یَنْفُقُ الْحِمَارُ + دُهْدُرَّیْنِ سَعْدُ الْقَیْنِ + دِیْنَارُ الشَّحِیْحِ حَجَرٌ +

دواهی گشت + انزد یک این می میرد خر + بیکار شد سعد آهنگر + دینار بخیل سنگ است +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

وا دو حق را قابلیت ما شرط نیست + بلکه شرط قابلیت داد اوست + داشته آید بکار گرچه بود زهرمار + داغ بالای داغ + دامن کشان میرود + دامن کشان حسن دلاویز را چه غم + کاشفتگان عشق گریبان دریده اند + دامن پاک راکه با دامن آلوده بندند پاک هم پلید شود + دانا باشارهٔ ابرو کار کند و نادان بزخم چوگان + دانشمند را دست کوته به از دستار دراز + دانهٔ گندم از دانهٔ مروارید قیمتی تر است اگر وقت گرسنگی پیدا شود + دایه مهربان تر از مادر ست + در آر دو بدوز دشره دیدهٔ هوشمند + در بیشه گمان مبر که خالی ست +

باشد + در برابر چه کوسپند سلیم + در قفا همچو گرگ مردم در + در بیابان فقیر سوخته را شلغم
پخته به که نقرهٔ خام + در بلا بودن به از بیم بلا + در پای تو ریزم آنچه در دست من است +
در جنگ حلوا بخش نمیکنند + در خانهٔ مور شبنمی طوفانست + در خانهٔ کدخدای مانده همه چیز +
در خانه اگر کس است حرفیش بس است + در خانه آرد نی و در کوچه دو تنور + در خانهٔ بینوا
هیچ و در چه بیشش + در خانه هر چه باشد مهمان هر که باشد + در خانهٔ خدا دائم باز است + درخت
کاهلی کفر آورد بار + درختی که اکنون گرفته است پای + به نیروی مردی برآید زجای + در
که از وی همی بکسی نرسد به بی آبی خشک به + در درا پیش دردمند بگو + دردا که طبیب صبر میفرماید
واین نفس حریص را شکر می باید + درد را خدا بدوستان خود میدهد + درد من از یار است
و درمان نیز هم + درد بکش تا بدرمان رسی + درد عاشق نشود به مداوای طبیب + در طریقت
هر چه پیش سالک آید خیر اوست + در عفو لذتیست که در انتقام نیست + در عین اختیار مرا اختیار
نیست + در غوری مویز شده + در قصص انبیا مضاحک نگنجد + در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست
در که بیکوبی و خانه که می پرسی + در میان دریا گرد میخواهد + در مقام تشنگی هزار مروارید بقطره
آبی نیرزد + درمان بکسی رسد که دردی دارد + در مستی مردن به که حاجت پیش کسی بردن
درویش هر جا که شب آید سرای اوست + درویش صفت باش و کلاه تتری دار + درویشی
زروان مبند + دروغگو را تا بخانه باید رسانید + دروغ مصلحت آمیز به از راستی فتنه انگیز + دروغگو
را حافظه نمی باشد + درودگر بی سرزنش کار نکند + درودگر تیشه برای خود میزند + دروازهٔ شهر
میتوان بست دهن مخالفان نمیتوان بست + در هر که بنگری بهمین داغ مبتلاست + در
[illegible] میکند + در یک [illegible] دو مهمان نگنجد + [illegible] هر کس [illegible]
[illegible] صاحب کلاه باشد [illegible]
[illegible] زنان [illegible] زد اگر [illegible]

دزد و صاحب کالا را بی... دزد دانا میکشد اول چراغ خانه را + دزد من با خانه میدزد متاع خانه را

دزدیده طبور دانچه بماند بخدا دند + دست از همه چیز شسته + دست بکاسه مشت به پیشانی دست

بکار و دل بیار + دست بی هنر کفچه گدائیست + دست به ترکش زده + دست بالای دست بسیار است

دست بیشین با بدل نیست + دست جوانمرد برای دادن خاید و کف بخیل برای ستیدن دست

از دست راست نمی شناسد + دست خود دهان خود گر نخوری زیان خود + دست دبستان اول

ست دست را دست می شناسد + دست را دست میشوید و هر دو دست رو را + دست زیر

سنگ را آهسته می باید کشید + دست ... بالا + دست شکسته دبال گردن + بچشم ... سنگ ست

دستش ... نگینه خلیفه ست + دست کار دل میکند و دل کار دست میکند + دست کوته

و کله دراز + دشمن اگر قویست نگهبان قوی تر است + دشمن دانا به از دوست نادان +

دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد + دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست + دعای گوشه

نشینان بلا بگرداند + دلالی و استغنا + دلا خوش باش ... + دروغ ... دل است

آنکه حج اکبر است + دل بدست آور و هر چه خواهی کن + دل بدست آر تا کسی باشی

دل تاریک را جان روشن نباشد + دل را میخورد و درد ... جگر را + دل را بدل ...

در این گنبد سپهر + از سوی کینه کینه و از سوی مهر مهر + دل که افسرده شد از سینه برباید کرد

دل نخواسته عذر بسیار + ولی هیچ انکار فرماید بغیر زبان را + دم عیسی ... زندگانی دیگر دهد

و نیه را بگرگ می سپارد + دندان زدن تیه مشغال امبارکست و آهو را شوم + دندان

طمع کنده + دندان طمع تیز کرده + دندانی که درد کند باید کشید + دنیا یک قرار نیست

دنیا پنج روزه است + دوای غضب خاموشی ست + دو بامداد گر آید کسی بخدمت

شاه + سیوم هر آینه در وی کند به لطف نگاه + دوباره نیست کس را زندگانی

حرف در سبق ... و کتاب در ... + دو دل یک شود ... کوه را ...

آردا نبود ... و زنگی اسپهان ... لی از دست دیگران با خبر و حضور و نزدیکان بی بصر
و دور ... تا از کجا کنی محشر ... تو که با دشمنان نظر داری ... دوستان در زندین
بکار آیند که بر سفره دشمنان هم دوست نمایند دوست آن باشد که گیرد دست دوست
در پریشان حالی و درماندگی + دولت ندهد خدای کس را بغلط + دولت نیز را بقای نیست
دولت ... که بیخون ... آید بکنار + دولت در آن سرا است که از میهمان پر است + دو
مرغ ... کنند فائده ... + دو بنده با دست که دریا و کوه را سهل گیرد + دو دیدن خر گوش
پسندیدیم لیکن ... گوشتش میدیم ده خراب خراج ندارد + ده درویش در گلیمی بخسبند
و دو پادشاه در اقلیمی نگنجند + ده و دنیا ستان در آخرت ده کجا درختان کجا + ده
بینی و فرسنگ می پرسی + ده مرد ده مرد را احمق کند + دهن سگ با لقمه دوخته به + دهن
بی آب را بانگشت باید دید چنانکه پسته را از ناخن + ده ویران چراغ ندارد + دیده
را ناخنه به از ناخن + دیدی سخت را نخن سخت می شکنند چنانکه بادام را سنگ + دیدی که
چه کرد ... و مظلمه ... پنهانی ... دیدم همه را و آزمودم همه را + دیده نشنید بحد
غربت ... دیده شنید گواه شد + دیر آشنا و زود رنج + دیر آید درست ... سخت گیر
دیر آمدن و شتاب رفتن + دی رفت و پری رفته و روز امروز نیست + دیگ شراکت بجوش
می آید + دیگ گرمش بجوشاند ... بکار هم رسید + دیگ سینه جامه سیه می کند + دیگدانش سیاه
شده + دیوارش و دوخته شد + دیوانه بکار خویش هشیار + دیوانه را بوی بس است دیگ
باشی تا غم تو دیگران خورند + دیوانه همان به که بود اند ربند + دیو از خدا ... شنود نباشد
... از ... که قرآن خوانند + دیو خوش خلق به از ... گره پیشانی +

گنجینه سوم در امثال هندیه

... تا ... داتا ... بهتا ہی بہنا ... ٹلم ریکا پیٹ بھی + داتا کی ... ین ... کن

دہی ندہی دیکی چہین لی + واد ہی رنج نہ کہای پان + دانت دکہا وت گئی پران ڈالی
تی ہو + دام کرین کام + داموںکا روتہا باتون سی نہین منتا + دانت کرید نی کو تنکا
نہین بچا + دانت کاٹی روٹی ہی + دانہ نہ گہاس پانی چہہ چہہ وقت + دائی کی
آگی سوار یکو بادی + دائی کی آگی پیٹ کیا چہپانا + دائی جانی اپنی بلائی + دائی چہپلی
کی مرزا موگرا + دائی کی سرہان پہل + دائی ہو میٹہی دادا ہو تیتہا سسر کی کو جائی
دائی سوائی اونٹنی سوا گہرا موتی + دربا بنیا پورا تولی + دبلی بار پن ماہ دہندا مین
دو و گتی بابا ملی نہ رام + دبلی پر چیونٹی بہی کاٹ کہاتی ہی + درزی کی سوئی کبہی ٹاٹ
مین کبہی تاش مین + دریا مین رہنا اور مگرمچہہ سی بیر + دریا پر جانا اور پیاسی آنا + دکہ
اونکلی دس چراغ + دس بیس گٹہا ہی کی دیکہتی ہین + دستار رفتار گفتار کردار سب
جدی جدی ہوتی ہی + دہی کی ہمسی + دشمن کہان بغل مین + دشمن سوئی نہ سونے
دی + دشمنو نمین یون رہی جیسی تیس دانتو نمین زبان + دلہن گئی نہ باوڑ ہی رہی
چندیری چہاہ + دکہہ بہری فاختہ کوا میوی کہائی + دکہیا دکہہ رو وی سکہیا ٹینگا
توڑوی + دل بستگی بہتر ہی + دلکو دلسی راہ ہی + دل کا مالک خدا ہی + دلکو دلسی
دل ہی تو نہین ہی + دلی کی دلوالی منہہ چکنا پیٹ خالی + دلی کی کمائی بارہ بنگی مین
گنوائی + دمڑی کی بلبل ٹکا چہٹائی + دمڑی کی ہنڈیا گئی کا سر منڈائی + دمڑی کی بہیا بارہ ٹکی
بندہ یا + دمڑی کی گوری چہہ پسیری دانہ + دمڑی کی ارہر تو ساری رات گہر گہر + دمڑی کی گہو
نوجہنی پہنواں + دمڑی کی ہانڈی لیتی ہین تو ٹہونک بجا کی لیتی ہین + دمڑی
آتا [illegible] ات ہی + دم کا کیا بہروسا آیا نہ آیا + دود [illegible]
[illegible]
کر رات [illegible] جاتی ہی تہا + دنیا [illegible] + دنیا کی [illegible]

کیا سر سینگ ہوتی ہین + ذرا سی آنکھ نہین سوجھتی + دوا کی لیی ڈھونڈھی بھی تو نہین
ملتا + دوالی کی کلھیا + دو دل راضی تو کیا کریگا قاضی + دودہ کا جلا چھاچھ پھونک
پھونک پی + دودہ بھی دھولا چھاچھ بھی دھولی + دودہ کا دودہ پانی کا پانی + دودہ کی
دانت ابھی نہین ٹوٹی + دودہ کا سا اوبال آیا چلا گیا + دودہ کی سی مکھی نکال کر پھینک
دیا + دودہیل گاے کی دولاتی بھی سہتی ہین + دور کی ڈھول سہانی + دو ڑ چلی پکر
پڑی + دو قصائیون نین گاے مرداری + دو گاونگی پاہی گیتی مری آ جاتی ہی + دو ملا مین
مرغی حرام + دو مسلمانی تشنین بھی آنا کانی + دونو ہاتھون پگڑی سنبھالنی پڑی ہی
دونو ہاتھون سنبھالی نہین سنبھلتا + دونو ہاتھون تالی باجتی ہی + دو دو دین سی
گیتی پانڈی حلوا اور ناندی + دہ پویشش نشلیہ بہاری + دہی بہات کا موسل
دیا ہی آڑی آتا ہی + دیا نہ باتی سنڈو پھری اتراتی + دیا فاتحہ کو لگی لتّا نی دینی
مدار کا کون ساتھ دیتا ہی + دیو ہیٹھی دیس جہی بڑی بیس بھیک + دیکھی او نٹ کس
کل بیٹھی + دیکھی بیدار اور اری پیزار + دیکھی سانپ کی آنکھ کہلاتی سونیکا نوالا + دیکھی
بہالی شیخ جی او رچیتڑی سید ہو گئین + دیکھی کا دو بریا تر ان کی نہ بہان جنت ہی + دیکھی ہم
تیری کرامات + دیکھی تیری کالپی او ربا و ن پورا او بہاڑ + دیکھا شہر بنگالا دانت لال منھہ
کالا + دیکھا تیرا چھند بند پہٹتا جامہ تین بند + دیکھا سو کھا یا منھہ پانون چوگا + دیکھا نہ بھالا
صدقی گئی خالا + دیکھہ بگانی چپڑی مت ترساوجی + دینا تھوڑا اسا بہت دلی کی
ناون دروازہ نہین دیتی + دیکھا سو پاویگا بو ویگا سولونی گا + دلی کی تلی کا بھیارا

گنجینہ چہارم در امثال حرف ذ

ذی علم + ذاتی ذات ہی کرم لکھا سو پای + ذہمہ دہو سے کی ہو تا کری

نیج نہ آوے تو ٹلے ہو رہتا سینہ ٹھپی ہین + دہن کا دہن گیا اور سینک گئی
دہنو بنی کا نا چیلہ و ڑی لوگ بہجا رہے + دہوبی کا چیلا آدہا دہلا
آدہا میلا + دہوبی رو وی دہلائی کو میان رو وین کپڑون کو + دہوبی
سا سیٹی او رپٹا نح + دہوبی کی ٹٹی ڈہول کی رستی نہین بانٹی جاتی + دہوبی کی
دو پاؤن دہوبی پڑی چار پاؤن وہی چہوڑ داماد بیلا + دہیرا سو گنہ
دہیرہاری مین کہون ابہیایہ تو کان + دہن دہونکر اسد میان کی

گنجینۂ پنجم در مثلہای حرف ڈال

ڈائن کہای تو منہہ لال نہ کہای تو منہہ لال + ڈائن بہی دس گہر چہوڑ کر
کہاتی ہی + **ڈبری** بندی تیری دیدہ سی + ڈرین لومڑی سی اور نام دلیر خان +
ڈوبا کبیر کا جو اوپجی پوت کمال + ڈوبی کنتہہ بہر وسی تیری +
ڈوبتی کو تنکی کا آسرا بہت ہی + ڈوری ڈالتی ہین + ڈوم بنیا پوستے
تینو بی ایمان + ڈومنو کی لونڈی + **ڈیڑہ پاؤ** آٹا اور پل پر رسوئی + ڈیڑہ
چاول اپنی جدی ہی پکاتی ہین ڈیڑہ اینٹ کی مسجد جدی ہی بناتی ہین + ڈیل ڈول کنبد آواز دہسر

گنجینۂ ششم در امثال حرف ڈہا

ڈہاک کی تین پات + ڈہاک تلی کی بہوہڑ مہوی تلی کی سگہڑ + ڈہاکی کی
بنکالی کو ٹری کی کنگال + ڈہال تلوار سرہانی اور چوتڑ بند بجانی + ڈہونڈہم
لاو تپا دین + خزینۂ یازدہم در مثلہای حرف ذال

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

گنج صد امثال ہندیہ

ذِكْرُ الطَّاغِيْ فِيْ طُغْيَانِهٖ + ذِكْرُ الْعَيْشِ نِصْفُ الْعَيْشِ +

گذار طاغی را در طغیانش یاد کردن عیش نصف عیش ست +

ذِكْرُ الشَّبَابِ حَسْرَةٌ + ذِكْرُ الْوَحْشَةِ وَحْشَةٌ + ذِكْرُ الْمَوْتِ جِلَاءُ

... جوانی حسرتست + یاد کردن وحشت وحشت ست + یاد کردن موت صفای

الْقَلْبِ + ذَكَّرْتَنِي الطَّعْنَ وَكُنْتُ نَاسِيًا + ذَكَّرَنِيْ حِمَارِيْ أَهْلِيْ

دل ست + یاد دادی مرا طعن را و بودم فراموش کننده + یاد داد مرا خر من اهل مرا

ذَلَاقَةُ اللِّسَانِ رَأْسُ الْمَالِ + ذُلُّ الْمَرْءِ فِي الطَّمَعِ + ذٰلِكَ

تیزی زبان اصل مال ست خواری مرد در طمع ست آن بسبب

بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ + ذَلَّ مَنْ لَا سَيْفَ لَهُ + ذَلَّ مَنْ طَمِعَ +

چیزیست که پیش رسانید هر دو دست تو + خوار شد کسی که نیست شمشیر مر او را + خوار شد کسی که طمع کرد

الذُّلُّ مَعَ الطَّمَعِ + ذَلِيْلُ الْفَقْرِ عَزِيْزٌ عِنْدَ اللهِ + ذَلِيْلٌ عَاذَ

خواری با طمع ست + خوار حاجت گرامی ست نزد خدا خوار پناه گرفت

بِقَرْمَلَةٍ + ذَنَبُ السِّرْحَانِ كَمَنِيَّةٍ لِلْغَزَالَةِ + ذَنَبُ عَقْرَبٍ

بدرخت + دم گرگ مانند مرگ ست بر آهو + دم عقرب

رَأْسُ النُّحُوْسَاتِ + ذَنْبٌ وَاحِدٌ كَثِيْرٌ وَأَلْفُ طَاعَةٍ قَلِيْلٌ +

سر نحوستهاست + یک گناه بسیارست و هزار طاعت اندک ست +

ذُو الْأَمَانِ كَنَمْلٍ عَلَىٰ كَفِّ السُّلَيْمَانِ + النُّزُوْحُ إِلَى الذَّوْدِ

صاحب امان مانند مور است بر پنجه سلیمان + ذود باز ...

الْإِبِلِ + ذَهَبَ أَمْسِ بِمَا فِيْهِ + ذَهَبَ اللهُ وَالَهُ بِمَالِهٖ

نشست + شد رفت دی با آنچه در وی بود + رفت دولت ... +

ذَهَبَ عَصرُ رِبيٰ وَبَقِيَ شَجَنِي + ذَهَبَ الشَّيْءُ [illegible]

رفت [illegible] انگور من و باقی ماند غم من + رفت [illegible] گروه [illegible]

[illegible] گوگب + ذَهَبَ مِنهُ الأَطيَبانِ + ذَهَبَت رِيحُهُ +

[illegible] + رفت ازان خوردن و جماع + رفت بوی او

هَيفٌ لِأَديانِها + اَلذَّهَبُ عَقلُ الأَحمَقِ وَحُمقُ العاقِلِ +

باد گرم برای عادتهای خودش + زر دانش کم [illegible] و نادانی دانا

اَلذِّئبُ أَدغَمُ + اَلذِّئبُ أَعلَمُ بِمَكانِ الفَصيلِ اليَتيمِ

گرگ سیاه رنگ ست + گرگ داناترست بمکان شتر بچه از مادر جدا شده که یتیم ست +

اَلذِّئبُ لِلضَّبُعِ + اَلذِّئبُ يَأدُو لِلغَزالِ بِأَكلِهِ +

گرگ برای کفتارست + گرگ می فریبد آهو را برای خوردنش +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ذره را با خورشید چه نسبت + ذکر عیش نصف عیش ست + ذو الفقار علی در نیام و زبان سعدی در کام نباشد + ذوق چمن ز خاطر بلبل نمیرود + ذوق گلچیدن اگر داری سوی گلزار رو +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ذات بهانتی پوچهی ناکوی جنیو بهن کی با مهن هوی + ذات مده پهی معلوم هوی + ذات خدا کی بی عیب هی + ذات کی بلائی برابر بیتهی کم ذات [illegible] [illegible] [illegible] خزینهٔ دوازدهم در مثلهای حرف [illegible] مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

اربعة + خیر الرفیق فی الطریق خبز الدقیق او السویق + خیر

چهار اند + بهتر رفیق در راه + نان آرد است یا پست + بهتر

زاد التقوی + الخیر عادة + خیر الغنی القنوع وشر الفقر الخضوع

توشه پرهیزگاریست + نیکی عادتست + بهتر توانگری قنوع است و بدتر فقر فروتنی است +

الخیر فی ما وقع + خیر قلیل به فضحت نفسی خیر الکلام ما قل

خیر در چیزیست که واقع شد + خیر قلیل بوی رسوا شد نفس من + بهتر کلام آنکه اندک باشد

ودل + خیر المواهب العقل + خیر المناکح الابکار + خیر المال

و دلالت کند + بهترین بخششها عقلست + بهترین زنان بکر است + بهتر مال

سکة مأبورة او مهرة مأمورة + خیر المال عین ساهرة

رسته خرمابن گشن داده شده یا کره مادیان با برکت بسیار زاینده شده نسل + بهتر مال چشم بیدار است

لعین نائمة + خیر المال عین خرارة فی ارض خوارة + خیر

برای چشم خوابنده + بهتر مال چشمه ایست بسیار روان در زمین خرمابن بسیار بار + بهترین

الناس من ینفع الناس + خیر النساء سوافر + خیر النساء

مردمان کسی است که نفع کند مردمان را + بهترین زنان گشاده روی اند + بهترین زنان

الودود الولود + الخیال اعلم بفرسانها

[illegible] دانا تر است [illegible] سواران خود +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

خاک از توده کلان بردار + خاک در عزیزان آسایش دیده مشتاقان است + خاک عمل از عبیر معزولی به + خاک غربیل را نشاید و خشت آسیا را + خاکش از خوردن بهتر + خالی دست رو سیاه + خاموشی زبان موسن غماز آزادگی اوست + خاموشی

علامت ... نیاست × خانهٔ درویش را شمعی به از مهتاب نیست × خانهٔ تنگ ...
و ان × خانه ... دیو میگیرد × خانهٔ دوستان بروب و در دشمنان مکوب ...
سنگی بس نیست × خانه جدا انگور جدا × خانه ویران مشو و چون طفل گرد خانه دار × جای دعا
ورائی در بازار × خبر خضری همه معتبر × خدا با خلق و خلق با خدا × خدا اند سلیمان کی دید
خدا که میدهد نمی پرسد که کیستی × خدا را ندیده اند بعقل شناخته اند × خدا داری چه غم داری
خدائیکه دندان دهد نان دهد × خدائیکه بالا دست آفرید × زبر دست هر دست دستی آفرید
خدائی هم باز را جهان تنگ نیست × کمیت مرا نیز پالنگ نیست × خران را کسی عروسی
نخواند × مگر آنزمان کاب و هیزم نماند × خر ار جل اطلس بپوشد خرست × خر بگیر ایه گیر واز
دست بر آید × خر با ربره ... انجیر ... × خر بسته بهتر اگر چه دزد آشنا باشد × خربوزه بخور ترا
بفالیز چه کار × خربوزهٔ شیرین نصیب شغال ست × خربوزهٔ شیرین ... نفران × خر
چه داند بهای قند و نبات × خر خالی یرغه میرود × خر خفته جو نمی خورد × خر خواجه خر من خواجه
خر را خدا شاخ نمیدهد × خرس در کوه بو علی سیناست × خر عیسی اگر بمکه رود × چون
بیاید هنوز خر باشد × خر عیسی بآسمان نرود × خر که جو دید کاه نمیخورد × خرگوش دم بریده را
نمی خرند × خرما را پوست به از مغز × خروس بی هنگام ست × خر همان ست و پالانش دگر
خری بیفتاد خیکی بدرید × خری که از خری بماند دم و گوشش باید برید × خسم ترم ساقی شرعی سست
خس کم جهان پاک × خصم چون پشت داد هیچ مگو × خصم خصم خود را می شناسد × خفته را خفته
کی کند بیدار × خلاف رای سلطان رای جستن × بخون خویش باید دست شستن
خلعت غفران گناه را باشد × خلق خدا ملک خدا × خلوت از اغیار باید نی ز یار × خنده
مردم از شادی باشد خندهٔ بوزینه از غم × خندهٔ گل گریهٔ گلاب بار آرد × خواب یک خواب است
و باشد مختلف تعبیرها × خواب آسایش جان ست × خواب چهار پهلو میکند × خواب خرگوش

مخالفة دعت إلى مخالفة + رب منية تحت امنية + ربما

سوگند خوردن میخواند سوی مخالفت + بسا مرگ زیر آرزوی هاست + بسا

صحت الاجسام بالعلل + ربما اصاب الاعمى رشده واخطى البصير

ـت شد بسبب بیماریها + بسا کور یافت راه راست خود را و خطا کرد بینا

قصده + ربما ادرك الظن الصواب + ربما جاع الكلب وفقد

مقصود خود را + بسا است که گمان صواب رسد + بسا است که گرسنه شد سگ

صاحبه + ربما كان السكوت جوابا + ربما يأتي الفرج

مالک خود را + بسا است که باشد خاموشی پاسخ + بسا است که می آید گشایش

وسط الشدة + رتبة العلم اعلى الرتب + الرقية تطفى

میان سختیها + مرتبه علم برترِ مرتبه هاست + گریستن فرو میکند

الغضب + رجع بخفي حنين + رجع على حافرته + الرجل

خشم را + باز گردید به دو موزه حنین + برگردید به ماوه خود + مرد

المتجاهل عاقل + رحمة الله على النباش الاول + رحم الله

نماینده جهل داناست + بخشش خدا باد بر نباش نخستین + بخشش کند خدا

من هداني الى عيوبي + الرحى تعلو الثقال + رزقي

کسی را که رهنمونی کرد مرا سوی عیبهای من + آسیا بلند میشود برگرانی + روزی من

تحت ظل رمحي + رزقك يطلبك فاسترح + الرزق يطلب

زیر سایه نیزه من است + روزی تو میجوید ترا پس آسایش کن + روزی میجوید

العبد اكثر مما يطلبه العبد + الرزق مقسوم + الرزق اجله

بنده را بیشتر از آنچه میجوید آنرا بنده + روزی تقسیم کرده شده است + روزی بزرگترینست

مع السين	لا بالكاس + رزمة ولا درة + رسول الموت الشيب + رسول
	نه با کاسه + آوازیست و نیست نکوئی + قاصد مرگ پیریست + قاصد
مع الشين	الموت الولادة + الرشف انقع + الرشوة رشاء الحاجات +
	مرگ زادنست + مکیدن آب تشنه را بیشتر سود دهد + رشوت رسن حاجتهاست
مع الضاد	الرضا بالقضاء باب الله الاعظم + رضي الخصم ولم يرض
	پسندیدن حکم خدا دروازهٔ بزرگ خداست + خوشنود شد دشمن و خوشنود نشد
	القاضي + رضيت من الغنيمة بالاياب + رضينا قسمة الجبار
	قاضی + خوشنود شدم از غنیمت بسبب بازگشتن + خوشنود شدیم از قسمت کردن حق
مع الطاء والعين	فينا رطب الحجاز في لبن الشيراز + رعونات النفس
	در حق ما خرمای مکه در شیر شیراز + رعونتهای نفس
مع الفاء	تتبعها + رعى فاقصب + رفاهية العيش في الامن + الرفق
	اندر پیاندازد + چرانید پس کم کرد و جانوران نوشید آب + فراخی عیش در ایمنی است + نرمی
مع القاف والهاء	مفتاح الحاجة والرزق + رفيق المرء دليل عقله + الرفيق
	کلید حاجت و روزیست + رفیق مرد دلیل دانش اوست + رفیق
	ثم الطريق + رقص البعير يليق بصوت الحمير + ركب
	پس راه + رقص شتر سزاوارست بآواز خر + سوار شد
مع الميم	العصا قصيرا + ركض ما وجد ميدانك + رمتني بدائها
	بر عصا کوتاه + راند چیزی اگر یافت میدان ترا + انداخت مرا به بیماری خود
مع الواو	وانسلت + روعي جعار وانظري اين المفر + رؤية الحبيب
	و بیرون شد + بترس ای کفتار و بنگر کجاست جای گریز + دیدن محبوب

جلاء المعین + رفایلا انعز ویتمرعی + رهبوت خیر من

سرمه چشم است + مهلت نه جهاد تا بیرون آید بچه از شکم + ترس بهتر است از

رحموت + الریاسة سعة الصدر + ریق العدو سم قاتل +

رحم + ریاست فراخی سینه است + آب دهن دشمن زهر است کشنده +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

راحت به خلق رسان که همین مشرب است و بس + راز دل بجز به یار نتوان گفت +

راز خود با یار خود چندانکه بتوانی مگو + راستی موجب رضای خداست +

راستی را زوال کی باشد + راستی آور که شوی رستگار + راست گو را همیشه

راحت در پیش است + راست گوئی در رزق خود خلل + رشته دروغ بگردن راوی

راست است که دروغ از ماست است + راضی شدن خصم کم از انتقام نیست

راه بزن لیکن راه خدا به بین + راه میدانی و در سنگ می پرسی + رد خلق قبول

خالق + رزق را روزی رسان پر میدهد + رسیده بود بلائی ولی بخیر گذشت +

رشته در گردنم افگنده دوست + میکشد هر جا که خاطر خواه اوست + رضای مولی

از همه اولی + رفت و چندین آرزو با خاک برد + رگ جوانی برجاست + رگ خواب

را گرفت + رموز عاشقان عاشق بداند + رموز مصلحت ملک خسروان دانند + رنج

خود و راحت یاران طلب + رندان را رندان می شناسند + رند عالم سوز را با مصلحت بینی

چه کار + رندی و هوسناکی در عهد شباب اولی + رنگم به بین و حالم مپرس + رنگ و باخته

رنگ ریزی میکند + رنگ ریز بر تن خود در مانده + رنگ ریزی ماه قصب را زیان دارد + روبرو

به از پهلو + روباه بازی میکند + روبه را گفتند پوستین پوشی گفت انچه پوشیده ام

بمن بگذارید + رلوح را صحبت ناجنس عذابیست الیم + روز شنبه بجهود ارزانی + روز
تنگی سیاه‌ست + روز سیاهی دو پنیست + روز نو او [illegible] نزدیکی تو + روز نیکی آیش
میرود + روزی خود در سفرهٔ دیگر میخورد + روزی خود را بکجا خورده + روزی
بقدر همت هر کس مقررست + روشنائی را عقل از پس می آید + روشنائی را همام
خوش آمد + روشنائی اگر ولی بودی خرمن کوه بوعلی بودی + روشنائی
سعید دید + روشنائی عرب از نور محمد علیه السلام بود نه از روشنائی بولهب + روغن با لیثه
روغن قاب میپالد + روغن از سنگ میکشد + روغن از ریگ بیابان میکشد + روسپیگری
پیشه کن و مطربی آموز + رونده کسی ست که قدمی دارد + روی دروغ گو سیاه +
روی مفلس سیاه + روی زیبا مرهم دلهای خسته ست + ره راست برو اگرچه
دورست + زن بیوه مکن اگرچه حورست + ریاضت کش بباد امی سپارد +
ریسمان سوخته لیکن کجیش بیرون نرفته + ریشش برآمد حاجی شده + ریشش
خام طمع در کون مفلس + ریشش در آسیا سپید کرده + ریش خود را
بدست دیگری مده + ریشش بدست دیگرست + ریگ صحرا بسبحه انگشت می شمارد +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

راست تهوڑی سانگ بہت + راجا راج اور پرجا سکھی + راجا
اکی کہہ موتیوں کا کال + راجا کی سونیا و باسا پڑی سو داؤ + راجا بلاوے
نہا وی آوی + راجا کہی رانی کہاوی + راجا چھوڑی نگری جو بہاوی
سولی + راجا کا دان پرجا کا اشنان + راجا روٹھی گا اپنی نگری لی گا + راجا
کا دوجا اور بکری کا تیجا دونو خراب + راست کو مفلس مجلس میں جھوٹا

رام جھوڑی اجودھیا من بھاوی سولی + رانی کو رانا پیارا کانی کو کانا پیارا + رانی خان کی سالی + رانی روٹھی گی اپنا سہاگ لیگی کیا کسی کا بہاگ لیگی + رانڈ کا سانڈ + رانڈ کی چرخی کی طرح چلا ہی جاتا ہی + رانڈ گیا سگائی کو آپکو لائی کہ بہائی کو + رانڈی کی گہر مانڈی اور رماننقون کی گہر کڑاکا + راہ چھوڑ کر راہ چلی ترت دہوکا کہای + راہ کی بات ہی + راہ پڑی جانی کہ بانہہ پڑی + راہی راہ سو راہی راہ + رائین بچہ بہت سچا بہت سچا حرامی بچہ + رائی سی پربت بناتا ہی + رتیا جا کر گہسیا گہوڑ کہای بہت اور براجی تہوڑ + رجب ہتیلی کی چہری + رحمان جوڑین پلی پلی لقمان لٹہا وین گتیا + رد بندہ خریدار خدا + رزالا مست ہوا خدا کو بہول گیا + رزالی کی ناخن ہونی + رزالی کا لٹھہ رزالی کی جورو کو سدا طلاق + رسّی جل گئی پر بل نہین گیا + رسّون جکڑی اب نہین ٹھہرتی + رکہ پت رکہا پت + رکہی تو پت نہین تو بلیت + رم کی کہم گاڑی ہین + رنڈی کی ناک نہوتی تو گوہ کہاتی پہرتی + رنڈی رہی تو آپ سی نہین سگی باپ سی + رنڈی کی گالی اور بہوت کی پتھر کی چوٹ نہین لگتی + رنگ فق ہو گیا + رنگ تو اسا اور مہتاب نا اون + روپ رووین بھاگ کہاوین + روتی کیون ہو نیان صورت ہی ایسی ہی + روتا جائی مری کی خبر لای + روٹی کو ٹوٹی پانیکو بلا خصم کو دادا + روٹی کہائی شکر سی دنیا ٹھگی مکر سی + روٹی کو رووی اور چولہی پیچھی سووے + روٹی پڑی منہہ مین ذات پڑی گو مین + روٹی کو منا یہی بہٹی کو سلائی + رو رو کی دان مانگتی ہیان + روزی کو گئی نماز گلی پڑی + روزی خور خدا کی چور + روز کنوا کھودنا روز پانی پینا + رونا سو منہہ دہو رکہا + رہتون گہر نہین ہوتا + رہی تو ٹیک سی جائی تو

ہا واو ... کاف سین زا حا دال تای ہندی وجیم

جنجھ جمی + رہی نام اللہ کا + رہی محمود کی انڈی دی مسعود کی پہی

پھونپڑے میں خواب دیکھی محل کا + ریاست بی سیاست نہین ہوتے +

رہیں گی تو بہتر ہا ہین گی + ریچھ بجاؤ او رگولی بجاؤ دریس بہلی ہو سہ

ری + خزینهٔ سیزدہم در مثلہای حرف زای معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینهٔ اول در امثال عربیہ

زَاحِمْ بِعَوْدٍ اَوْدَعْ + زَارِعُ البُرِّ يَحْصُدُ السُّرُوْرَ + اَلزَّبُوْنُ

مزاحمت کن بہ بازگشتن یا بگذار + کشت کنندہ گندم درو میکند خوشی را + نادان

يَفْرَحُ بِلَاشَيْءٍ + اَلزُّجَاجُ نَمَّامٌ + رَحْمَةُ الصَّالِحِيْنَ رَحْمَةٌ + زُرْ

شادمان میشود بدون چیزی + شیشہ سخن چین ست + رحمت شایستگان رحمت ست زیارت کن

غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا + زُرِ الْمَرْءَ بِقَدْرِ اِكْرَامِهِ لَكَ + زَكٰوةُ الْبَدَنِ الْعِلَلُ

بعد یکروز زیادہ کنی دوستی را + زیارت کن مرد را باندازہ بزرگی کردن وی مرترا + زکوة بدن بیماریہاست +

زَلَّةُ الرِّجْلِ عَظْمٌ يُجْبَرُ وَزَلَّةُ اللِّسَانِ لَاتُبْقِيْ وَلَاتَذَرُ + زَلَّةُ

لغزش پا استخوانیست کہ شکستگے او بستہ میشود و لغزش زبان باقی نمی دارد و نمی گذارد + لغزش

الْعَالِمِ كَبِيْرٌ + زَلَّةُ الْعَالِمِ زَلَّةُ الْعَالَمِ + زَلَّةُ الْعَالِمِ يُضْرَبُ

عالم بزرگ ست + لغزش عالم لغزش جہان ست + لغزش عالم زدہ می شود

بِهَا الطَّبْلُ وَزَلَّةُ الْجَاهِلِ يُخْفِيْهَا الْجَهْلُ + زَلِقَ الْحِمَارُ

بوی دہل و لغزش جاهل می پوشاند آنرا جہالت + لغزید خر

وَكَانَ مِنْ شَهْوَةِ الْمُكَارِيْ زِنِ الرِّجَالَ

و بود از خواہش کرایہ دہندہ + وزن کن مردان را

بِمُوازِيْنِهِمْ زَوَالُ الدَّوْلَةِ بِارْتِفَاعِ السَّفَلَةِ + زَوَالُ الْعُلَمَاءِ

به ترازوهای ایشان + دور شدن دولت به بلند شدن رذیلان ست + اوبار عالمان

اَهْوَنُ مِنْ مَوْتِ الْعُلَمَاءِ + زَوَايَا الدُّنْيَا مَشْحُوْنَةٌ بِالرَّزَايَا

سبکترست از مرگ عالمان + گوشه های دنیا پرست مصیبتها

زَوْجٌ مِنْ عُوْدٍ خَيْرٌ مِنْ قُعُوْدٍ + زُهْدُ الْعَالِمِ رَحْمَةٌ + زُهْدُ

جفت از چوب بهترست از نشستن + زهد عالم رحمت ست + زهد

الْعَاصِيْ فَضْلَةٌ + اَلزُّهْدُ قَطْعُ الْعَلَائِقِ وَهَجْرُ الْخَلَائِقِ +

گنهگار فضله ست + زهد بریدن علاقهاست و گذاشتن مخلوقات +

اَلزُّهْدُ اَقْرَبُ اِلَى التَّقْوٰى + زِيَادَةُ الْمَرْءِ فِيْ دُنْيَاهُ نُقْصَانٌ

زهد نزدیکترست سوی پرهیزگاری + زیادتی مرد در دنیای و نقصانست

وَرِبْحُهُ دُوْنَ مَحْضِ الْخَيْرِ خُسْرَانٌ + زِيَارَةُ الْحَبِيْبِ طَرَاءَةٌ

و سود او جز خالص نیکی زیانکاری ست + زیارت معشوق تازگی

الْمَحَبَّةِ + زِيَارَةُ الضُّعَفَاءِ ظَنٌّ + اَلزِّيَارَةُ لَحْظَةٌ +

محبت ست + زیارت ضعیفان گمان ست + زیارت یک لحظه است +

اَلزَّيْتُ فِي الْعَجِيْنِ لَا يَضِيْعُ + زَيْنَبُ سُتْرَةٌ + زِيْنَةُ

روغن زیتون در خمیر هلاک نمی شود + زینب ستره ست + زیبائی

الْمَرْءِ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْاَدَبِ + زِيْنَةُ الْبَاطِنِ خَيْرٌ مِنْ زِيْنَةِ الظَّاهِرِ

مرد خوبی خلق ست و ادب + زیبائش باطن بهترست از زیبائش ظاهر

زَيْنُ الشَّرَفِ التَّغَافُلُ + زَيْنٌ فِيْ عَيْنِ وَالِدِهِ وَلَدُهُ +

زیبائش شرف تغافل ست + زیبائش ست در چشم پدرش فرزند او +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

الف — زادهٔ ظالم ستمگر میشود + تیغ چون بشکست خنجر میشود + زان گناه که نفعی رسد بغیر چه باک + زانوی گفتار بگفتن گلوخ می بندد + زاهد بر مسجد و میخوار بدیر + زاییده کسی و گائیدهٔ کسی جان بابا + زاید که و گاید که در دبر سرکه + **زبان** خلق نقارهٔ خدا + زبان سرخ سر سبز میدهد برباد + زبان زیر زبان دارد + زبان با سبان سرست + زبان برین بکمنجی نشسته گفتم بکم + به از کسی که نباشد زبانش اندر حکم + زبان خوش مار را از سوراخ بر می آرد + زبان گوشتیست بهر طرف که میگردانی میگردد + زبانش با سرش بازی میکند + زبانش مو برآورده + **زحل** هندی از ترکی مریخ ترسد + **زخم** دندان دشمنی تیزست که نمایان بچشم مردم دوست + **زده** را میتوان زد + زدیم بر صف رندان و هرچه بادا باد + **زر** به سر فولاد نرم شود + زر بزر رود چون هنر مرد است + زر میخرد زر میرود + زر دادن و درد سر خریدن + زر سفید برای روز سیاه ست + زر کار کند مرد لاف زند + **زصد** حبه آید یکی بر نشان + **زمانه** با تو نسازد تو با زمانه بساز + زمانه آدم پرور نیست زمانه سفله پرورست + زمانه سازی میکند + زمرگ خر بود سگ را عروسی + **زمین** سخت آسمان دور + زمین شور سنبل بر نیارد + در و تخم امل ضائع مگردان + زمین ترقید و پیدا شد سرخره + زمین را با آسمان میدوزد + **زن** از غازه سرخ رو شود و مرد از غزا + زن بد در سرای مرد نکو همدرین عالمست دوزخ او + زن بیکار نغز شود با بیمار + زن جوانرا تیر در پهلو نشیند به که پیر + زن خود گائیدن و پنبه خائیدن + زن خود گائی و منت دیگران مکش + زن دهقان زائید یا نزاید مرا و خرم را جا باید + زندگی را عشق ست + زنده کسی ست که زر می دارد + زنده کسی ست که نان

نداره + زنده بلا بس نبود مرده بلا شد + زن راضی شوهر راضی گور بر قاضی + زنگی بشستن سفید نگردد + زن مرد وش به از مرد زن وش + زن واژدها هر دو در خاک به + زنیکو هرچه صادر گشت نیکوست + زر و بخر نرسیده بپالانش + زور بر گاو و ناله بر گردون + زور لب گور + زهر طرف که شود کشته سود اسلام ست + زه کردن این کمان بسی دشوارست + زهی در آب خوابی که به زنبید ار یست + زهی تصور باطل زهی خیال محال + زیارت بزرگان کفارهٔ گناه + زیبائی زنان از سرخروئی مردان است و زیبائی مردان از سرخی رو + زیره بکرمان میفرستد + زیر کاسه نیم کاسه است + زیر باراند درختان که تعلق دارند + زنهار از قرین بد زنهار +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

زاهد کا کیا خدا ہی ہمارا خدا نہیں + زبان کی آگی خندق نہیں + زبان سی خندق پار + زبان شیرین ملک گیری + زبان ٹیڑہی ملک بانکا + زبان جنی ایک بار زبان جنی بار بار + زبان کی سی کہون کہ تلوون کی سی + زبان کی تلی زبان ہی + زبان ہی ہاتھی چڑہاوی زبان ہی سر کٹواوی + زخمی دشمنون مین دم لی تو مری نہ دم لی تو مری + زر زر بل نہ زور بل + زردار کا سودا ہی بی زر کا خدا حافظ + زر زن زمین زبان چارون قضیہ کا گہر + زر کو زر کہینچتا ہی + زر نیست عشق ٹین ٹین + زمینداری دوب کی جڑ ہی + زور نہ ظلم عقل کی کوتاہی + زور تہوڑا غصہ بہت مار کہانی کی نشانی + زور کی آگی ضرب نہین چلتی خزینۂ چہاردہم سرخطہای حرف سین مہملہ مشتمل بر سہ گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مع الهمزه

سَامَ رُهْبَانُ فَسْقٍ + السَّاجُورُ خَيْرٌ مِنَ الْكَلْبِ + السَّآمَةُ

اندوهگین کردند جوانمردگان پس آن نباید + ساجور بهترست از سگ + بستوه آمدن

مع الباء

مِنْ أَخْلَاقِ الْعَامَّةِ + سَبْحٌ لِيُسْرٍ + سَبَقَ السَّيْفُ الْعَذْلَ

از خلقهای عوام ست + شناوری کرد تا دریکنی + سابق شد شمشیر ملامت را

سَبَقَ دِرَّتُهُ غِرَارَهُ + سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ + سَبَّكَ مَنْ بَلَّغَكَ

سابق شد شیر او را کمی شیر او + پیشی کرد ترا بوی عکاشه + دشنام داد ترا کسی که رسانید ترا

مع الحاء

السَّبَّ سَحَابَةُ صَيْفٍ عَنْ قَلِيلٍ يَتَقَشَّعُ + سَحَابَةٌ تَقَشَّعَ

دشنام را + ابر گرما از اندک دور می شود + ابر کشاده شد

مع الخاء

سَخَالٌ إِذْ رَعَدَ + السَّخِيُّ حَبِيبُ اللهِ وَلَوْ كَانَ فَاسِقًا +

ریزش کرد حال و قتیکه غرید + جوانمرد دوست خدا است اگرچه باشد گنهگار +

مع الدال

السَّخِيُّ لَا يَدْخُلُ النَّارَ + سَدَادٌ مِنْ عَوَزٍ + سَدَّ ابْنُ بَيْضٍ

جوانمرد داخل نمی شود در دوزخ + راستی از درویشی ست + بند کرد ابن بیض +

مع الراء

الطَّرِيقُ السَّرَاحُ مِنَ النَّجَاحِ + السِّرُّ إِذَا جَاوَزَ الْاِثْنَيْنِ شَاعَ

راه را + طلاق از رستگاریست + راز وقتیکه تجاوز کند دو را مشهور شود

سِرْ عَنْكَ + سَرَقَ السَّارِقُ فَانْتَحَرَ + سُرُورُ الْكِرَامِ مِنَ الْإِعْطَاءِ

سیر کن از خود + دزدید دزد پس کشت خود را + خوشی جوانمردان از دادن است

مع العین

وَسُرُورُ اللِّئَامِ مِنَ الْأَخْذِ + سُرُورُكَ بِالدُّنْيَا غُرُورٌ + اَلسَّعَادَةُ

و خوشی لئیمان از گرفتن + خوشی تو بدنیا فریبست + نیکبختی

بالحیلةِ + اَلسَّعادةُ اِدْراکُ الاُمنیّاتِ + اَلسَّعیدُ مَنِ اتّعظَ بغیرِه

بحیله ست + نیکبختی دریافتن آرزوهاست + نیکبخت کسی ست که پند گیرد از غیر خود

اَلسَّعیدُ سَعیدٌ فی بَطنِ اُمِّه والشَّقیُّ شَقیٌّ فی بَطنِ اُمِّه + اَلسَّعیدُ

نیکبخت نیکبخت ست در شکم مادر خود و بدبخت بدبخت ست در شکم مادر خود + نیکبخت

مَن اَکَلَ وزَرَعَ والشَّقیُّ مَن ماتَ وَوَدَعَ + اَلسَّعیُ مِنّی و

کسی ست که خورد و کشت کرد و بدبخت کسی ست که مرد و ودیعت نهاد + کوشش از من ست و

الاتمامُ مِنَ اللّٰهِ تعالی + اَلسَّفاهةُ اَقْتَلُ مِنَ السَّیّافِ

تمام کردن از خدای تعالی + نادانی کشنده تر ست از صاحب شمشیر

وَمِنَ السَّهمِ الرّاعِفِ + اَلسَّفَرُ سَفَرٌ وَاِنْ کانَ مِیلاً + اَلسَّفَرُ قِطعةٌ

و از تیر گذرنده + سفر سفر ست اگرچه باشد یک میل + سفر پاره ست

مِنَ السَّقَرِ + اَلسَّفَرُ مِیزانُ السَّقَرِ + اَلسَّفَرُ وَسیلةُ الظَّفَرِ + سَفینةُ

از دوزخ + سفر ترازوی دوزخ ست + سفر وسیله رستگاری ست + کشتی

نوحٍ نَظَمَ البَریّةَ + سَفیهٌ لم یَجِدْ مُسافِهاً + سَقَطَ العَشاءُ بِه

نوح منتظم کرد خلق را + نادان نیافت دشنام دهنده را + بیفتاد طعام شبانگاه

علی سِرحانٍ + سَکَتَ اَلفاً ونَطَقَ خَلْفاً + سُکْرُ الحُکومةِ

بر گرگ + خاموش ماند هزار سال و گویا شد به باطل + مستی حکومت

اَسکَرُ مِنْ سُکْرِ الخَمْرِ + سُکْرةُ الاَحیاءِ سُوءُ الخُلقِ + سُکوتُ

مست تر ست از مستی شراب + مستی دوستان بدخلقی ست + خاموشی

اللِّسانِ سَلامةُ الاِنسانِ + اَلسُّکوتُ یَزیدُ الوَقارَ + سَکینُ

زبان سلامتی انسان ست + خاموشی می افزاید وقار را + کارد

اِبْرَاهِیْمُ لَا یَذْبَحُ اِسْمٰعِیْلَ + سَلَامَةُ الْاِنْسَانِ فِیْ حِفْظِ اللِّسَانِ +
ابراهیم ذبح نمیکند اسماعیل را + سلامتی انسان در نگاهداشتن زبانست +
اَلسَّلَامَةُ اِحْدَی الْغَنِیْمَتَیْنِ + اَلسَّلَامَةُ فِی الْوَحْدَةِ وَالْاٰفَاتُ
سلامتی یکی از دو غنیمت ست + سلامتی در یکیست و آفتها
بَیْنَ الْاِثْنَیْنِ + اَلسَّلَامُ یُنْبِیْ عَنِ السَّلَامَةِ + سِلَاحُ الضُّعَفَاءِ
میان دو + سلام خبر میدهد از سلامتی + سلاح ناتوانان
اَلشِّکَایَةُ + اَلسُّلْطَانُ الْعَادِلُ خَیْرٌ مِّنْ مَطَرٍ وَابِلٍ + اَلسُّلْطَانُ ظِلُّ الرَّبِّ
گله است + پادشاه منصف بهترست از باران سال آینده + پادشاه سایه پروردگار
وَفَضْلُ الْبِرِّ + اَلسُّلْطَانُ اَحْوَجُ اِلَی الْعُقَلَاءِ مِنَ الْعُقَلَاءِ اِلَی
و فضیلت نیکوکار + پادشاه محتاج ترست سوی عاقلان از عاقلان سوی
السُّلْطَانِ + سَلْ عَلَامَةً عَنْ عِلْمٍ + سُبْلٰکَ وَلَیْسَتْ بِمُخَاجَةٍ +
پادشاه + بپرس نشانرا از علمش + نیزه راندست و نیست کج
اَلسَّمَاءُ لِلّٰهِ وَالْاَرْضُ لِبَنِیْ عَبْدِ اللّٰهِ + سَمِّنْ کَلْبَکَ یَأْکُلُکَ +
آسمان برای خدا ست و زمین برای پسران بنده خدا ست + فربه کن سگ خود را تا بخورد ترا
سَمْنُکُمْ هُرِیْقَ فِیْ اَیْدِیْکُمْ + سُمُوُّ الْمَرْءِ فِی التَّوَاضُعِ وَهَلَاکُهٗ فِی
روغن شما ریخته شده در دستهای شما + بلندی مرد در فروتنی ست و هلاکت او در
الْعُجْبِ + سَنَاءُ ذُکَاءَ لَا یَزُوْلُ مِنْ دُعَاءِ الْخُفَّاشِ + سِنَةُ
کبر ست + روشنی آفتاب دور نمی شود از دعای شپره + خواب
الْفِرَاقِ سَنَةٌ وَسَنَةُ الْوِصَالِ سِنَةٌ + اَلسَّنُّوْرُ الْمَغْلُوْبُ
جدائی یکسالست و سال وصال یک خوابست + گربه مانجسر

يَصُولُ عَلَى الْكَلْبِ + سَوَاءٌ قَوْلُهُ وَبَوْلُهُ + سَوَاءٌ عَلَيْنَا

حمله میکند بر سگ + برابرست سخن او و پیشاب او + برابرست بر ما

قَاتِلُهُ وَسَالِبُهُ + سَوَادُ الْقُرْآنِ بَيَاضُ الْإِيمَانِ + اَلسُّؤَالُ

هردو کشنده او و رباینده اسباب او + سیاهی قرآن سفیدی ایمان ست + سوال

اُنْثَى وَالْجَوَابُ ذَكَرٌ + سُوءُ الْاِسْتِمْسَاكِ حَسَنٌ مِنْ حُسْنِ الصِّرَاعَةِ

زن ست و جواب نر + بد گرفتن نیک ست از خوب فتادن +

سُوءُ التَّدْبِيرِ سَبَبُ التَّدْمِيرِ + سُوءُ الْخُلُقِ وَحْشَةٌ لَا خَلَاصَ

تدبیر بد سبب هلاک گردانست + بد خلقی وحشت ست نیست رهائی

مِنْهَا + سُوءُ الظَّنِّ آيَةُ الْعِشْقِ + سُوءُ الظَّنِّ مِنَ الْحَزْمِ + اَلسُّوءُ

ازان + بد گمانی نشان عشق ست + بدگمانی از هشیاریست + بدی

لَا يُخَافُ آخِرُهُ + سُؤْرُ الْمُؤْمِنِ شِفَاءٌ + سَوِيقُ الْغَرِيبِ فِي السَّبِيلِ

ترسیده نمی شود انجام او + پس خورده مسلمان شفاست + پست مسافر در راه

أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ أَلْفِ عَدِيلٍ + سِهَامُكَ مِنْ سِمَاكِ الرَّامِحِ

بهترست از کرور هم مثل + تیرهای تو از سماک رامح ست +

سَهْمُ السَّعَادَةِ فِي قَوْسِ الْمُشْتَرِي + سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ

تیر نیکبختی در کمان مشتری ست + سردار قوم خادم ایشانست

سَيْرُ السَّوَانِي سَفَرٌ لَا يَنْقَطِعُ + سِيَرُ الْمَرْءِ تُبْنَى عَلَى سَرِيرَتِهِ

سیر شتران آبکش سفریست که منقطع نمی شود + سیر تهای مرد بنا کرده می شود بر طبیعت او

اَلسَّيْفُ لِمَنْ ضَرَبَ + اَلسَّيْفُ وَالْخَنْجَرُ رَيْحَانُنَا + اَلسَّيْفُ

شمشیر برای کسی ست که زد + شمشیر و خنجر شگوفه ماست + شمشیر

اَهْوَلُ مَا یُرىٰ مَسْلُوکاً + اَلسَّیْفُ اَخُو الْحِیَلِ +

ترساننده ترین ازهر چیزی کردیده شود برهنه شمشیر آخر حیلهاست +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ساقیا امروز می نوشیم فردا را که دید + سالی که نکوست از بهارش پیداست + سال گذشت حال گذشت + سایهٔ هما برای دولت والا جو بینیّه بهر نوع گریا + **سبزه** بر سنگ نروید چه گنه باران را + **سپیم** داری میکند + **سخت** زنی سخت خوری + سخت میگیرد جهان بر مردمان سخت کوش + سخن مردان جان دارد + سخن شنیدن بیخ دولت + سخن تا نپرسند لب بسته دار + سخن راست از دیوانه هم بشنو + سخن نیکو صیاد دلهاست + سخن راست تلخ میباشد + سخن از سخن برخیزد + سخن بسیار دانی اندکی گوی + سخن گواه حال گوینده است + سخن راست از دیوانه بشنو + سخن بد آواز که بد است + سخن یک است و دگرها عبارت است + سخی را سربلند سخی و بخیل بر سال برابر نشود + سخیان زاموال بر میخورند + بخیلان غم سیم و زر میخورند + **سر** بریده بانگ نکند + سر سبزی تو زسر خرو فی خیزد + زانگونه که زنگار زمس میزاید + سر قبیله را چرب باید کرد + سرکه مفت به از عسل است + سرگل میخارد + سر مار باید کوفت + سر و از راستی آزاد شد + سرو دلستان یاد دهانیست + سر یکه بار کسی نکشد باری باشد بر گردن کو + **سزای** گران فروش نخریدن است + سست قدم بهضم + **سطرها** کی راست آید چون کجی در مسطر است + **سعی** بسیار کفش پاره کند + **سفله** چو جاه آمد و سیم و زر رسیدش + سیلی خواهد بضرورت سرش + **سگ** از دوکان آهنگر چه خواهد برد + سگ اصحاب کهف روزی چند + پی نیکان گرفت مردم شد + سگ باش همراه و خرد مباش + سگ بدریا

سگ گرسنه قصبه بچون که ترشد پلید تر باشد + سگ حق شناس به از آدم ناحق شناس
سگ حضور به از برادر دور + سگ دانه که کفش گر که در انبان چلپیت + سگ را مسجد چه
کار + سگ را طوق گردن و اتره دولت نست + سگ زنده به از برادر شغال + سگ سیر
و قلیه ترش + سگ که شد منظور نجم الدین سگانرا سرورست + سگ کوی لیلی ست +
سگ زنده همان به که آشنا باشد + سگ نشیند بجای گیپائی + سلام روستائی
بیغرض نیست + سلسله جنبان ست + سنگ آمد و سخت آمد + سنگ بپاره
حصار زدن + چه بود که از دها رسنگ آید + سنگ را سنگ می شکند + سنگ زدن
بر جهان آزرده زدن به غیر محل + سنگ مفت و کلاغ مفت + سوال دیگر جواب دیگر +
سود سفر سلامتی ست + سو رااز کله دور + سوزنده آتش ست که هرگز سرد نشود +
سوز دل نوح علیه السلام را طوفان نتوانند کشت + سوز باید مرد را گو ساز آهنگ
هست + سوزن عیسی اخر رشته مریم در خور نباشد + سوزن جاسوس ست
و سیلی زبان گیر سوزن + بنیاد قت عطارد از روزنامه شمس روشن شود + سیر را
غم گرسنه است + سیر نخورده ام که از بوی گندش ترسم + سیر باشد اگرچه گنده ست
لیکن ایجاد بنده است + سیلی نقد به از حلوای نسیه + سیماب زر را سپید رو گرداند +
سیمرغ دیگرست و سی مرغ دیگر + سی ام سرخمیر ن سیه روئی آهنگر سرخ روئی
آهن ست + سیه لی دوات سر قلم را سپید کند + سیه روئی زحل بیک دلو شسته نشود

گنجینه سوم در امثال هندیه

سات پانچ کی لاٹھی ایک جنی کا بوجھ + سات سو چوہی کھا کی بلی حج کو چلی
سا تا روہن + ساجن ڈہپی ہی ... ڈی بہن اسیٹہہ + ساجھا جو رو خصم ہی کا

بھلا + ساجھی کی ہانڈی چوراہی مین پھوٹی + ساجھی کی ہولی سب سی بھلی + ساجھی
بہر کی گیا جانی انجان + سارا نور دا بہر دی کو اد دیکھ ڈر دی + سارا کل
نہ بدا دیکھ ڈر ی + سارا گانون جل گیا کالی میگھا پانی دی + ساری برہمن زبان
ہی حلال ہی + ساری رات کہانی سنتی سنتی لیکن رنڈی تھی یا مرد + ساری ہانڈی میں
ایک ہی چاول ٹٹولتی ہین + ساری عمر روزہ رکھا کھا کھولا تو گوہ سی + ساری
کڑیان مرگیتین نانی سی بچولی + سارس کی سی جوڑی ایک اندھا ایک کوڑی
ساس گئی گانون بہو کہی مین کیا کیا لہاتون + کہا بن نندی آپہی انندی
سانس کو نہین بانجھی بہو کو چاہیی تنبو اور سراچی + ساس کی جنیری سب
ساس کی آگی بہو کی کیا بڑائی + ساس بیٹ کا دکھ + سالی آدہی نہالی
پوری جوئی + سالی نے کے سسری اور سسری کی لٹر دھوندھون + سانچ کو
آنچ نہین + سانچ کہی سو مارا جای جھوٹا بھڑوا انڈ دکھای + سانچی بات سعد اللہ
کہی سب کی من سی اوتر ارہی + سانجی کر و کا جیلا مری نہ مارا جای + سانپ نکل گیا
لکیر کو پیٹا کرو + سانپ کا سر ہی کچلتی ہین + سانپ کی سی کیچلی + سانپ
کی منہہ مین چھچھوندر نکلی تو اندھا او گلی تو کوڑہی + سانپ کا کاٹا رسی سی ڈرتا ہی + سانپ کا
کاٹا سوئی بچھو کا کاٹا روی + سانپ سب جگہہ ٹیڑھا پر اپنی بل مین سیدھا + ساون
کی اندہی کو ہرا ہی ہرا سوجھی + ساون ہری نہ بھادون سوکھی + ساون مین کریلا
پھولا نانی دیکھ نواسا پھولا + سائین تا تا دم کی تا تین + سائین سی سچا رہ اور
بندی سی ست بھاؤ بھاوین لمبی کیس کر بھاوین گھونٹ منڈا + سب ایک تھیلی کے
چٹی ہین + سب بیر چھوٹی بکری گئین بی بی نور + سب تو بیر کی میرا رب نہ توڑ تی سب جگ
روٹھا رو ٹھن دی سر یرام نہ روٹھا چاہی + سب دن جگی تہوار کی دن ننگی + سب

بی جب + سب کوئی لیو لنگوٹیا نہ لیو + سب کچھہ گیا میان کی ٹیخ ٹیخ نہ گئی + سب گڑ
بوری کوئی نہ کہیو لنڈوری + سبھی کو کر جو کاشی جا ئین تو پاتر جا ئین کون امین +
سپاہ گری کی جھتیس من مین + سپاہی کو ڈہال دہر نیکو جگہہ چاہیے + سپنی مینہ
راجا بہی ذکو و وہی احوال + ستره بہتره + سنجی سی شوم بہلا جو جلدی دیوی
جواب + سنجی شوم سی سو برس دن بر ہر ہو رہتی ہین + سنجی ووٓا ر ستنلی و تار + سنجی کا
سر بلند + سدا میان کہوڑی ہی ہی تو خریدا کبہی ہین + سدا کی بدنی ار د و نکو دوش
سدا کی دانی ہوس رکی نو نگی + سدا کی دکہی اور نجہا ور نام + سدا کسی کی نہین رہی
سدا نہ پھولی تورئی سدا نہ ساون ہوی + سدا نہ جوبن تر رہی سدا نہ جیوی کوی +
سر جو آ ری جل گئی تو بہی مدا رہی مدار + سر تو نہین کہجایا + سر تو نہین پہرا +
سر جہاڑ منہہ پہاڑ + سر ایکا ڈنڈا لگا ہی + سر سی سر آ ہی + سر سہلائی بہیجا
کہائی + سر سبی بن بدیون مین + سر گال منہہ بالا + سرگ سی او ترا ہون مین
سر منڈاتی ہی اولی پڑی + سر موندی بیٹھون نائب جلی بلی عجائب +
ہی ہی کی ہیٹر کا گی + سری فلانی اور مخمل کا بجنا + ستی ہیٹر کی ذم او ٹھا
و دیکھتی ہین + سسر گی بجاوی تو کیا ہوئی + سکتی گئی بلگتی آئی + سکہہ
مین آئی کرم چہند لگی منڈاون گو بجہہ + سکہہ سو ہو رو جسکی گا ئین نہ گو رو + سکہہ
سو وی کمہار جو جیو رنلی واکی مٹیا + سکہہ سنیت کا سب کو ساتہی + سکہہ
سگہہ ہنس گئین بہو ہڑون کو آیا ہنسا + سلامت رہی بہو جسکا ٹرا بہر و ٹرا
سلیمو بن عید کیسی + سما چار منڈہی کی پائی جب لہکوری بہانٹا آئی + سمجہو
بوجہو گہو تالی جو جہو + سمجہنی والی کی موت ہی + سن ری ڈہول بہو کی بول
سوا سیر جو کا + سوا سوا برابر ہی + سو با جیون کا ایک بجاوہ + سو بولی کا ئی

وہ بھی برابر ہزار کا ہی وہ بھی برابر + سو تیا ڈاہ مشہور ہی + سوت پچون کی بھی بُری
سوت جای سوت کا نام نہ جای + سوت بھلی سو تیلا برا + سوت نہ کپاس
کولہیو لسی لٹھم لٹھا + سوتی لڑکی کا منھہ چوما نہ ماں خوش نہ باپ خوش + سو جھیا
صراف + سوجھی نہین غلیل کا بسن + سو دن چور کی ایکدن ساہ کا + سو دی
کا منھہ گتا جاتی + سو ڈنڈ نہ ایک پٹنت سو روا س جنم کی آنہ سو رندی
نہ ایک لونڈا سو گنتی نہ ایک پونڈا + سو سیان ایک مت + سو سنار کی نہ ایک
لہار کی + سو ممندون ایک کپوت سو ترنگون ایک سپوت + سو غلامون گہر
سونا + سو کوونمین ایک بگلا بہی ہرس ہے + سو کہی ساون رو کہی بہادون
سو کہی ہانون پانی پڑا + سو گالیون کا ایک گالا + سو گاڑی نہ ایک جہکڑا سو
سوتی نہ ایک میلا + سو گز واری گز بہر نہ پہاڑی + سولی پر بہی نیند آتی ہی سبو سے
پر کی روٹی کہاتی ہین + سو نکٹون مین ایک ناک والا نکو + سوگند سونا جاے
کسی اور مانس جانیے بسے سونا او جہالتی چلی جاوے + سونی کی کٹاری سی کوئی
پیٹ نہین مارتا + سونی کی چڑیا ہاتہہ سی اوڑ گئی + سونی کی چڑیا ہاتہہ لگ گئی
سونی سی گہڑائی مہنگی + سونی سیج سی مرکہنا بیل اچھا + سوندہی بوا جٹانی کا
سوہی کی ریت نہین شروع کی تحقیق نہین + سوئی سوئی جاگین با با سنی لنگیہ
سوئی کی ناکی سی سب کو نکالا ہی + سوئی جہان نجاوی وہان سوا گہسیڑتی ہین
سہہ بندی کی پیاد بکا آکا پیچہا برابر + سہتا کبہی ان سہتا جہاتی پتہر دہی ستیا
بہئی کوتوال اب ڈر کاہی کا + سیان کی برتی بہیا کا نلوئن بہن اوڑہ بین سا سہ
جاوُن + سیانا ہی کوا گوہ کہاتا ہی + سیام نچھوڑو چھوڑو نہ سیت دونو مارو
ایک ہی کہیت + سیاہی موکی گئی ملکی آئی رہ گئی + سیار اور روئی کو شگون دے

آپ کتّون سی چھوانی + سیدہی او نکلیون لہی نہین کلتا + سیر ہین پنسیر کا وہ بکا + سیر مرد پنیری بڑو + سیکہہ سیکہہ پڑو سن تیری بچہن + سینگہہ کٹا کی بچہڑو نہین ملی +

خزینۂ پانزدہم در مثلہای حرف شین معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

اَلشَّاةُ لَطِیفَةٌ وَالْفِیلُ جِیفَةٌ + اَلشَّاةُ الْمَذْبُوحَةُ لَا یُولِمُهَا السَّلْخُ

گوسفند پاک ست از پشیل دار ست + گوسفند بکرد شده را نمیرساند او را پوست باز کردن

اَلشَّاکِرُ یَسْتَحِقُّ الْمَزِیدَ + اَلشَّاکِی فِی الرِّزْقِ وَالشَّاکُّ فِی التَّوْحِیدِ

شکر کننده سزاوار می شود زیادتی نعمتها + شکایت کننده در روزی و شک کننده در توحید

کِلَاهُمَا وَاحِدٌ + شَاهِدُ الْبُغْضِ النَّظَرُ + شَاهِدُ الْقَوْلِ مَانِعُ الْفِعْلِ

هر دو یک اند + شاهد بغض نگریستن ست + شاهد سخن باز دارندۂ فعل

شَاهِدُ اللَّحْظِ اَصْدَقُ + اَلشَّاهِدُ یَرٰی مَالَا یَرَاهُ الْغَائِبُ + اَلشَّبَابُ

شاهد نگریستن راست ترست + حاضر می بیند چیزی را که می بیند آنرا غائب + جوانی

جُنُونٌ یُزِیلُهُ الْکِبَرُ + اَلشَّبَابُ شُعْبَةٌ مِنَ الْجُنُونِ + اَلشَّبَابُ لَیْسَ

دیوانگی ست که زایل میکند کبر آنرا + جوانی شاخی ست از جنون + جوانی نیست

بِالْخِضَابِ + اَلشَّبْعَانُ یُفَتُّ لِلْجَائِعِ + اَلشِّبْلُ مِثْلُ الْاَسَدِ + شَتّٰی

بخضاب + مرد سیر از طعام می ریزاند مر گرسنہ را + بچۂ شیر مانند شیر ست + در اشیای متفرق

تَؤُبُ الْحَلْبَةُ + اَلشُّجَاعُ اَحْمَقُ + اَلشَّجِیُّ یَبْعَثُ الشَّجِیَّ +

رجوع کردند دوشندگان شیر + دلیر احمق ست + غمگین غمگین را بر انگیزد + غمگین برانگیخته میکند غمگین را

شُحُّ الْغَنِیِّ عُقُوبَةٌ + شَحْمَةٌ فِی قَلْعِی + شَحْمَةُ الرُّکِّیِّ مِلْحُهُ

بخل توانگر عذاب ست + پیہ من در توشہ دان ست + پیہ فرجہای ... زبان بحیل

غنیٌّ افقرُ من فقیرٍ سخیٍّ + شخبٌ فی الاناءِ و شخبٌ فی الارضِ + شرُّ

توانگر محتاج تر است از فقیر جوانمرد + یک شخب در او ندست و یک شخب در زمین + بدترین

الاشرارِ من لا یقبلُ الاعتذارَ + شرُّ الامورِ اقربُها من الشرِّ + شرُّ الاموال

بدان کسی ست که قبول نکند عذر را + بدترین کارها نزدیکتر آنهاست از بدی + بدترین

من تکلّفَ له + شرُّ اخوانک من لا یعاتبُ + شرُّ ایامِ الدیکِ یومَ

کسی ست که تکلف کرده شود برای وی + بدترین برادران تو کسی ست که عتاب نکند + بدترین روزهای مرغ روزیست

یغسلُ رجلاه + شرُّ اهرَّ ذا ناب + شرُّ الهناءِ الدسُّ + شرُّ

که شسته شود هر دو پای او + بد بانگ کنانید صاحب دندان را یعنی سگ را + بدترین هنا مالیدن قطران است بر شتر + بدترین

الرعاءِ الحطمةُ + شرُّ المجالسِ قلعةٌ + شرُّ المالِ یزکی و لا یزکی

چرانندگان حطمه است + بدترین مجلسها قلعه است + بدترین مال مهات داده می‌شود و زکوة داده نمی‌شود

شرُّ المصائبِ الجهلُ + شرُّ الناسِ من ینصرُ الظلومَ و یخذلُ

بدترین مصیبتها نادانیست + بدترین مردمان کسی ست که یاری کند ظالم را و در ...

المظلومَ + شرُّ الناسِ من لا یبالی ان تراه مسیئاً + شرُّ الناسِ

مظلوم را + بدترین مردمان کسی ست که باک نمیدارد ازانکه ببینی آن را بدی کننده + بدترین مردمان

من یتقیه الناسُ + الشرُّ بالشرِّ خلیقٌ + شربُ الخمرِ مفتاحُ الشرِّ

کسیست که بپرهیز نداران مردمان + بدی به بدی سزاوار است + نوشیدن شراب کلید بدیست

الشرطُ املکُ علیک ام لک + شرطُ الالفةِ ترکُ الکلفةِ + شرُّ علک

پیمان قادرتر است بر ضرر تو یا برای نفع تو + شرط دوستی گذاشتن تکلف ست + راه تو

ما بلغک المحلَّ + شرفُ الاعمالِ فی تقصیرِ الآمالِ + شرفُ المکان

چیزیست که برساند ترا به منزل + بزرگی عملها در کوتاه کردن امیدهاست + بزرگی مکان

بِالْمَكِينِ + شَرَفُ النَّاسِ بِالْعِلْمِ وَالْأَدَبِ لَا بِالْمَالِ وَالنَّسَبِ + شَرَفُ الْعَبْدِ

به صاحب مکانست بزرگی مردمان بعلم وادبست نه بمال و نسب + بزرگی آفتاب

فِي الصِّغَرِ؟ شَرَفُ الْغَزَالَةِ بِالْحَمَلِ + شَرَفُ الْعِلْمِ فِي الدُّوَرِ + اَلشَّرَفُ

درگره یافتنست بزرگی آفتاب بحملست + بزرگی علم در خانهاست بزرگی

بِالْهِمَمِ الْعَالِيَةِ لَا بِالرِّمَمِ الْبَالِيَةِ + اَلشَّرُّ كَائِنٌ فِي طَبِيعَةِ كُلِّ وَاحِدٍ

به همتهای بلندست نه باستخوانهای پوسیده + بدی حاصلست در طبیعت هر یک

فَإِنْ غَلَبَ صَاحِبُهُ بَطَنَ وَإِنْ غَلَبَ عَلَى صَاحِبِهِ ظَهَرَ + شَرُّ مَا

پس اگر غالب شود صاحب بدی پنهان شود بدی واگر غالب شود بدی بر صاحبش ظاهر شود بدی بدترین چیز

يُجِيئُكَ إِلَى مُخَّةِ عُرْقُوبٍ + شَرٌّ مِنَ الْمَوْتِ مَا يُتَمَنَّى مَعَهُ الْمَوْتُ +

که بیقرار کند ترا بسوی مغز استخوان عرقوب + بدترست از مرگ آنچه آرزو کرده شود با وی مرگ +

اَلشُّعَرَاءُ تَلَامِيذُ الرَّحْمٰنِ + اَلشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ + اَلشَّعِيرُ

شاعران شاگردان خدا اند + شاعران پیروی میکنند ازآنگمراهان + جو

يُؤْكَلُ وَيُذَمُّ + شَغَلَتْ شِعَابِي جَدْوَايَ + اَلشُّغْلُ لِلْقَلْبِ لَيْسَ

خورده میشود ونکوهیده میشود + بازداشت رهای من بخشش مرا + شغل برای دل نیست

اَلشُّغْلُ لِلْبَدَنِ + شَفِيعُ الْمُذْنِبِ إِقْرَارُهُ وَتَوْبَتُهُ اعْتِذَارُهُ +

شغل برای بدن + شفاعت کننده گنهکار اقرار کردن اوست و توبه او عذرخواستن اوست

شِقْشِقَةٌ هَدَرَتْ ثُمَّ قَرَّتْ + اَلشَّفِيقُ عَلَى سُوءِ الظَّنِّ

بانگ شتر ساکن شد باز قرار گرفت + برادر بر بدگمانی

مُولَعٌ + شَمَّةٌ مِنَ الْمَعْرِفَةِ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرِ الْعَمَلِ + شَمِّرْ فِي طَلَبِ

حریص است + اندکی از شناختن حق بهترست از بسیار عمل + دامن بر میان آماده شو در جستن

مع الشين · مع الغين · مع الفاء · مع القاف · مع الميم

الجنّة + شنشنة اعرفها من اخزم + شوى اخوك حتى

بهشت + این عادت ست که می شناسم آنرا از اخزم + بریان کرد برادر تو تا آنکه

اذا انضج رمّد + الشهرة آفة والخمول راحة + شهر لا خير فيه

چون پخته شد در خاکستر کرد + شهرت آفت ست و گم نام شدن آسایش ست + ماهی که نیست نیکی در آن

لا تعدّ ایامه + شهر لك فيه رزق لا تعدّ ایامه + الشيب

شمار مکن روزهای آنرا + ماهی که برای تو در آن روزیست شمار مکن روزهای آنرا + پیری

من استعمال الطيب وهجران الحبيب + الشيب تذبير الموت + شيبك

از استعمال کردن خوشبوست و جدائی محبوب + پیری تدبیر مرگ ست + پیری تو

ناعيك + شيخ يعلّل نفسه بالباطل + الشيخ في قومه كالنبي

خبر مرگ رساننده ست ترا + پیر ست که مشغول میکند ذات خود را به باطل + شیخ در گروه خود مانند پیغمبر ست

في امّته + الشيخ عديّ شيخ آخر + الشيطان لا يخرب كرمه +

در امت خود + شیخ قبیله . شیخ دیگر ست + شیطان ویران نمی کند تاکستان خود را +

شين العلم الصلف + شيئًا ما يطلب السوط الى الشقراء

زشتی علم لاف زدن ست + چیزی که طلب کرده می شود تازیانه بسوی شقرا .

الشيء بالشيء يذكر + الشيء اذا ثبت ثبت بلوازمه + الشيء اذا خلا عن مقصود

چیزی بچیزی ذکر کرده می شود + چیز وقتیکه ثابت شود ثابت شود بلازمهای خود + چیز وقتیکه خالی شود از مقصود

لغا + شيئان عجيبان هما ابرد من يخ شيخ يتصبى وصبي يتشيخ

لغو شود + دو چیز عجیب اند که آن هر دو سردتر اند از یخ + پیر ست که بتکلف کودک شود و کودک ست که بتکلف پیر شود

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

شاخ گل هرجا که روید هم گل ست + شاخی که بلند شد تبر خورد + شاخی گفت که من هم شکر خوردنی
شاد باید زیستن ناشاد باید زیستن + شاگرد رفته رفته با ستاد می رسد + شاه گر
لطف بعید را ندید بنده باید که حد خود داند + شاهان چه عجب گر بنوازند گدا را + شاهان
کم التفات بحال گدا کنند + شاید که همین بیضه برآید پر و بال عنقا گردد + شب بسیار و بیکار + شب حامله است تا چه زاید سحر + شب خر گره طاوس همی نماید + شب گربه سمور نماید
زنگی بچه حور نماید + شب تاهم ماهی دارد + شپرک پروانه شمع خورشید نشود + شپره گر وصل
آفتاب نخواهد + رونق بازار آفتاب نکاهد + شتر از آن ست اگر قلاده در گردن نبندد
شتربان در و دانچه خر بنده گشت + شتر در خواب بیند پنبه دانه + شتر صالح به از مرد طالح +
شتر دیدی ندیدی + دو جا گردن بزنی شدنی شد دگر چه خواهد شد + شراب مفت را قاضی هم
خورده + شراب زده را شراب دواست + شرط همه وقتی بود لائق کشتی + شرم عثمان برای
ست زبرای + شعر فهمی عالم بالا معلوم شد + شعر فهمیدن به از گفتن بود + شکل
درویش صورت سوال ست + شکم درویشان تغار حداست + شلغم بجنه که تقه حاکم
شماتت دشمن که شنودنش دوست + شمشیر نیک زآهن بد چون کند کسی + شمشیر بکون لسته که
من نوکر شاهم + شمشیر مردان خالی نمی باشد + شمع زیشت و روشن نمی باشد + شمع را هر چند سر
برند روشن تر شود + شمله بمقدار علم + شنیده کی بود مانند دیده + شود شود نشود نشود گو مشو
چه خواهد شد + شوق رهبر دل که باشد رهبری در کار نیست + شوخی از شت روی نابینا + شیر
قالین دگر و شیر نیستان دگر ست + شیشه شکسته را پیوند کردن مشکل ست + شیطان خانه خود را خراب نکند

گنجینه سوم در امثال هندیه

شاباش بی بی تیری ڈبری کو بادی آپ لگاوی لڑکی کو + شاکر کو شکر موفر

کو تکر + شام کی مُردوں کو کب تک روئی + شان کا مارا وو دا روئی + شانین کیا تجھتی -
ہٹہرین گی + شاہ کا مال بہو ئین پڑی درنا + شاہ کی دو نی + شاہجہان پور کے بغلین
جہری کہاتی ہی نیت بُری + شاہد وار وار گواہ یار یار + شتر غمزی کرتی ہین شحنہ
لگا پیار ترکو کہہ بیری ہو کے لٹری پکارے کہیت مین بٹوارے کی جوری + شیرا بیون
سی دوری بھلی + شرع مین شرم کیا + شرم کی بہونت بہو کی مری + سکار
کی وقت کُتیا ہگاسی + شکر خورے کو شکر مل رہتی ہی + شکر دیکے مری تو زہر کا ہی کو
دیجیی شلیتی مین میخ نرکہیی لشکر مین شیخ نرکہیی + شمع کا نیست رو برابر ہی شنو
یودنا مین بہینسا یہ تماشا نا کیسا + شور با آہای سوڈلی دی + شوق داد الہی ہی
شہد لگا کر جا پٹو + شہر مین اونٹ بدنام + شیخی اور تین کانی + شیخی خوری سے
کہا تیر اگہر جلتا ہی کہا بلا سی میرے شیخی تو میری پاس ہی + شیخ کیا جانی صابون کا بہاؤ
شیخ نی کچھو یکو بہی دغا دی ہی - شیخ چنڈال نہ رہی لکھی نہ رہی بال + شیخ سعدی
شیرازی عاشقوں کی بادشاہ معشوقون کی قاضی + شیر بکری کو ایک
گہاٹ پانی پلایا ہی + شیر کی برقع مین چہچہری کہاتی ہین + شیرونکا منہ
کس نی دہویا ہی + شیر شاہ کی داڑہی بڑی کہ سلیم شاہ کی + شیطان سی
زیادہ مشہور ہی + شیطان کی کان کاٹی ہین + شیطان کی کان بہری +
شین کی تشکی + خزینہ شانزدہم در مثلہای حرف صاد مہملہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

صَاحِبُ الْخَیْرِ دَاخِلُ الْخَیْرِ + صَاحِبُ الْھَوٰی شَرِیکُ الْعَمٰی

صاحب نیکی داخل نیکیست + صاحب خواہش شریک نابینائیست

صَاحِبُ الْحَاجَةِ اَعْمیٰ + صَاحِبُ الْغَرَضِ مَجْنُوْنٌ + صَاحِبُ الْاَحْیَا

صاحب حاجت نابیناست + صاحب غرض دیوانه ست + صاحب نیکان

یَامَنُ الْاَشْرَارَ + صَاحَتْ عَصَافِیْرُ بَطْنِهٖ + صَادَفَ دَرْءُ السَّیْلِ دَرْءًا

بی خوف میشود از بدان + آواز کرد گنجشکهای شکمش + یافت در سیلاب سیلاب بدین سیلاب

یَصْدَعُهٗ + صَارَ الْاَمْرُ اِلَی الْوَزَغَةِ + صَارَ اِلیٰ مَا مِنْهُ خُلِقَ +

که می شکافد آنرا + گردید کار بسوی آفتاب پرست + گردید بسوی آنچه که ازان پیدا شده

صَارَتِ الْقَوْسُ رَكْوَةً + صَارَتِ الْعَصَا رَكْوَةً + صَارَ الزُّجُّ قُدَّامَ

گردید کمان کوزه آب نوشیدنی + گردید عصا کوزه + گردید تیزی آهن پیش

السِّنَانِ + صَامَ حَوْلًا ثُمَّ شَرِبَ بَوْلًا + اَلصُّبْحُ يَطْلُعُ فِیْ اَثْنَاءِ

نیزه + روزه داشت یکسال باز نوشید پیشاب + صبح طلوع میکند درمیان

الظَّلَامِ + اَلصَّبْرُ اٰتِی الْمَحْبُوْبِ + اَلصَّبْرُ اَوَّلُهٗ اَمَرُّ مَذَاقَةً وَلٰكِنَّ

تاریکی + صبر آرنده معشوق ست + صبر اولش تلخ ترست از روی مزه + ولیکن

اٰخِرَهٗ اَحْلیٰ مِنَ الْعَسَلِ + اَلصَّبْرُ خَیْرُ مَطِیَّةٍ یَرْكَبُهَا الْاِنْسَانُ + اَلصَّبْرُ

آخر او شیرین ترست از شهد + صبر بهتر سواریست که سوار می شود آنرا انسان + صبر

عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْاُوْلیٰ + اَلصَّبْرُ عَلَی الْمُصِیْبَةِ مُصِیْبَةٌ عَلَی الشَّامِتِ + صَبْرُكَ یُوْرِثُ

نزدیک صدمه بهترست + صبر بر مصیبت مصیبت ست بر شامت + صبر تو پیدا میکند

الظَّفَرَ + اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ + اَلصَّبْرُ مَطِیَّةُ الظَّفَرِ + اَلصَّبْرُ وَالتَّاَنِّیْ

رستگاری را + صبر کلید کشایش ست + صبر سواری رستگاریست + صبر و درنگ کردن

مِنْ فِعْلِ الْكِرَامِ وَالْعَجَلَةُ مِنْ فِعْلِ اللِّئَامِ + اَلصَّبْرُ یُخْرِجُ الرَّجُلَ

از فعل کریمانست و شتابی از فعل لئیمان + صبر بیرون می آرد مرد را

گ

مِنَ الْبِرِّ وَيُجْلِسُهُ عَلَى السَّرِيرِ + اَلصَّبِيُّ صَبِيٌّ وَلَوْ كَانَ نَبِيًّا +

از چاه وی نشاند او را بر تخت - کودک کودک ست اگرچه باشد پیغمبر +

اَلصُّحْبَةُ مُؤَثِّرَةٌ + صِحَّةُ الْجِسْمِ مِنْ قِلَّةِ الْحَسَدِ + صَحِيفَةُ الْمُتَلَمِّسِ

صحبت تاثیر کننده است تندرستی بدن از کمی رشک است + نامهٔ متلمس .

صَدَقَنِي سِنَّ بَكْرِهِ + صِدْقُ الْمَرْءِ نَجَاتُهُ + اَلصِّدْقُ يُنْبِئُ عَنْكَ .

آگاه نید و مرا سال ماده شتر را - راستی مرد نجات اوست - راستی خبر میدهد از تو

لَا الْوَعِيدُ + اَلصَّدَقَةُ تَرُدُّ الْبَلَاءَ وَتَزِيدُ فِي الْعُمْرِ + صُدُورُ الْأَحْرَارِ

نه وعید + صدقه دفع میکند بلا را و افزون میکند عمر + سینهای آزادان

كُنُوزُ الْأَسْرَارِ + صَدِيقُ الْوَالِدِ عَمُّ الْوَلَدِ + صَرَّحَ الْحَقُّ عَنْ مَحْضِهِ +

خزانهای رازهاست + یار پدر عم پسر است - هویدا شد حق از خالص خود

صَرَّحَتْ بِجِلْذَانَ + صَفَاءُ الْمَوَالِي يَتَعَهَّدُ الْمَوَالِيَ + صَفْقَةٌ بِنَقْدٍ خَيْرٌ

هویدا شد و در جلذان - صفائی مولایان خبرگیری میکند غلامان را + عقد کردن به نقد بهتر

عَنْ بِدَارَةٍ بِمَوْعِدٍ + صَفْوُ الْعَيْشِ فِي الْقَنَاعَةِ + صِلَةُ عَمِّي يَصِلُ

از بدره به وعده + صفائی زندگانی در قناعت ست + نیمروزه عمی + پیوند کن

الْأَرْحَامِ يُكْثِرُ حَشَمَكَ + صَلَاحُ الْإِنْسَانِ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ + صُلْتَ

رحمها را بیشتر شود حشمت تو + شایستگی انسان در نگهداشتن زبانست + حمله کردی

عَلَى الْأَسَدِ وَبُلْتَ عَنِ النَّقَدِ + اَلصُّلْحُ خَيْرٌ + اَلصَّمْتُ حِكْمَةٌ وَقَلِيلٌ

بر شیر و پیشاب کردی از نقد + صلح بهتر ست + خاموشی دانائی ست و اندک ست

فَاعِلُهُ + اَلصَّمْتُ خَيْرُ الْحِكْمَةِ + اَلصَّمْتُ زِينَةُ الْعَالِمِ وَسِتْرٌ

کننده او + خاموشی بهتر دانائی ست - خاموشی زیبایش عالم ست و پردهٔ

وَسِترُ الجَاهِلِ + اَلصِّنَاعَةُ کَنزٌ لَا یَفنیٰ + اَلصِّنَاعَاتُ اِمَّا کَامِلٌ

و پردهٔ جاهل + هنر گنجیست که فنا نمی شود + صناعتها خیزش نیست که کامل

بَلَا حُوِّلُ الاَفکَارِ + اَلصُّوفِیُّ اِبنُ الوَقتِ اَلصُّوفِیُّ یَأکُلُ سَبعِینَ مَرَّةً +

نشود بلا حق شدن فکرها + صوفی پسر وقتست + صوفی میخورد هفتاد بار +

اَلصَّیدُ لِمَن اَخَذَهُ لَا لِمَن اَثَارَهُ + اَلصَّیفُ ضَیَّعتِ اللَّبَنَ +

شکار برای کسی ست که گرفت آنرا نه برای کسی که برانگیخت او را + در گرما خراب کردی شیر را +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

صاحب خیر داخل خیرست + صاحب کرم همیشه مفلس ست + صاحب تعزیت آدم تمارست + صاحب خر را بس خر نمیتوان دید + صباح خو استم خضری ببینم خرسی دوچار شد + صبر مفتاح کارهاست + صبر تلخست ولیکن بر شیرین دارد + صبر نما که بجای رسی + صحبت نیکان بد را سود نیست + صد الهی: بل از خالی بودن شکم ست + صد از هر دو دست می بر آید + صد بار اگر توبه شکستی باز آ + صد در شود گشاده چو بسته شود دری + صدر هر جا که نشیند صدر ست + صد شکر که چقندر نبود + صدقه: دادن رد بلا ست + صدق پیش آور که اینجا هر چه آرند آن برند + صد کلاغ را یک کلوخ بس ست + صد کوزه بسازد که یکی دسته ندارد + صد گشته چو من به که تو غمگین نفسی + صد گربه و یک موش + صد موش یک گربه بس ست + صفای خانه از آب و جاروب ست + صفرای با لیمو می شکند + صف مغلوب را هو بس ست + صلای سمرقندی + صلا نشد بلا نشد + صلاح کار کجا و من خراب کجا + صلاح ما همه آنست کان تراست صلاح + صلح اول به از جنگ آخر + صورتِ گرگ و دیدن مبارکست و ندیدن هم مبارکست + صوفی نشود صافی تا درنکشد جامی + بسیار سفر باید تا پخته شود خامی + صوفیان صاف را

... بہ مدوزمی برند + ضیاد + بانیغان پنچو باشد کہ یکی سو پلنگ ... صید چون اجل آید سوی صیاد رود

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

صبح کا بہولا شام گہر آوی اوسی بہولا نہین کہتی ہین + صبح کی نہاری اور ستہرا ہین گائین پچہاری + صبح کی بوہنی اور اللہ میان کی آس + صبر کے واد خدا کی ہاتہہ ہی + صحبت اچہی بیٹہہی کہائی ناگر بان + بری صحبت بیٹہہ کی کٹائی ناک اور کان + صبح گئی سلامت آئی + صدر جہان کے بدر جہان + چہوڑ بہائی جائین کہان + صدقہ دیا رد بلا + صندل کی چہاپی منہہ کو لگی + صورت + شکل چولہی سی نکل + صورت چوڑیل کے نام پریو کا سا + خزینۂ ہفتدہم در مثلہای حرف ضاد معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

ضَاقَ صَدْرُ مَنْ ضَاقَ یَدُہٗ + ضَاقَتِ الدُّنْیَا عَلَی الْمُتَبَاغِضِیْنَ

تنگ شد سینہ کسی کہ تنگ شد دست او + تنگ شد دنیا بر دشمنی کنندگان با یکدیگر

ضَاقَتْ عَلَیْہِ الْاَرْضُ بِرُحْبِہَا + اَلضَّجُوْرُ قَدْ یُحْلِبُ الْعُلْبَۃَ +

تنگ شد بروی زمین بفراخی خود + بی قرار گاہی میدوشد علبہ را +

ضَحَّ رُوَیْدًا عَنْ مَظَالِمِہَا + ضِدَّانِ لَا یَجْتَمِعَانِ + ضَرَبَ

نالیدن بالیدن نرم از ظلمہای او + دو ضد جمع نمی شوند + ظاہر کرد

اَخْمَاسًا لِاَسْدَاسٍ + ضَرْبٌ بِضَرْبٍ وَجَرَارٌ بِجَرَارٍ + ضَرِیْبَۃُ السَّیْفِ

اخماس را برای اسداس + ضربہ زدن بزدنست ونیک کشیدن بکشیدن + ضربت شمشیر

عَلَى الرَّاسِ اَهْوَنُ مِنْ مِيتَةٍ عَلَى الْفِرَاشِ + ضَرْبُ الْحَبِيبِ زَبِيبٌ +

بر سر سبکتر ست از مردن بر بستر + زدن معشوق مویز ست

ضَرْبُ الْحَبِيبِ اَوْجَعُ + ضَرْبُ الصِّبْيَانِ كَالْمَاءِ فِي الْبُسْتَانِ + ضَرْبُ

زدن معشوق دردناکتر ست + زدن کودکان مانند آب ست در بستان + زدن

الطَّبْلِ تَحْتَ الْكِسَاءِ + ضَرْبُ الْغُلَامِ اِهَانَةُ الْمَوْلَى + ضَرَبَ فِي

دهل زیر چادر ست + زدن غلام سبک کردن مولی ست + زد در

جَهَازِهِ + ضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ + ضَرْبُ اللِّسَانِ اَوْجَعُ مِنْ

پالان شتر خود + زد برای ما مثلے و فراموش کرد پیدایش خود را + زدن زبان بتر یارد زدن نیزه

طَعْنِ السِّنَانِ + ضَرْبُ الْوَالِدِ لِلْوَلَدِ كَالْمَاءِ لِلزَّرْعِ + اَلضَّرِيرُ اَنْكَى

از زدن نیزه + زدن پدر مر پسر را مانند آب ست برای کشت + نابینا بسیار کام

مِنَ الْبَصِيرِ + ضَعْفُ الْحِيلَةِ اَنْفَعُ مِنْ اَقْوَى الشِّدَّةِ +

کننده است از بینا + سستی حیله سود مند تر ست از بسیار قوت

ضِغْثٌ عَلَى اِبَّالَةٍ + ضَلَّ دُرَيْصٌ نَفَقَهُ + ضَلَّ سَعْيُ

دسته گیاه بر بسته کلان منزم ست + گم کرد بچه موش سوراخ خود را + گم شد کوشش

مَنْ رَجَى غَيْرَ اللهِ + ضَلَّ مَنْ ذَكَرَ الْاَسْرَارَ + ضَمِنَ اللهُ بِرِزْقِ

کسی که امید داشت جز خدا را + گمراه شد کسیکه ذکر کرد رازها را + ضامن شد خدا بروزی

كُلِّ اٰحِدٍ + ضَمِيرُ الْاَحْرَارِ مَحَلُّ الْاَنْوَارِ + ضَمِيرُ الْعَارِفِ لَا يَعْلَمُ

هر یک را + دل بزرگان جای نورها ست + نهان عارف نمیداند

اَحَدٌ اِلَّا هُوَ + ضِيَاءُ الْقَلْبِ مِنْ اَكْلِ الْحَلَالِ + ضِيعَ مَا نَالَ اَبُوهُ بِمَا

کسی مگر آن عارف + روشنی دل از خوردن حلال ست + ضائع کرده شد آنچه یافت پدر

اضللت من غش تمالنا + مبغض البخیل امن

... حمله کردی بسبب کینه منت را + مهمان بخیل بی خوف است

من التخم + ضیق الید اشد من ضیق القلب +

... تنگی دست سخت تر است از تنگی دل +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

نصابطیهای در ... نمانی ... نیست + ضرب المثل ذکار سعت ضرب ... است ...

گنجینه سوم در امثال هندیه

ضامن نهو جیی گره کا دیکهی ضامنی پودنی کی کیا + ضرور کو گدهی کو بهی سالا

کرتی هین + خزینه بیست و هم در مثلهای حرف طای مهمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

طاب وقت من وثق بالله + طارت بهم العنقاء + طارت

خوش شد وقت کسی که اعتماد کرد بر خدا + برانید ایشان را عنقا که برید

عصافیر راسه + طار فیبو + طاعة الولاة بقاء العز +

گنجشکهای سر او + پرید پس باز آمد + فرمان بردار حاکمان باقی ماندن عزت است

طاعة النساء ندامة + طاعة العدو هلاك + طال حز

فرمان برداری زنان شرمندگیست + فرمان برداری دشمن هلاکت + دراز شد اندوه

من طال رجاؤه + طال عمر من قصر تعبه + الطامع في

کسی که دراز شد امید او + دراز شد عمر کسی که کوتاه شد مشقت او + طمع کننده در

...اقِ الظِّلِّ + طَائرُ كُلِّ اِنْسَانٍ فِي عُنُقِهِ + اَلطِّبُّ لِلْمُلُوكِ

...سایہ ہست + پرندہ انسان در گردن ... طب برای پادشاہان

...لِلْفُلُوكِ + طَبِيبٌ يُدَاوِي وَهُوَ عَلِيلٌ + طَر...

...برای مفلس + طبیب علاج میکند و حال آنکہ او بیمار ست + ...

...رِيقُ الْعَقْلِ وَاحِدٌ + طَعْنُ اللِّسَانِ اَنْفَذُ مِنْ طَعْنِ السِّنَانِ

...راہ عقل یک ست + زدن زبان سخت تر ست از زدن نیزہ +

...الطَّعْنُ فِي حَوْصِ اَمْرٍ + اَلطَّعْنُ يُظَارُهُ + طَلَبُ الْاَدَبِ خَيْرٌ مِنْ طَلَبِ...

...ریدن در دوختن خیر نیست + طعنہ مہربان میکند او را + جستن ادب بہتر ست از جستن

...ذَهَبِ + طَلَبُ الْعَيْرِ قَرْنَيْنِ تَضْيِيعُ الْاُذُنَيْنِ + طَلَبُ الْكُلِّ

...زر + جستن گورخر دو شاخ را خراب کردن ہر دو گوش ست + جستن ہمہ

...فَوْتُ الْكُلِّ + طَلَعَتِ الشَّمْسُ فِي خَرْشَاءَ + طَمِعَ فِي الرِّيحِ

...در گذشتن ہمہ ست + طلوع کرد آفتاب در غبار + طمع کرد در سود

...تِيَ فَاِنَّهُ رَاْسُ الْمَالِ + اَلطَّمَعُ الْكَاذِبُ يَدُقُّ الرَّقَبَةَ

...تا آنکہ فوت شد او را اصل مال + طمع دروغ میکوبد گردن را +

...الطَّمَعُ مَرَضٌ وَالسُّؤَالُ نَزْعٌ وَالْحِرْمَانُ مَوْتٌ + طَمِعَ مَنْ

طمع بیماری ست و سوال نزع ست و بی نصیبی مرگ ست + طمع کرد کسے

...لَا يَدْفَعُ عَنْ نَفْسِهِ + طُوبَى لِمَنْ رُزِقَ بِالْعَافِيَةِ + طُوبَى

...دفع میکند از ذات خود + خوشحالی برای کسی کہ روزی دادہ شد بہ عافیت + خوشحالی

...لِمَنْ اَهَلَ لَهُ + طُولُ الْعَهْدِ يُنْسِي + طُولُ النَّبَاِ مَسْلَاةٌ

...برای کسی کہ زن خواستہ شد او را + درازی زمانہ فراموش میکند + درازی خبر سوزن کلال ست

الصَّادِقِ + طُولُ الْمَقَالِ يُمِلُّ وَطُولُ الْكَلَامِ يُذِلُّ + طَوِيَّةُ

برای صفائی ... درازی سخن ملول میکند و درازی کلام خوار میکند + ...

عَلَى ... + الطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ + الطَّيْرُ بِالطَّيْرِ ... + طِينُ الْحِمَارِ طَاهِرٌ

بر ... زنان پاکیزه برای مردان پاکیزه اند + پرنده با پرنده ... + گل خر پاک است

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

طاقت مهمان نداشت خانه بمهمان گذاشت + طاقت دیدن ندارد روی پنهان میکند + طامع همیشه ذلیل ست + طبل پنهان چه زنم طشت من از بام افتاد + طبیب مهربان از دیده بیمار می افتد + طفلی و دامان مادر خوش بهشتی بوده است + طفل بمکتب نمیرود ولی برندش + طفل دامن گیر من آخر گریبان گیر شد + طفلی که و کرم هم آب می یابد طمع آرد بر دران روی زرد ... طمع را سر ببر اگر مردی + طمع را سه حرف است هر سه تهی + طوق لعنت بگردنش افتاده + طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند + طینت بمعنی سفالیست ...

گنجینهٔ سوم در مثلهای هندیه

طالب زر کا بی ضرور حکمین خوار حقسی کو + طبیلی کی بلا بندر کی سر + طوفان شیطان الله نگهبان + طوطی کی سی آنکهین بهیر لیتا هی + طوطی ور گئی + خزینهٔ نوزدهم در مثلهای حرف ظای معجمه مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

ظاهر العتاب خیر من باطن الحقد + الظاهر عنوان الباطن + ظرف
ظاهر خشم بهترست از باطن کینه + ظاهر سرنامهٔ باطن است + ظرف

فی جنبه غداد + ظهرك یكل عن مثل + الظهر [illegible]
در گریبانش غدها هست + پشت تو مانده می شود از مانند [illegible]

لج ظل الاعوج اعوج + ظل السلطان ظل الله + ظل الكريم فسيح
کرخصومت کرد + سایهٔ کج کج است + سایهٔ پادشاه سایهٔ خداست + سایهٔ جوانمرد وسیع است

ظلامة الظلوم لا تضیع + ظلت لغنم عیثة + ظل سیال [illegible] حرور
دادخواهی ستمگار ضائع نمی شود + گردید گوسپندان آمیخته + سایهٔ [illegible] روز بادش گرم

ظل عمر الظالم قصیر + ظلم الظالم یقوده الی الهلكة + ظلم الملوك اولی من
سایهٔ عمر ظالم کوتاه است + ستم ستمگر میکشد او را بسوی هلاکت + ستم پادشاهان بهترست از

دلال الرعیة + الظلم ظلمات یوم القیامة + الظلم مرتعه وخیم
ناز رعیت + ستم تاریکیهاست روز قیامت + ستم چراگاه او ناموافق [illegible]

قادح خیر من ری فاضح + ظما المال اشد من [illegible]
و دشوار بهترست از سیرابی رسوا کننده + تشنگی مال سخت ترست از تشنگی آب +

العقلاء بمنزلة الیقین + ظن العقلاء كهانة + ظن العاقل اصح من یقین
عاقلان بمرتبهٔ یقینست + گمان عاقلان خبر غیب است + گمان [illegible] صحیح ترست از یقین جاهل

ظن المؤمنین لا یخطی + ظنوا بالمؤمنین خیرا + ظئر رؤم خیر من [illegible]
گمان مؤمنان خطا نمیکند + گمان کنید بمؤمنان نیکی را + دایهٔ رؤم بهتر [illegible]

گنجینهٔ و ضرب المثلهای فارسی

ظالم از مظلوم باشند [illegible] ظالم [illegible] ستم [illegible] عقاب [illegible]

عَلَى الْمُصِيبَةِ مُصِيبَةٌ فِي جَمِيعِ الْمَصَائِبِ + عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ

بر مصیبت مصیبت ست بلای همه مصیبتها + دشمن دانا بهترست از یار

جَاهِلٍ + اَلْعُذْرُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَقْبُولٌ + عِرْضٌ سَابِرٌ + عَ

نادان + عذر نزدیک مردمان بزرگ مقبول ست + عرض سابر ... + بیشرکه

عَلَيْهِ سُوءُ مَعَالِهِ + اَلْعِرْقُ نَزَّاعٌ + عِزُّ الْمُلُوكِ فِي كَثْرَةِ الْمَهَالِكِ +

بر وی بهای ساله را + رگ سخت کشنده ست + عزت پادشاهان در کثرت مهلکهاست +

اَلْعِزَّةُ فِي الْقَنَاعَةِ + عَزَّ مَنْ قَنَعَ + عُسْرُ الْأُمُورِ مُقَدِّمَةُ الْيُسْرِ + عَسَى

عزت در قناعت ست + عزیز شد هر که قناعت کرد + دشوار شدن کار مقدمه آسانی ست + نزدیکست

أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ + عَسَى

اگر مکروه دارید چیزی را و حال آنکه او بهترست مر شما را + و نزدیکست که دوست دارید چیزی را و حال آنکه بد ...

الْغُوَيْرُ أَبْؤُسًا + اَلْعُشَّاقُ لَا يُؤَاخَذُونَ بِمَا صَدَرَ مِنْهُمْ + عِشْ رَجَبًا

غویر بلاها ... + عاشقان مواخذه کرده نمی شوند با نچه صادر شود از ایشان + زندگی کن رجب را

تَرَ عَجَبًا + عِشْ قَنُوعًا تَكُنْ مَلِكًا + اَلْعِشْقُ تَرْكُ السَّلَامَةِ فِي اخْتِيَارِ

ببینی عجب را + زندگی کن بقناعت شوی پادشاه + عشق گذاشتن سلامتی ست در اختیار کردن

الْمَلَامَةِ + عَشِّ وَلَا تَغْتَرَّ + اَلْعَصَا مِنَ الْعُصَيَّةِ + اَلْعُصْفُورُ فِي الْيَمِّ

ملامت + طعام شبانگاهی بخوران و غافل مشو + عصا از عصیه ست + گنجشک در ... کند ...

وَالطِّفْلُ فِي الطَّرَبِ + اَلْعَفْوُ أَحْسَنُ الْأَعْمَالِ + اَلْعَفْوُ زَكَوةُ

و کودک در خوشیست + درگذشتن خوبی عملهاست + درگذشتن زکوة

الظَّفَرِ + اَلْعَفْوُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَأْمُولٌ + اَلْعَفْوُ عِنْدَ الْإِقْتِدَارِ مِنْ

رستگاریست + درگذشتن نزدیک مردمان بزرگ امید داشته شده است + درگذشتن نزدیک قادر شدن

العفو ... الظالم ... على المظلوم + عفو الملوك ابقاء الملك +

... از ظالم ستم ست بر مظلوم + درگزشتن پادشاهان باقی ... سلطنت

العقر الآخر + العقلاء يعرفون الرجال بالحق والجهلاء يعرفون

عقر • دیگر + عاقلان می شناسند مردان را به حق و جاهلان می شناسند

الحق بالرجال + عقل بلا ادب كشجاع بلا سلاح + العقل عقال

حق را بمردان + عقل بدون ادب مانند دلیرست بدون سازجنگ + عقل رسن

الانسان + العقل نصف الكرامات + العقل والالهام لا يفترقان

انسانست + عقل نیمه کرامتهاست - عقل و الهام جدائی شوند +

العقل مخ الرؤس والعظام + العقل وزير ناصح والعشق وكيل فاضح

عقل مغز سرها و استخوانهاست + عقل وزیرست نصیحت کننده و عشق وکیلست رسواکننده

عقوبة الظالم سرعة الموت + العقوق ثكل من لم يثكل + عقيب كل

عذاب ستمگار شتابی مرگست + عقوق بی فرزندی کسی ست که بی فرزند نیست + پس هر

يوم ليل + عكرت على الغزل باخرة فلم تدع بنجد قردة + علقت

روز شب ست + حمله کرد زن بر رشتن در انجام پس نگزاشت در نجد پاره از پشم + بند کرد

معالقها وصر الجندب + علل الافهام اشد من علل الاجسام +

زرهای او و آواز کرد جندب + بیماریهای فهمها سخت ترست از بیماریهای بدنها +

العلماء ورثة الانبياء + العلم افضل النسب واشرف اللقب + العلم يحث

عالمان وارثان پیغمبران هستند + علم بزرگتر نسبست و بزرگتر لقبست + علم از بحث

للعقول لا بحث المنقول + العلم حلية الفقيه والجهل حلية السفيه +

کردن معقول ست نه از بحث کردن منقول + علم زیور داناست و جهل زیور نادانست +

اَلعِلمُ حِجابٌ اَکبَرُ + اَلعِلمُ زَینٌ وَالجَهلُ شَینٌ + اَلعِلمُ صَیدٌ وَالکِتابَةُ

علم پرده بزرگست + علم زینت ست و جهل عیب ست + علم شکار ست و نوشتن

قَیدٌ + عِلمٌ لا یَنفَعُ کَدَواءٍ لا یَنجَعُ + عُلُوُّ الخَیالاتِ لَیسَ مِن سُمُوِّ المَقاماتِ

قیدست + علمی که نفع نکند مانند دواست که سود نکند + بلندی خیالها نیست از بلندی مقامها

عُلُوُّ الهِمَّةِ مِنَ الاِیمانِ + عَلَی الاَکثَرِ حُکمُ الکُلِّ + عَلی اَهلِها تَجنی بَراقِشُ

بلندی همت از ایمانست + بر اکثر ست حکم همه + بر اهل خود جنایت میکند براقش

عَلَی الخَبیرِ سَقَطتَ + عَلَی النّاسِ کَرّ باسَةٍ + عَلَیَّ اَنا کَرّ باسَةٍ عَلَی قَدرِ المَحَبَّةِ

بر مرد بسیار دانا برافتادی + بر مردمانست کرباسه + بر منست من کرباسه ام + براندازه محبت

یَکونُ الشَّوقُ + عَلَیکَ بِالحِفظِ دونَ الجَمعِ مِنَ الکُتُبِ + عَلی هٰذا دارَ

میباشد شوق + لازم کن بر خود حفظ را نه جمع کردن کتابها + بر همین گردید

القَمقَمُ + عَلی کَما یَجتَمِعُ قَزَعُ الخَریفِ + اَلغَمُّ عَمٌّ + عِنایَةُ القاضی خَیرٌ مِن

قمقم + برسرکه جمع می شود پاره های ابر در خریف + اندوه دامست + عنایت قاضی بهترست

شاهِدَی عَدلٍ + عِندَ الجِدالِ یَظهَرُ فَضلُ الرِّجالِ + عِندَ الاِمتِحانِ

دو گواه عادل + نزدیک جنگ آشکارا میشود بزرگی مردان + نزدیک آزمایش

یُکرَمُ المَرءُ اَو یُهانُ + عِندَ جُهَینَةَ الخَبَرُ الیَقینُ + عِندَ الرِّهانِ تُعرَفُ

بزرگی کرده میشود مرد یا خوار کرده میشود + نزدیک جهینه ست خبر یقین + نزدیک گرو داشتن شناخته میشود

السَّوابِقُ + عِندَ الشَّدائِدِ یَذهَبُ الاِخاءُ + عِندَ الصَّباحِ یَحمَدُ القَومُ

سابقها + نزدیک شدتها میرود برادری + نزدیک صبح ستایش میکند قوم

السُّرَی + عِندَ الضَّروراتِ تُباحُ المَحظوراتُ + عِندَ النِّطاحِ یُغلَبُ الکَبشُ

شب روی را + نزدیک ضرورتها مباح کرده میشود چیزهای ممنوع + نزدیک شاخ زدن غالب میشود کبش

الاجم + عند النازلة تعرف اخاك + عنز وتیس وعنز + عنوان صحیفة

نزدیک مصیبت می‌شناسی برادر خود را + ماده آهوست و نر آهوست و ماده آهو + سرنامه کتاب

المؤمن حسن الخلق + العوق بعد النوق + العود احمد + عود

مسلمان خوبی خلق است + ماده‌های بزغاله بعد شتر مادگان + باز گردیدن خجسته + چوبیست

یقلع اسنانه + عود یقلح + عود یعلم العنج + العیان لا یحتاج

که پاک میکند زردی دندانش را + چوبیست که پاک میکند زردی دندانها + چوبی است که میآموزاند عنج را + نگریستن بچشم محتاج

الی البیان + عیب الکلام تطویله + عجره بجره + العیر یضرط والمکواة

بسوی بیان + عیب کلام دراز کردن اوست + عیوب ظاهر و باطن + خر گوز میزند و داغ آهن

فی النار + العین حق + عین السماء بر البر والعطاء + عین الهرة فصّ

در آتش است + چشم زخم ثابت است + چشم آسمان نکوئی و بخشش + چشم گربه بریدن

الفارة + عینه فراره + العینة تشفی الحرب + عینی جار + عین بالاسباب

موش است + چشم او فرار است + سامان جنگ شفا میدهد جنگ را + دروغ گفتن + ...

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

عارف بخود و غیر عارف است + عارف که تنگ نیست هنوز + عاشقی راز میان نه لاف + عاشقم لیکن تا کنار بام + عاشقم لیکن نازکش نی دارم + عاشقی است مشکل + عاشق مهربان تر از پدر است + عاشق کور میباشد + عاقبت همون لولی رهگذر چیست + عاقبت گرگ زاده گرگ شود + گرچه با آدمی بزرگ شود + عاقلان خود میدانند + عاقلان بیروی نقطه نکنند + یا نخوانند یا غلط نکنند + عاقل دو بار فریب نمیخورد + عالمی را به هم جو نخرم + **غنایت** از نظر بی نظیر شود + صبیه العظیم جاشنی دگر وارد + **عجب** که ترا یاد دوستداران شد + **عدو** شود سبب رزق گر خدا خواهد + **عذر** بدتر از گناه +

عذر تقصیرات ما چندانکه تقصیرات ما + عروس که بمن رسید شب کوتاه شد + عروس که بی زر
خود بس + عزیز بیل پنهان نکند بخشش حاجت نیست + عزت هر کس بدست ...
جواب ست این نه جنگ ست + عشق ست و ارادت + عشق ست و هزار بدگمانی + عشق
بازی را از مجنون باید گرفت + عشق و مشک پنهان نمی ماند + عشق آمدنی بود نه
آموختنی + عشق آتشی ست پیر و جوان را خبر کنید + عصای پیر بجای پیر + عصمت بی بی
از بیچادری + عطای شما بلقای شما بخشیدم + عطاردی باید که تا ب نزدیکی
آفتاب رو + عقل چون آید بتو گوید که آن کن + عقل مدرسه چیزی دیگر ست + علاج
واقعه قبل از وقوع باید کرد + علت بر ود عادت نرود + علم نجوم قیافه روزگار ست +
علم شی به از جهل شی + علم در سینه باید نه در سفینه + علم غیب خاصهٔ خدا ست + علم مرغ و جنس است
علم و ادب بهر گدا اند بند + عمر سفر کوتاه + عمر همه باد بیر + عمر دراز برای تجربه بست +
عنقا را میخواهد که بدام گیرد + عنوان عود سوزد و گنده دروغ بنود + عود و سرگین هر دو
در آتش یکی و هم اگسترست + عوض نیکی بدیست عیان را چه بیان + عیب خود را کسی نمی بیند
عیسی بدین خود موسی بدین خود + عیش را در جهان خسران داد ند +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

عاشقی اور خالا جی کا گھر + عاشقی خالا جی کا گھر نہین + عاشقی اگر کیجیے
تو کیا کہاس کہودیے + عاشق کی آبرو ہی گالی اور مار کہاتا + عاشق اندہا ہوتا ہے +
عالی ہمت سدا مفلس + عالم گیر ثانی چولہی آگ نہ گہڑی پانی + عراقی بزہر ورنہ چلا
گدہی کی کان اُمیٹھی + عطائی تابن خطائی + عقلمندون کی دوری بلا + عقل بڑی
کہ بہینس + عقل چہ کتی ست کہ پیش مردان بباید + عقل کی طوطی اوڑ گئی + عقل کے

غلط بهوی دہائی جای عادت کیونکر جای + عیب بہی کرنیکو ہنر چاہیئی +
عیدی بهجو مبارک عیدسے کے چاند ہو گئے ہین + عید کے پیچہے ٹر +

خزینه بست و یکم درمثلہای حرف غین معجمه مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

غَابَ شَهْرَيْنِ وَجَاءَ بِكُلَيْتَيْنِ + غَابَ حَظُّ مَنْ غَابَ
ناپدید شد دو ماه باز آورد دو گرده را + ناپدید شد بهره کسی که ناپدید
نَفْسُهُ + شَأْوُهَا مِنْ غَالِ النَّاقَةِ + غَاثَ عِيثُهُ مَعَهُ + غُبَارٌ
ذاتش + باک کرد آنرا کسی که هلاک کرد ماده شتر + غارت او با ویست + گرد
الْعَمَلُ خَيْرٌ مِنْ غِبِّ الْعَطَلِ + غَثُّكَ خَيْرٌ مِنْ تَسَمُّنِ غَيْرِكَ +
عمل بهترست از عقبه خالی از عمل + لاغری تو بهترست از فربه شدن جز تو +
غَدَرَ بِكَ مَنْ دَلَّكَ عَلَى الْإِسَاءَةِ + غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا
بیوفائی کرد بتو کسی که رهنمونی کرد ترا بر بدی کردن + بامدادان یکماهست و شبانگاه او
شَهْرٌ + اَلْغُرَابُ أَعْرَفُ بِالتَّمْرِ + اَلْغِرْبَانُ سَوَادُ وَجْهِ الْبُسْتَانِ
یکماهست + زاغ شناساترست بخرما + زاغها سیاهی روی باغ
اَلْغُرْبَةُ كُلُّهَا كُرْبَةٌ وَالْفُرْقَةُ كُلُّهَا حُرْقَةٌ + اَلْغِرَّةُ تَجْلِبُ الدِّرَّةَ + غُرْبَانُ
سفر همه آن اندوهست و جدائی همه آن سوزش ست + ناآزمودگی میکشد دره را +
فَارِيكُولَه + اَلْغَرِيبُ أَعْمَى + اَلْغَرِيبُ مَنْ لَيْسَ لَهُ حَبِيبٌ + اَلْغَرِيقُ
مسافر نابیناست + غریب کسی ست که نیست مر او را معشوق + غریق
يَتَشَبَّثُ بِكُلِّ حَشِيشٍ + غَزَارَةُ الْجَوَادِ عَزَازَةُ الْجُودِ + غِشٌّ
چنگ میزند بهر گیاه + بسیاری جوانمرد گرامی شدن جوانمردی ست + کینه

القلوب تظهر فی فلتات الالسن وصفحات الوجوه + غشک من احط[illegible]

دلها پیدا میشود در لغزشهای زبانها و کرانه های رویها [illegible]

مع الضاد

بالباطل + غشک من ارضاک بالباطل + غضاضة الاوردة [illegible]

به ناحق + [illegible] خالص ترا کسیکه راضی کرد ترا به ناحق + تازگی رگهای گردن از

دماء الخدود + غضب الخیل علی اللجم + غضب العشاق کمطر الربیع +

خونهای رخسار است + خشم گرفتن اسب بر [illegible] + خشم گرفتن عاشقان مانند باران بهار

مع اللام

غضبک عن الحق [illegible] عند [illegible] شیخ ما هل + غلب

خشم گرفتن تو از حق [illegible] دانا بهتر است از پیر نادان + غالب

الحزم القدر + غلط العام فصیح + غل یداً امسکها واسترق

هشیاری تقدیر را + غلطی بیشتر مردمان فصیح است + محکم کرد دست البلوق [illegible] باکنده او دنبه گر[illegible]

مع النون

رقبة معتقها + الغناء غنی النفس + الغناء غذاء الروح کما ان

برده را آزاد کننده او + بی نیازی توانگری نفس است + سرود غذای روح است چنانکه البته

الطعام غذاء النفس + غنی المرء فی الغربة وطن + غنیمة المرء وجدان

طعام غذای نفس است + توانگری مرد در سفر وطن است + غنیمت مرد یافتن

مع الیاء

الحکمة + الغیب عند الله + الغیبة اشد من الزنا + الغیث یصلح ما [illegible] +

دانش است + غیب نزدیک خدا است + غیبت سخت تر از زنا است + باران نیکو میکند چیزی را که...

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

غ با الراء

غربت دیده مهربان باشد + غرق شده را الفریاد چه سود + غریب کور میباشد + غریب نیستم بیارم + غضب مردمک است + غلام همت آنم

کہ دل کسی نرنجد + غلام بحال نازد و آقا بهر دو + غله گران از ان شود امثال سید میشوم +
غم فردا امروز نباید خورد + غم نداری بخر عنچه از ترش روئی دلتنگ ست + غنی
هر جا که بود کریم باشد سفره بر سر راه می اندازد + غوّاص در دریا چیزی میدیده بست
بلکه بغور رسش غوطه میزند + غوره موویز میشود مویز غوره نمیشود + غول زنخدان

گنجینه سوم در امثال هندیه

غرض باولی ہی + غریب کو [illegible] غریب کی جورو سب کی
بہو ہے + غریب کی جورو عمده خانم تاون + غریبون نی روزی رکهی ولی
بڑی آئی + غصه بہت زور تہوڑا مار کہانی کی نشانی + خمسه
بیست و دوم در مثلهای حرف فا مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

فاز من سلم عن شر نفسه + فاضى لي اقدح لك + فاعتبروا يا اولي
نجات یافت کسی که رہائی یافت از بدی ذات خود + پس روشن کن برای من تا چیز خورانی بکفگیر از آتش + پس عبرت گیرید ای
الالباب + الفتنة اشد من القتل + فتى ولا كمالك + فخر المرء
صاحبان عقول + فتنه سخت ترست از کشتن + جوانست و نیست مانند مالک + فخر کردن مرد
بفضله اولى من فخره باصله + فدبره تدبير من طب لمن
بہنرکی خود بهترست از فخر کردنش به اصل خود + پس تدبیر کن او را مانند تدبیر کسی که علاج کرد برای
حب + فذكر انما انت مذكر لست عليهم بمصيطر + فواها
کسیکه دوست داشت + پس پند ده جز این نیست که تو پند دهنده هستی نیستی بر ایشان بر گماشته + پس عجب آنرا

جزاه الله خیرا الفراق بعد الوصال اشد من الموت + فرشنه له

یاداشش بداو را خدا نیکی را + جدائی پس از وصال سخت ترست از مرگ

دخلی امری + الفرص تمر مر السحاب + فرع الشئ یخبر عن اصله

سرگذشت او کار مرا + فرصتها میگذرد مانند گذشتن ابرها + فرع چیزی خبر میدهد از اصل

فرق بین معد متحابت + الفرق بین النطق والسکوت کالضفدع

جدائی کن میان معد باهم دوستی گرفته شوی + فرق میان گویائی و خاموشی مانند غوک

والحوت + فرقة [illegible] الجنان + فر من المطر ووقف

وماهیست + جدائی برادران [illegible] دلست + گریخت از باران و بایستاد

تحت المیزاب + فر من الموت وفیه وقع + فما بیننا الظربان

زیر پرناله + گریخت از مرگ و دران بیفتاد + گوز گرد میان ما ظربان

فسدت نعمة من کفرها + الفضل اکمل مال واجمل جمال +

تباه شد نعمت کسی که ناسپاسی کرد آنرا + بزرگی کاملترست از مال و خوبترست از جمال

فطنة المرء تدل علی اصله + فعل الحکیم لا یخلو عن الحکمة

زیرکی مرد دلالت میکند بر اصلش + فعل حکیم خالی نمی شود از دانش +

فعل الملوک ملوک الافعال + ففررت منکم لما خفتکم فقد

کار پادشاهان پادشاهان کارهاست + پس گریختم از شما هرگاه ترسیدم از شما + گم کردن

الاخوان غربة + الفقر سواد الوجه فی الدارین + الفقر کنز

برادران غربت است + درویشی سیاهی رو ئیست در هر دو جهان + درویشی گنجیست

من کنوز الله + الفقر مع القناعة احسن من الغنی مع الحرص +

از گنجهای خدا + درویشی با قناعت خوبترست از توانگری با حرص ×

الفقر كفر واحداة + الفقير لا يحتاج + فكاك المرء في

همه در ... مانند جان هستند + درویش محتاج نمی شود + رهائی مرد در

الصدق + فلان اجوع من كلبة حومل + فلان فاتك

راستی ست + فلان گرسنه ترست از ماده سگ حومل + فلان نهایت

تاك + فلان قد نصب شبكة + فلان كالكعبة يزار ولا يزور

نهایت احمق ست + فلان البته بر پا کرد دام + فلان مانند کعبه است که زیارت کرده میشود و زیارت نکند

فلان هالك في الهوالك + فلان انوم ليلا من يوم الغلمان

فلان هلاک شونده است در هلاکتها + فلان میخوابد وقت شب از ذکر های غلامان

ونعم الغيبة الاخوان + فلان ينتحب غير عصاه + فلت فلان

و دور رفتن غیبت برادران + فلان برگزیده میکند خبر درخت ... + رهائی یافت فلان

يجرعة الذقن + فلتكن الوخبة + فلبك على خصمك بالاحتمال

به جرعه زنخ + پس باید که بشوی در جنبه + فیروزی او بر دشمن تو موقوف بر ... است

فليضحكوا قليلا وليبكوا كثيرا + فما اعتل نسيم الصبا

پس باید که بخندند اندک و باید که بگریند بسیار + پس بیمار نشد باد صبا +

الا لحب ثمر الربى بفوات المطلوب اهون من الاحتمال

مگر بسبب محبت شگوفه ربی + فوت شدن مطلب سبکترست از برداشتن

الذل في تحصيله + فوق كل ذي علم عليم + في الحركة

خواری در حاصل کردنش + بالای هر صاحب علم دانا است + در حرکت

بركة في اللدود راحة للمفؤد في التاخير آفات + في القصر

برکت ست + در لدود آسایش است برای فرده + در درنگ کردن آفتهاست + در ...

...سیاءِ + وَالشَّمسُ اَضوَءُ مِنهُ + فِی اللّحاظ كلُّ بَحارِها + فِی الكَنار

روشنی ست + و آفتاب روشن تر ست از آن + در پیش.

وَالسُّكَّرُ + فِی بَیتِهِ یُؤتَى الحَكَمُ + فِی بَطنِ نُعمانَ زادَهُ ...

... و زرخ + در خانه اش آورده شود حاکم + در شکم نعمان زده ...

الكَلبُ یَطلُبُ الهالَةَ + فِی سَعَةِ الاَخلاقِ كُنُوزُ الاَرزاقِ + فِی سَمَك

سگ ... در فراخی خلقها گنجهای روزیهاست + در ...

الوارد شُغِلَ عَن ... + فِی كُلِّ شَجَرٍ نارٌ + فِی كُلِّ قَلبٍ شُغلٌ

... بی پروا ... هر درختی آتش ست هر دل کاری ست

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

فارسی شکر ست + فال بد بر زبان بد باشد + فال نیکو بزن بهر کاری + فالیز جهان بهر خران آمده است + فتراک جوانمردان دست آویز امید ست + فتنهٔ خفته را مکن بیدار + فتنه در خواب است بیدارش مکن + فراخ روزی را باقحط چه کار + فراموشی زیاران لازم افتاد ست دولت را + فربه خواه نخواه مرد آدمی است فربهی شی دیگر و آماس چیزی دیگر ست + فردا که کند خمار کامشب مستی + فردا که دیده است + فرزند اگرچه عیب ناکست + از چشم پدر ز عیب پاکست + فرزند کسان نمیکند فرزندی + فرمان بردار و آینده از و زشت + فریب صبح باشد خواب صیاد فریاد شغال بالی شغالست + فریادسگان کم نکند رزق گدا را + فضل و هنر ضایع ست تا ننمایند + فعل بد کرده را سزا اینست + فکر زاهد دیگر و سودای عاشق دیگر ست فکر هر کس بقدر همت اوست + فلفل را مبین که خرد است + فو در فلان جلیل ...

قطرہ بچشم جیلی مردنی بیارد + فہم سخن گر کند + فیل اگرچہ مردہ ہست لیکن بقیمت ہزار رخت

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

قاتلہ نہ درود کھاگئی مردود + فارسی تنگ تو ٹرم ناکہ و لنگڑی شود + قال کی کوٹھان ملا کو حلال ہین + فالودہ کھاتی دانت ٹوٹی تو بلا سی + فتح دادا آتی ہی فرنی فالودہ ایک بہاؤ نہین بیتا + فضل کری تو چٹیان عدل کری تو لٹیان + فقط تعویذ سی کلام نہین [illegible] فقیر کی صورت ہی سوال ہی فقیر کو کمی ہی دو [illegible] + فقیر و فرزند [illegible] + فلانا تو بارہ سے بہی فلانی کی بان کی قسم کیا برا کیا کہ کی چھوڑ دیا اور بہی برا کیا + فوج بی وکیل سلطنت بی قبیلہ

خزینۂ بست و سوم در مثلہای حرف قاف مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

قَاتِلُ الْحَرِیْصِ حِرْصُہٗ + اَلْقَادِمُ یُزَارُ وَلَا یَزُوْرُ + اَلْقَاسِمُ مَحْرُوْمٌ +
کشندۂ حریص حرص اوست + باز آینده از سفر زیارت کرده میشود و زیارت نمی کند + بخشش کننده محروم ست +

اَلْقَاصُّ لَا یُحِبُّ الْقَاصَّ + اَلْقَانِعُ غَنِیٌّ وَاِنْ کَانَ جَائِعًا + قَبَّحَ اللّٰہُ
قصہ گو را دوست ندارد قصہ گوی را قناعت کننده توانگر ست اگرچہ باشد گرسنہ + زشت کند خدا

مِعْزًی خَیْرُھَا خُطَّۃٌ + قَبَّحَ اللّٰہُ سِرًّا عِنْدَ الْمُعْتَدِیْ + اَلْقَبْضُ دَلِیْلُ الْمِلْکِ +
بُز را کہ بہتر او خطہ است + زشت کرد خدای راز را نزدیک ظالم + قبضہ نشان ملک ست +

قَبْلَ الْبُکَاءِ قَدْ کَانَ وَجْہُکَ عَابِسًا + قَبْلَ الرَّمْیِ یُرَاشُ السَّہْمُ + قَبْلَ الرِّمَاءِ
پیش از گریستن بتحقیق بود روی تو ترش + پیش از تیر انداختن پر نہادہ می شود تیر + پیش از تیر انداختن

يملأ الكنائن + القبلة عنوان الصلة + قبل الرمي يراش السهم

پر کرده شود تیردانها + بوسه آغاز وصل ست + پیش از تیر انداختن پر نهاده شود تیر

قد بين الصبح لذي عينين + قد حيل بين العير والنزوان

بتحقیق هویدا اند صبح برای صاحب دو چشم + بتحقیق واقع شد حیله میان گورخر و جستن

تذهب الغيظ + قد بلغ المرء ما همه + قد يلذ بالعيش بعد المصائب

می برد خشم را + [illegible]

قدر في العمل [illegible]

اندازه کن در عمل تا نجات یابی [illegible] پیش کن خروج را پیش [illegible] آمدن + پیش کن تا [illegible]

موضع ابرك + قد وجدت كالغبط واستكرمت فاربط قد هاج

از سوزن خود را + بتحقیق یافتی پس آرزو با و خبری نفیس گرامی پیدا کردی پس ببند بتحقیق در هیجان

زبراء + قد يبلغ الخضم بالقضم + قد يوثق بالقليل فيكفي ويخرق

زبراء گاهی میرسد خوردن بهمه دهان بجهت خوردن بکناره دهن گاهی نرمی میکند بانداک پس کفایت میکند

بالكثير فلا يكفي + قرابة الوداد خير من قرابة الولاد + قرب الاسرار

کثیر را پس کفایت نمیکند + نزدیکی دوستی بهترست از نزدیکی ولاد + نزدیکی بدان

مقصر + قرب لحمار من الردهة ولا تقل له سا + القرض مقراض المحبة +

گزند رساننده است + نزدیک کن خر را از مغاک و مگو مر او را که اندوهگین کرده + قرض مقراض دوستی است +

القرنب في عين امها حسنة + القريب من تقرب لا من تنسب + قرين المرء

بچه موش زکلاکوش چشم مادرش خوب است + قریب کسی است که نزدیکی شده نه کسی که خویشی کرده + یار مرد

دليل عقله + القشعم رهيص + قصيرة من طويلة قضى

نشان عقلست + شیر پنجه سخت گیر است + کوتاه از دراز شده حکم کرده

الامر الذی فیه تستفتیان + قضیة ولا ابا حسن لها + قطرة

... تفضیه ... و نیست ابا حسن برای آن قضیه + قطره

علی قطرة اذا اتفقت نهر و نهر الی نهر اذا اجتمعت بحر

بر قطره ... جمع شود نهرست + و نهر بسوی نهر چون جمع شود دریاست +

القعود خیر من اخلاق العجائز + تلکب الاحمق فی

... از خلقهای پیر زنان + دل نادان در

لسانه + قلب ... المومن عرش الله

زبان اوست + دل احمق جز زبان او ... دل مومن عرش خدای

تعالی + قلب المومن مرأة الصفاء + قلبت له ظهر المجن + قلة

تعالی ست + دل مومن آئینه صفائی ست + برگردانیده شد برای او پشت سپر + کمی

العیال احدی الیسارین + قلة الکلام یسترة العیوب +

عیال یکی از دو توانگری ست + کمی سخن می پوشد عیبها را

قل کل یعمل علی شاکلته + قل لا یستوی الخبیث و الطیب +

بگو هر یک عمل میکند بر روش خود + بگو برابر نمی شود پلید و پاک +

القلم احدی اللسانین + القلوب مع القلوب تتشاهد + القلو

قلم یکی از دو زبان ست + دلها با دلها گواه میشود + دلها

تتشاهد و الضمائر تتناجی + قلیل عاجل خیر من کثیر آجل +

گواه میشود و ضمایر راز میگوید + اندک بی مهلت بهترست از بسیار با مهلت +

قلیل فی الجیب کثیر فی الغیب + قلیل النار تخمد بالریح

اندک در گریبان بسیار در غائب ست + اندک از آتش سرد می شود بسبب باد

كثيرها توقد منها + القليل من التدبير ابقى من الكثير مع التبذير +

بیشتر از آتش افروخته کرده میشود از هوا + اندک از تدبیر باقی ترست از بیشتر با تبذیر +

القليل النافع خير لكم من الكثير الضار + القليل يهل

اندک سودمند بهترست برای شما از بیشتر ضرر کننده + اندک دلالت

على الكثير + القميص بالقميص + القناعة الى الغناء +

بر بیشتر + پیراهن مقابل پیراهن ست + قناعت بسوے توانگری ست +

القناعة افضل الغناء + القناعة كنز لا يفنى + القناعة مال لا ينفد +

قناعت بزرگتر توانگریست + قناعت گنجیست که فانی نمی شود + قناعت مالیست که کم نمیشود +

القناعة من طبع البهائم قوّ + والطفي + قول العطار دمن

قناعت از طبیعت جانورانست + قطع کن و اطفی کن + سخن عطارد از

دقائق السنبلة + القول ما قالت حذام + القول بحسب

باریکیهای سنبله ست + سخن چیزیست که گفت حذام + سخن موافق

همة القائل يقع والسيف بحسب عضد الضارب يقطع +

همت گوینده واقع می شود و شمشیر موافق بازوی زننده می برد

قول الميتة ميتة + قيد الماء اشد من قيد الحديد + القيد

سخن مردار مردار ست + قید آب سخت ترست از قید آهن + قید ست

والرتعة + قيل للبغل من ابوك قال الفرس خالي + قيمة المرء

و فراخی و درازی + گفته شد برای استر که کیست پدر تو گفت اسپ ماموی من است + قیمت مرد

همته + قيمة المرء ما يحسنه

همت اوست + قیمت مرد چیزی ست که آراسته کند اورا

عطارد نام مردیست از تمیم ۱۲ منتهی الارب ۱۲

حذام بالضم نام دختر یا عصر صحابیه ست ۱۲ منتهی الارب

عدم بر وزن قطام نام زنی ۱۲

برادر شاکر بن ربیعه که قبیله ایست از همدان قید کرد عمرو بن صعوه را و نیکوئی بسیار کرد با وی در آن قید پس فربه شد عمرو و او هوزن را بگریخت از قید خانه و رسید نزد قوم خود پس گفتند آن

[illegible] از تو که آن [illegible] شده ای از [illegible] القاموس

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

الف قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت + نوشیروان نمرد که نام نکو گذاشت +
قاضی بدو گواه راضی + قاضی برشوت راضی + قاضی چیست گواه سست +
قاضی از پس اقرار نشنود انکار + قاضی آر با ما نشیند برفشاند دست را + محتسب
حا و دال گرمی خورد معذور دارد مست را + قحبه چون پیر شود پیشه کند دلالی + قدر
عافیت کسی داند که بمصیبتی گرفتار شود + قدر زر زرگر شناسد قدر جوهر جوهری +
قدر عیسی بجا شناسد خر + قدر نعمت بعد زوال + قدم ها مبارک و مسعود +
را گر بدریا رود برآرد دود + قرآن را از لوح زر چه زیب + قرب سلطان آتش است
از وی بترس + قرض که از هزار گذشت نان و گوشت باید خورد + قرض حیض مرد است +
سین قرض شوهر مرد است + قرض بغداد بدست + قرض نداری برو به پشت بخواب + قسم برای
صاد و ضاد خوردنست + قصه کوتاه + قضای نبشته نباید سترد + قضیه زمین بر سر زمین +
طا قطب از جای نجنبد + قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود + قطع نظر از کشف و کرامات
فا دیگر حضرت تاریخ دان نیز هستند + قفا زدن گردن کشانرا گردن زدنست و سیلی
خوار را زدو الی خارش کردن + قفل بدریا نمیتوان زد + قفل بر در آسمان زده + قلاده به از سگ +
لام قلم رفته را چه چاره کند + قلم جوانمردیست + قلم بخت من شکسته سرست + قلم اینجا رسید
میم سر بشکست + قلندر هر چه گوید دیده گوید + قلیه از مزه درگذشت + قمار و راه قمار +
نون و واو قناعت توانگر کند مرد را + قول مردان جان دارد + قهر درویش بر جان درویش +
ها قهر درویش بجان درویش + قیامت گرچه دیر آید بیاید + قیمت بی حکمت نیست + قیمت زعفران چه داند خر +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

الف قاضی جی دبلی کیون ہوی شہر کی اندیشی ہی + قاضی کی گھر کی چوہی سیانی + قاضی کی موچھ + قاضی ...

کھر نوآتی دیگا + قاضی بہتیرا ہرا رہی پر بندہ نہ ہارا + قاضی کی مہوسل ہین کہا ڑا + قاضی کی لونڈی مری سارا شہر آیا قاضی مری کوئی نہ آیا قبر پہ قبر نہین ہوتی + قبر کا منہ جہانک کر آئی ہین قرآن پر قران رکہنی کا کیا مضایقہ + قرض کا نہ مہانی کی لونڈ بہلی بندہ کانی کی + قرض کی کیا مان ہوتی ہی قسمت کی لکہی کو کوئی میٹ نہین سکتا + قسم کہانی ہی کی لیی ہی قصائی بچہ کبہی نہ سچا جو سچا سو کچا قضیبی لال قل جو ہر + قلعی کہل گئی قندیلین اونکو ملون پر مہر + قوت تہوڑا منزل بڑی + قورمہ او بساہی دال سی بہلا

خزینۂ بست و چہارم در مثلہای حرف کاف مشتمل بر گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

کَادَ حَجَرُ عَادٍ اَوْ کُلَیْبٌ لِوَائِلٍ + کَادَ الْعَرُوسُ یَکُوْنُ

گردید حجر عاد و کلیب برای وائل نزدیک ست کہ عروس شود.

مَلِکًا + کَادَ الْفَقْرُ یَکُوْنُ کُفْرًا + کَادَ الْمُنْتَعِلُ یَکُوْنُ رَاکِبًا + کَافِرٌ سَخِیٌّ اَرْجٰی اِلَی الْجَنَّۃِ

پادشاہ + نزدیک ست کہ فقر شود کفر + نزدیک ست کہ نعل پوشندہ شود سوار + کافر جوانمرد امیدوار تر ست

مِنْ مُسْلِمٍ شَحِیْحٍ + کَالْاِبْرَۃِ تَکْسُو الْعُرَاۃَ وَجِسْمُھَا

از مسلمان بخیل + مانند سوزن کہ می پوشاند برہنہ را و حال آنکہ بدنش

عُرْیَانٌ + کَالْاَشْقَرِ اِنْ یَتَقَدَّمْ یُنْحَرْ وَاِنْ یَتَاَخَّرْ یُعْقَرْ + کَالْبَائِعِ

برہنہ ہست + مانند شتر سرخ موی اگر پیش شود ذبح کردہ شود و اگر پس آید پی زدہ شود + مانند فروشندہ

اَلْکُبَّۃَ بِالْھِبَّۃِ + کَالْبَاحِثِ عَنِ الشَّفْرَۃِ + کَالْبَحْرِ یُغْرِقُ

اسپ عوض جامۂ کہنہ + مانند جویندہ کہ از کارد + مانند دریا غرق میکند

کُلَّ مَا اُلْقِیَ فِیْہِ + کَالْبَلَایَا رُؤُسُھَا فِی الْوَلَایَا + کَالْخَصِیِّ یَفْخَرُ

چیزی را کہ انداختہ شود دران + مانند مادہ ہای شتر کہ سرہای آنہا در گلیمہاست + مانند خصی کہ فخر کند

يُرَبِّ مولاه + كالشاة تبحث عن سكين جزاز + كالفاخرة

به بزه مالک خود + مانند گوسپندکه می جوید از کارد بُرّان + مانند زن فخر کننده

بحدج ربتها + كالقابض على الماء + كالكبش يحمل شفرة

که نمی بیند مالک خود را + مانند قبضه کننده بر آب + مانند کبش که بر میدارد کارد را

وزنادا + كالممهورة من مال ابيها + كالممهورة احدى

وزنادرا + مانند زن مهر داده شده از مال پدر خود ف مانند زن مهر داده شده یکی

خدمتيها + كالمهدر في العنة + كان حمارا فاستأتن

از دو پای کحن او + مانند شتر بانگ کننده در حظیره ف بود خر پس ماده خر شد +

كان لك من جراب النوبة + كان كراعا فصار ذراعا +

بود بجای نواز انبان آهک + بود پاچه پس گردید ذراع ف

كانت وقرة في صخرة + كانما على رؤوسهم الطير + كانه

بود وقره در سنگ بزرگ + گویا که بر سرهای ایشان پرنده است + گویا که وی

بيضة الديك + كانه قاعد على الرفد + كانه قلم يكتب

تخم مرغ ست + گویا که وی نشیننده است بر پالان + گویا که وی قلم ست که می نویسد

الشعادة وهو عريان + كانوا كامس الذاهب كبر عمرو

نیک بختی را و حال آنکه وی برهنه است + بودند مانند دی رونده + کلان شد عمرو

عن الطوق كبرق الخلب + كتخلل الفاصل بين العصاو

بسبب طوق + مانند برق بی باران + مانند در میان آمدن فاصل میان چوب

لحائها + كثرة الاختلاف في شيء دليل كذبه + كثرة

و پوست آن + کثرت اختلاف در چیزے نشان دروغ اوست + کثرت

التواضع علامة النفاق + كثرة الخلاف شقاق + كثرة الآمال

تواضع نشان نفاق ست + کثرت خلاف دشمنی ست + کثرت امید

تقطع أعناق الرجال + كثرة العقاب يوجب البغضاء + كثرة

می‌برد گردنهاے مردمان را + کثرت عقاب موجب می‌شود دشمنی سخت را + کثرت

الغنم لا يهول القصاب + كثرة الوفاق نفاق + كثير الحطب

گوسپند نمی‌ترساند قصاب را + کثرت موافقت نفاق ست + بیشتر هیمه

يكفيه قليل من النار + كثير النصح يهجم على كثير الظنة + كحسو

کفایت میکند آنرا اندکے از آتش + بسیار پند دادن ناگاهی در آید بر بسیار تهمت + مانند آب خوردن

الديك كدو القرا + الكذب أعظم الخطايا + كذبه صباغ

خروس + مانند کرم ابریشم + دروغ بزرگترین گناهاست + انکار کرد آنرا رنگریز

الكذوب متهم وإن صدقته لهجته ووضحت حجته + الكذوب

بسیار دروغگو تهمت داشته شده ست اگرچه باور کند آنرا زبانش وپدید آشود دلیلش بسیار دروغگو

يعشي ولا يغدي + الكلاب على البقر + الكريم إذا وعد

طعام شب میخورد و طعام بامداد نمیخورد + آبهای راه رود بار برگاو دشتی ست + جوانمرد چون وعده کند

أوفى + الكريم المختار من استوى عنده الذهب والأحجار +

ایفا کند + جوانمرد برگزیده کسی ست که برابر باشد نزد او زر و سنگها +

الكسب حبيب الله + كسدت اليواقيت في بعض الأوقات

روزی جستن محبوب خداست + ناروان شد یاقوتها در بعضی جایها +

الكسل باب من الزندقة + كسير وعوير وكل غير خير +

سستی دریست از بیدینی + شکسته ست و عوير و هر کو جز خیر نیست +

طالب القرن جدعت اذناه + کفاک من عیوب

...ند جهنیده شاخ که بریده شد هر دو گوش او + بس شد ترا از عیبها

الدنیا ان لا تبقی کفاک + هما علمک بالموت + کف بحث

دنیا اینکه باقی نمی مانی + بس شد ترا از روی اندوه علم تو بمرگ + یک پنجه القتیس

خیر من کنز علم + کفت الی وثبته + کفر سی دهان + الکفران

بهترست از گنج علم + شتابی کردن ست سوی جهیدن مانند دو اسپ گرو + کفران نعمت

اشد من الکفر + کفی بالموت واعظا + کفی بالشیب داء +

سخت ترست از کفر + بس شد مرگ از روی پند دهنده + بس شد پیری از روی بیماری +

کفی المحسود حسده + کفی للحسود حسده + کلا جانبی

بس شد حاسد را حسد ش + بس شد برای حاسد حسد وی + هر دو جانب

هرشی لهن طریق + کلا زعمت العیر لا یقاتل + الکلاب علی

هرشی برای آن زنان راه ست + چرا گمان کردی گورخر را که نمی جنگد + بگزار سگها را بر

البقر + کلام الملوک ملوک الکلام + کلام المرء بیان فضله و

گاو دشتی + کلام پادشاهان پادشاهان کلام ست + کلام مرد بیان بزرگی اوست

ترجمان عقله + کلام اللیل یمحوه النهار + کلام المجانین

و بیان عقل اوست + کلام شب نابود میکند آنرا روز + کلام مجنونان

لا یعتبر + کلام لین وظلم بین + کلام العاقل اکثره مال و

اعتبار کرده نمی شود + کلام نرم و ستم هویدا + کلام دانا بیشتر او مالی ست و

کلام الجاهل اکثره وبال + کلام کالعسل وفعل کالاسل

کلام نادان بیشتر او وبال ست + کلام مانند شهد ست و فعل مانند خار درازست +

کلامك کمالك + الکلام یجر الی الکلام + کل ازب

کلام تو کمال تست + کلام میکشد سوی کلام + هر شتر بسیار موی

نفور + کل امرء فی بیته صبی + کل امرء فیه ما یزری به + کل امرء

رمنده است + هر مرد در خانهٔ خود کودک ست + هر مرد در ویست چیزیکه از ان عیب کرده شود + هر مرد

یعرف بقوله ویوصف بفعله + کل اداة الخیر عند غیره +

شناخته می شود بسخن خود و وصف کرده میشود به فعل خود + هر وسیله نیکی نزدیک غیر خود ست +

کل اناء یترشح بما فیه + کل الحذاء یحتذی الحافی الوقع +

هر آوند میچکد با نچه در ویست + هر کفشگر نعل میکند در پای برهنه پاکه پای سوده است از

کل الناس راض عن عقله + کل امر مرهون بوقته + کل امر یکون

همه مردمان راضی اند از عقل خود + هر کار گرو داشته شده است به وقت خود + هر کاری که باشد

بالعجلة لا یدوم ایامه + کلب عس خیر من کلب ربض + کلب

بشتابی همیشه نمی ماند روزهای او + سگی که شب پاسبانی کرد بهتر است از سگی که بر زانو نشسته + سگ

اجول خیر من اسد رابض + الکلب ینبح والبدر یلوح + کل جدید

بسیار نافع بهتر است از شیر بر زانو نشیننده + سگ بسیار آواز کننده است و ماه شب چهاردهم هویدا میشود + هر نو لذیذ است

کل حزب بما لدیهم فرحون + کل حی تابع اثره + کل ذات صدار خالة + کل ذات

هر گروه با نچه نزد اوست شادان اند + هر قبیله پیروی کرد نشان خود را + هر زن صاحب پیراهن خالهٔ است + هر

ذیل تختال + کل سر جاوز الاثنین شاع + کل شاة برجلها

صاحب دامن ناز میکند + هر راز که تجاوز کرد دو لب را مشهور شد + هر بز بپای خود

سقاط + کل شیء هالك الا وجهه + کل شیء کتب علی الانسان

لغزنده است + هر چیز هلاک شونده است مگر ذات او تعالی + هر چیزی که نوشته شده بر انسان

لا یکون الا ازب نفور الا انه ینبت علی حاجبیه شعرات فاذا ضربته الریح نفر کذا فی الصحاح ۲

صدار بروزن کتاب جامهٔ که سر ش مانند مقنعه است و دامن آن پیش بر دو دوش وسینه را بفارسی پیرهن کجینه کذا فی منتهی الارب ۳ خادخانم ۱۲

بجده + كلُّ شيءٍ يرجع الى اصله + كلُّ شيءٍ اخطأ الا الف جلل +

می یابد + هر چیز باز میگردد بسوی اصل خود + هر چیز

كلُّ شيءٍ يحب ولده حتى الحبارى + كلُّ شيءٍ من الظريف

هر چیز دوست میدارد بچه خود را تا آنکه حبارى + هر چیز از ظریف

ظريفٌ + كلُّ شيءٍ مهه ما خلا النساء وذكرهن + كلُّ شهرٍ لا

ظریف ست + هر چیز آسانست جز زنان و ذکر ایشان + هر ماهیکه نیست

خير فيه عدك اياه من جنون + كلُّ صيدٍ في جوف الفرا +

نیکی دران شمار کردن تو روزهای آنرا دیوانگیست + هر شکار در شکم گور خراست

كلُّ ضبٍّ عنده مرادته + كلُّ طويلٍ احمق + كلُّ فحلٍ

هر سوسمار نزد وی سرکشی اوست + هر دراز قد ناداں ست + هر نر

يمذي وكلُّ انثى تقذي + كلُّ فتاةٍ بابيها معجبة +

مذی آرد و هر ماده قذی می افگند + هر زن جوان به پدر خود خوشنود شده

كلفني الابلق العقوق + كلُّ قصيرةٍ فتنة + كل قليلاً

تکلیف داد مرا ابلق عقوق را + هر زن کوتاه قد بلاست + بخور اندکے

تعش كثيرا + كلُّ كلبٍ ببابه نباح + كلكم يطلب صيدا + كلٌّ

زندگی کن بیشتر + هر سگ بدروازه خود بسیار آواز کننده است + همه شما میطلبید شکار را + هر کیک

ميسر لما خلق له + كلُّ من عليها فان + كلُّ مدعٍ كذاب +

آسان کرده شده است برای آنچه پیدا کرده شده برای آن + هر کسیکه بالای زمین ست فنا شونده ست + هر مدعی بسیار دروغگو ست

كلُّ مخلوقٍ سيموت + كلُّ مرزوقٍ سيفوت + كلُّ مكتوبٍ

هر مخلوق نزدیک ست که بمیرد + هر روزی داده شده نزدیک ست که فوت شود + هر نوشته

كائن + كل مصيبة اخطاتك شوى + كل من اقام شخص و

شدنی ست + هر مصیبت که خطا کند ترا سهل ست + هر کس که اقامت کرد تباور شد و

كل من زاد نقص + كل نفس ذائقة الموت + كل نجار ابل

هر کس که زیاده کرد ناقص گردد + هر جان چشنده مرگ ست + هر رنگ شتر

نجارها + كل يعمل على شاكلته + كل يحصد ما زرع ويجزى

حساب است ف۳ هر کس عمل میکند بر نیت خود + هر کس درو میکند چیزی را که کشت کرد و پاداش

ما صنع + كل يوم هو في شان + كل يوم ابتر + كل يجر النار الى

انچه عمل کرد + هر روز وی در حالت ست + هر روز ابتر ست + ف۴ هر کس میکشد آتش را سوی

قرصه كمال العلم في العمل + كمال الجود الاعتذار معه + كما

کلیچه خود + کمال علم در عمل ست + کمال سخاوت اعتذار ست با وی + چنانکه

تزرع تحصد + كما تدين تدان + كمستبضع تمر الى هجر + كمعلمة

کشت میکنی درو میکنی + چنانکه میکنی پاداش داده میشوی + مانند بضاعت کننده خرما بهجر + مانند زن تعلیم

امها البضاع + كم من مؤمن في قباء وكم من كافر في عباء + كم

کننده مادر خود را جماع + بسیار از مومن در قباست و بسیار از کافر در گلیم ست + بسیار

من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله + كندمانى

از گروه اندک غالب شود گروه کثیر را به پروانگی خدا + مانند دو همنشین

جذيمة + كن عصاميا ولا تكن عظاميا + كن لينا ولا تكن عبوسا +

جذیمه + باش عصامی ف۵ و مباش عظامی + باش نرمی کننده و مباش ترش رو

كن هلالا ولا تبال ما صنعت + كن يهوديا ولا تلعب بالتورية

شو ماه نو و باک مدار انچه عمل کردی + شو یهودی و بازی مکن به توریت

اَلْکُوفِیُّ لَا یُوفِی کَیْفَ تُوقِی ظَهْرَ مَا اَنْتَ رَاکِبُهُ

کوفی ایفا نمیکند + چگونه نگاه داری پشت آنرا که تو سوار او هستی

گنجینهٔ دوم زمثلهای فارسی

کار استاد را نشان دگر است + کار نیکو کردن از پر کردن است + کارها نیکو شود لیکن بصبر + کار هانیست کار استاد است + کاریکه نکردنشد نکرده شد + کاریکه نه کارتست زنهار مگرد + کاریکه بعقل بر نیاید دیوانگی در او بباید + کار را کار فرما میکند + کار کبک ریگ خوردنست + کار امروز بفردا نباید گذاشت + کار بچه خام و عقل غلام کم + کارها را کار فرما آب بی‌سبب + کارد باستخوان رسیده + کارد دستهٔ خود را نمی برد + کاسه از آتش گرمتر + کاسهٔ لولیان جدا + کاهٔ همسایه و پادار د + کاشمیری بی پیری + کافر همه را بکیش خود پندارد + کالای بد بریش خاوند + کاه در کاهدان نمی ماند + کاه کهنه بباد میدهد + کباب کم بخور و نان بیشتر + کار را یک کار فرما و صد تنبیه را بشنو + کبوتر با کبوتر باز با باز + کند همجنس با همجنس پرواز + کجا آمد بر سبیلهای روغن + کجا بنگاله کجا نوبای بنج دارو مرز + کج نشین راست گو + کرده خویش را می آید پیش + کردی و مردی + کرمی بکفم به که کلنگی بهوا + کرمی که مصحف خورد از و بالش چه غم + کرمش مایه سرگردانیست + کرم بنما و فرود آ که خانه خانهٔ تست + کریمان دست میدارند جهان طفیلی را + کریم را صد دینار خرج میشود و بخیل را هزار + کس چه داند که پس پرده که خوبست و که زشت + کسی نگوید که دوغ من ترش است + کس بخار دیشت من جز ناخن انگشت من + کس نیاید بزیر سایهٔ بوم + ور همای از جهان شود معدوم + کس نیاید بخانهٔ درویش + که خراج زمین و باغ بده + کس نیاموخت علم تیر از من + که مرا عاقبت نشانه نکرد + کسی داند که اشتر میچرانند + کسی کجاست که او دامنی نیالود است + کسی که جامه ندارد دامن از کجا آرد

کسی کو نمار و نشان پدر * تو بیگانه خوان و نخوانش پسر * کعبتین فلک بر شوش مهره
بری چیند * کفچه زدی کفچه زنی حلوا گو * کفش دوز چرم آلوده نهاید و لقمه پاک خورد * کفن دزد
شبانه مرده نبش مید و روز از زندگان برد * کلان باکه تو باشی چه عقل نباشد * کلاه احمد
بر سر محمود می نهد * کلاغ بهر دو پا بدام می افتد * کلاغی تگ کبک در گوش کرد * تگ خویشتن
هم فراموش کرد * کلنگ چاه کن را آب دادن حاجت نیست * کلوخ انداز را پاداش سنگ است
کمان چون بکشیدن بد گشاده شود * کمتر بخور و نوکری بگیر * کم خرج و بالانشین * کم خور
جان من است * کمی با کرم شما * کند به چه خواهر برادر حکم نیست * کوتاه خردمند به از نادان
بلند * کودکی که بعقل پیر بود * نزد اهل خرد کبیر بود * کور و نظر بازی * کور چه خواهد دو چشم
کور بکار خود مناسب است * کور احتیاج چراغ ندارد * کور را تماشای گلستان چه کار * کوری به از
نادانی * کوزه نگر در کوزه شکسته آب میخورد * کوزه همیشه از چاه درست بر نمی آید * کوزه نو دو روز
آب را سرد دارد * کوشش چه سود چون نکند بخت یاوری * کوشش بنیاد است و همه
برابر وی بگذرد * کوفته را نان جون کوفته است * کوه هر چند بلند است راه بر سر دارد * کوه کندن
و کاه برآوردن * کوه و کاه پیش او یکی است * که آشناست در خانه طالب از زبان دارد * که
بار محنت خود به بار منت خلق * که نادانه بیفشانی نروید * که حلوا چو یکبار خورد و بس * که خواجه
خود روش بنده پروری داند * که هم کم از کبود نیست * که زر زر کشد در جهان گنج گنج * که گرد
کم نیافت * که کام بخشی او را بهانه بی سبب است * گاه گنبد هر چه گویی گوید * ... که محرم
بیک نقطه مجرم شود * گدا که فربه شد ... از نشیب و فراز * که هر جا شکرستان بود مگس باشد
گر هر که بی هنر افتد نظر به عیب کند * گر هیچ کس نزند بر درخت بی بر سنگ * گر بخت نبود هر چه بازو ...
گر آمدی وگرنه مرشدی * گر یک ... شلوار دارد * گر کیمیا گر نصف مرده ... * گر ابله اندر خرابه یافته گنج

گنجینه سوم در امثال هندیه

کالی ہانڈی نام تلوار کا ٹری سپاہی نام سردار کا ۔ کاٹھ کی گھوڑی دوڑاتی ہین ۔ کاٹھ کی
ہانڈی بار بار نہین چڑہتی ۔ کاٹھ کا اُلو ۔ کاجل سب کوئی دی جیون بہانت بہانت ۔
کاجل ہم پا پر کو بیا دیتا ہا ۔ کا سا بھر کہانا عصا بھر چلنا ۔ کاغذ کی ناو آج نہ ڈوبی کل
ڈوبی ۔ کاغذ کی گھوڑی دوڑاتی ہین ۔ کا کا نگری سا نگا ۔ کا کا کی بھینسی بھتیجی کی توند ۔ کاگا رو لی
کالی بادل ڈراونی دہولا برسن ہار ۔ کالی کی آگی چراغ نہین جلتا ۔ کالی کی سی ایک لہر جاتی
کالی سر کا ایک نہین چہوڑا ۔ کالی کو سون ۔ کالی ہانڈی سہی ۔ کالک کی کوٹھری مین جو جائگا
اوسی ٹیکا لگیگا ۔ کالا منہہ نیلی ہاتھہ پاون ۔ کالا منہہ کر جگ دکھلاوی تب لال کے
لالی پاوی ۔ کالا منہہ کریل کی دانت ۔ کال کا مارا ۔ کال جہاڑی ۔ کام کا نہ کاج کا سیر بھر
اناج کا ۔ کام چہور نوالی حاضر ۔ کام اپنا ہی کام ہی ۔ کام پیارا ہی چام نہین پیارا ۔ کانی
چوٹ کنونڈی بہینٹ ۔ کانی بہی گوڑدی باو تیری سہائی بول ۔ کانی کی ایک رگ سوا
ہوتی ہی ۔ کانی کو کانا پیارا ۔ کانی کو کون سراہی کانی کا میاں ۔ کانی اپنا ٹینٹ نہ نہارے
اور دونکی پہتلی دیکہتی پہری ۔ کانا ٹنو اور بد مولفر ۔ کانا دوزخ کا نامو کو بہائی نہین اور کانی بن
سہائی نہین ۔ کان پر جون نہین چلتی ۔ کان مین تیل ڈالی بیٹہی ہین ۔ کان ڈالی چلی جاؤ
کان کہل گئی ۔ کاتی پر کی اوس کاٹی پر کی بہیری ۔ کاتی بوی ہول کی آم کہان سی ہوئ
کُٹر ہیکا بس ہو تو اوتا نا چلی ۔ کب موتی کب کیڑی ٹڑی ۔ کبہی ناو گاڑی پر کبہی گاڑی
ناو پر ۔ کبہی کی دن مین بڑی اور کبہی کی رات بڑی کبہی تو سہا جو زری اور کبہی دبلی بیلات
کُٹر اسنیہی جگت بہانا گہنا نا کہا ہی من بہانا ۔ کُتا ہی دہوبی کا نہ گہر کا نہ گہاٹ کا
کُتا چوک چڑہا ہی چکی چاٹنی جای ۔ کتا پانی تو کیا من کہائی نہین تو د تا ہی چاٹ رہ جاتی
کتا ہی بیٹہتا ہی تو دم ہلا کر بیٹہتا ہی ۔ کتی کا گوہ نہ لیپنی کا نہ پوتنی کا ۔ کتی کا منہ کہایا
کتی تیرا منہہ نہین تیری سائین کا منہہ ہی ۔ کتی کو گہی نہین پچتا ۔ کتی کی پسلی پہٹ لی ۔ کتی کو

دُم بارہ برس زمین مین گاڑی پہر ٹیڑہی کی ٹیڑہی نکلتا چوروں [illegible]
کتیا کی چہنالی مین سنی عزت گئی بزنون گنتی گا کا ہو گا نسکہی کا ہاتہ کا جہری کہانی دن
بہلائی گئیری بہائی گہر کو آئی + کچہوری کی تو ابتک نہین گئی + کچہی نشتیت بہرو اور جیمن
تپری لکیر بالی پن کی عاشقی گلی پڑی زنجیر + کچہی بندہی دستر خان کا خضر + کچہ آنسو تپتی گچہ
کچہ بسنت کی بہی خبر ہی + کچہ تم سمجہی کچہ ہم سمجہی کچہ تو دال مین کالا کالا ہی + کچہ تو خلل ہی
کہ جس سی یہ خلل ہی + کچہ کہو ہی کی سکتی ہین + کچہ گیہون گیلی کچہ جانتی ڈہیلی + کچہ لیتی ہو کہا اپنا
کام کیا ہی کچہ دیتی ہو کہا یہ شرارت بندیکو نہین آتی + کچہ چہی گئی اور بلی ہو آئی + کر تماشا
کر تماشا گر ذرا رب کی بدیا + گر تو ڈر نکر تو خدا کی غضب سی ڈر + کر سیوا کہا میوہ + کرگا جہور
تماشی جانی ناحق جو رسے جلاہا کہائی + کرم کا ہیٹنا کہیتی کر ہی بدبہیا مر جاہی کہ بچہ بڑی ہی + کرم کے
بلیا لکائی کہہ ہو گیا دلیا + کرم کسان کسو جن ہانی اور کری سو آپن جانی + کری داڑہی ہو
پکڑا جای سو جہون والا + کریال مین غلیلا لگا + کری بیت گیہون کہیت آجبو آئی
بندی کہا + کڑہی مین کوبلا کس [illegible] تی پرتا پانی + کس باغ کی مولی ہو + کسیکا ہاتہ چلی کسیکی
زبان چلی + کسیکو تو ہمین دکہائی دیتا ہی کسیکو آرسی مین + کسیکو بگین بہائی اور کسیکو بینت
ککڑی کی چور کو گردن نہین مارتی کلسہ اپر آفت ہی + کل کا لیا دیو بہائی آج کا لیا
دیکہو آئی + کل کس نی دیکہی ہی + کلنک کا ٹیکا + کلوار کی اگاڑی اور قصائی کی پچہاڑی کہیں کہلی
جاتی ہی + کما دین خانخانان اوڑا دین فہیم + کماؤ پوت کلیجی سوت + کمبخت گئی بلت نہ ملی
تراز و نہ ملی باٹ + کمر مین توشہ تو راہ کا بہروسا + کنگہہ نہ چہبی بات بنی ادہن سہاگن ناون
کندن کو جاؤن کہ بیٹرن کو + کنو اینچا ہی کنوئی کا پانی نہین بیچا + کنوئی کی مٹی کنوئی ہی مین
لگتی ہی + کنوئی جہکاتی ہین + کنوئی مین بہنگ پڑی ہی + کنوون مین بانس ڈلوائی + کوا
چاڑہی کا دو اور + کوا رکلسا جہالا آیا پربنا چلا گیا + کوا ہنس کی چال سیکہتا تہا اپنی بہی چال

اب ال گیا علم اٹھا کر لی لیا ناک کو نہیں دیکھتی کوی کی بھی دوڑی جاتی ہین کو ٹہ گرد رنگ
پیشانی جراغ لکھ رکھی بھی نشانی کوڑی دہوی کیچ ہاتہ لگی کو نہی مکھی کو ہاتہ نہ لگاؤ گھر بار تمہارا ہے
کو ذدن دیکر پڑ پی ہین کوڑی نہین گانٹھ مین اور باتی پورب کی سیر کوڑیکی واسطی مسجد ڈہاتی ہین
کوڑہ اور جونپٹ کوڑہ مین کھاج کوڑی کی جون نہین ہوتی کوس نکلی بابا پیاسی کو نہی جھین
انکہ سی مری کو کہہ کی آنچ سہی جاتی ہی پڑوکی آنچ نہین سہی جاتی کوڑی کا گہر جلی قلندر کیندا ماری
کونڈا ہاکا رہی ہوئی ہی کون ہر روز آتا لیتا ہو تہانی کا کون سا بہلا آدمی ہی جو اپنی گہر دال
روٹی نہین کہاتا ہکو نسا درخت ہی جسکو ہوا نہین لگی کوٹھڑی اس پار یا اوس پار کو ونکو
کوسی ڈہور نہین مرتی کووکا کو کلیا بہی کی کو کیسی کل پای ہی کوئلونکی دلالی مین ہاتہ کالی کول
بولی سہ بندی ڈولی کو تل کی کی جورو کوئی تولون کم کوئی سولون کم کوئی کسیکی قبر مین نہین
جا نیکا کوہی کی گاڑ مین انار کی کلی کوی نی دیا ٹکڑا تو سیرا گیا بہکڑا **کہان** سام رام
کہان ٹین مین کہان راجہ بہوج کہان گنگا تیلی کہان چہیون چونٹی کا بل نہین ملتا کہین
تومان ماری جائی نہ کہون تو باپ کتا کہائی کہین آرسون پیاس بجھتی ہی کہین تل دہرنی
جگہ نہین کیا لی گیا شیر شاہ کیا لی گیا سلیم شاہ کیا درزی کا کوچ اور کیا مقام کیا پدی سے
اور کیا پدی کا شوربا کیا ننگی نہائی گی اور کیا نچوڑی گی کیا جانی گنوار گھنگہ اکا پا کیا شان مین
پڑ جائین گی کیا چوڑیان ہہوٹ جائین گی کیا پاؤن مین مہندی لگی ہی کیا منہ مین گھنگہنیان ڈالی
کیا کلہیا مین گوڑ پہوڑتا ہی کیا پیچہی راہ مارتی ہین کیا دن جاتی دیکہی کیا آگ لینی آئی تہے
کیا منہ سی پہول جہڑتی ہین کیا منہ پر پہٹکار برستی ہی کیا ہی نئی بگڑی ہی کیا کال مین گیہون
نہین ہوتی کیا کام کیا دل نی دیوانی کو کیا کہیی کیا پر کرنا مین ہوتی تو کر دکہلاتی کیون سوکن
کہسیٹتی ہو کیون بہشت مین لاتین مارتی ہو کیون جلجلا کر بانین کرتی ہو کیون آنکہو مین خاک ڈالتی ہو

گنجینہ چہارم در امثال حرف کہا

کہا مغل کی طاہری اب کہان جائیگی بابری کہا نا مینا کا نہہ کا نری سلام علیکم کہا نا
وہان کہا ؤ تو ہاتہہ یہان دہو وہ کہانیکی دانت اور ہین دکہانیکی اور ہہ کہانی کو نسی کہلی نام کو بخشا
کہانیکو اودم سو دہیا دی کو بیچ دو ہہ کہانیکو اونٹ کہانیکو مجنون کہا وی پان اور تکریکو حیران ہہ
کہاوی بکری کی طرح سو کہی لکڑی کی طرح ہہ کہائی لڑوی دکہا گئی سینگہہ کہای کا منہ نہلائی بکری کی بلا نہین
کہانی پہ کہا یا وہ بہی کہا گنوا یا ہہ کہانی نہ کہلائی خدا دیوین آگی بائی کہا مین نہین کہا
اور مین خضر کی پاس کہا مین سیکا کا نین سیکا ہہ کہا یا بڑی کو مایا ہہ **کہتری** سی گورا سو تلا
کہری مزدوری چو کہا کام کہری سی کہوٹا اوسی عرش کا ٹوٹا ہہ کہری چلید پانی پر تو نہین سکتی
کہری کہاٹ کلیا ہہ **کہلاوی** کہی شکلی ایک ٹکڑ کہلائیکا نام نہین ولاینکا نام **کہوا**
دین اور بہی جائین ہہ کہول کہیسہ کہا ہر بسیہ **کہیت** پڑی سنی کہیت کہائین دلسیر
باوی جائین ہہ کہیتی خسم سیتی ہہ کہیل کہلاڑی کا بہگت بہیاجی کی ہہ کہیل نجانی مرغی کا اوپرائی
لنگا بازہ بکہینچون نہ کمان نہ ہون نہ بہان **ختم شد خزینه بست و پنجم در مثلهای فکاف فارسی گنجینه**

گنجینه اول در امثال فارسیه

گاو تنہا خوب است ہہ گاو وزال از شیر ایوان نوشیروان نترسد ہہ گاه باشد که کودکی نادان بغلط
بر ہدف زند تیری ہہ **گدا** اگر ہمه عالم با و دہند گدا ہست ہہ گدائی بگدا رحمت بخدا **گذشت**
آنچه گذشت گذشت ہہ گذشته را صلوات **گر** آب چاه نصرانی نه پاک ست ہہ جہود مرده میشویم چه باک ست ہہ
گر بدولت برسی مست نگردی مردی ہہ گر به کشتن روز اول ہہ گربه برای خدا موش نمی گیرد ہہ گربه
گشنه خمیر زند ہہ گربه مسکین اگر پر داشتی ہہ تخم گنجشک از جهان برداشتی ہہ گر رفت از دست باید دیگر
شیرین کن ہہ گر تو ابلیس نه چشم چیست کور چه ہست ہہ گر چه کس بی اجل نخواہد مرد ہہ تو مرو در دہان اژدرها
گر دمنی و با منی پیش منی ہہ ور پیش منی و بی منی در یمنی ہہ گرد نام مپرس چه میکنی ہہ پدر خویش باش

گرگ مردی + گرگ دکله توتیای چشم گرگ + گردن شتر گمانی هست که برای قربانی ساخته اند + گردن ...
شد بود ... گرگ گوسپند شبان + گرگ بهم ایشان بود + گرگ ... علیه السلام ...
ما حاصل نشود + گرگ ... آب ... گوشت ...
[illegible]
گریه را ... ابر گشاد + گره بر باد منه + گریه بوقت به از خنده بی وقت + گریه گور ...
گریه را هم اصول خوشی باید + **گزمی** بگوزی نمی ارزد + **گستاخی** به از نافرمانی + **گفتم**
همین است که اسب من ابلق است + گفته گفته من شدم بسیار گو + از شما یک تن نشد ...
گل بود به سبزه نیز آراسته شد + گل بی خوت + گل ریسمان گوهر در سلک + گل کاغذی بو ندارد
گل کاغذی را شبنم چه کار + گل نم دیده را آبی تمام است + گله از دوستان خیزد + گله از دوستان ...
عیب است + گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه + به آب زمزم و کوثر سپید نتوان کرد + **گناه**
کنند گاوان ... ده ... + گناهی ... کبیره + گناهیکه بکفاره نزدیکست گناهش
نتوان گفت + **گواه** عاشق صادق در آستین باشد + گور جدا خانه جدا + گوز بریش ...
گوز مرده عود مسوز + گوساله ... + گوساله روز کار کاری گردد + گوساله من پیر شد و گاو نشد
گوساله پیر شد و عقل نیافت + گوشت خوران سگ + گوشت هر چند لاغر ... ناخن
گوشت ... روبگان قصاب + گوش ... + گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش
گوه میخورد وظیفه می ... + گوه میخورد ... + گوهر ... بازار ... قیمت ...

گنجینه دوم در مثلهای هندی

گاری ... + گاری ... + گاری ... + گانه ...
یاد ... + گاری ... + گار ... + گار ... گاون

گنڈا یا کہار مہتون ٭ گاؤن کا جوگی آن گاؤن کا سدہ ٭ گاؤن بہاگی بکہیا لاگی ٭ گاہی کو ابی
سینگہ بہاری نہین ہین ٭ گائی نہ آوی بہری لاگ ٭ گڑ بہلا یا میٹہا پارس ٭ گگہری
لی بیا اپنی شیخ جی کی لبلبی ٭ گریا گر ایہا رسی مرغی کی کان توتی ٭ گدہی کو کہی گہنین
گہوری ہوئی ہی ٭ گدہی کا کست کہایا پاپ نہ پن ٭ گدہی کو نہلایا گدہی کو ہی او ر ...
گو زعفران دی او سی کہا تبی ... ٭ گدہی جو نسی ہل چلین تو بیل کا ہی کو بسا ہین ٭ گدہی ...
بہرانی مین بہلی معلوم دیتی ہی ٭ گدر گئی گندان کیا جہو ... اکیا میدان ٭ گر آیا یا تر کا کہیو ...
گرجا سو برسا کیا ٭ گرگر بدیا سو عقل ٭ گرگٹ کی دوڑ بہیٹی تک ٭ گرو جی چلی بہت ہوئی مین کہا
بہوکی مرین گی آپ ہی چلی جاوین گی ٭ گر د گور ہی ہا چیلا شکر ہو گیا ٭ گرہ مین کوڑی نہین اور بازار کی سیر
گرہ کا دیجی پر عقل نہ دیجی ٭ گگہری برا تو نہین ہگتی ٭ گنجی کبوتری اور محل مین ڈیرا ٭
گنجی نہہاری گو کہرو کا انڈوا ٭ گندی بوٹی کا گندہ شوربا ٭ گندہی کا بیٹا تہوڑی ہی بہلا ٭ گنگا
گرس کی کہدائی ہی ٭ گنگا کی بڑکی اور شہزادی پو کی بیٹہہ ٭ گنوار لونڈا کا یاد آیا گنی ڈلی نا پا شوربا ٭
گود کا چہوڑ پیٹ کی آس ٭ گود کا کہلا یا گود مین نہین رہتا ٭ گور کا جوبن جہنکی جای ٭
گوڑ کہائین گلگلون سی پرہیز ٭ گوڑ کہائین یوئی مین چہید کرین ٭ گوڑ چرا او تو باپ تل چرا او تو پاپ ٭
گوڑ بہرا ہنسیا نہ نگلنی کا نہ تہوکنی کا ٭ گوشت ناخن سی کوئی جدا ہوتا ہی ٭ گولا بارود مین جاتی
طلب لینی سی کام ٭ گونی آئی برات بہو کو لگی ہگاس ٭ گوہ نہ کہیی جہی ٭ گوہ مین گوہ مرغی کا گوہ
گوہ مین کوڑی گری تو دانتون سی اوٹہا لین ٭ گوہ کا پوت نو سادر ٭ گوہ کا کیڑا گوہ ہی مین راضی ٭
گہیڈ سہسکا ٭ گئی دکہن وہی کرم کی پہن ٭ گئی بجاری روزی رہی ایک کم قسمتا ٭

گنجینۂ سوم در امثال حرف گہا

گہاس مین گیا سانپ نہین پہرتا ٭ گہاس کی سیری تو کیتی تری ٭ گہٹنی پیٹ ہی

نیں ہیں گہر آئی ناگ کو پوجا جاتی ہی جس جاکی گہر آئی گنگا کو نہیں جاتی ہی گنگا
ی پوت بیگانی آگ لگا ۔۔۔ گہر سب ۔۔۔
۔۔۔ گہر میں آئی ۔۔۔ گا جب ہو گئے تو گہر کا ۔۔۔
۔۔۔ گہر کی مرغی دال برابر ۔۔۔ گہر کی جالی ۔۔۔ گہر کی مرغی دال برابر گہر کے
دال مرغی برابر + گہر کی بی بی ہانڈی گہر گشون جوگا + گہر کی کھچڑی اور باسی ساگ + گہر کی جاسے
ن گئی بن میں لاگی آگ + بن میں بچارا کیا کری جو گہر مون لاگی آگ + گہر کا جوگی جوگیا باہر کا جوگی
سدہ + گہر کا بہیدی لنکا ڈہاتی + گہر گہر کی سترہ باسی دہر + گہر کہودی اینٹ ہی نہست + گہر گوڑ
باہر ہاکھی + گہر گیا ری جو ٹہی + گہر گہر ایک ہی لیکہا + گہر گہر بیت نہ کیجیی تو گاؤن گاؤن تو
جیی + گہر گہوڑ + گہر گہوڑا نخاس مول + گہر میں نکیں جوہی اور باہر کہیں بی + گہر میں نہیں تا گا
میلا تا گی باگا + گہر میں بہونی بہانگ نہیں + گہر نہ بارسیان محلی دار + گہر نہ در و دروی اڑہی
ا + گھڑی گہر جلی سات گہڑی بہدرہ + گہر میں گہڑیال + گہر میں تو لہ گہڑی میں ماشہ +
ری دہ میں مر لیا باجی گی + گھن لگ گیا + گھوری پر لیتی ہی نیند بیاتو کا ڈول
مین + گہوڑ کی دم بڑہیگی تو اپنی ہی مکہی ہانکی گا + گہوڑ ی بیچ کر سوئی ہین + گمکہنی گی ۔۔۔
تا یا سہی مین کہا یا + گہی سنواری سالنا اور بڑہی بہو کا ناؤن + گہی کی کپی سی جا لگا ہی
ی کہان گیا کہچڑی میں + خزینہ بست و ششم در مثلہای حرف لام مشتملہ بر گنجینہ

گنجینۂ اول امثال عربیہ

۱ اٰتِیْکَ مَا اَطَّ الْاِبِلُ + لَا اٰتِیْکَ اَلْوَۃَ بْنَ هُبَیْرَۃَ + لَا اٰتِیْکَ هُبَیْرَۃ
نحو اسم آمد ترا تا وقت نالیدن شتر + نحو اسم آمد ترا تا گاہی ۔۔۔ نحو اسم آمد ترا تا گاہی
بْنَ سَعْدٍ + لَا اٰتِیْکَ اَذْیُوْبَ الْقَارِظُ الْعَنَزِیُّ + لَا اٰتِیْکَ مِعْزٰی
نحو اسم آمد ترا تا آنکہ باز آید چیننده برگ سلم عنزی ۔۔۔ نحو اسم آمد ترا تا ایکہ جہ شود

الفرز + لا اسراف في الخير + لا اصل له ولا فصل + لا الغرس يا ...

فرز + نیست اسراف در نیکی + نیست بیخ مرا ورا ونه شاخ + ...

في ارض الاعادي + لا اصلها ارضعت ام حائل + لا افعل ذالك

در زمین دشمنان ... تا ... مادر بچه ... نکنم آن ...

ماحنت النيب + لا ايمان لمن لا مروة له + لا بد للمصدور ان

تا ... کلان سال ... نیست ایمان کامل برای کسیکه نیست ... برای مصدور اینکه

ينفث + لا بد للجواد من كبوة + لا بس جلد النمل لا تقطوا من رحمة

برد + ضرورت برای اسپ از باز ایستادن + پوشنده پوست مور ... امید ... از

الله + لا تتحرك ذرة الا باذن الله + لا تضع سرك عند من

خدا + حرکت نمیکند ذره مگر بحکم خدا + منه رازخود را نزدیک کسیکه

لا سر له عندك + لا تامن الهرة عن اللحم والكلب عن العظم +

نیست ... نزد تو + امین مپندار گربه را از گوشت و سگ را از استخوان

لا تزر وازرة وزر اخرى + لا تكن اشعب فتتعب + لا تكن

نمی بردارد بردارنده بار دیگری + مشو اشعب پس مانده شوی + مشو

حلوا فتسترط ولا مرا فتعق + لا تقرع له العصا ولا ينبه بطريق الحصا

شیرین پس فرو خورده شوی و نه تلخ پس ... زده نمیشود برای او عصا و تنبیه کرده نمیشود براه سنگریزه

لا تقل في غير تفكير ولا تعمل بغير تدبير + لا تطرحوا

مگو بدون فکر کردن و عمل مکن بدون تدبیر + میفگنید

الدر في افواه الكلاب + لا تامن من الاحمق وبيده السيف

مروارید را در دهنهای سگها + بی بیم مشو از احمق و حال آنکه در دستش شمشیر است

لا تأكل بضرسك على من لم يكره غيرك + لا تلد الحية الا الحية

مخور ... آنچه ... نمی زاید مار مگر مار را

لا تستحي ان تذكره في العلانية ما تستحي و تفعلي

... درنهان که شرم داری اینکه ذکر کرده شود در آشکارا + وصیت مکن مرا وصیت کن ذات

لا تنقش الشوكة بالشوكة فان ضلعها معها + لا ينبت البقلة الا

نقش مکن خار را بخار پس بتحقیق میلانش با وست + نمی روید تره را مگر

الحقلة + لا تنكه ... او تنكث النجوم + لا تدخل بين العصا ولحائها

زمین خوب ... شمر اورا تا اینکه شمار کنی ستاره ها را + داخل مشو میان عصا و پوستش

لا تعدم الحسناء ذاماً + لا تفرش بما لا تعرف + لا تجحر جروا

نیست نمیکند زن خوب صورت عیب را + بسیار ستایش مکن با نچه نمی شناسی + بچه مگیر بچه سگ

من كلب سوء + لا تدع كلبك ينهب للناس + لا تزد ولا تنقص

از سگ بد + مگذار سگ خود را که بشکند مردم خواهد ... مکن ...

لا تصحب من لا يرى لك من الحق مثل ما ترى له + لا تفتح

مصاحبت مکن کسی را که نمی بیند برای تو از حق مانند آنچه که می بینی برای او + مگشا

بابا لا يعييك سده ولا ترم سهما يعجزك رده + لا جديد لمن

دری را که عاجز کند ترا بند کردنش و میفکن تیری را که عاجز کند ترا باز آوردنش + نیست نو کسیکه

لا خلق له + لا جديد لمن لا يلبس الخلق + لا حرمة للفاسق

نیست کهنه برای او + نیست نو برای کسیکه نمی پوشد کهنه را + نیست بزرگی برای فاسق

لا حرك نقيت ولا ماءك ابقيت + لا حتى يرجع نشيط من

نه گرمی خود را دور کردی و نه آب خود را باقی داشتی + نه تا اینکه بازگردد نشیط از

مروّة + لا حياء لحريص + لا خير في عبيد + لا خير لمن لا نصيف

مروّ + نیست شرم برای حریص + نیست نیکی در بنده‌ها + نیست نیکی برای کسی که

لا خير في الإسراف + لا خير في رأي المنفرد + لا خير

نیست نیکی در اسراف + نیست نیکی در فکر تنها + نیست نیکی

في كفّ غير بنان + لا خير في رزمة لا درّة فيها + لا دين لمن لا

در پنجه جز سرهای انگشتان + نیست نیکی در آوازه مادّه شتری که نیست شیر در آن + نیست دین برای

أمانة له + لا ردّ ولا كدّ + لا راحة للملوك + لا راحة لحسود

امانت مر ورا + نه بازگردانیدن نه کوشش کردن + نیست آرام برای پادشاهان + نیست آسایش برای

لا رهبانية في الإسلام + لا رأي إلّا بالمشورة + لا رأي لمن

نیست رهبانیت در اسلام + نیست عقل مگر بمشوره + نیست عقل

لا يطاع + لا سرور إلّا مع الأمن + لا صواب مع ترك المشورة

کسی که اطاعت کرده نمیشود + نیست خوشی مگر با امن + نیست صواب با گذاشتن مشوره

لا طلب بعد وجود المطلوب + لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق

نیست طلب بعد موجود شدن مطلوب + نیست فرمان بردار مخلوق در نافرمانی خالق

لا عصمة إلّا بتوفيق الله + لا عدل إلّا بالسياسة + لا

نیست عصمت مگر بتوفیق خدا + نیست انصاف مگر بسیاست + نیست

ولا شلالا + لا شرف لمن لا فضل له + لا غمّ للقانع + لا

و نیست تباهی + نیست بزرگی مرکسی که نیست بزرگی + نیست اندوه برای قناعت کننده + نیست

في النفير + لا فقر للعاقل + لا قذف للفاحش + لا قرب مع العداوة

در نفیر + نیست درویشی برای دانا + نیست قذف برای فاحش + نیست نزدیکی با دشمنی

... لا كما ارضيت ولا صيد ... +

... نه آنرا خشنود کردی و نه شکار آنرا ...

... لا كل سوداء ... لا كل بيضاء شحمة

نیست ... برای ... و نه هر سپید پیه است

لا لذة الا مع العافية + لالحقن ... افنك بذواقنك + لا مر

نیست لذت مگر با عافیت + هرآینه خواهم رسانید حاقنه های ترا به ذواقنه های تو + برای ...

ما يسود ... لا ملك الا بالعدل + لا ملك الا بالرجال ولا رجال

مهتر میشود + نیست ملک مگر بانصاف + نیست ملک مگر بمردان و نیستند مردان

الا بالمال + لا ... بوس + لا ماءك ابقيت ولا درنك

مگر بمال + نیست ... + نه آب خود را باقی داشتی و نه چرک خود را

انقيت + لا مال الا ما احرزته العياب + لا منزل خير من ...

پاک کردی + نیست مال مگر آنچه فراهم کرد آنرا کیسه ها + نیست جائی بهتر از خانه

لا نظير له تحت فلك الافلاك + لا وفاء للمرأة +

نیست مانند مر او را زیر فلک فلکها + نیست وفا برای زن +

لا يأكل العسل الا من صبر على ابرة النحل + لا يؤخر عمل

نمی خورد شهد را مگر هر که صبر کرد بر سوزن مگس شهد + تا خیر کرده نشود کار

اليوم لغد + لا يتراجع العنكبوت من اكل الذباب +

امروز برای فردا + باز نمی گردد عنکبوت از خوردن مگس +

لا يجليها لوقتها الا هو + لا عطر بعد العروس +

ظاهر نمیکند ... اورا بوقتش مگر او + نیست ... عطر بعد عروس +

لا یجمل عطایاکم الا مطایاکم + لا یحسن التعریض الا ثلباً + لا یخلو مرء

نمی بردارد بخششهای شما را مگر سواریهای شما + خوب نمیشود تعریض مگر سرزنش + خالی نمیشود مرد

من ودیده و عدو یبغضه + لا یذهب العرف بین الله والناس

از دوستی که ستوده شود و دشمنی که دشمنی کند + نمی رود نکوئی میان خدا و مردمان

لا یراك الله الا محسناً + لا یسرك من یغرك + لا یستوی الخبیث

نمی بیند ترا خدا مگر نکوئی کننده + شاد نمیکند ترا هر که می فریبد ترا + برابر نمیشود پلید

والطیب + لا یستوی الاعمی والبصیر + لا یستحیی الاسد من لحیة

و پاک + برابر نمی شود نابینا و بینا + شرم نمیکند شیر از ریش

الجدي + لا یشبع العین من نظر ولا السمع من خبر ولا الارض

بزغاله + سیر نمیشود چشم از نگریستن و نه شنوائی از خبر و نه زمین

من مطر + لا یشقی بقعقاع بن شور + لا یصل الی الکل الا من انقطع

از باران + بدبخت نمیشود بقعقاع بن شور + نمی رسد بسوی کل مگر کسیکه بریده شود

عن الکل + لا یضر الحوار ما وطئته امه + لا یطمع بکل ما یسمع + لا یطاع

از همه + گزند نمی رساند بچه ناقه را آنچه پامالیده است بپای او مادرش + طمع نمیکند بهرچه بشنود + فرمان

لقصیر امر + لا یعجز مسك السوء عن عرف السوء + لا یعلم

برای کوتاه امری + عاجز نمیشود پوست بد از بوی بد + نمی داند

ما فی الخف الا الکلب والاسکاف + لا یعلم جنود ربک الا هو + لا یفتی

نیست در موزه مگر سگ و کفش گر + نمیداند لشکرهای پروردگار ترا مگر او + فتوی

الحوار من امه حنة + لا یفتی و مالك فی المدینة + لا یضر السحاب

بچه ناقه از مادر خود ناله را + فتوی داده نشود و مالك امام در مدینه + ضرر نمیکند ابر

بنباح الکلاب + لا یقعقع لی بالشنان + لا یقرأ الا آیة العذاب +

از آواز سگان + بنبانیده نمیشود برای من بمشکهای کهنه + نمیخواند مگر آیه عذاب را

لا تقبل الخرقاء علیّ + لا یکذب الرائد اهله + لا یکون المؤمن

چنین نمیشود خرقای برمن + دروغ نمیگوید جوینده از اهل خود + نمیباشد مومن

طعانا و لا لعانا + لا یکلف الله نفسا الا وسعها + لا یلدغ

طعن کننده و نه لعن کننده + تکلیف نمیدهد خدا نفسی را مگر موافق گنجایش او + گزیده نمیشود

المؤمن من جحر واحد مرتین + لا ینبئک مثل خبیر + لا ینتطح

مومن از یک سوراخ دو بار + خبر نمیدهد ترا مانند خبیر + شاخ نمی زنند

فیها عنزان + لا یولد من اللیلة الحبلی الا عین الضیاء + [illegible] +

در آن دو ماده بز + زائیده نمیشود از شب حامله مگر چشم روشنی + [illegible]

لحم علی وضم + لذة الدنیا للانام کذوق الاحتلام فی المنام + لسان

گوشت بر تخته ایست + لذت دنیا برای خلائق مانند مزه احتلام است در خواب + زبان

العاقل فی قلبه + لسان العاقل وراء قلبه + لسان من رطب و ید من

دانا در دل اوست + زبان دانا پیش دل اوست + زبان از رطب است و دست از

خشب + لسان یسبح و قلب یذبح + لسان الجاهل مفتاح حتفه

چوب + زبان تسبیح میکند و دل ذبح میکند + زبان نادان کلید مرگ او

اللسان سیف قاطع لا یؤمن حده و الکلام سهم نافذ

زبان شمشیریست برنده بی بیم کرده نمیشود تیزی او و سخن تیریست رونده

لا یملک رده + اللسان ترجمان القلوب + لعل له عذرا و انت تلوم

مالک کرده نمیشود بازگردانیدن او + زبان بیان کننده دلهاست + شاید که مر او راست عذری و حال آنکه [illegible]

لعن الرحمن من كفر النعم + لقاء الودید بعد البعاد كماء الحیوة

لعنت کرده است رحمن کسی که کفران نعمت ... ملاقات دوست بعد دوری مانند آب حیات است

لظمآن الوداد + لقد ذل من بالت علیه الثعالب + لقوة

برای تشنه دوستی + ... خوار شد کسی که ... روباهها ...

صادفت قبیسا + لقیت منها عرق القربة + لك العتبى بان لا رضیت

یافت قبیس را + ملاقات کرد ... عرق نزدیکی ... برای تست خوشنودی ...

لكل اجل كتاب + لكل جدید لذة + لكل داء دواء +

برای هر اجل نوشته ایست + برای هر نو لذتیست ... برای هر بیماری دوا

لكل داخل دهشة + لكل دهر رجال + لكل الدنیا شیاة + لكل ساقطة لاقطة

برای هر درآینده ترس است + برای هر زمانه مردانند + ... برای هر افتاده گیرنده

لكل صعود هبوط + لكل صارم نبوة + لكل جواد كبوة + لكل عمل

برای هر بالا رفتن فرود آمدن است + برای هر تیغ بران کند شدن است + برای هر اسب رونده لغزشی است + برای هر کاری

رجال + لكل عمل جزاء + لكل عداوة دواء الا عداوة الحسد +

مردانند + برای هر کاری پاداشیست + برای هر دشمنی دوا است مگر دشمنی حاسد

لكل غل طعام + لكل غم فرح + لكل فرعون موسی + لكل قلب هوى

برای هر ... + برای هر اندوه خوشی است + برای هر فرعون موسی است + برای هر دل عشق

كان لكل داء دواء + لكل كمال زوال + لكل لیل نهار + لكل ق...

چنانکه تحقیق برای هر بیماری دواست + برای هر کمال نقصان است + برای هر شب روز است + برای هر ...

مقال + لكل نمرود بعوضة + لكل نبأ مستقر + لكن بسعفین كنت...

سخن است + برای هر نمرود پشه است + برای هر خبر قرار است + لیکن در شعفین بود ...

مع اللام

جدودًا + لكلّ وجهةٌ هو مولّيها + للأرض من كأس الكرام

خود فربه + برای هریک جهتیست که او روآورنده است + برای زمین از پیاله جوانمردان

نصيبٌ + للباطل جولة ثم يضمحلّ + ... + للسائل

حصه نصیبیست + برای دروغ جولانیست پس نیست شونده + برای بزرگی اقسام است + برای خواهنده

مع الميم

حقٌّ ولو جاء على فرسٍ + لم يحرم من قصد له + لم يرد الله

حقیست اگرچه بیاید بر اسب + محروم نگردیده شد آنکه قصد کرده شد او را + نخواهد خدا

بالنملة صلاحًا حين أنبت لها جناحًا + لم يلتفت الشمس

بمورچه نیکی را وقتیکه رویانید برای او پر + بتوجه نشد آفتاب

مع النون

إلى تملّق الحرباء + لم يؤخّر شغل يوم لغد + لن

بسبب چاپلوسی کردن آفتاب پرست + موخر نگردیده شود کار امروز برای فردا + هرگز

تغالب امرأة إلا غلبت + لن تنالوا البرّ حتى تنفقوا مما تحبّون +

غلبه جسته نشد زنی مگر آنکه چیره شد زن + البته نخواهید رسید نکوئی را تا آنکه خرج کنید از آنچه دوست دارید

مع الواو

لن يحصل صبر أيوب من كلّ كريم + لن يهلك امرؤ عرف قدره لو أصبت

هرگز حاصل نشود صبر ایوب از هر جوانمردی + هرگز هلاک نشود مردی که شناخت اندازه خود را + اگر ...

عسلا عضضت إصبعي + لو بلغ رأسه السماء ما زاد + لو ترك القطا

از شهد بگزیدی انگشت مرا + اگر برسد سرش بر آسمان زیاده نشود + اگر گذاشته شود قطا

ليلاً لنام + لو تساوى الناس هلكوا جميعًا + لو ذات سوار لطمتني

در شب البته بخسپید + اگر برابر شوند مردم هر آینه هلاک شوند همه + کاش زن ... طپانچه میزد مرا

لو كان المزاح فحلا لم ينتج إلا شرًا + لو كان في البومة خير ما فات

اگر بود مزاح ... نر نزاید مگر بدی + اگر بودی در جغد ... سعادتی ... نادر گذشتی

عن الصياد + لو كان ذا حيلة تحول + لو كان عنده كنز النطف

از صياد + اگر بودی صاحب حيله [illegible] بودی نزد او خزانه [illegible]

ما عداه + لو كان للسان [illegible] محزونا القلب محزونا [illegible]

[illegible] خورد را + اگر باشد زبان [illegible] نباشد دل غمگين + اگر بودند

من الطير لكانوا رخما + لو كانوا من الدواب لكانوا حميرا + لو رهني

از پرندگان هر آينه بودند رخم + و اگر بودندی از چارپایان هر آینه بودندی خران + اگر گرو [illegible]

يدي ما صحبتني + لولا الاعتبارات لبطلت الحكمة + لولا التقى لقهر

دستمان نه یار بودی مرا + اگر نبودی اعتبارها هر آینه باطل شدی دانش + اگر نبودی پرهیزگاری

جلت قدرته + لولا الحمقى لخربت الدنيا + لولا [illegible] لم تنعم + لولا الولاة

بزرگ است مرتبه او + اگر نبودی ابلهان هر آینه ویران شدی دنیا + اگر نبودی [illegible]

هلك الانام + لولا مقارنة القمر للشمس ما انكسف + لولا ان يضيع

البته هلاک شدی خلق + اگر نبودی نزدیکی ماه با آفتاب بی نور نشدی + اگر نبودی ضایع کردن

الفتيان الذمة لخبرتها بما تحمد الابل في الرمة + لو لم يكن ذنب

جوانمردان [illegible] هر آینه آگاه [illegible] در رمه + اگر نبودی گناه

لما عرف العفو + لولا همم الفلك [illegible] في الابد ما اقدام [illegible]

هر آینه شناخته نشدی [illegible]

في المنازل على الاكاسد + لو بقي الحيوة يرجى الملاقاة + لو يرى [illegible]

در منزلها بر اسد + اگر باقی ماند زندگی امید داشته شود ملاقات + اگر بیند بنده

الاجل ومروره لقصر الامل وغروره + له الغنى [illegible] الذي [illegible]

اجل را [illegible] کوتاه کند امید [illegible] و فریب [illegible]

ليت النمل لم تطر + ليت حظي من ابي كرب ان يسد عني خيره خبله

کاش مور هم پرواز نکردی + کاش نصیب من از ابو کرب آنکه بند کند از من نیکی او بدی او

ليس الاكابر كالاصاغر + ليس الخبر كالمعاينة + ليس الري عن التشافي

نیست بزرگان مانند خردان + نیست خبر مانند دیدن + نیست سیر شدن از غوردن

ليس الشهرة من الرعونة + ليس الشيب من العمر + ليس الصديق

نیست شهرت از حمق + نیست پیری از زندگی + نیست یار

من اذا راك قام بل من لو اقعدك لحظ اقام + ليس المتعلق

هرکه چون ببیند ترا بایستد بلکه هرکه اگر بنشاند ترا بخت ایستاده کند + نیست

كالمتانق + ليس المرعي كالراعي + ليس النائحة الثكلى كالمستاجرة +

مانند + نیست نگاه داشته شده مانند نگاه دارنده + نیست زن نوحه کننده بی فرزند مانند زن مزدور

ليس الهناء بالدس + ليس بين الموت والفراق فرق + ليس بعد الورد

نیست هنا + نیست میان مرگ و جدائی فرق + نیست بعد گل سرخ

برد + ليس بعشك فادرجي + ليست حفصة من رجال +

سرما + نیست خانه تو پس بگذر + نیست حفصه از مردان +

ليست المحبة من تعليم الخلق + ليس ذل كذل السؤال +

نیست دوستی از آموزانیدن خلق + نیست خواری مانند خواری سوال +

ليس شيء خيرا من المعروف والشكر احسن منه + ليس على الخراب

نیست چیزی نیکوتر از آنکه نیکی و شکر خوبتر است از آن + نیست بر ویران

خراج + ليس في البيت سوى البيت + ليس في الحب مشاورة +

خراج + نیست در خانه جز خانه + نیست در محبت مشوره

لَيْسَ لِلنَّمَّامِ مِثْلُ قِطْعِ + لَيْسَ لِمَخْضُوبِ الْبَنَانِ يَمِينٌ + لَيْسَ

نیست سنگزار مانند قطعی + نیست برای رنگ کرده شده سرانگشت سوگند . نیست

لِسُلْطَانِ الْعِلْمِ زَوَالٌ + لَيْسَ لِلْحَسُودِ رَاحَةٌ + لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ

برای پادشاه علم زوال + نیست برای حاسد آسایش + نیست برای انسان

إِلَّا مَا سَعَى + لَيْسَ لِمُعْجَبٍ رَأْيٌ + لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللهِ كَاشِفَةٌ

مگر آنچه کوشش کرده + نیست برای متکبر عقل + نیست مر آن مصیبت را جز خدا دور کننده

لَيْسَ مَنْ يَحْتَشِمُهُ بِصَاحِبٍ + لَيْسَ مِنْ عَادَةِ الْكِرَامِ سُرْعَةُ

نیست هرکه بخشم آرد آنرا یاری + نیست از خوی جوانمردان شتابی

الْانْتِقَامِ + لَيْسَ مِنَ الْعَدْلِ سُرْعَةُ الْعَذْلِ + لَيْسَ مَرَضٌ أَرْدَأَ

انتقام کردن + نیست از انصاف شتابی ملامت کردن + نیست بیماری بدتر

مِنَ الْجَهْلِ + لَيْسَ مَحَلُّ الْحَجَرِ فِي الْحَجَرِ + لَيْسَ مُشْتَرِي الْأَمْلَاكِ

از جهالت + نیست جای سنگ در سنگ نشستن . خریدکننده ملکها

كَمُشْتَرِي الْأَفْلَاكِ + اَللَّيْلُ أَخْفَى وَالنَّهَارُ أَفْضَحُ + لِيْنُ قَلْبِكَ

مانند خریدکننده آسمانها + شب پنهان تر است و روز رسواتر + نرمی دل تو

يُحَبِّبُ + لِيْنُ الْكَلَامِ قَيْدُ الْقُلُوبِ +

محبوب کننده + نرمی سخن . قید دلهاست +

گنجینهٔ دوصد مثلهای فارسی

لائق افسر باشد هرکسی + لذت تیشه از کوهکن باید پرسید + لعنت بکار شیطان

لعنت بهیچ + لفظ را می بین معنی مبین + لفظ لفظ عرب است + لقمان را حکمت

آن نہ فقر چہ سود۔ لکد برگہ زجانم ستیز ند لنگ بخر بگور بخر بہر بخر بنگی زنند و بنگی شاہ نی عجز زد
نی عجم کالا۔ لیلی را بچشم مجنون باید دید۔

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

لاٹھی بہوت باتوں سے نہیں ہاتی۔ لاٹھی لیے پاؤں جاگ۔ لاٹھی ہاراپانی نہیں جدا ہوتا۔ لادو نی ندا دی ہاکن۔ لالساتہ دی۔ لاڈکا ناؤں منبھا۔ دن لاڈ میں آئی لگڑی لل لل ہاکے۔ کوا۔ لاگ گئی تب لاج کہاں۔ لالچ گن بناس۔ لائی گادار اتو کہاں گی ڈاری تلائی گادارا تو پڑ ہنگی جواری۔ لٹیا بگا نامال بندی دادل دریا۔ لڑائی میں لڈو نہیں بٹتی۔ لڑائی کا گھر ہاسے۔ روگ کا گھر کہانسی۔ لڑتی تو نہیں ہوئی مارتی ہیں۔ لڑتو نکی بھی اور بھاگتو نکی آگی۔ لڑکی کی پاؤں پالنی میں پہچانی جاتی ہیں۔ لڑکی کہ جب بہیڑ پالی گیا تب ٹٹی باندھی۔ لڑکا جنی بی بی اوڑھی باندھیں میاں۔ لڑکا روری بالونکو نائی روری منڈائی کو۔ لڑکو نکا کھیل چڑیا کا مرن۔ لڑے نہ بھڑی زرہ پہنی پھری۔ لڑیں نہ بھڑیں ترکش باندھی پھریں۔ لکڑی کی ہل بکڑی ناچتی ہے۔ لکیر پر فقیر۔ لکھو سندر یا جاپی پان۔ اڑ گئی ٹٹیار ہ گئی کان۔ لکہہ لوٹ بار پڑ و پتھر۔ لکھی موسی پڑہی خدا۔ لکھی نہ پڑہی نام محمد فاضل۔ لگاتو تیر نہیں تو تکہ۔ لگا سو بھگا۔ لگم لگا سبا۔ تالی بغلیں جھانکنی لگی تو تی بہیتوں بولنی۔ لنگا ہر چھوٹا مو بادن گز کا۔ لنگڑی نے چر بگرا۔ ریو میاں اندہی لنگڑوں میں بھاگ کہیلتی ہیں۔ لنگھی کی بلاڑی تو ملی کی ہاٹ۔ لوٹ کا موسل ہی لوٹ نبو لونگی گھاؤ گدھیا کا۔ لومڑیکی شکار کو جاپی تو شیر کا سامان۔ ریجھی لوہ گیا پارس دا بخوار لونڈی ہو کر کمانا بی جی۔ رکھا ۔ لونڈیکو لونڈی کہا ردیا بی لو لونڈی کہا سن دیا۔ لو ہا جانی لوہار جانی دھونکنی والی کی بلا جانی۔ لوہی کی منڈی میں ہاری ہار۔ لہو لگا شہیدون میں لیبا لیبا پہر دیا ہاتھو ہاتہ ہی کالی ہیں۔ لیتا مری کہ دیتا۔ لی تکلی کتتی اور گوڑا باقی کیا بات ہیں

اور گہوڑا پانی دی آیا تم نہوتی مین چلینا نہ بناکاری ہے مثلی چلینا نہ بناکاری بہری جینا لینا

دینا دو ... کی دیتی ہے خزینهٔ بیست و هفتم در مثلهای حرف میم مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مَا أُبَالِي مَا نَهَقَ مِنْ ضَبِّكَ + مَا أَخَافُ إِلَّا مِنْ سَيْلِ تَلْعَتِي + مَا أَدْرِي

باک ندارم آنچه نیم جوش شد از سوسمار تو + نمی ترسم مگر از سیلابی که بگیرد ... نمی دانم که

أَيُّ الْجَرَادِ عَارَهُ + مَا أَدْرِي أَيَخْثُرُ أَمْ يُذِيبُ + مَا اشْتَارَ الْعَسَلَ

کدام ملخ برد اورا + نمی دانم که آیا ... یا گداخته میکنی + شهد را

مَنِ اخْتَارَ الْكَسَلَ + مَا أَشْبَهَ اللَّيْلَةَ بِالْبَارِحَةِ + مَا أَصَابَ هَلَّةً

کسیکه اختیار کرد کاهلی را + مشابه نشد امشب بشب گذشته + نیافت چراغ پا پیه را

وَلَا بَلَّةً + مَا أَفْعَلُ ذَلِكَ مَا حَنَّتِ النِّيبُ + مَا أَقْبَحَ بِالْعَرُوسِ ضَرْبَ

و نه تری را + نخواهم کرد آنرا تا وقتیکه آواز کنند شتر ماده های کلان سال + چه زشت شد بعروس زدن

الدَّفِّ بِيَدَيْهَا + مَا أَقْرَبَ مَحْسَاهُ مِنْ مَفْسَاهُ + مَا الْإِنْسَانُ لَوْلَا اللِّسَانُ

دف بهر دو دست خود + نزدیک نشد دهن او از کون او + نیست انسان اگر نباشد

الْمَاءُ لِمَنْ طَلَبَ + مَا أَنْصَفَ الشَّيْبُ مِنْ سَتْرِ وَقَارِهِ فَسَوَّدَ وَجْهَهُ

آب برای کسی که طلب کند + انصاف نکرد پیری از پوشیدن وقار خود پس سیاه گردید روی او

وَأَطْفَأَ أَنْوَارَهُ + مَاءٌ وَلَا كَصَدَّاءَ + مَا بِالدَّارِ شَفْرٌ + مَا بِالدَّارِ عَرِيبٌ

واطفا کرده نور های او + آب هست ولیکن نیست مانند صدا + نیست در خانه کسی + نیست در خانه کسی

مَا بِالْعَيْرِ مِنْ قِمَاصٍ + مَا بَلَغَ مَاءُ الْبَحْرِ عَلَى نَحْرِ الْبَطِّ +

نیست بخر از جهندگی ... رسید آب دریا بر گردن بط

مَا بِهَا نَافِخُ ضَرَمَةٍ + مَاتَ حَتْفَ أَنْفِهِ + مَا تَرَى الرَّاحَةَ فِي يَدِ مَقْبُوضٍ

نیست درخانه دمنده آتش + مرد از مرگ بینی خود + نمی بینی آسایش را در دست قبضه

مَا تَنْدَى صَفَاتُهُ + مَا تَوَالَدُ الْأَسْبَابُ إِلَّا بِمُبَاشَرَةِ الْأَسْبَابِ +

فراهم نمی کنند و صفهای او را + نیست پیدا شدن اسباب مگر بفراهم کردن اسباب +

مَا جُدِعَ قَصِيرٌ أَنْفَهُ + مَا حَكَّ ظَهْرِي مِثْلُ ظُفْرِي + مَا خَلَقَ اللهُ خَلْقًا

بریده نشد کوتاهی بینی او + نسود پشت مرا مانند ناخن من + پیدا نکرد خدا خلق را

أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنَ الْعَقْلِ + مَا دَارَتِ الْهَالَةُ حَوْلَ الْهِلَالِ + مَا دَخَلَ تَحْتَ

بزرگتر بروی از عقل + نگردید هاله گرد ماه نو + داخل نشد زیر

السَّيْفِ إِلَّا صَاحِبُ الْجُنَّةِ + مَا ذَاقَ عَبَكَةً وَلَا لَبَكَةً + مَا رُبَّةٌ لَا حَفَاوَةٌ

شمشیر مگر صاحب سپر + نچشید چیزی را و نه لقمه را + حاجت نبود با

عَاصِي لَا يُذْكَرُ + مَا عَزَّ مَنْ ذَلَّ جِيرَانُهُ + مَا عَقَدَ الْعُيُونَ إِلَّا النِّيَامُ

گذشته ذکر کرده نمیشود + گرامی نشد از خواری همسایگان خود + نه بستند چشمها را مگر خوابندگان

مَا عَلَاكَ فَهُوَ سَمَاؤُكَ + مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ +

انچه بلند شد ترا پس وی آسمان تست + نیست بر رسول مگر رسانیدن آشکارا +

مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ + مَا عِنْدَهُ خَيْرٌ وَ مَيْرٌ + مَا كَسَفَ حُوتٌ

نیست بر نکوئی کنندگان از راه + نیست نزدش نیکی و خوردنی اندک + پاره نکرد ماهی

السَّمَاءِ إِلَّا تِمْسَاحُ الْبَيْدَاءِ + مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ + الْمَالُ ظِلٌّ زَائِلٌ

آسمان مگر نهنگ بیابان را + انچه دریافته نشود همه او گذاشته نشود همه او + مال سایه است دور شونده

مَا لِلْغَرِيبِ سِوَى الْغَرِيبِ أَنِيسٌ + مَا لِلتُّرَابِ وَ رَبِّ الْأَرْبَابِ + الْمَالُ

نیست برای مسافر غیر مسافر مونسی + چیست بر خاک سوگند بپروردگار پروردگاران + مال

والبنون زینة الحیوة الدنیا + المال والبنون فتنة + ماله سعنة

و پسران زینت زندگانی دنیاست + مال و پسران فتنه است + نیست مر او را مشک

ولا معنة + ماله هارب ولا قارب + ماله راغیة ولا ثاغیة +

و نه چیزی اندک + نیست مر او را گریزنده و نزدیک شونده + نیست مر او را ماده شتر و نه گوسپند +

ماله سارحة ولا رائحة + ماله سبد ولا لبد + ماله ضد

نیست مر او را چرنده و نه بوئی + نیست مر او را موی و نه صوف + نیست مر او را مخالف

ولا نقیض + ماله حاف ولا راف + ماله حانة ولا آنة +

و نه همتا + نیست مر او را خادم و نه کوشش کننده + نیست مر او را ماده شتر و نه گوسپند

ماله ال و غل + ما الها دقة + مالی ذنب الا ذنب صحر +

نیست مر او را ناله گردن بند + نیست مر او را نمک + نیست مرا هیچ گناهی مگر گناه صحر +

ما منا الا رجل به امة یحسها الظفر غیر الرجلین + المامور

نیست از ما مگر مردیکه بوی شکستگی ست می شکافد آنرا پیروزی جز دو مرد + حکم کرده شده

معذور + المامول خیر من الماکول + ما ندم من سکت +

معذور ست + امید داشته شده بهتر ست از خورده شده + شرمنده نشد هر که خاموش ماند

ما وزن فی میزان الفلک الا الریح + ما هلک امرء عرف قدره

سنجیده نشد در ترازوی آسمان مگر باد + هلاک نشد مردیکه شناخت مرتبه خود

ما تبض حجره + ما یجعل قدک الی ادیمک + ما یعرف هرا

آب نمیدهد سنگ او + کدام چیز گرداند پوست غلاف را سوی پوست وی + نمی شناسد گربه را

من بر + ما یعرف الحی من اللی + ما یعقله الا العاقلون + ما یفقعه

از موش + نمی شناسد حق را از باطل + نمیدانند آنرا مگر عاقلان + جنبیده نمیشود

بالسنان + ما يوم حليمة بسر + متى كان حكم الله في كرب النحل +

بسنان + نیست روز حلیمه راز + کدام وقت باشد حکم خدا در گرفتن زنبور شاخ خرما

متقل استعان بذقنه + مثل البرغوث دماءه دمه + مثل

بار برداشته شده یاری جست از زنخ خود + مانند کیک دماغش خون اوست + مانند

النعامة لا طير ولا جمل + مثل ما كان ذلك الوقت + المثل

شترمرغ نه پرنده و نه شتر + مانند آنچه بود آن وقت + مثل

في الكلام كالسكباج في الادام + المجاز قنطرة الحقيقة +

در کلام مانند سکباج در نان خورش + مجاز پل بزرگ حقیقت است +

المحاجزة قبل المناجزة + المجالس بالامانة + مجلس الكرام حصون

از جنگ باز داشتن پیش از معانقه کردن است + مجلسها بامانت است + مجلس جوانمردان قلعه

الكلام + مجلس العلم روضة الجنة + المحب يحيي المحبة +

کلام است + مجلس علم باغ بهشت است + دوست زنده میکند دوستی را

المحب محو في حكم المحبوب + المحبة لا تزيد بالوفاء

دوست محو است در حکم معشوق + دوستی افزون نشود بسبب وفا

ولا تنقص بالجفاء + المحبة موافقة المحبوب في محبوبه ومكروهه +

و کم نمیشود بسبب ستم + دوستی موافقت معشوق است در مرضی او و نامرضی او

محترس من مثله + محسنة فهيلي + مخالفة الملوك عار في العاجل

نگاه دارنده است از مانند خود + زن نکوئی کننده است پس بریز + مخالفت پادشاهان ننگ است در دنیا

ونار في الآجل + مخرنبق لينباع + المدارات تخرج الحية

و آتش است در آخرت + مردم فرو افگنده تا جست کند + نرمی کردن بیرون می آرد مار را

من نحرها + المذبح الذبح + مذبذبين بين ذلك لا الى هؤلاء

از سوراخش + ستودن گفتار زیست + مذبذب اند میان آن نه سوی آن گروه

ولا الى هؤلاء + المرء على دين خليله + المرء عاقل بجالة + المرء

ونه سوی این گروه + مرد بر دین دوست خودست + مرد زیرک ست بحال خود + مرد

في طي لسانه لا في طيلسانه + المرء كثير باخيه + المرء لا يزال

در پیچیدگی زبان خودست نه در چادر خود + مرد بسیارست ببرادر خود + مرد همیشه

عدوًّا لما جهل + المرء مع من احب + المرء بشر رجله + المرء

دشمن ست بآنچه نادان شده + مرد با کسی ست که دوست داشت + مرد بپای خودست + مرد

مخفي تحت لسانه + المرء مخبوء لدى طي اللسان + المرء يقيس

پوشیده است زیر زبان خود + مرد پوشیده است نزدیک پیچیدگی زبان + مرد قیاس میکند

على نفسه + المرء يطير بهمته والطير يطير بجناحيه + المرء

بر ذات خود + مرد پرواز میکند بهمت خود و پرند پرواز میکند بهر دو بازوی خود + مرد

يعرف عند المعاملة + مرعى ولا كسعدان + المزاح اوله

شناخته میشود نزدیک معامله + چراگاه و نه مانند سعدان + خوش طبعی اولش

فرح واخره ترح + المزاح يورث الضغائن + المزاحة تذهب

شادمانی ست وآخرش اندوه + خوش طبعی پیدا میکند کینه ها را + خوش طبعی کردن می برد

المهابة + المستشار مؤتمن + المستلم احزم من المستسلم

هیبت را + مصلحت کرده شده اعتماد کننده است + درست خواهنده داناترست از صلح جوینده

المستمع شريك القائل + المسلم مرآة المسلم + مشاهدة الابرار

شنونده شریک گوینده است + مسلمان آئینه مسلمان است + دیدن نیکوکاران

بَيْنَ التَّجَلِّي وَالاِسْتِتَارِ اَلْمُشَاهَدَةُ مِيرَاثُ الْمُجَاهَدَةِ

میان آشکارا و پوشیده است + مشاهده میراث مجاهده است

اَلْمَشُورَةُ حِصْنٌ مِنَ النَّدَامَةِ وَاَمْنٌ مِنَ الْمَلَامَةِ مُصَاحَبَةُ

مشاوره پناه است از شرمندگی و بی بیمی است از ملامت + مصاحبت

الْاَشْرَارِ رُكُوبُ الْبَحْرِ + مَصَائِبُ الْقَوْمِ عِنْدَ قَوْمٍ فَوَائِدُ +

بدان سوار شدن دریا است + مصیبتهای گروه نزدیک گروهی فائدها است

يَضُرُّ بِالطِّحَالِ مَا يَنْفَعُ الْكَبِدَ + مَضَلُّ الْمَرْءِ بَيْنَ فَكَّيْهِ +

گزند میکند بسپرز آنچه نفع میکند جگر را + جای گمراهی مرد میان هر دو زنخ اوست

مَضَى مَا مَضَى مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ + مَطْلٌ كَنُعَاسِ الْكَلْبِ + مُعَاقَرَةُ

گذشت آنچه گذشت + درنگ کردن توانگر ستم است + درنگ کردن مانند خواب سگ + هجو کردن

الْوَطَنِ تَعْقُرُ الْفِطَنَ + مُعَاتَبَةُ الْاِخْوَانِ خَيْرٌ مِنْ فَقْدِهِمْ +

وطن خسته میکند زیرکی را + خشم کردن برادران بهتر است از گم کردن آنان +

مَعَ الْخَوَاطِئِ سَهْمٌ صَائِبٌ + مَعَ اللَّجَاجَةِ تَلْقَى الْحَاجَةَ + الْمَعْرِفَةُ

با خطا کنندگان تیر است بصواب رسنده + با دشمنی می یابی مطلب را + شناسائی

تَنْفَعُ وَلَوْ بِالْكَلْبِ الْعَقُورِ + الْمَعْنَى فِي بَطْنِ الشَّاعِرِ + الْمِعْزَى

سود میکند اگرچه باشد بسگ گزنده + معنی در شکم شاعر است + بز

تُبْهِي وَلَا تُبْنِي + الْمُفْلِسُ فِي اَمَانِ اللهِ الْمُقَابَلَةُ خَيْرٌ مِنَ الْمُقَارَنَةِ

تباه میکند و خانه نمیسازد + مفلس در زینهاری خداست + روبرو بهتر است از نزدیکی

مُقَابَلَةُ مَنْ لَا تُقَاوِمُهُ خَرَفٌ + مَقْتَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ فَكَّيْهِ +

جنگ کردن با کسی که برابری کردن نمیتوانی در آن دانی است + جای کشتن مرد میان هر دو زنخ اوست

المكتوب نصف الملاقاة + المكثار مهذار + المكثار كحاطب

نوشته نیم ملاقات ست + بسیار سخن گوی بیهوده گوی ست + بسیار سخن گوی مانند

ليل + ملازمة الملوك حسن السلوك + ملك غشوم

هیزم کش در شب + ملازمت پادشاهان نیک روش ست + پادشاه ظالم

خير من فتنة تدوم + الملك لمن غلب + الملك عقيم +

بهتر ست از فتنه که همیشه ماند + ملک برای کسی ست که غالب شد + ملک نازاینده ست +

الملك يبقى مع الكفر ولا يبقى مع الظلم + الملك والدين

ملک باقی میماند با کفر و باقی نمیماند با ستم + ملک و دین

توأمان + الممتحن ملعون + من ابتلى ببليتين فقد اختار

دو همزاداند + آزمایش کننده ملعون ست + هر که گرفتار شد بدو بلا پس تحقیق اختیار کرد

أهونهما + من اتكل على زاد غيره طال جوعه + من اجترأ

سبکتر هر دو را + کسیکه اعتماد کرد بر توشهٔ غیر خود دراز شد گرسنگی او + کسیکه دلیری کند

على سلطانه قتل + من احب شيئا فلكثر ذكره + من احب قوما حشر

بر پادشاه خود کشته شود + کسیکه دوست دارد چیزی را پس بسیار کند ذکر او را + کسیکه دوست دارد گروهی را محشور شود

معهم + لمن اخطأت فراسته ابطأت فريسته + من اخر

با ایشان + کسیکه خطا کند دانائی او درنگ کند شکار او + کسیکه تاخیر کند

النوم طاب منامه + من اخذ مال الناس لابد ان يوخذ

خواب را خوب شود خوابیدن او + کسیکه گرفت مال مردمان را ناچارست ازینکه گرفته شود

ماله + من ادرع الفكر في العواقب امن من سهام الندم

مال او + هر که زره کرد فکر را در انجام کارها بی بیم شد از تیرهای شرمندگی

من ادمن قرع الباب یوشک ان یفتح له + من ادمن طلب شیء ظفر ببعضه

کسیکه همیشه کرد کوفتن در را نزدیک است که کشاده شود برای او + کسیکه همیشه کرد جستن چیزی پیروز شود بپاره او

من ارتحل کریما یرتعی فی ریاض الرضوان کریم + من استخف اخوانه

کسیکه کوچ کرد در حال آنکه جوانمرد است بچرد در باغهای بهشت مانند آهو + هرکه سبک کرد برادران خود را

خذل + من اساء ادبه ضاع نسبه + من استزاد علی الاکل والشرب

رسوا کرده شد + هرکه بدی کرد ادب را خراب شد نسب او + هرکه افزونی کرد بر خوردن و نوشیدن

لن یشبع الا بالتراب + من استغضب ولم یغضب فهو حمار + من استرعی

هرگز سیر نشود مگر بخاک + کسیکه خشم خواسته شد و خشم نکرد پس او خر است + هرکه نگاهبانی

الذئب للغنم فقد ظلم + من اسرع فی الجواب ابطأ فی الصواب + من اشبه

از گرگ برای گوسپند پس بتحقیق ستم کرد + هرکه شتابی کرد در جواب درنگ کرد در صواب + هرکه مانا شد

اباه فما ظلم + من اصلح فاسده ارغم حاسده + من اطلع علی جاره

پدر خود را پس ستم نکرد + هرکه اصلاح کرد فاسد خود را بخاک انداخت حاسد خود را + کسیکه آگاه شد بر همسایه خود

انهتکت حجب ستاره + من اطاع غضبه اضاع ادبه + من اعطی

دریده شد حجابهای پرده های او + هرکه فرمانبرداری کرد خشم خود را ضائع کرد ادب خود را + هرکه داده شد

تمرا اعطی تمرا + من اعجب بعمله حبط اجره + من اعتاد شیئا حرص

خرما را داده شد بار را + هرکه شگفت آمد بعمل خود باطل شد مزد او + هرکه خو کرد چیزی را حریص شد

علیه + من عجبته اراؤه غلبته اعداؤه + من اعتزل نجا + من اعتصم

بر وی + هرکه بشگفت آورد او را اندیشه غالب شد او را دشمنهای او + هرکه یکسو شد نجات یابد هرکه چنگ زد

بالله فقد نجا + من اعمل اجتهاده بلغ مراده + من اعتمد علی شرف

بخدا پس بتحقیق نجات یافت + هرکه در کار آورد توانائی خود را رسید مقصود خود را + هرکه اعتماد کرد بر بزرگی

اباۂ فقد عقه + من اعظم الذنوب تحسین العیوب + من افشی

پدران خود را پس بتحقیق بی فرزند شد + از بزرگترین گناهان ست نیکو کردن عیبها + کسیکه هویدا کرد

سرّک افسد امرک + من اوط کمن فرّط + من اکثر سواله حرم +

راز ترا تباه کرد کار ترا + هرکه از حد درگذشت مانند کسی ست که تقصیر کرد + هرکه بسیار شد سوال او محروم شد +

من الشناعات یتولد الآفات + من الماء کل شیء حي + من امات

از زشتیها پیدا میشود آفتها + از آبست هر چیز زنده + از نشانهای

الخذلان معادات الاخوان + من امات شهوته احیی مروته +

رسوائی ست دشمن داشتن برادران + هرکه میرانید خواهش خود را زنده کرد مروت خود را

من انصف فقد استظرف + من انکر حسن الصنیعة استوجب

هرکه انصاف کرد پس بتحقیق خوش کرد + هرکه انکار کرد خوبی نیکوئی را سزاوار شد

سوء القطیعة + المنبت لا ارضا قطع ولا ظهرا ابقی + من بخل بماله

زشتی جدائی را + منبت نه زمینی را برید و نه پشت را باقی گذاشت + هرکه بخل کرد بمال

علی نفسه جاد به علی عرسه + من بسط نشط + من بسط یده علی

بر جان خود سخاوت کرد بوی بر زن خود + هرکه فراخی کرد شاد شد + هرکه فراخ کرد دست خود را بر

الانعام صارت نعمته علی الدوام + من بلغ اربعین ولم یأخذ

نعمت دادن گردد نعمتش همیشه + هرکه رسید بچهل سال و نگرفت

العصا فقد عصی + من تأنی ادرک ما یتمنی + من تجرّی جرو سوء

چوب را پس بتحقیق نافرمانی کرد + هرکه توقف کرد دریافت چیزیرا که آرزو میداشت + هرکه بچه گرفت بچه درنده را

اکله + من تشبه بقوم فهو منهم + من تقدم خطوتین قدّ وصل + من تکبر علی الناس ذل +

بخورد او را + هرکه مشابه شد بگروهی پس وی از آنهاست + هرکه پیش شد در دو گام پس بتحقیق رسید + هرکه بزرگی کرد بر مردمان

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ + مَنْ تَهَاوَنَ بِالشَّرِّ وَقَعَ فِي الضُّرِّ + مَنْ ثَبَتَ جُودُهُ

هرکه فروتنی کند برای خدا بلند کند او را خدا + هرکه سبک شمرد بدی را بیفتاد در گزند + کسی که ثابت شد سخاوت

ثَبَتَ وُجُودُهُ + مَنْ جَالَ نَالَ + مَنْ جَاوَرَ الْكِرَامَ أَمِنَ مِنَ الْأَعْدَاءِ

ثابت شد هستی او + هرکه جولانی کرد رسید + هرکه همسایگی کرد کریمان را بی بیم شد از دشمنان

مَنْ جَاعَ انْتَجَعَ + مَنْ جَادَ بِمَالِهِ جَلَّ وَمَنْ جَادَ بِعِرْضِهِ ذَلَّ + مَنْ جَادَ سَادَ

هرکه گرسنه شد خواهان نیکی شد + هرکه سخاوت کرد بمال خود بزرگ شد و هرکه سخاوت کرد بآبروی خود خوار شد + هرکه سخاوت کرد سردار

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا + مَنْ جَدَّ وَجَدَ + مَنْ جَرَّبَ

هرکه آمد بیک نیکی پس مر او راده مثلهای اوست + هرکه کوشش کرد دریافت + هرکه آزمود

الْمُجَرَّبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدَامَةُ + مَنْ جَسَرَ أَيْسَرَ + مَنْ جَهِلَ زَمَانَهُ

مجرب را فرود آمد بوی شرمندگی + هرکه دلیری کرد توانگر شد + هرکه نادان است زمانه خود را

عَدَا الْخُمُولُ زَمَانَهُ + مَنْ حَسُنَ صَفَاؤُهُ وَجَبَ اصْطِفَاؤُهُ +

درگذشت گمنامی زمانهٔ او را + هرکه خوب شد صفائی او ضرور شد برگزیدگی او +

مَنْ حَسُنَتْ خِصَالُهُ طَابَ وِصَالُهُ + مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ

هرکه خوب شد خصلتهای او پاکیزه شد وصال او + از خوبی اسلام مرد است ترک

مَا لَا يَعْنِيهِ + مَنْ حَفَرَ بِئْرًا لِأَخِيهِ فَقَدْ وَقَعَ فِيهِ + مَنْ حَفَرَ مَهْوَاةً

چیزی را که او را نه کند + هرکه بکند چاهی برای برادر خود پس تحقیق بیفتاد در آن + هرکه بکند مغاکی را

وَقَعَ فِيهَا + مَنْ حَفِظَنَا أَوْ رَفَقَنَا فَلْيَقْتَصِدْ + مَنْ حَلُمَ سَادَ + مَنْ خَافَ

بیفتاد در آن + هرکه خدمت کرد ما را یا احاطه کرد ما را پس باید که اعتدال کند + هرکه بردباری کرد سردار شد + هرکه ترسید

صَوْتَكَ تَمَنَّى مَوْتَكَ + مَنْ خَافَ وَجْهَ الصَّبَاحِ ذَبَحَ + مَنْ خَدَمَ خُدِمَ

آواز ترا آرزو کرد مرگ ترا + هرکه ترسید روی صبح را بست کرد + هرکه خدمت کرد

مَنْ خَشِيَ الذِّئبَ اَعَدَّ كَلْباً + مَنْ خَصْمُهُ القاضي اِلى مَنْ يَشْتَكي +

هرکه ترسید از گرگ مهیا کرد سگ را + هرکه خصومت کرد او را قاضی بسوی کدام کس شکوه کند +

مَنْ دامَ كَسَلُهُ خابَ اَمَلُهُ + مَنْ دَخَلَ ظَفارِ حَمَّرَ + مَنْ رَضِيَ نَفْسَهُ

هرکه همیشه شد کاهلی او نا امید شد امید او + هرکه درآمد به ظفار سخن گفت بزبان حمیر + هرکه خوشنود کرد ذات

بِالاِساءَةِ شَهِدَ عَلى نَفْسِهِ بِالرَّداءَةِ + مَنْ رَضِيَ بِقَضاءِ اللهِ لَمْ يَسْخَطْ

خود را ببدی گواه شد بر ذات خود بهلاکت + هرکه راضی شد بحکم خدا خشم نگیرد او را

اَحَدٌ + مَنْ رَقِيَ فى دَرَجاتِ الهِمَمِ عَظُمَ فى عُيُونِ الاُمَمِ + مَنْ رَكِبَ

کسی + هرکه بالا رفت در مرتبه های همتها بزرگ شد در چشمهای امتها + هرکه سوار شد

جِدَّهُ غَلَبَ ضِدَّهُ + مَنْ رَكِبَ العَجَلَ اَدْرَكَ الزَّلَلَ + مَنْ زادَ

بر کوشش خود غالب شد ضد خود را + هرکه سوار شد بر شتابی دریافت لغزشها را + هرکه افزون شد

خَيْرُهُ بادَ خَيْرُهُ + مَنْزِلَةُ الاَبْرارِ فى صَوْنِ الاَسْرارِ + مَنْ سالَمَ سَلِمَ +

خیر او هلاک شد خوبی او + مرتبهٔ نیکوکاران در نگاه داشتن رازهاست + هرکه صلح کرد سالم ماند

مَنْ ساءَ عَزْمُهُ رَجَعَ اِلَيْهِ سَهْمُهُ + مَنْ ساءَ خُلْقُهُ ضاقَ رِزْقُهُ + مَنْ ساءَ

هرکه بد شد قصد او بازگشت سوی او تیرش + هرکه بد شد خلق او تنگ شد روزی او + هرکه بد شد

اَخْلاقُهُ طابَ فِراقُهُ + مَنْ سَخي بِراسِهِ فَقَدْ رَبِحَ + مِنْ سَعادَةِ جَدِّكَ

خلقهای او خوب شد جدائی او + هرکه جوانمردی کرد به سر خود پس تحقیق سودمند شد + از نیکبختی بخت تست

وُقُوفُكَ عِنْدَ حَدِّكَ + مِنْ سَعادَةِ المَرْءِ اَنْ يَكُونَ خَصْمُهُ عاقِلاً +

ایستادن تو نزد مرتبهٔ خود + از نیکبختی مردست بودن دشمن او دانا +

مَنْ سَقى مَكْرَهُ بادَ ثَمَرُهُ + مَنْ سَكَتَ سَلِمَ وَمَنْ سَلِمَ نَجا + مَنْ سَلَّ

هرکه آب داد حیلهٔ خود را هلاک شد ثمرهای او + هرکه خاموش ماند سالم شد و هرکه سالم شد نجات یافت + هرکه برکشید

سیف العداوة غمد فیه راسه + من سلک الجدد امن العثار + من شاور

شمشیر دشمنی را نیام کرد دران سر خود را + هر که رفت در زمین هموار ایمن شد از لغزش + هر که مشورت

اهل النصیحة امن من الفضیحة + من شر ما طرحک اهلک +

از صاحبان نصیحت بی بیم شد از رسوائی + از بدی چیزیکه انداخت ترا اهل تست +

من صانع بالمال لم یحتشم من طلب الحاجة + من صدق توسمه

هر که رشوت داد مال را شرم نداشت از طلب کردن حاجت + هر که راست شد نشان او

طال تبسمه + من صدق فی مقاله زاد فی جماله + من صنف

دراز شد تبسم او + هر که راست شد در سخن خود فزون شد در خوبی خود + هر که تصنیف کرد

فقد استهدف + من ضحک ضحک + من ضعفت اراؤه قویت

بتحقیق نشانه تیر شد + هر که خندید خنده کرده شد بروی + هر که ضعیف شد فکرهای او قوی شد

اعداؤه + من طاب اصله زکی فرعه + من طال تعدیه کثر اعادیه

دشمنان او + هر که پاکیزه شد بیخ او پاک شد شاخ او + هر که دراز شد درگذشتن او از حد بسیار شد

من طلب جلب + من طلب شیئا وجد وجد + من طلب شیئا ناله او بعضه

هر که طلب کرد بکشید + هر که طلب کرد چیزی را و کوشش کرد یافت + هر که طلب کرد چیزی را یافت او را یا

من طلب ما لا یکون طال تعبه + من عتب علی الدهر طال عتبه +

هر که طلب کرد چیزی را که نمی شود دراز شد تعب او + هر که خشم کرد بر زمانه دراز شد خشم او

من عجل اموره یصیبه من الندم + من عدل ما عدل + من عدل ملک + من ظلم

هر که شتابی کرد کارهای خود را برسد او را از پشیمانی + هر که انصاف کرد ... + هر که انصاف کرد پادشاه شد

هلک + من عرف بنسبه نسب الیه + من عرف التجارب طابت له المسارب + من عرف

هلاک شد + هر که شناخته شد بنسبتی نسبت کرده شد بسوی او + هر که شناخت تجربه ها را پاکیزه شود برای او راهها + هر که شناخت

نفسه فقد عرف ربّه + من عزّ بزّ + من عقد عینا عجب نظره + من علا

نفس خود را پس بتحقیق شناخت پروردگار خود را + کسیکه غالب شد گرفت متاع + هرکه ببست چشم را باز داشت نظر خود را + هرکه بلند

دماغه فی الصّیف غلی قدره فی الشّتاء + من علت همّته طال

دماغش در گرما بجوشید دیگ او در زمستان + هرکه بلند شد همت او دراز شد

همومه + من علّمه حرفا فهو مولاه + من عمل صالحا فلنفسه

غمهای او + کسیکه آموزانید او را یک حرف پس وی مالک اوست + هرکه عمل کرد شایسته پس برای ذات خود

ومن اساء فعلیها + من غشّنا فلیس منّا + من غلب اخذ السّلب

و هرکه بدی کرد پس بر وی است + کسیکه فریب داد ما را پس نیست از ما + هرکه غالب شد گرفت متاع

من فعل الرّدی یلقاه + من فعل ما شاء لقی ما ساء +

کسیکه کرد هلاکت را ملاقات کند آنرا + کسیکه کرد آنچه خواست ملاقات کند چیزی را که اندوهگین

منقبة المرء تحت لسانه + من قبض قبض + من قدّم الخیر علم +

بزرگی مرد زیر زبان اوست + هرکه قبضه کرد قبضه کرده شد + کسیکه پیش کرد نیکی را تعلیم

من قرّ عینا بعیشه نفعه + من قرع بابا ولجّ ولج + من قسط ما سقط

هرکه خنک کرد چشم را بزندگانی خود سود کرد او را + هرکه کوفت دری را و مبالغه کرد در آمد + هرکه انصاف کرد نیفتاد

من قصر عن السّیاسة صفر عن الرّیاسة + من قلّ دیناره

هرکه کوتاه شد از نگهبانی خالی شد از ریاست + کسیکه کم شد دینار او

ذلّ مقداره + من قلّ لبّه زاد عجبه + من قلّ سروره کان

خوار شد مرتبهٔ او + هرکه کم شد عقل او افزون شد عجب او + هرکه کم شد خوشی او باشد

الموت راحته + من قلّت فضائله ضعفت وسائله + من قنع شبع +

مرگ آسایش او + کسیکه کم شد بزرگیهای او سست شد وسیلهای او + هرکه قانع شد سیر شد

مَنْ قَنَعَ بِعَطَاءِ اللّٰهِ لَمْ يَدْخُلْهُ حَسَدٌ + مَنْ كَانَ دَلِيلُهُ الْغُرَابُ

هر که قانع شد بخشش خدا در نیاید او را رشک + هر که باشد رهنمای او زاغ

رَضِيَ بِمَنْزِلِ الْخَرَابِ + مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ مَلَامُهُ + مَنْ كَثُرَ لَهُ

راضی شود بجای ویران + هر که بیشتر شد سخن او بیشتر شد ملامت او + هر که بیشتر شد برای او

الدَّنَانِيرُ مَالَ بِهَا + مَنْ كَثُرَ لَهُ الدَّنَانِيرُ + مَنْ كَثُرَ ضَحِكُهُ قَلَّتْ هَيْبَتُهُ +

دملها بیشتر شد برای او دینارها + هر که بسیار شد خنده او کم شد بزرگی او +

مَنْ كَثُرَ خِوَانُهُ كَثُرَ إِخْوَانُهُ + مَنْ كَثُرَ ابْتِهَاجُهُ بِالْمَوَاهِبِ اشْتَدَّ

هر که بیشتر شد خوان او بسیار شد برادران او + هر که بسیار شد خوشی او به بخششها سخت شد

انْزِعَاجُهُ لِلْمَصَائِبِ + مَنْ كَثُرَ ظُلْمُهُ وَاعْتِدَاؤُهُ قَرُبَ هَلَاكُهُ

برکندن او برای مصیبتها + کسیکه بسیار شد ستم او و تجاوز کردن او نزدیک شد هلاکت او

وَفَنَاؤُهُ + مَنْ كَثُرَ اعْتِبَارُهُ قَلَّ عِثَارُهُ + مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ خَطَاؤُهُ

و فنای او + کسیکه بسیار شد اعتبار او کم شد لغزش او + هر که بسیار شد سخن او بسیار شد خطای

مَنْ كَثُرَتْ عَوَارِفُهُ كَثُرَتْ مَعَارِفُهُ + مَنْ كَثَّرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ + مِنْكَ يُضِلُّكَ

هر که بسیار شد نیکی های او بسیار شد شناسایان او + کسیکه بسیار کرد سواد گروهی پس او از ایشان است از تست

وَإِنْ كَانَ سِمَارًا + مَنْ كَرُمَ أَصْلُهُ لَانَ قَلْبُهُ + مَنْ لَا جَانَبَكَ

اگرچه باشد شیر + هر که بزرگ شد اصلش نرم شد دل او + از برده جانب تو

لَا لَبَّيْكَ + مَنْ لَاحَاكَ فَقَدْ عَادَاكَ + مَنْ لَا يَنْفَعُكَ صَدَاقَتُهُ

نه حاضر در خدمت تو + هر که دشنام داد ترا پس تحقیق دشمنی کرد ترا + هر که سود نکند ترا دوستی او

لَا يَضُرُّكَ عَدَاوَتُهُ + مَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ يَرْجُو الرَّاحَةَ + مَنْ لَا ذَنْبَ

زیان نکند ترا دشمنی او + هر که نیست گناه مر او را امید دارد آسایش را + کسیکه نیست گناه

له لا یخاف علیه + من لا یکفیه الیسیر لا یکفیه الکثیر + من لا امانة
را او را ترسیده نمی شود بر وی + هر که کفایت نمیکند او را اندک کفایت نمیکند او را بسیار + کسیکه نیست امانت

له لا دین له + من لزم الطمع عدم الورع + من لزم الرقاد عدم
مر او را نیست دین مر او را + هر که لازم گرد طمع را نیست گردید پرهیزگاری + هر که لازم گرد خواب را نیست کرد

المراد + من لم یاس علی ما فاته اراح نفسه + من لم یسمع النصح
مقصود را + هر که اندوهگین نشد بر آنچه فوت شد او را آسایش داد خود را + هر که نشنید نصیحت را

فانه یرید سماع الملامة + من لم یعرف التلویح لم یعرف التصریح
پس البته او فزون میکند شنیدن نکوهش را + هر که نشناخت اشاره را نشناخت تصریح را

من لم تسره حیاته لم تغمه وفاته + من لم ینظر فی عواقب الامور
هر که خوش نشد زندگی او اندوهگین نشد مرگ او + هر که نگریست در آخرهای امور

وقع فی الحذر + من لم یقبل التوبة عظمت خطیئته + من لم یؤدبه
بیفتاد در خوف + هر که قبول نکرد توبه را بزرگ شد گناه او + کسیکه ادب نداد او را

الابوان ادبه الزمان + من لم یقل العثرة سلب القدرة + من لم
پدر و مادر ادب داد او را زمانه + هر که نبخشید گناه را دور کرده شود توانائی را + هر که

یرحم لم یرحم + من له المولی فله الکل + من لی بالسانح بعد
رحم نکرد رحم نکرده شد + هر که مر او راست خدا پس مر او راست همه + کیست برای من به فال مبارک پس از

البارح + من لیس مع المتحدین متحد فهو من الثنویة +
شوم + کسی که نیست با دو متحد متحد پس وی از فرقه ثنویه است +

من لیس له تقویم النفس فهو نقش تقویم + من مات بر اعاش
هر که نیست مر او را راست کردن نفس پس وی نقش تقویم است + هر که مرد نیکوکار زندگی

فی العفو + من مات غریباً مات شهیداً + من مال الی المال

در عفو + هرکه مرد مسافر مرد شهید + کسیکه خواهش کرد سوی مال

مات فی المال + من ملک نفسه فهو ملک بنفسه + من منّ

مرد در محبت مال + هرکه مالک شد ذات خود را پس وی مالک شد بذات خود + هرکه احسان

بمعروفه سقط شکره + من یبغ فی الدین یصلف + من نظر

بنکوئی خود بیفتاد شکر او + هرکه ستم کرد در دین بی بهره شد + کسیکه نگریست

فی العواقب سلم من النوائب + من نمّ الیک نمّ علیک +

در انجام کارها محفوظ ماند از مصیبتها + هرکه سخن چینی کرد سوی تو سخن چینی کند بر تو +

من هاب خاب + من هان علیه المال توجهت الیه

هرکه ترسید بی بهره شد + کسیکه سبک شد بروی مال متوجه شد سوی وی

الآمال + من یأت الحکم وحده یفلج + من یتوکل علی الله

امیدها + هرکه بیاید حاکم را تنها رستگار شود + هرکه توکل میکند بر خدا

فهو حسبه + المنیة تضحک الامنیة + من یجمع یتقعقع

پس بس است او را + مرگ می خندد آرزوها را + کسیکه مجتمع شد بشکند

عمده + من یزرع الشوک یحصد الندامة + من یزرع

ستونهای وی + هرکه کشت میکند خار را درو میکند شرمندگی را + کسی که کشت میکند

الشرّ یحصد الندامة + من یزرع الشوک لم یحصد به عنبا +

بدی را درو میکند شرمندگی را + هرکه کشت میکند خار را درو نکند بوی انگور را

من یسمع یخل + من یطل هن ابیه ینتطق به + من یطل

هرکه می شنود لاغر میشود + هرکه دراز شد شرمگاه پدرش کمر می بندد بوی + هرکه دراز شود

ذیله ینتطق به + من یعمل السوء یجد عقوبته + من یعط
دامن وی کمر بندد بوی + کسیکه عمل کند بدی را بیابد عذاب او را + هرکه میدهد

بالید القصیرة یعط بالید الطویلة + من یناء الغیر ینک
بدست کوتاه داده شود بدست دراز + هرکه گاید کور خر اگاید

نیاکا + مواعید عرقوب + الموت حق + موت الاغنیاء
نیاک را + وعده های عرقوب + مرگ ثابت است + مرگ توانگران

حسرة وموت العلماء ثلمة وموت الفقراء راحة +
حسرت است ومرگ عالمان رخنه است ومرگ محتاجان آسایش است +

الموت فی طلب النار خیر من الحیوة فی العار + موت
مرگ در طلب آتش بهتر است از زندگانی در ننگ + مرگ

فی دولة وعز خیر من حیوة فی ذل وعجز + موتوا
در دولت وعزت بهتر است از زندگانی در خواری وعاجزی + بمیرید

قبل ان تموتوا + الموجود شفاء + المودة افضل القرابة +
پیش از مردن شما + موجود شفاست + دوستی بزرگترین نزدیکی است

المؤمن مرآة المؤمن + المؤمن من سلم المسلمون من
مسلمان آئینه مسلمان است + مسلمان کسی است که محفوظ مانند مسلمانان از

یده ولسانه + المؤمن قلیل المؤنة + مهلکة المرء حدته +
دستش وزبانش + مسلمان کم مشقت است * هلاکت مرد تیزی وی است

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

ما بخیر و شما بسلامت + ما در چه خیالیم و فلک در چه خیال + کاری که خدا کند فلک را چه مجال +
مادیان گم کرده دنبال اخته میگردد + ماده بعضو ضعیف می ریزد + ما را ازین گیاه ضعیف
این گمان نبود + ما را چه ازین قصه که گاو آمد و خر رفت + ما را عجب آید که ازین کس بسر آید + مار
تو که هر کرا بیخی بزنی + یا بوم که هر کجا نشینی بکنی + مار بدست دیگران باید کوفت + مار گزیده از
ریسمان می ترسد + ما مرده نمی گزد + ما را از بی پائی پیش ازان دود که گوش خرک بازاری
ماز یاران چشم یاری داشتیم + خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم + مال مفت و دل بیرحم + مال
عرب پیش عرب + مال مرده پیش مرده + مال حرام بود بجای حرام رفت + مال شما جان ماست
و جان شما آبروی ما + ما هم خدائی داریم + ماهی را ماهی بخورد و ماهی خوار هر دو را + ماهی از سر
گنده گردد نی ز دم + ماهی نخواهی دمش نگیر + **مباش** در پی آزار و هرچه خواهی کن +
سهم بام فردا که فردا دید + **متواضع** خاکست که کف پای شاه و گدا یکسان بوسد + **مثل**
معروف هر آنچه زبانهاست + **محالست** که هنرمندان بمیرند و بی هنران جای ایشان گیرند +
محبتست که دل را امید آرام بود وگرنه نیست که آسودگی نمی خواهد + محتسبی در بازار است
نه در خانه + محتسب گر می خورد معذور دارد مست را + محتسب را درون خانه چکار + محمد علیه السلام
بمعراج بلندست نه بعمامه + محنت بر بادگنه لازم + محنت بیفایده ست و همه برابر دی کور
محنت قرب ز بعد افزونست + **مدعی** سست و گواه چست + **مرا** انچه تو امید نیست
شرمسار + مرا همت بلند و دست کوتاه + مرا افسوس می آید پیرا دیو میگاید + مرا گدای تو
بودن ز سلطنت بهتر + مرا نان ده و کفش بر سر بزن + مرا بیا مزد دیگری را ده دان + مرا آنجا
باعتقاد است + مرغ بیار و مرغ بخور + مرده بیست زنده + مرده چند عزیز است نگه نتوان داشت
مرده هرگز نمی گوزد + مردن بنام به که بود زندگی به ننگ + مردن حق ست لیکن اول
همسایه را + مردن بعلت به که زندگانی بذلت + مرد آنست که نامش به نکوئی نبرند +

مرده سخن نمیکند + مرده گر خاک میده پستان + مردن بلا نفع نمیکند خوبست که با ما بمیرد +
مرد هیت بیاز نمای و آنگه زن کن + مرد پلید بهوا نهد و نامرد پا بر بوا + مرد آخر بین مبارک
بنده ایست + مردی سنگ را و زنی نباشد + مرد باش یا در پی مرد باش + مردی نبود فتاده
را پای زدن + مردی باید که قدر مردی داند + مرغ آنقدر بپرید که دلو نشن تنگ بگیرد + مرغ آتش خوار
کی لذت شناسد دانه را + مرغ زیرک چون بدام افتد تحمل بایدش + مرگ انبوه جشنی دارد + مرگ به از
رسوائی + **مرد و** زن خوشحال کار نیش میکند + مزد در آفتاب در جنگ است + مرد آن گرفت جمل برادر
که کار کرد + مزن فال بد کاورد حال بد + **مستوفی** سند میخواهد و قاضی گواه + مسجد جای گوز نیست +
مسکین خرا چه بی تمیز است + چون بار بر دهی عزیز است + مسلمان به گور است و مسلمانی در کتاب
مشت که بعد از جنگ یاد آید بر کله خود باید زد + مشتی نمونه از خرواری + مشت ناخورده مشت خود
نمی سازد + مشت زن دیگر است تیغ زن دیگر + مشت در مخمل خود داری تیغ بالا دست + مشت بسته
قفل بهشت است و انگشت گشاده کلید دوزخ است + **مشک** آنست که خود ببوید نه که عطار بگوید
مصلای زاهد اگر بشاهد رسد خود را پاک کن و مصلا را پلید + مصیبتی که اجر دارد مصیبتش آفت ان
مطلب سعدی دیگر است + **معزول** میشوند چه معقول نمیشوند + معیار دوستان دغل
روز حاجت است + **مفت** را چه گفت مفت کرم داشتن + مفتی نوشت هر چه گفتی + **مقام**
عیش میسر نمیشود بی رنج + مقامات از کتاب همه دانی توان یافت نه از عمامه حریری + **ملک**
ملک گدا را گوهران چنین نکنند + تکیه بر ملک دنیا پشت + که او چون تو بسیار پرورد و کشت
ملا این انبان ها قطعیست + مگس حرام نیست لیکن دل بهم میزند + مگس می پراند + **ملا** زهم نو
نیرزد + ملا منم و برادر من میخواند + ملا شدن چه آسان آدم شدن چه مشکل + **ملحد** گرسنه در خانهٔ خالی
بر خوان + عقل باور نکند گر رمضان اندیشد ملخ از جرم نگارین رست + **من** آنم که من دانم
من از آسمان میگویم او از ریسمان میگوید + من پای تو بوسم و تو دست دگری + مفتی گرمی گشتی

از مردمی باید کشید + من چه گویم تنبوره من چه میگوید + من چه پوشم که برادر کلان من پوشش است +
من سود کنم ترا از زیانی نرسد + من کجا و دیوان حافظ کجا + من که بدنام جهانم چه صلاح اندیشم +
من میگویم موندار داو میگوید بکن + من مرده جهان مرده + من زنده جهان زنده + من مرغی مرز
هر دو انجهان مفلوک + که هر دو را دو مرغی خوب می باید + من همان احمد پارینه که بودم هستم +
مو از زبانش بر آمده + مو در بدنش راست شده + مودت اهل صفا چه در رو و چه در قفا +
مور همان به که نباشد پرش + موسی را سپیدی دست هنر است نه عیب + موش زنده به از
گربه مرده + موش بسوراخ نمی رفت جاروب بدست بست + موش را گفتند از بنیاد کندن
توبه کن گفت بنیاد توبه را هم بکنم + موش سگ سید داند **مهربانی** دشمن اعتبار را نشاید تا به تملق
چه رسد + مهمان عیب دشمن خانه است + مهمان کمتر میکند تعظیم صاحب خانه را + مهمان
عزیز است مگر تا سه روز + مهمان خود دیم لیک در خانهٔ تو + مهمان مهمان را نتواند دید و صاحب خانه
هر دو را + مهمان یکی وقت پهلوی خود میخورد + مهمان را با فضولی چه کار + مهمان ناخوانده جایش
نه نشیند بجای عقرب کو + **میان** عاشق و معشوق رمز است + کراماً کاتبین را
هم خبر نیست + میان دو خر ماده مانده + میان دو خر آرد میخواهد + میان دو سنگ آرد میخواهم
میتوان بخشید گاهی گناهی میشود + میخش قائم است + میراث پدر خواهی علم پدر آموز + میراث پدر گرگ دو
بخفاش میدهد + میفروشد گنبد و خرج مناره میکند + نی کشند زیرا گر اندک و ار بسیار است + می گوزد
و بهر سوی بوید + می گوزد دزد و اسپ نگاه می کند

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ماٹ کا ماٹ بگڑا ہی + مار ایسی پڑا یا بہلا + ماری ماری دم مورا ڈرانی + مار بھی سوار
مار کی آگی بہوت بہاگتا ہی + مار نی والی سی جلانی والا اتبا دا تا ہی + مار مار کہی جاتی تمنچہ

داد آکہی ہی + مارون تیر اندوا اور ڈولی خیر آباد + مارون گہٹنا پہوٹی آنکہہ + مار اُمنہ طمانچی سا
آکی دہرانہ کہانی + مارتی کا ہاتہہ پکڑا جاتا ہی کہنی والی کی زبان نہین پکڑی جاتی + ما باپ خبر یان
کہا یا کہی ہین + ما موکی کان مین اُنٹی بہانجا آینڈ آینڈ اپہری + مان نہ مان مین تیرا مہمان +
مان کا پان بہلا + مانگی تانگی کا م چلی تو بیاہ کری بلا + مانگی پر تانگا اور ٹہ بہیا کی برات + مانگ
جانچ کی کہنی جہاجا + مانگ لینی تو لاگی لاجا + مانگتا کی چوچی + مان کا پیٹ کمہار کا آوا + مان
اِپلی باپ تیلی بیٹا شاخ زعفران + مان جہوٹ موٹ سی مزاج + مان نہ مانگا جایا سبہی لوگ
پرایا + مان مری موسی جیی + مان رو وی تلوار کی گہاؤ سی باپ روی تیر کی گہاؤ سی + مان
نا رنگی باپ کولا بیٹا روشن الدولہ + مان بہٹیاری باپ کنجڑ بیٹا مرزا سنجر + مان بہٹیاری بہلے
اور باپ ہفت ہزاری بہلا نہین + مان بہٹیاری پوت چہیلا چوتڑ پر باندہی بورکا تہیلا +
مان بیٹی مین فلان غائب + مانس کی پہچاننی کو معاملہ کسوٹی ہی + ماہ تیلا تل باڑہی
پہاگن گوڑی کاڑہی + مائی ملی سب ملین باپو کوئی نہین ملا + مت کہ ساس برائی
تیری آگی ہو ہی جانی + مجکو کوئی نہ ماری تو مین سبکو مار آون + مچہی کی جہانٹ جہینیگا +
مچہی کی بچہ کو تیرنا کون سکہلاتی + مچہی تو نہین کہ سٹر جایگی + محلی مین آئی برات پڑوسن
کو لگی ہگاس + مخادیم نان کی سالی + مدعی مدعی علیہ نادمین شاہد بیر تی جاتین +
مر پڑی پیری جوہر رہو رہ + مرتا کیا نہ کرتا + مرد کو بیٹہ کر روتی ہین اور رزیکو گہڑی ہو کر + مرد
پر جیسی سو من مٹی ویسی ہزار من + مرد وہ بہشت مین جای یا دوزخ مین جلدی نانڈیسی کام +
مرد کو کرد ضرور ہی + مرد کو ہوشیاری لازم ہی + مرد مری نام کو نامرد مری نان کو + مرد کا
نوکر مری برس دن مین رنڈیکا نوکر چہہ مہینی مین + مرزا پہوا مرغی کی بانگ کا کیا اعتبار +
مرغی کی خواب مین دانہ ہی دانہ + مرغی اپنی جان سی گئی کہانی والیکو مزہ نکلا + مرغی کو
تنکلی ہی کا گہاؤ بس ہی + مرغا بانگ نہ دیگا تو کیا صبح ہی نہو دیگی + مر ان چلی سوگ ساتہی +

مرے سنکلیون کہ بیٹہین گئین + مری نہ بانجہا دی + مسلمانی آبادانی نہ سنیت ڈہی گئی
محراب رہ گئی + مسی کا جل کسکو میان چلی ہس کو + مشعلچی آپہی اندہا + مفلسی مین آٹا گیلا
مفلسی اور فالسی کا شربت + مفلس سی سوال حرام ہی + مقدور کی مان گوڑ ری ہے
رگڑتی ہی + مکہ مدینہ کی گہاٹی آدہا تیل اور آدہا پانی + مکی مین رہتی ہین پہ حج نہین کیا + مکی گئی
نہ مدینی گئی بیچ ہی بیچ بیمہ ہوئی + ملا نہ ہوگا تو کیا مسجد مین اذان نہ ہوگی + ملاجی کیا کہین
آخون جی آگی ہی سمجھی ہوئی ہین + ملا کی دوڑ مسجد تلک + ملاحی کی ملاحی دی بانس کی
بانس کہائی + ملکی کیا جانی پرائی دل کی + من بہائی مونڈی ہلائی + من بہائی تو ڈہلا بہ سارے
من بہر کاسہ ہلاتی ہین پیسا بہر کی جیب نہین ہلاتی + من چلتا ہو نہین چلتا + من چنگا تو کٹھوتی
گنگا + منڈ ویکی آئی ہین شرط کیا + من من کا تی تس تس روئی پیو باخصم کر سکہہ سی سوئی +
من ہین شیخ فرید بغلمین ایٹین + من ناتی گہ جانی + من موتیون بیاہ من جا ولون بیاہ + موت
کو پکڑ لی تو جب کہ بلفی ہو دی + موت بہلی کہ جان کندن + موت سر پر کہیلتی ہی + موتین کی اور
سورین گی + موذیکا چنگل + مور کہ کی ساری رین جتر کی ایک گہڑی + موری کی اینٹ چوبارے
چڑہی + موزیکا گہاو میان جانین یا پاؤن + مو کو نہ تو کو لی چولہی مین جہو کو + مولی ناتہ پڑا سیان
جس چاہی تس دی + مولی اپنی ہی پاتون بہاری + مول سی بیاج پیارا ہوتا ہی + موم کی ناک
موم کی مریم موم کی پاہی او مہ مریم تیری دکہڑی آئی + منہ مانگی موت نہین ملتی + منہ کالا نحت
اوجالا + منہ مین گنت نہ پیٹ مین آنت + منہ مانگا برپایا + منہ ہمی منہ ماری اور توبہ توبہ پکاری
منہ پر لی لوئی تو کیا کریگا کوئی + منہ دیکھی سب کہین خدا لگتی کوئی نکہی + منہ سی لام کاف
مت نکالو + منہ پر ہوائیان اوڑنی لگین + منہ سی رال ٹپکی پڑتی ہی + منہ کو کالک لگا گئی +
منہ پر خاک ملی ہی + منہ لگنی ڈوم گن پیٹ مین + منہ ہالی سنتر بلا ٹالی + منہ نور نہ پیٹ صبور +
موٹڈ لی سر پر پانی پڑا ڈہل گیا + موہی گن موہی گن چل رنڈی توہی کون گنی + موئی باپ کے

بڑی بڑی آنکھیں + موئی پر سو دُری + موئی پر کوئی کسیکی کام نہیں آتا + موئی کی قبر اور جیتی کا
گھر + موئی شیر سی جیتی بلی بھلی + موئی کیون کہ سانس نہ آئی + موئی بچھیا بامہن کی نادن +
موئی ہاتی ٹوٹی سگائی + موئی جون + مہر ہی پردو دہنین + مہر گئی محبت گئی گئی نان اور پان +
حقی سی منہ جہلس کی بدا کیا مہمان + میان مسافر دو تو سہی دیکہین خند ہی کیا کرتی ہی +
میان نی ٹوٹی سب گھر سی کہوئی + میٹھا میٹھا ہپ ہپ کڑوا کڑوا تھو تھو + میٹھا اور
کٹھوتی بہر + میٹھی میٹھی بتیان کو تائن کی مین ہاتہ کترنی لیی رہین + میٹھی چھری + میرا باپ بخی تھا
پرائی بردی آزاد کرتا تھا + میرا باپ تھا تبھی ٹھنکا تھا + میری ایک بولی میری دو بولی میری نکٹی
شاسنٹ بولی + میری ہی سور ابہ کی نہین اور راجہ میرا منگتا + میری گھر سی آگ لائی اور نام رکھا
بھسندر + میران گور برابر + مین مرون تاکی لیی دہوری وا کی لیی + مین بہولی کیا منہہ مین دکرن
تیری بہلائی تو کر میری آنکہہ مین سلائی + مین کو چہری دی جاتی ہی + مین بکہہ ٹکتا دیکہہ + مینڈکو
کوبھی زکام ہوا +

خزینه بست و ششم در مثلهای حروف نون مشتمل بر گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

اَلنَّادِرُ کَالْمَعْدُوْمِ + اَلنَّادِرَةُ لَا تُرَدُّ + نَارُ الْفُرْقَةِ اَحَرُّ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ +

نادر مانند معدوم است + پاره زر بازگردانیده نشود + آتش جدائی بسیار گرم است از آتش دوزخ +

نَارُ الْحُبَاحِبِ لَا تَقْدَحُهُ الْخَیْلُ بِحَوَافِرِهَا + اَلنَّارُ تَاْکُلُ نَفْسَهَا اِنْ لَمْ تَجِدْ مَا تَاْکُلُهٗ +

آتش ریزه ها نمی زنند آنرا اسپان بسمهای خود + آتش میخورد ذات خود را اگر نیابد چیزی را که بخورد آنرا

اَلنَّارُ کَثِیْرُ الرَّمَادِ لِاَنَّهَا تُطْعِمُ الْعِبَادَ + اَلنَّاسُ اَتْبَاعٌ لِمَنْ غَلَبَ +

آتش بسیار خاکستر است چه البته او میخوراند بندگان را + مردمان تابع اند برای کسیکه غالب شد +

اَلنَّاسُ اِخْوَانٌ وَشَتّٰی فِی الشِّیَمِ + اَلنَّاسُ عَلٰی دِیْنِ مُلُوْکِهِمْ + اَلنَّاسُ

مردمان برادران اند و مختلف اند در خصلتها + مردمان بر دین بادشاهان خود اند + مردمان

كأسنانِ المشطِ + الناسُ مجزيّون بأعمالهم + الناسُ مع اللباسِ +

مانند دندان شانه اند + مردمان پاداش داده شوند بعملهای خود + مردمان با پوشاک اند

الناسُ موتى وأهلُ العلمِ أحياء + الناسُ يخبرون ما شاهدوا +

مردمان مرده اند و عالمان زنده + مردمان زبان میکنند چیزی را که نظر کردند

ناوصَ الجرّةَ ثم سالمها + النبعُ يقرعُ بعضُهُ بعضاً + النبيذُ رضاع

گرفت دام را باز مصالحه کرد او را + نبع میکوبد بعض او بعضی را + آب افشرده شیر دادن

الأخوانِ + نجارُ هلكِ هاجم الفضاءِ ليس كنجمِ السماءِ + الندمُ توبة

برادرانست + رنگ شتر اصلاح ... ستاره تقدیر نیست مانند ستاره آسمان + شرمندگی توبه است

ندمتُ ندامةَ الكسعي + نزوُ الفرارِ استجهلَ الفرار + النساءُ

شرمنده شدم مانند شرمندگی کسعی + برجستن بره نر نادان شمرد بره را + زنان

شقائقُ الأقوامِ + نسيانُ الموتِ صدأُ القلبِ + نصحُ البليدِ عناء

نیمه های گروه ها اند + فراموش کردن مرگ زنگ دل است + نصیحت کردن کودن رنج

لا يفيدُ + نصرةُ الحقِّ شرفٌ ونصرةُ الباطلِ سرفٌ + النصُّ

که فائده نمیکند + یاری کردن حق بزرگی است و یاری کردن باطل خیرگی است + تحقیق علم

سلاحُ جهادِ الشيطانِ + النصيبُ يصيبُ + النصيحةُ بين الملاء

ساز جهاد شیطان است + نصیب میرسد + نصیحت میان گروه

تقريعٌ + نظرُ الشحيحِ إلى الغريمِ المفلسِ + النعلينِ تحتَ العينين

سرزنش کردن است + نگریستن بخیل سوی مقروض محتاج + هر دو پاپوش زیر هر دو چشم

نعمةُ الجاهلِ كروضةٍ في المزابلِ + النعمةُ مجهولةٌ ما دامت محصولة

نعمت نادان مانند باغ است در جایهای پلید + نعمت مجهول است تا وقتیکه موجود است

فاذا فقدت عرفت + النعمة اذا فقدت عرفت + نعم الحمل [illegible]

پس چون گم شود شناخته شود + نعمت چون گم شود شناخته شود + بهتر [illegible]

القبر + نعم الشیء الهدیة امام الحاجة + نعم [illegible]

گور است + بهتر چیز تحفه است پیش حاجت + بهتر [illegible] خانه او

نعوذ بالله من الحور بعد الکور + نعوذ بالله من غضب الحلیم +

پناه میگیریم بخدا از نقصان بعد زیادتی + پناه میگیریم بخدا از خشم بردبار

نعوذ بالله من ذلک + نعم الکلب بؤس اهله + النفاض یقطر

پناه میگیریم بخدا از ان + نعمت سگ سختی اهل اوست + تنگدستی قطار قطار می کند

الجلب + نفس عصام سودت عصاما + النفس مولعة بحب

شتر از اشتر نفس عصام سیاه کرد عصام را + نفس حریص است بدوستی

العاجل + النفس معدن کل شر + نفض القصاب الوذام +

عاجل + نفس جای هر بدی است + افشاند قصاب روده ها +

نقاط القرآن خیلان الرحمة والغفران + النقد عند الحافرة +

نقطه های قرآن نقطه های بخشش و آمرزش است + نقد نزدیک اول سخن است

نقص البدر من عین الکمال + نقع باب الاخلاء نفع للعین کحل

کم شدن ماه چهاردهم از ذات کمال است + غبار در دوستان نفع است برای چشم مانند سرمه

الضیاء + النقود تحل العقود النکاح یفسد الحب + نور علی نور +

روشنی + نقدها میگشاید گرههارا + نکاح تباه میکند دوستی را + روشنی بر روشنی

النوم اخو الموت + نوم الظالم احسن من یقظته + نیة المرء خیر من عمله +

خواب برادر مرگ است + خواب ستمگار نیکوتر است از بیداری او + نیت مرد بهتر است از عمل او

گنجینهٔ دوصد امثال فارسی

نابرده رنج گنج میسر نمیشود + نا محرم اندرون خانهٔ خدا نتوان رفت + ناخن ندارد که پشت خارد +
نادان بجنگ میرود و دانا قیاس کند + ناز بر آن کن که خریدار تست + ناسوده کجا رود که آسوده شود +
ناکس به تربیت نشود ای حکیم کس + ناکرده کار چون کار کند خود را رسوا نماید + ناکرده ارمان
و کرده پشیمان + ناگشته را قصاص نتوان کرد + ناله آب از ناهمواری زمین است + نامرد زند
همیشه لاف مردمی + نام مرد به از مرد + نام بلند به از بام بلند + نام رستم به از رستم + نان بامش کلان
و دهنش ویران + نان یکروزه چه در پشت و چه در شکم + نان بده نام برآر + نان نمیگوید جان
میدهد + نان گربه به تیر میدوزد + نانی بده جائی بخر + ناهم انبان نمیخواهد + نانش در روغن افتاده
ناودان کعبه میدزدد و بدان رحمت طمع میدارد + نبرد قنزم را تیغ تیز + نبود خیر در آنخانه
که عصمت نبود + ننشوان مرد بیختی که من اینجا زادم + نخورده نخیی ست + نخود بهر آش
ست + ندهد نقد را به نسیه کسی + نرخ متاعی که فراوان بود + گر مثل جان بود ارزان
بود + نردبی زر باختن زن خود گادست + نرم چوب را کرم میخورد + نرود میخ آهنین
در سنگ + نزدیکان را بیش بود حیرانی + نزدیک آتش پرست دوزخ به از بهشت است +
نزدیکان بی بصر دور دوران با خبر در حضور + نزد کم حوصله کفش زردوزی به از گوشوارهٔ زرین
نشاط عمر باشد تا بسی سال + چو چهل آمد فرو ریزد پر و بال + نشود نیک نهاد یکه زمیثاق
بدست + نفس بر آمد و کار از تو بر نمی آید + نقاش نقش ثانی بهتر کشد ز اول + نقد بدهد
و خندیده + نقش بر آب میزند + نقل کفر کفر نباشد + نقل عیش به از عیش + نکند دوست زینهار
از دوست + نکوئی کن و در آب انداز + نکوئی با بدان کردن چنانست + که بد کردن بجای
نیکمردان + نکو گوی گر دیر گوئی چه غم + نگاه درویش چین سوال است + نگون شدن آسمان

برای جیدن آدمیان بهشت نماز ستون دین است و قامت هر که ستون نماز + نماز بی‌تمکین
بر زور نگار + بماند بر لعنت پایدار + مرو داز برگس بر آسمان نتوان رفت مگر بوز لگد بیشه
بر زمین برود + نمک میخورد و نمکدان می شکند تو سخن بی بینش حاصل نشود + نوکر قاضی خادم
تو زیرت + نو بیند دانه که در نامه چیست + نهان کی ماند آن رازی کزو سازند
محفلها + نه از تو جو و نه از من شکر دو + نه خود خوری نه کس دهی گنده کنی بسگ دهی + نه در آسمان
درخت نه در زمین بیخ است + نه هر سخن بحث کردن روا است + خطای بزرگان گرفتن خطاست
نه روی ماندن نه پای رفتن + نه روی رهائی نه راه گریز + نه سیخ سوزد نه کباب + نه شیر شتر
میخواهم و نه دیدار عرب + نه صبر در دل عاشق نه آب در غربال + نه قاضی نه مشایخ نه محتسب
نه فقیه + مراچه سود که منع شراب خواره کنم + نه مالی دارد که سلطان گیرد نه جائی که شیطان
ندمان گند می سخن می زدمی + نه هر زن زنست و نه هر مرد مرد + خدا پنج انگشت یکسان نکرد
نه هر جای مرکب توان تاختن + که جاها سپر باید انداختن + نه هر که چهره برافروخت دلبری داند
نباید بچو باز آئی که رفته + نی تاب صبر دارم نی طاقت جدائی + نیستی و نابرخوردار
نیش عقرب نه از پی کین است + مقتضای طبیعتش این است + نیم حکیم خطره جان نیم ملا خطره ایمان
نیم خورده سگ هم سگ را شاید + نیم نانی گر خورد مرد خدا + بذل درویشان کند نیم دگر
نیکی نیکست ابدی بد را + نیکی بر باد گنه لازم +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

نانا نه گوتا فلان پکڑ روتا + ناچ نجانون آنگن ٹیڑها + ناچنی نکلی تو گهونگت کیا + نادان بات
کری دانا قیاس کری + نادان کی دوستی جی کا زیان + نادان دوست سی دانا دشمن بهلا
نازک لهر یا دی زهر + ناک جنی چهوائی هین + ناک کاٹی مبارک کان کاٹی سلامت + ناک کی

نہ نیہہ ٹیسی بہتر گردہ الاہی + ناک توکٹی پر وہ پوبہی ہری + نامی ساہ کما کہاوی نامی چور مارا جاوی
نام کیوڑی پادی لس + نام بڑا اور درسن تہوڑا + نانی خسم کری نواسا چٹی بہری + نانی آگی
ننیہال کی باتین + نائی کی برات مین ٹہاکر ہی ٹہاکر + نائی نائی بال کتنی ججمان جی آگی ہی آتی ہین
نا بین سب کی چلوانی ہوئی پانی دہوتی بجاتی ندی ناو سنجوگ کت اودہوکت لوگ + ندی کی ناؤ
گہراتی ہی کہ مین پاؤن ہی نہین رکہتا + ندی کناری روکہڑا جب سب ہوی بناس + نرگ
ہومین ٹہیلا ٹہیلی + نر ہی نان نرہی متن آخر دنیا فنا فنی + نفر مین نخرا کیا + نقاری
باج دمامی باج گئی نکاحی نہ بیاہی منڈو بہو کہانسی آئی + نکٹا جیا بری احوالون + نکٹی کو
ناک کٹی سوا بالشت اور بڑہی + نکٹی نی باد اہر گہر بہاگا + نکٹی میٹا پانی پلا دیتا انہین گنون سی
نکہر انیبا نون جیبا + نکہٹو گئی ہاٹ منگاتی ترازو لائی باٹ + نل کا مارا نلو اٹہتی نمازی کا
نکا نند بجلی بسنت + نند کا نند وئی گلی لاگ لاگ روتی + ننگون کو بہوکون نی لوٹ لیا
ننگ دہڑنگ + نوکری نت نئی + نوکری ارنڈ کی جڑ ہی + نوکری بڑی کیمیا ہی + نوکر
لاٹ کیور کی ہونٹہہ ملین جن لین + نوکونڈہی اور دس نیگی + نو من تل کہائی چہر تلیر کا ہیر
نون والی کا نون گرا اونسنی اوٹہا لیا گہی والی کا گہی گرا اونسنی کیا اوٹہایا + نہ ایک ہنستا بہلا
نہ ایک روتا بہلا + نہ باسی بچی نہ کتا کہاتی + نہ بولی نہ قبولی بولی تو ایک تہر کہینچ مارا + نہ کی
نہ پیر بہگتا بیر + نہ جانے ری نہ لاٹہی ٹوٹی + نہ کتا دیکہی گا نہ بہونکی گا + نہ گاڑی بہری آشنائی
نہ جو بہر نانا + نہ گانہن کی تین نہ گسائین کی بہاڑی + نہ گو مین نہ ہیلا ڈالی نہ چہینٹین کہائی
نہ مین چلاؤن تیری نہ تو چلا میری + نہ ماری مری نہ کاٹی کٹی + نہ نو من تیل ہوگا نہ رادہا ناچی گی
نہ نگین نہ راج چوڑین + نیا بسنی اور ازہر کا بہیل + نیا نو دن پرانا سو دن + نیا نوکر شیر مار
نیا ہتیت پیڑ و پرالائو + نیبو نچوڑ + نئی جوانی اور مانجہا ڈہیلا + نئی سہرہی جنم پایا ہی
نئی سرسی پائی جو بی + آدہی رات ہزاروں ہوئی + نہ ستی او زنا برخورداری + نئی فوجدار سے

اور مرغی پر نقارہ + نیکی کر خدا سے پا + نیکی ہی رہ جاتی ہے + نیکی کا پوچھنا کیا + نیکی اور پوچھ
پوچھ + نیل کا ماٹ بگڑا ہی + نہ نو من تیل ہوگا نہ رادھا ناچے گی + نہ رہے بانس نہ بجے بانسری + نہ نا نگی تنگی پہن + نہ نو ہم نہ دام برابر

چہدم خزینه بست و نهم در مثلهای حرف واو مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

اَلْوَاحِدُ لَا یَصْدُرُ عَنْهُ اِلَّا الْوَاحِدُ + اَلْوَاحِدُ شَیْطَانٌ وَالْاِثْنَانِ

واحد صادر نمی شود از او مگر یکی + واحد یک شیطان ست و دو

شَیْطَانَانِ وَالثَّلٰثَةُ رَکْبٌ + وَارْطِیْ فَاِنَّ خَیْرَكِ فِی الْوَطِیْطِ +

دو شیطان و سه جماعت اند + واحمق باش پس البته بهتری تو در حماقت ست

وَاٰسَاكَ مَنْ تَغَافَلَ عَنْكَ + وَاٰسَافَ حَتّٰی مَا یَشْتَکِی السَّوَافَ +

غمخواری کرد ترا هر که غفلت کرد نه بیدار تو + و هلاک شد تا آنکه گله نمیکند بلا سکی را

وَافَقَ شَنٌّ طَبَقَةً + اَلْوَاقِیَةُ خَیْرٌ مِنَ الرَّاقِیَةِ + وَالَاكَ مَنْ لَمْ

موافقت کرد شن طبقه را + زن نگاهدارنده بهتر ست از زن افسون گر + دوستی کرد ترا هر که دشمنی

یُعَادِكَ + وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَیِّئَةٌ یَفْرَحُوْا بِهَا + وَاِنَّ کَثِیْرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ

نکرد ترا + واگر برسد شما را بدی شادان شوند بوی + و به تحقیق بیشتر از آمیزش کنندگان

لَیَبْغِیْ بَعْضُهُمْ عَلٰی بَعْضٍ + وَاِنَّمَا لِکُلِّ امْرِءٍ مَا نَوٰی + وَاِنَّهٗ لَقَسَمٌ

بغاوت میکنند بعض ایشان به بعضی + و جز این نیست که برای هر مرد چیز ست که نیت کند + و به تحقیق وی سوگند

لَوْ تَعْلَمُوْنَ عَظِیْمٌ + وَجَدْتُ النَّاسَ اُخْبُرْ تَقْلِهٖ + وُجُوْبُ

اگر بدانید بزرگ + یافتم مردمان را آخر کار تره + واجب

اَلْمُلَاحَظَةِ کَفَاءُ الْمُحَافَظَةِ + وَجْهُ الْحَجَرِ وَجْهُهٗ + وَجْهُ الْمُبَلِّغِ

ملاحظه برابر محافظت ست + متوجه کرد سنگ روی خود را + روی رساننده

اقبح + وجه المحرش قبح + الوحدة خير من جليس السوء +

زشت است + روی فرمان دهنده زشت است + تنهائی بهتر است از همنشین بد +

وحمى ولاحبل + وحيل بينهم وبين ما يشتهون + ودق

زن آرزومند است بخوردن چیزی است بی حمل + وحیلولت کرده شد میان ایشان و میان چیزی که خواهش میکنند + نزدیک شد

العير الى الماء + ورث فلان هذا قبل ان ينفس فلان +

گورخر سوی آب + وارث شد فلان این را پیش از نحل کردن فلان بچیزی +

ورى صدقة المنان اكبر من اجره + وصف العيش

بار صدقه نعمت نهنده بزرگتر است از ثواب او + بیان کردن عیش

نصف العيش + وضع الاحسان في غير موضعه ظلم +

نصف عیش است + نهادن احسان در غیر محلش ستم است +

وضع فلان على يدي عدل + الوطن ام الناس + وعد

نهاد فلان بر هر دو دست عادل + وطن مادر توقف است + وعده

الكريم الزم من دين الغريم + وعين الرضا من كل عيب

جوان مرد لازم تر است از قرضه قرض خواه + وچشم خوشنودی از هر عیب

كليلة + الوقت سيف قاطع + وقر نفسك تهب +

مانده است + زمانه شمشیر برنده است + تو قیر کن نفس خود را بخشیده شوی

وقعت عليه رحمة + وقع الربيع على اربع + وقع في عاشور

واقع شد بروی رحمت + واقع شد بهار بر سر ایهای + بیفتاد در جای

شر + وقع في روضة وغدير + وقع في حيص بيص +

بدی + واقع شد در باغ و چشمه + واقع شد در سختی و تنگی +

وقع القوم في سلا جمل + الوقف لا يملك + وكان بين ذلك

افتادند گروه در بار کشنه ۲ وقف ملک کرده نمی‌شود + و بود میان آن

قواما + ولاية الاحمق سريع الزوال + ولتعلمن نبأه بعد

راستی + حکومت نادان بزودی و رشدنی ست + و هر آئینه میدانید خبر او را بعد

حين + ولد الجارية انجب + الولد سر لابيه + الولد تشبه

وقتی + فرزند کنیز نجیب تر ست + پسر راز ست برای پدر خود + پسر مشابه می‌شود

بالخال + الولد الحر يقتدي بآبائه الغر + الولد الرشيد يقتدي

به خال + پسر آزاد پیروی میکند به پدران مشهور خود + پسر رشید پیروی میکند

بابيه الحميد + وللناس في ما يعشقون مذاهب + ولن يصلح

به پدر ستوده خود + و برای مردمان در چیزی که عاشق می‌شوند راهها ست + و هرگز شایسته نکند

العطار ما افسده الدهر + ولعادوا لما نهوا عنه وانهم

طبیب چیزی را که تباه کرده آنرا زمانه + و هر آئینه بازگشتند بچیزی که باز داشته شدند ازان و البته ایشان

لكاذبون + ولو علم الله فيهم خيرا لاسمعهم + ولي الطفل مرزوق +

هر آئینه دروغگو اند + و اگر میدانست خدا در ایشان بهتری را هر آئینه می‌شنوانید ایشان را + کودک را روزی داده شده است

ومن دونه خرط القتاد + ومن غصن ما ينبت شكيرها + وهل ينهض

و از نزدیک اوست مالیدن بیخ خاردار + و از تازگی اوست آنچه می‌روید شاخهای نو او + و آیا می‌جنبد

البازي بغير جناح + ويل اهون من ويلين + ويلك اتعلم امك البضاع

باز بدون پر + یک وای سبکتر است از دو وای + سختی ترا آیا میدانی که مادر تو جماع

وطئها الاوضاع + ويل للحسود من حسده + ويل للشجي من الخلي

و داننده تو شیر داد او را ست + هلاکی برای حاسد ست از حسد خودش + هلاکی برای اندوهگین ست از بی غم

ویل لمن ساء خلقہ وقبح خلقہ + ویل لمن وقر الاحرار +

...ختی ست برای کسی بد شد خلق او و زشت شد صورت او + ہلاکت ست برای کسی کہ توقیر کرد آزادگان را +

گنجینہ دوم در مثلہای فارسی

واکن کیسہ بخور ہر سیہ × وامانده گاو را بخر باید داد × وامانده بہ کہ درمانده × وای بر قدر سخن گر بسخندان نرسد × وای نہ یکبار کہ صد بار × وای گر از پس امروز بود فردائی × وای بران خوردہ کہ تنہا خوری × وای گم رتنہا گوید و رشہ چیزی دیگرست + وظیفہ گر طلبی رو ہنر بدست آور × وفای عہد نکو باشد اگر بیاموزی وقت ضرورت چو نماند گریز دست بگیرد سر شمشیر تیز × وقت خوش چو از دست رفت باز بدست نیاید × وقت را بندہ ساعت را سلطان ولی را ولی می شناسد

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

واچہڑھی کلیان × واہمہ خلاق ہی وقت پڑی پر جانیی کو بیری کو میتہ ولی کی گہر مین شیطان × ولی کو ولی ہی پہچانتا ہی وہان تک ہنسیی جو ... × وہ نہس یہ چہائی بل وو نو خاک اوڑائی × وہ بہی پاتری جو ... وہ دن ڈوبا جو گہوڑی چڑہیا کبیا × وہ دن گئی جو خلیل خان فاختہ مارتی تہی × وہ دن گئی جو بہینس بکوڑی ہگتی تہی × وہ ڈربا ہی جلا دیا × وہ کملی ہی جاتی رہی جسمین تل بندہتی تہی × وہ گوڑ نہین جو چیونٹا کہای × وہ منڈہی ہی جاتی رہی جہان اتیت رہتی تہی × وہم کی دارو ہی نہین × وہ ہی پل جو ...

وہی ساتھ ہو وہی تین بسیں وہی اپنا پچھ اپنی کام کی خزینہ سی اثم ومثلہا جس فی شخص شعر

گنجینه اول در امثال عربیه

هَاتِ مَا عِنْدَكَ تُعْرَفُ بِهِ × هَانَ عَلَى الْأَمْلَسِ مَا لَاقَى الدَّبِرُ ×

بیار آنچه نزد تست شناخته شوی بوی × سبک شد بر درست پشت آنچه ملاقات کرد ریش

هَانَ عَلَى النُّظَّارِ مَا يَمُرُّ بِظَهْرِ الْمَجْلُودِ × هَبْ وَلَا تَمُنَّ

سبک شد بر بینندگان آنچه میگذرد بر پشت مجلود × ببخش و منت منه

الْهَدَايَا مُشْتَرَكَةٌ × هَذَا أَصْعَبُ مِنْ خَرْطِ الْقَتَادِ × هَذَا

هدیه ها مشترک است × این دشوار تر است از مالیدن درخت خار دار

أَجَلُّ مِنَ الْحَرْشِ × هَذَا أَوَانُ الْحَرْبِ فَاشْتَدِّي زِيَمُ ×

بزرگتر است از شکار سوسمار × این وقت جنگ است این است وار شتو ای زیم

هَذَا جَزَاءُ مَنْ زَرَعَ شَوْكًا وَطَلَبَ مِنْهُ ثَمَرًا × هَذَا

این پاداش کسی ست که کشت خار را و طلب کرد از آن بار را × این

عَلَى طَرَفِ الثُّمَامِ × هَذَا كَنَقْشِ الْحَجَرِ × هَذَا مِنْ بَرَكَةِ

بر کناره گیاه ست × این مانند نقش سنگ است × این از برکت

الْبَرَامِكَةِ × هَذَا يَضْرِبُ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ × هَذِهِ بِتِلْكَ

برامکه است × این میزند در آهن سرد × این عوض آنست

وَالْبَادِي أَظْلَمُ × هَرُبُكَ مِنْ نَفْسِكَ أَنْفَعُ مِنْ هَرُبِكَ

و آغاز کننده ستمگار تر است × گریختن تو از نفس خود سودمند تر است از گریختن

مع الراء والسین — مع الصاد والراء — مع المیم — مع النون — مع الواو

من الاسد × الهذر فی الکلام کالملح فی الطعام هشیم

از شیر × بیهوده گی در سخن مانند نمک است در طعام

الثرید غیر اکله × هضما لنفسه × هلاک المرء فی العجب

ترید جز خوردن او عیب است × شکستن برای نفس خود × هلاکی مرد در عجب است

هل بالرمل اوشال × هل جزاء الاحسان الا الاحسان

آیا در ریگ است آبهای اندک × نیست پاداش احسان مگر احسان

هلک الحارص وهو لا یعلم × هل یحسن العفو الا

هلاک شد حریص وحال آنکه او نمیداند × خوب نمی شود عفو مگر

عند الذنب × هما صرعان × هما قیضان × هم السعید

نزد یک گناه × هر دو دو حریف اند × هر دو برابر اند × اندوه نیکبخت

آخرته وهم الشقی دنیاه × هم فی شیء لا یطوع له

آخرت اوست واندوه بدبخت دنیای اوست × قصد کرد در چیزی که بردار نمیکند

الهم نصف الهرم × هموم المرء بقدر همه × هنیا

اندوه نیمه پیریست × اندوههای مرد باندازه همتهای اوست × گوارنده

مریا غیر داء مخامر × هو ابن بی وبا × هو ابیض الکبد

گوارا گرسنه بیماری سست کننده × او پسر بی باست یعنی مجهول النسب × او سپید جگر است

هو اجرء من الماشی بترج × هو اجرء من خاصی خصاف

او دلیرتر است از رونده پیاده در ترج × او دلیرتر است از برآرنده خصیه اسپ

هو احمق من رجلة × هو احمق من صاحب ضأن

او نادان است از خرفه × او نادان تر است از صاحب میش نر

تمائین × هو اذل من البعرة × هو اذل من بیضة البلد

کیمیستانوی است × او خوارتر است از پشک × او خوارتر است از میانه شهر

هو اسود الکبد × هو اسمع من الذئب الازل × هو

او سیاه جگر است × او شنواتر است از گرگ سبک سرین × او

اشد من الدلم × هو اشد من النمر × هو اصرد من عنز

سخت تر است از دلم × او سخت تر است از پلنگ × او تواناتر است از ماده

جرباء × هو اصنع من سرفة × هو اطوع من ثواب

بز گرگین × او کاریگرتر است از سرفه × او فرمانبردارتر است از ثواب

هو اطمع من اشعب × هو اغزل من امرء القیس × هو ازنی

او طامع تر است از اشعب × او عشق بازی کننده تر است از امرء القیس × او زناکننده تر است

من المغازل × هو اکذب من الاخید الصحان × هو اکسی

از دوک × او دروغگوتر است از پیر مسافر شراب ننوشیده و بامداد × او پوشنده تر

من بصل × هو الزم لک من شعر قصتک × هو امسخ من

از پیاز × او لازم تر است از موی پیشانی تو × او بی مزه تر است از

لحم حوار × هو امنع من لبدة الاسد × هو انوم

گوشت بچه شتر × او بازدارنده تر است از موی شیر × او خوابنده تر

من فهد × هو الاول هو الآخر × هو السمن لا یخم

از یوز یعنی چیتا × او اول است او آخر است × او روغن است که گنده نمی شود

هو الشمس لا تخفی × هو بیضة البلد × هو المسک ما کررته

او آفتاب است که پنهان نمی شود × او میانه شهر است × او مشک است ...

يَتَضَوَّعُ × هُوَ دُعَيْمِيصُ هٰذَا الْأَمْرِ × هُوَ صُلُّ بْنُ صُلٍّ × هُوَ عَلَى

خوشبو میدهد × او دعیمیص این کار است × او بلا پسر بلا است × او بر

حَبْلِ ذِرَاعِكَ × هُوَ فِي شَيْءٍ لَا يَطِيرُ غُرَابُهُ × هُوَ كَدَاءِ الْبَطْنِ

رسن آرنج تست × او در چیزیست که پرواز نمیکند زاغ او × او مانند بیماری شکم است ×

هُوَ كَطَالِبِ الْقُرْطِ قُطِعَتْ أُذُنُهُ × هُوَ مِنْ خَيْرِ قُوَيْسٍ سَهْمًا ×

او مانند جوینده گوشواره است که بریده شد گوش او × او از بهترین کمان است از روی تیر ×

هُوَ يَدِبُّ الضَّرَّاءَ × هُوَ يَشُوبُ وَيَرُوبُ × الْهَوَى مَطِيَّةُ

او نرم میراند سختی را × او آمیزش میکند و مختلط می شود × خواهش سواری

الْفِتْنَةِ × هٰهُنَا يُسْكَبُ الْعَبَرَاتُ × هِيَ أَذْنَتْكَ مِنَ الطَّلِّ

فتنه است × اینجا ریخته می شود اشکها × آن آگاه کرد ترا از شبنم

وَلَوْلَا ذٰلِكَ لَأَصْبَحْتَ صَاحِيًا × هِيَ الْخَمْرُ تُكْنَى الطِّلَاءَ

و اگر نمی بود آن هر آئینه صبح میکردی هشیار × آن شراب است که کنیت کرده می شود طلا

كَالذِّئْبِ يُكْنَى أَبَا جَعْدَةَ × هَيًّا وَهَيًّا عَنْ جَمَالٍ وَعَوْعَةٍ ×

مانند گرگ که کنیت کرده می شود ابو جعده را × آماده شد آماده شد از خوبی و غوغا ×

هَيَّانُ بْنُ بَيَّانٍ × هَيُّ بْنُ بَيٍّ × الْهَيْبَةُ خَيْبَةٌ × هَيْهَاتَ

هیان پسر بیان × هی پسر بی × ترس نا امیدیست × دور شد

أَيْنَ الشَّمْسُ وَالذَّرَّاتُ × هَيْهَاتَ ذَهَبَ كَمَا ذَهَبَ أَمْسِ الدَّابِرُ ×

کجاست آفتاب و ذره ها × دور شد رفت چنانکه رفت دی گذشته ×

هَيْهَاتَ مِنْكَ قُعَيْقِعَانُ × هَيْهَاتَ مِنْ نَصِيحَةِ الْعَدُوِّ ×

دور شد از تو قعیقعان × دور شد از نصیحت دشمن ×

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

هر آن امرد که گرد یاد و گردد × اگر رستم بود کون داده گردد × هر انچه حاکم عادل کند همان دادست × هر بهار یرا خزانی در پی ست × هر جا که پری خیست دیوی با اوست × هر جا که رنگ و بوی بود گفتگو بود × هر جا که نمک خوری نمکدان مشکن × هر جا که گل ست پهلوش خاری هست × هر جا که میوه خوبست کلاغ میخورد × هر جا که گنجست انجا مارست × هر چه خدا خواست همان میشود × هر چه استاد ازل گفت همان میگویم × هر چه به یلّی می آید به تلّی میرود × هر چه زن خواهد باد و هر چه مادر خواهد مباد × هر چه بقامت کهتر بقیمت بهتر × هر چه از دوست میرسد نیکوست × هر چه در دل فرو دآید در دیده نیکو نماید × هر چه باد آرد باد برد × هر چه آن خسرو کند شیرین بود × هر چه کند همت مردان کند × هر چه دیر نپاید دلبستگی را نشاید × هر چه در هند آئی بنده آئی × هر چه هست از قامت ناسازبی اندام ماست × ورنه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست × هر چه با دابا د ما کشتی در آب انداختیم × هر چه بادا باد دست ما و دامان شما × هر چه دانا کند کند نادان × لیک بعد از خرابی بصره × هر چه کاری بدروی × هر چه از دزد ماند رمال برد × هر چه از دو نان منت خواستی × در تن افزودی و در جان کاستی × هر چه در دیگست بچمچه بر می اید × هر چه از آسمان آمد زمین بر داشت × هر چیز که در کان نمک رفت نمک شد × هر چند گفتم خالو حسن نیستم گفت نه تو خالوی حسنی × هر چند که باشند من پالان اویم × هر خر و باری دگر هر در دیرا درمانیست × هر روز عید نیست که حلوا خورد کسی × هر روز گاو نخواهد مرد که کوفته ارزان شود × هر زمینی را بود خاصیتی × هر سخن وقتی و هر نکته مکانی دارد × هر سگی که عو عو کند در کوچهٔ خود شیر غژانست × هر شبی گویم که فردا

ترک این سود اکنم × بار چون فردا شود امروز را فردا کنم × هر شبی را روزی در پیست
هر شیفمی دیرین ره صد بحر آتش نشست × هر عمل اجری و هر کرده جزائی دارد ×
هر عیب که سلطان به پسندد هنر است × هر فرعونی را موسائیست × هر کاری
و هر مردی × هر کجا در جهان فلک زده ایست × کار او تباهی در تبا ایست × هر کجا
چشمه بود شیرین × مردم و مرغ و مور گرد آیند × هر کجا دردیست درمانش مقرر کرده
هر کرده را جزائیست × هر کرا پنج روز نوبت اوست × هر کرا دل زنده است عشق زنده
هر کرا اخلاص بیش اقبال بیش × هر کرا آب دهن نیست لب خشک ماند × هر کرا صبر نیست
حکمت نیست × هر کرا دردی رسد ناچار گوید وای را × هر کرا طاوس باید قصد
هندستان کند × هر کسی را قرار در پیشیست × هر کسی را بهر کاری ساختند × مهر او را
در دلش انداختند × هر کسی را فرزند خویش خوش نماید × هر کسی مصلحت خویش نکو میداند
هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت × هر کس بقدر خویش گرفتار محنتست × هر کس
بقدر همت خود خانه ساخته × هر کس بخیال خویش خبطی دارد × هر کس و کاری دگر ×
هر کمالی را زوالی × هر که او روی بهبود نداشت × دیدن روی [illegible] نداشت
هر که آمد بجهان اهل فنا خواهد بود × آنکه پاینده و باقیست خدا خواهد بود × هر که ترش
مزاج باشد [illegible] آب نبیند × هر که از خدا نترسد از او باید ترسید × هر که آید گو بیا و هر که خواهد
گو برو × هر که آمد بجهان برگ سفر پیدا کرد × سبز شد دانه چو با خاک سر و پیدا کرد
هر که آمد عمارتی نو ساخت × رفت و منزل بدیگری پرداخت × هر که با نوح نشیند
چه غم از طوفانش × هر که با بدان نشیند نیکی نبیند × هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد
سیمین خود را رنجه کرد × هر که برگردد خر گردد × هر که بر کسی دست شفقت فرود آرد
ثمرا بیند × هر که با بزرگتر سر دارد سر بباد دارد × هر که بی گریه بد یار شود × هر که تهی

کیسه را سوده تر × هرکه تف به مردم بکند و خاک برسرش افتد × هرکه خود را بیند خدا را
نبیند × هرکه خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد × هرکه در جنگ پشت نماید روسیاه
شود × هرکه زندگی ندارد مرده است × هرکه سلطان مرید او باشد گر همه بد کند نکو باشد
هرکه شیر گرم خورده تا آب پی نکند نخورد × هرکه شمشیر زند سکه بنامش خوانند × هرکه کم خورد
نور چشم ماست × هرکه عیب دگران پیش تو آورد و شمرد × بیگمان عیب تو پیش دگران
خواهد برد × هرکه گریزد ز خراجات شاه × بارکش غول بیابان شود × هرکه مال نخورد
پشیمانی خورد × هرکه نان از عمل خویش خورد منت حاتم طائی نبرد × هرگاه خر کباب شود
شغال بسته بیخ کند × هر گنده و خوب را گنده بها می باید × هر ماه چهارشنبه دارد × هرکس که
پیمانه پر کرد × هر گلی و هر رنگی × هر نشیبی را فرازی در پیست × هر فرودی را
فرازی هست × هزار آری و هیچ ترا و [illegible] × هزار دوست کم است و یک دشمن بسیار × هزار جواب
و یک خاموشی برابر است × هزار عیش تصدق کنم به قطره غم × که عیش خواب و خیال است
و غم همیشه رفیق × هم الاغ و هم سلاغ × هم پیشه دشمن هم پیشه است × همت مردان
مدد خدا × همت کارها دارد × همت اگر همت مردان شود × مور تواند که سلیمان شود
هم ثواب و هم خرما × بخانه دشمن کور است × هم [illegible] دنیا الدو هم [illegible] روانی × هم دگر
شتاب کند همه تو نیست × همرنگ ضرر ندارد × همسایه بد مباد کس را × هم فال و هم
تماشا × هر مال بدست آید × [illegible] یار [illegible] × همه را یک [illegible] پدید است × همه جا خانه
عشق است چه مسجد چه کنشت × همه نطقی چو مصطفی [illegible] × همه پلیدیها از آب شوید پلیدی
آب از هیچ چیز شسته نشود × همه اندر زمن [illegible] نیست × که تو طفلی و خانه رنگین است
همیشه در صدف گوهر نباشد × همیشه چاه کن از دست خویش در چاه است × همین
که گرم رفتن شدم تا شیراز نمی رستم × همین سنگ است و پشت پا × قرشی هندی

زخم ست × هنر بهتر از ملک و مال پدر × هنوز مرده من زنده ترا بایست
هنوز همان آش در کاسه است × هنوز دو نیم قیراط باقی دارد × هنوز مسجد ساخته نشده
کور نشسته بر ریش نشست هیچ کاره و همه کاره × هیچ ما و هیچ تو

گنجینه سوم در امثال هندیه

ہاتھ دیکھن کو آرسی کیا × ہاتھ نہ مٹھی بلبلاتی اوٹھی × ہاتھ پاہی کی کاٹ
ہاتھ منہ مین موچھین جاہین × ہاتھ کو ہاتھ پہچانی × ہاتھ کشیدہ آسمان دیدہ × ہاتھ
ہاتھ کا تسا تو پیٹ کا کیا سانسا × ہاتھ کی لکیرین کہین مٹی ہین × ہاتھ نہ گلی ناک مین
بانہ کی ڈلی × ہاتھ پاؤن بچایی تو دیکھو ٹر کایی × ہاتھ کا دیا ساتھ کہانی لگا × ہاتھ
کا دیا آڑی آی × ہاتھون متہدی پاؤن منہدی اپنی پھین اور ون دیندی × ہاتھ
لسی گنی کہانی × ہاتھی کی پاؤن مین سب کا پاؤن × ہاتھی پھری گاؤن گاؤن جسکا
ہاتھی اوسکا ناؤن × ہاتھی نکل گیا دم اٹک رہی × ہاتھی اپنی ہتھیالی پر آوی تو
آدمی بہنگا ہی × ہار مین ہار نہ گھر مین کہیتی × ہای ری جوانی ہتھیلی پر سرسون
جماتی ہین ہتھیلی کا پہپولا ہتھیلی پر رکھی پھرتی ہی ہر ایک بات کی آخر کچھ انتہا ہی
ہی × ہر جیسی کو تیسا × ہر داؤن کو ڑ بینک پینا × ہر کو بھی سوہر کا ہو ی × ہری بھری
بل گئی جلو ٹلی وقت ٹل گئی × ٹر کھا اپن گیا ہی ہزارہ ہاتھی لٹا تو بھی سوا لاکھہ
کی کا × ہزار لاٹھی ٹوٹی گھر بار کی تا بسن تو نیکو بہت ہی × ہزار نعمت اور ایک تندرستی
ہزار آفتین ہین ایک دل لگانی مین × ہزار برس کا ریزہ اور نتھی ناؤن × ہزار جو تیان
مارون اور ایک گرگنون × ہزار ٹن گھری پانی کی پڑ گئی ہگگا نہ گھر کہا × ہگا ہی
لڑکی کی تتھنی پہچانی جاتی مین × ہگتی گئی یاد آی رو لی ہتھنی نہ گالا لاتی × ہگنا

تہوڑا لااور پیٹ پُٹ بہت × ہگین اور آنکہین غورہ پیرین ہلاؤ نہ جلاؤ مجہی بیٹہی ہی کہلاؤ × ہلکا پہوڑی اوڑا اوڑ جائی × ہل نسکون میری نونجری ہماری فرشتون کہ ہی خبر نہین × ہم نگ کی دہوتی × ہم کیارانڈکی بیٹہ ہین × ہم کیا گہاس کہودا کیی ہین × ہم نہون بہ بہائی فتح محمد ہین × ہم نی کیا گدہی چرائی ہین × ہمنی بہی تمہاری ہی انکہین دیکہین ہین × ہمیشہ روتی ہی جنم گذرا ہنستی نی کہیلتی ہین ہنست کیا ہو منہ کرالاؤ × ہنسن ہن کہائیی ہپوہڑ کا مال × ہنس گن باوی تیر لاگی × ہنسیا دور کہ بڑوسن کی ناک × ہنوز دلی دور ہی ہوا کی گہوڑی پر سوار ہین × ہوائی دیدہ × ہوتا ہی گلی مین اپنی کتا ہی شیر × ہو جی چوٹ نہائی کی ہوسناک بڑہیا چپا ٹیکا انگا × ہونہار بروئے کی چکنی چکنی بات × ہونٹہون سی ابہی دودہ کی بو نہین گئی ہیجری کی گہر بیٹا ہوا ہی × ہیی مدہ پی × ہینگ آئی تو بات لگائی ہینگ لگا رہ کہا کہ و تمت شد خزینۂ سی ویکم در مثلہای حرف یا مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

یَابَی الحَقِینُ العِذرَةَ × یَاتِیکَ مَا قُدِّرَ لَکَ × یَا حَبَّذَا الاِمَارَةُ

انکار میکند حقین بہانہ را × می آید ترا آنچہ اندازہ کردہ شد برای تو × ای خوب ست سرداری

وَلَو عَلَی الحِجَارَةِ × اَلیَاسُ اِحدَی الرَّاحَتَینِ × اَلیَاسُ حُرٌّ وَالرَّجَاءُ عَبدٌ

اگرچہ باشد بر سنگ × نا امیدی یکی از دو آسایش ست × نا امیدی آزاد ست و امید بندہ ست

اَلیَاسُ خَیرٌ مِنَ التَّضَرُّعِ اِلَی النَّاسِ × یَاسُ القَلبِ رَاحَةُ النَّفسِ

نا امیدی بہتر ست از زاری کردن سوی مردمان × نا امیدی دل آسایش نفس ست

یَاکُلُ خُبزَہُ بِلُحُومِ النَّاسِ × یَاکُلُ الفِیلَ وَیَغَصُّ بِالبَقَّةِ × یَالَیتَ

میخورد نان خود را بگوشت مردمان × میخورد پیل را و غصہ میکند از پشہ × ای کاشکی

ینی و بینك بعد المشرقین فبئس القرین × یأمن الخائف

یان من و میان تو دوری مشرق و مغرب بود پس بد نزدیک ست × ایمن می شود ترسنده

اذا وصل ما خافه یبصر العاقل بقلبه ما لا یبصر الجاهل بعینه

رسد چیزی که می ترسید از آن × می بیند دانا به دل خود چیزی را که نمی بیند نادان بچشم خود

یبلغ اللقمة باللقمة یتداوی الخمر بالخمر یجری بلیق و بذا م

رسد خوردن لقمه بلقمه × علاج کرده می شود شراب بشراب × بیش میرود بلیق و نگه میشود

یجوز للشاعر ما لا یجوز لغیره × یحراق علیه الارام یحسب

جائز میشود مر شاعر را آنچه جائز نمی شود مر غیر او را × می خاید بروی دندان را گمان میکند

کل احد عقله ذا کمال وولده صاحب جمال × یحمل شن و

هر یک عقل خود را صاحب کمال و پسر خود را صاحب خوبی × می بردارد شن و

یقدی لکیر × یحمل الشیخ الکبیر جنازة الطفل الصغیر × یخبر

داده می شود × بر میدارد پیر کلان سال جنازه بچه خورد سال را × خبر میدهد

عن مجهولة مرآته × ید الله فوق ایدیهم × ید الله علی الجماعة

از زن غیر مشهور آئینه او × دست خدا بالای دستهای ایشان ست × دست خدا بر جماعت ست

یداك اوکتا وفوك نفخ × الید العلیا خیر من الید السفلی

هر دو دست تو بر گره بند و دهن تو دمید × دست بالا بهتر ست از دست زیرین ×

ید الملوك دست البازی × ید تشح واخری منك تاسونی

دست پادشاهان دست باز ست × یک دست بخل میکند و دست دیگر از تو اندوهگین میکند مرا

ید شلاء وامر لا یتم × یدك منك وان کانت شلاء یوتغی

دست شل ست و کار تمام نمی شود × دست تو از تست اگر چه باشد شل ...

مرّةً ويربضُ حجرةً × يركبُ الصعبَ من لا ذلولَ له يُرى

در جای بستن و خواب میکند در حظیره شتر × سوار می شود دشوار را کسی که نیست نرم برای او × دیده میشود

ما في القلب الصافي كالماء في الزجاج × يزيد الصدقة

آنچه در دل صاف ست مانند آب در آبگینه × افزون میکند صدقه

في العمر يسرّ حسوًا في ارتغاء × يسود المرء قومه بالإحسان

در زندگی × پنهان میکند آشامیدن را در نوشیدن کفک شیر × سردار می شود مرد قوم خود را به نیکی کردن

إليهم يشكو إلى مصمت × يصير أمر الصبور إلى زيادة ×

سوی ایشان × گله میکند سوی خاموش شونده × میگردد کار صابر سوی افزونی

يطلبك الرزق كما تطلبه × يعلم من حيث تؤكل الكتف

ترا روزی چنانکه میجوئی او را × دانسته می شود از جائی که خورده می شود شانه

يفعل الله ما يشاء ويحكم ما يريد × يقول ذو الرمة كل شيء

میکند خدا آنچه میخواهد و حکم میکند آنچه اراده میکند × میگوید ذو الرمه هر چیز

يحسبني إلّا الحرب × يقضي الله ما هو قاضٍ × يكسو

کفایت میکند مرا اگر جنگ حقیر × حکم میکند خدا آنچه وی حکم کننده است × می پوشاند

الناس واسته عارية × يكفي من القلادة ما أحاط بالرقبة

مردمان را و سرین او برهنه ست × کفایت میکند از گردن بند آنچه در گیرد گردن را

يلدغ العقرب ويصئ × يمسي على حرّ ويصبح بارد × يبيد كسرى في

میگزد کژدم و آواز میکند × شب میکند بر گرمی و صبح میکند در حالت سردی × آشکار امیکند

الغنى يوسف قرّة على يعقوب × يكزّ ويلين × يوم أطول

در توانگری × یوسف روشنی چشم یعقوب ست × جست میکند و نرم میشود × روز دراز تر

مع الزاء × مع السين × مع الشين والصاد × مع الطاء والعين مع الغاء والقاف × مع الكاف × مع اللام والميم والنون × مع الواو

من ظلّ القناة × يومٌ قصرٌ كابهام القطاة × يومٌ كيوم المختضب

از سایهٔ نیزه × روزی کوتاه تر به انگشت سنگخوار × روز مانند روز پست

المجور × اليوم خمرٌ وغداً امرٌ × يوم السفر نصف السقر

ستم کرده شده × امروز شراب است و فردا کار است × روز سفر نیمهٔ دوزخ است

يوم قد قدّ لهم يعني الحذر × يوم لا يقدّر لا يأتي القضاء

روزی که تقدیر اندازه کرده شده نفع نمیکند ترسیدن × روزی که اندازه نکرده شده نمی آید حکم خدا

يوهي الأديم ولا يرقع × يهب مع كل ريح

میدرد پوست را و نمی دوزد × بجنبد با هر باد یعنی بی ثبات

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

یا بدین شور اشتهای یا بدین بی نمکی × یا خانه جای رخت بود یا خیال دوست
یاد دل گر نبود ذکر زبانی ملامت است × یا مرش بخیه × یا ز بهر خود ببند که نه خواجه
در کنار × یا موج روزی افگندش مرده بر کنار × یا ره شاطرم به یار خاطر ×
یار به بهتر یا ده × یار در خانه و من گرد جهان میگردم × آب در کوزه و من تشنه
لبان میگردم × یار غار می باید که زخم بار می کشد × یار بد از مار بد بدتر است ×
یار که یار افتاده را یاری هم از یاران رسد × یار من تکلیف مرا آتش
بر سفت × یار زنده [illegible] هر مرده × یار باقی صحبت باقی × یاران یاران را
شناسند × یاران یاران را فرو شند × [illegible] آب کرد تا فالان چنین صورت
گرفت × یک انار و صد بیمار × یک آهو و صد سگ × یک انگشت صد زنبور ×
یک بام و دو هوا × یک بینی و دو گوش × یک بز گرگین همه بزهای گله را گرگین کند

یک توبه صد گناه را کافیست × یک تیر و دو نشانه × یک جان و دو قالب × یک حرف
که گفتم از بستی در قنجغه بر بستی × یک حمایت بصد شکایت × یک خطا و خطا نه که هشتاد
و دو خطا × یک دانه مجنبست و باقی همه کاه × یک ده آباد به که صد ده ویران
یک در گیر و محکم گیر × یک رعایت قاضی به از هزار گواه × یک سنگ و دو کلوخ × یک سر و هزار
سودا × یک شمع شبی هزار پروانه کشد × یک طلعت زیبا به از هزار خلعت دیبا × یک عین
عفو بعفت کانون جهنم را کافیست × یک گز دو فاخته × یک لقمه بگاهی به از مرغ و ماهی ×
یک لقمه بگاه نه صد لقمه بیگاه × یک موی زر و صد قلندر × یک نی و صد آسمان × یک نشد دو شد
یک لغز دیدن خلالست × یک نظری خوش گذری × یک یوسف و صد خریدار × یکی از بام
افتاد گردن دیگری شکست × یکی را گیر و دیگری را دعوی کن × یکی بود مجنون و گرسنگ گزید
یکی همی رود و دیگری همی آید × یکی گر رود دیگر آید بجاش × یکی نقصان یابد دیگر شماتت همسایه
یکی بر صد آید نه صد بر یکی × یکی گردی آبرو نی بسی × چه غم دارد از آبروی کسی ×

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

یا بہی گو جر یا بہی او جڑ × بہینسا بہینسو ہمیں با قصائی کی کہو ئی ہین × یار کی یاری سے
کام یار کی فعلون سی کیا کام × یار مطلب کا گونڈ کی کہی × یار ان جو سے پیران دغا باز
یا سکہہ نیند سو و یا بالا چہو × یا کہاوی گہوڑا یا کہاوی دوڑ × الیقین بڑا ہے یہی یہاں قسمت کی
کہ جلتی ہیں یہاں تو ہم بہی حیران ہین + یہاں سب کان پکڑتی ہین + یہان کچہہ نال تو نہیں گہری
یہان اولٹی گنگا بہتی ہی × یہاں نام معیشت ہی و ہان خدا عہ حشر × آسودگی قسمت
نہ یہاں ہی نہ وہان ہی × بل مسند ہی حیرتی نظر نہیں آتی × یہ بہی کسی کی نعمت ہیا
کہ تیر منہ میں کن دانت ہین × یہ بہی رام نام موں کہانی × یہ بہی مینگن کا پٹکا ہے

یہ چٹی نہیں پڑہی × یہ پوت بخاجی جایکی گیہوں دیکی کا جرکہائیں × یہ توکبیرا ہی کہہ گئی ہیں × یہ جوانی مجہی نہ بہاوے سینگہہ ڈولا وی منسی آدمی × یہ کئی فاقو نیں سیکہی تہی × یہ کوا ہنس کی چال ہی × یہ منہہ اور نگا جرین × یہ منہہ اور توجو نگن لاسا × [illegible] × یہ منہہ اور مسور کی دال × یہ وا بوتیں کہیں × یہ وہ گوڑ نہیں جو چیونٹا کہائی × یہی گو اور یہی میدان × یہی لچہن بالکہائی [illegible]

خاتمہ بحمد اللہ کہ باوجود حوادث انگیز یہای فلک خلل انداز تفرقہ پرداز این بحر زخارہ و محیط ناپیدا کنار کہ بہ تخیل ساحلش عقل بالادست غواصان قلزم ہمہ دانی لطمہ خور پنجہ امواج حیرانیست بنابر حسن نیت طالبان در سنہ یکہزار و دو صد و پانزدہ ہجری نبوی گرداب وار دو گوہر کردار یکجا و در یک صدف قرار گزید الحمد کہ رجای واثق از جناب ایزدی عز اسمہ آنکہ این نسخہ بی مثل کہ ذرہ نور افشانی فوائدش ماہ مشعل خورشید ضرب المثل اہل دانش و بینش ست ہموارہ از صرصر اعتراض تیرہ دروناں ظلمت جہل محفوظ بودہ نور افزای چشم روشن سخنوران روزگار باشد و ہرگاہ کہ بلغای فصاحت سمات و فصحای بلاغت آیات از امثال بی مثالش لذتی برگیرند و شیرین مقالان بذلہ گو و نمکین کلامان لطیفہ جو فوائد پذیرند این بی نصیب را از دعای خیر بی نصیب نگزارند و چون درین خزینہ عامرہ نقود امثال عربیہ فارسیہ و ہندیہ بنا بر علیہ دیباچہ اش در ہر سہ السنہ حسن اتمام پذیرفت و بعد اختتام خامہ دو زبان اشعار تاریخش نیز در ہر سہ زبان گفت ع چنین اتممت ہذہ النسخۃ مستعیناً بربی المتعال ✻ ✻ سال تاریخ ختم کہ کنم × ہم زبانش عیان براہل کمال ✻ کو خزینی ہی خرچ ساٹہہ عدد × بولا ہاتف خزینۃ الامثال ×

۱۲۱۵

تمت

خاتمة الطبع

هزاران هزار شکر واهب العطایا که ذاتش منزه از شبه و مثالست و گوناگون سپاس خالق البرایا
را مقدس از تشبیهات و امثالست که درین احیان فرخی توامان یعنی [illegible] ۲ محرم سنه ۱۲ هجری مجموعه
مفید طفلهای عالی طبیعت نافع منشیان صافی قریحت مرغوب اطفال [illegible] پیران
رشادت پیوند نشاط بخش جوانان بذله سنج مزیل انواع اندوه و رنج پسندیده علمای کمال
یعنی خزینة الامثال که اوصافش در سبب طبع مرقوم الصدر زیب اندراج یافته باهتمام
اقل بنی نوع انسان عبد الرحمن خان بن حاجی محمد روشن خان افیض علیه الرحمة
والرضوان در مطبع مصطفائی جناب اخ معظم محمد مصطفی خان واقع شهر
کانپور محله پټکاپور زیب انطباع یافت چون کتاب مذکور بر سه زبان یعنی امثال
عرب و فارس و هند اشتمال دارد برای هر سه لغت نفع کمال دارد امیدوار از ناظرین
این گنجینهٔ فوائد اینکه هرگاه نقد مطالب از مطالعهٔ آن بکف حصول آرند
مهتمم و صاحب مطبع و مصحح و محشی و کاتب و دیگر
کارگزاران طبع را بقراضهٔ دعای
خیر در اوقات اجابت
یاد دارند
فقط

اشتهار

این کتاب مسمی بخزینة الامثال داخل بهی رجستری گورنمنت گردیده است
حسب دفعه قانون هشتم ۱۸۶۷ عیسوی بدون اجازت احقر البریه کسی طبع نفرماید

صحتنامہ خزینۃ الامثال

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۳	۱۷	سلاکفتہ	[illegible]					۱۱۰	۲	راز	از
۵	۱	لو	[illegible]	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	//	۱۷	ہفضم	ہضم
۶	۶	گہتی	گہی	۳۷	۷	مار	[illegible]	۱۱۳	۸	توبی	تورائی
//	۱۰	[illegible]	[illegible]	۳۸	۲	بہلی	بہلی	۱۱۵	۱۳	لیسن	لیسن
//	۱۲	القاعۃ	[illegible]	۳۹	۱۷	ابہی	ابہی	۱۲۱	۶	بیدا	پیدا
//	۱۵	الرعاء	الرعاء	۴۵	۱	برطب	رطب	۱۲۲	۱۰	حود	حود
۷	۱۹	ابتع	اتبع	//	//	صوۃ	صوت	//	۱۴	بیوند	پیوند
۹	۲	کیت	کیست	۴۶	۳	المطاعم	المطاعم	۱۲۳	۱۵	صدکشتہ	صدگشتہ
//	۱۰	کونی	کونی	۴۷	۶	نجبطاگر	نجبت گر	//	۱۶	گرہ	گریہ
//	۱۲	زندہ	کنندہ	۵۱	۲	بوڑی	بوڑہی	۱۲۴	[illegible]	ان مرورخ	اول بدورخ
۱۲	۴	تقع	تنع	//	۱۱	کبیسی	کبیسی	۱۳۱	۲	رنع	رفع
//	۱۸	برسد	جمعی	۵۶	۳	انت	انت	//	۹	النعم	النعم
۱۵	۱۶	برای	برای ہر	//	۱۶	وی	وی	۱۳۲	۱۰	بال	حال
۱۷	۳	الیوم	الیوم	۵۸	//	تمای	تامی	۱۴[illegible]	۱۲	خستر	خوبتر
//	۵	اعلم	اعلم	۵۹	۶	دارند	وارید	۱۴۱	۱۵	احتمال	اختمال
//	۱۵	فوق	فوف	۶۳	۱۱	لارنج	لارنج	۱۴۴	۱۳	فوب	قوب
۱۸	۱۹	لحیوان	الحیوان	۶۴	۶	چک	جگ	۱۴۵	۲	میگردید	میگردید
۱۹	[illegible]	کزہ شود	کردہ شود	۶۶	۳	جودۃ	جودۃ	[illegible]	۴	ودریاست	دریاست
۲۲	۱۱	[illegible]	امرء	۸۵	۷	الظمان	الظمان	۱۴۶	۱۶	مروایہ	مروارہ
۲۵	۱۰	ن	کن	۸۹	۱۳	[illegible]	[illegible]	۱۴۸	۳	اق	آی
//	۱۵	فوق	فوق	۹۰	//	بردل	پردا	[illegible]	۱۱	سخی	سخی
۲۷	۷	قماراۃ	قوامرہ	//	۱۲	اوبہنایا	اوربہنایا	۱۴۹	۲	برزہ	نرزہ
۳۲	۸	خاص	خاصہ	//	//	پہروسا	بہروسا	//	۴	کیشں	[illegible]
[illegible]	۲۰	ابل	ابیل	۹۱	۵	لالی	لاتین	۱۵۱	//	بس شد	ابہ شد

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۵۴	۲۰	پال	باک	۱۴۶	۱۷	گروه	گروه شود	۲۱۴	۱۲	[illegible]	کهیتی
۱۵۶	۱۳	نکاه	وکاه	۱۸۴	۵	حي	حيّ	//	۱۹	نهنی	نتهنی
۱۵۰	۲۰	کشی	کشتی	۱۸۱	۱۳	یتفقع	یتفقعٔ	۲۱۹	۶	ست	بنست
۱۶۱	۸	بوست	پوست	۱۹۳	۱۹	تنگ	ننگ	//	//	بوبڑ	پوپڑ
۱۶۵	۵	تلنبت	تذنبت	۱۹۷	۱۴	پانون	پاتون	//	[illegible]	الامارة	الامارة
۱۶۶	[illegible]	الحسور	للحسود	//	//	موم	موم	۲۱۸	۱۹	رو	مردد
۱۶۶	۲۰	ست	x	۲۰۲	۲	داوه	داده	۲۱۹	۱۳	باده	یاده
//	//	مدینه	مدینه است	۲۱۳	۶	گروه	گرده	۲۲۰	//	بیهتنا	پابهینسا
۱۶۹	۷	بجحر	بحجر	۲۱۴	۷	نیرد	نبرد	//	۱۹	منسدین	منسدین
۱۷۱	۱۲	یهلک	یهلات	//	۱۲	بیشه	بهیشه	۲۲۱	۱	کبیری	کنبزی
//	۲۰	ترنراید	ترنرنه	۲۱۵	۶	ور	اور	تمت			
۱۷۲	۱۰	جزر	خبر	//	۸	پیانه	پیاپه				

[illegible] شکسته شود و از وی ساجور یعنی چوبیکه بر گردن [illegible]

[illegible] بر [illegible] انگور [illegible]

[illegible] نها بشکنند بسیار کرده شود و از آن چوب

[illegible] شود [illegible] ازان چوبهای که بر پستان [illegible]

[illegible] آن گشت [illegible] و آنکه [illegible]

اصلش [illegible] بود [illegible] ضعیف بود پس

[illegible] پسر [illegible] گوش [illegible]

[illegible] شد باز پسر [illegible]

[illegible] گوش وی بریده [illegible] جنگ کرد و ازوش قطع [illegible]

[illegible] گوش [illegible] گرفت و توانگری بسیار و را حاصل شد پس [illegible]

[illegible] پسر خود کشته [illegible]

[illegible] دشوار [illegible] جمع [illegible]

[illegible] چیزهای بادی [illegible] رسانیدم بسوی [illegible]

[illegible] های دشوار [illegible] در قول علی بن ابی طالب [illegible]

[illegible] یعنی [illegible] خدا [illegible]

[illegible] تمامی امور ظاهر و باطن او را [illegible]

[illegible] منتهی الارب

[illegible] از مثلیکه [illegible]

[illegible]

[illegible] ازین [illegible]

[illegible] نسبت [illegible] بطلب زیاده از آن [illegible]

[illegible] منتهی الارب [illegible]

[illegible]

[illegible] شعر [illegible] منتهی الارب

[illegible] یعنی [illegible]

[illegible] از بن [illegible] از مماثله است [illegible]

[illegible] اعلاف و عده [illegible] است که [illegible]

چیزی خواست گفت چون [illegible] خواهم و [illegible]

[illegible] گفت [illegible] صاحب غوره گردد چون [illegible]

شود [illegible] نیم پخته شد گفت [illegible] گردد [illegible] رطب شد گفت

هرگاه [illegible] چون [illegible] وقت [illegible]

٥٦ [illegible] وزن سحاب نام [illegible] منتهی الارب

٥٧ [illegible] برادران [illegible] ظاهری [illegible] عیب [illegible]

و اگر در ذکر عیب برادر مومن تعلیم یا تنبیه یا اصلاح [illegible]

[illegible] امام جعفر صادق علیه السلام [illegible]

[illegible] علی [illegible] یعنی [illegible]

کند [illegible]

٥٨ [illegible]

[illegible] امانت [illegible] ١٢

٥٩ صفقه [illegible] دست [illegible] صفقه [illegible]

[illegible] ١٢ ص

٦٠ [illegible] ١٢ ص

٦١ [illegible]

[illegible] ١٢

٦٢ [illegible]

٦٣ [illegible] ١٢ ص

داده بود کثیف بن عمرو تغلبی

و اصحاب ... بنی زبان ذهلی برای ستمی که از عمرو بن زبان با نها رسیده بود
پس آمدند در حالیکه بنی زبان بر طعام چاشت نشسته بودند پس عمرو گفت که میان
ما و شما آتش جنگ افروخته نشود کثیف گفت که چنین نخواهد شد بلکه تو او برادران ترا
خواهم کشت گفت اگر چنین خواهی کردی دیگر این چند مردم را که تیر یک جنگ نبودند از
پس ایشان طلاید ... یعنی پدران ایشان پس کشت کثیف تنها را
و سرهای آنها را در توبره ... و برگردن ناقه آنها که دهیمه نام داشت آویخته
مطابق العنان ساخت تا ناقه پیش زبان که پدر در خانه خود نشسته بود آمده ایستاده
کنیزکی آن توبره را ... گفت که این بیضهای شتر مرغ ... یافتند
پسران تو بیضهای شتر مرغ را پس آن کنیز دست خود را در توبره انداخته سر عمرو
را برآورد پس ... از آن سرهای برادرانش را برآورد پس زبان سر هر یک را ...
... و گفت آخر البز علی القلوص یعنی آخر ... آنها را ...
نخواهم دید و از آن وقت این جمله مثل شده و آتش جنگ میان زبان و عقیله
افروخته شد تا هلاک کرد آنها را انتهی اذ اق بان اللغات ۱۲

... بدانکه طویس مخنثی بود در مدینه ... و کنیتش ابو عبد النعیم و نام او طاوس
... که وی مخنث شد طویس نامیدند و او اول کسی است در اسلام که ... و وی میگفت
که مادرم در زنان انصار سخن چینی میکرد و پیدا شدم در شبیکه وفات کرد رسول خدا
صلی الله علیه و سلم و گذاشتم شیر را روزیکه وفات کرد ابوبکر رضی الله عنه و بالغ
شدم روزیکه شهید عمر رضی الله عنه و نکاح کردم روزیکه شهید شد عثمان رضی الله عنه
... روزیکه شهادت علی رضی الله عنه پس ... میگفت
... انا ابو عبد النعیم انا طاوس الجحیم ... انا اشام من مشی علی ظهر الحطیم یعنی
... پشت ... کذا فی منتهی الارب ۱۲

... زنی بشوهر که شوهرش ...
... دعای کن ...
... دعا کرد ... اجابت رسید ... گناه
... کرد و آنگاه مرد دعای بد کرد تا زن سگ ماده ... آواز گشته مسخ گردید

کردن غارت و دزدیدن
اسپان صد پاب تیر
و در ... شدن
اسپ جهل ...
خوردن قیس بن ...
و جستن ... از میدان
... جهل سال ۱۲

۲۱ اص
... شق بالفتح ...
۲۱ منتهى الارب
... بالفتح ...
منتهى الارب

ASIATIC SOCIETY